

Tā âtî-âtî tãndí Yésü rî tãsî Mãt y o  dr  i g l  r  Mãt y o 

T  '    z l  n l  s s  r 

B k  n , M t y o  g l  â'd  'b  b  l j 'b  Y s  k  r  'b  y   l l  r , i g  n   j l  Y d  y  k  r  y  dr . T  if  g l  dr  i g z  l  r  r '  i 'd  t  r r  Y s  k   ng  n  dr '  r  t  l   d z , g 'd  kp  t  Y s  dr  i mb l   j l  dr  r  b . M t y o  l   d l  g l y  dr  k , Y s  f  i 'd  'd y  p  'b  r  g g  O v r  dr  t  l  'b l  tr   k  r  '     j l  r , g 'd  k , Y s  â'd  'd y  p  'b  r  t t   j l  Y d  y  k  dr  k . B -r  Y s  r '  'd y  p  'b  r   j l  'b s r   ng  ' s  nd r  r  y  dr .

B k  M t y o  k  n  '  r , i 'dígówá r r  Y s  k   ng  '  n ng  r  k  b , g 'd  kp   dr  g l k  r , g 'd  t   d   az  'b  y  kp  b  n j  r  'b  t  i mb  Y s  k   d l  r ,

*K p t  5-7 T  Y s  dr  i mb l  k n  dr ' l  r 
'D r  r  i y k  r '  l t  r z   ng  dr '  n ng  k m  O v r  k  z l  r  i 'd .*

*K p t  10 T  Y s  dr  i mb l  l j 'b  i y k  r 
'b  y  dr  r *

*'D r  r  i y k  r '  l t  g l  t  g l  k  'b  n  r ,
k y  g l  O v r  dr  'ez   j l  'b l  'd  r l  k m  i y k  z l  r  b  '     c l  r  i 'd .*

K p t  13  l  m n g  k m  O v r  k  r  t s 

*Kápītā 18 Tā gólâ rīrī kâ kpākā ālô Ȅdrúpī ȏzí
ró kúmū Ôvârî kâ zéle rî
Kápītā 24–25 Tā kâyî gólâ Yésū drí 'ezó âgôlê
rîlî kúmú ró ȏjílâ ãngó nõ kâ drîlî ndrî rî*

*Tā Ȅfō-Ȅfō Yésū rî á'bíyá yí kâ tâsî rî
(Lúkâ 3.23–38)*

¹ Tā Ȅfō-Ȅfō Yésū Krístō rî á'bíyá yí kâ rî rî'á nõô. Yésū rî'á kúmú D  w  d   rî óz  w   'î. G  d   D  w  d   íyíkâ   b  r  y  m   rî óz  w   'î. Óz  w   g  l  y  i   t  l  l   b     b  r  r  y  m   r   s   c  l  l   b  u  u   k  m   D  w  d   r   r  'á   y  i   z  o   n  o   'b   k  t  i.

²   b  r  y  m   t     s  k  a  .

G  d     s  k  a   t     y  i   k  b  a  .

G  d     k  b  a   t     y  i   k  b  a   Y  d     y  i   d  r  p  i l   y   b  .

³ G  d   Y  d   t   P  r  z     y  i Z  r     b  , g  d   ândr   l   y  i T  m     d  .

G  d   P  r  z   t     y  i   k     z  r  n  .

G  d     z  r  n   t     y  i   k   R  m  .

⁴ G  d   R  m   t     y  i   k     m  n  d  b  a  .

G  d     m  n  d  b  a   t     y  i   k   N  s  n  .

G  d   N  s  n   t     y  i   k   S  l    m  n  .

⁵ G  d   S  l    m  n   t     y  i   k   B    z  . G  d   B    z   r   ândré   y  i   k   R  h  b  a  .

G  d   B    z   t     y  i   k   Ób    d  . G  d   Ób    d   r   ândré   y  i   k   R  t  .

G  d   Ób    d   t     y  i   k   Y  s  .

⁶ G  d   Y  s   t     y  i   k   k  m   D  w  d  .

Gõ'dá nīngá sī, ózōwá gólīyī ìtõlé bē kúmú
Dãwúdī rú sī cälé būú ū kâyī gólâ őjílā
Ísîrã'élē kâ trõzó âjílí 'bâdrî lídí 'á Bâbîlónâ
'álâ rî sī rî rî'á őzô nõô rî 'bá yî tí.

Kúmú Dãwúdī tî Sólõmõ. Gõ'dá Sólõmõ rî
ândré íyíkâ Úrîyä rî ăyízí rú bê Bâtësébâ
rî ńdî.

7 Gõ'dá Sólõmõ tî íyíkâ Rêhõbówâ.

Gõ'dá Rêhõbówâ tî íyíkâ Âbíjâ.

Gõ'dá Âbíjâ tî íyíkâ Ásâ.

8 Gõ'dá Ásâ tî íyíkâ Yôsãpátâ.

Gõ'dá Yôsãpátâ tî íyíkâ Yêhõrámâ.

Gõ'dá Yêhõrámâ tî íyíkâ Üzíyä.

9 Gõ'dá Üzíyä lôfõ íyíkâ Yôtámâ.

Gõ'dá Yôtámâ tî íyíkâ Âházâ.

Gõ'dá Âházâ tî íyíkâ Êzékíyâ.

10 Gõ'dá Êzékíyâ tî íyíkâ Mânásë.

Mânásë gõ tî íyíkâ Âmónâ.

Gõ'dá Âmónâ tî íyíkâ Yôsíyâ.

11 Gõ'dá Yôsíyâ tî íyíkâ Yêhõyâkínî yî  drúpî
lâ yí bê.

Ótrõ gólîyî trá ndrô gólâ őjílâ ãwâ drí őjílâ
Ísîrã'élē kâ ûrûzó  jú 'ásî  jílî 'bâdrî lídí 'á
Bâbîlónâ 'álâ rîlî tólâ ndrô dûû sî rî 'á.

12 Gõ'dá ózôwá gólîyî ìtõlé ndrô gólâ őjílâ
Ísîrã'élē kâ rûzó  jílî Bâbîlónâ 'álâ rî vósî rî
cälé bûú ū ndrô Yésü rî tîzó rî 'á rî rî'á  yî  zô
nõô rî 'bá yî tí.

Yêhõyâkínî tî Sêyâlëtélê.

Gõ'dá Sêyâlëtélê tî íyíkâ Zârâbâbálâ.

13 Gõ'dá Zārābābálā t̄ íyíkâ Āb̄iyúdã.
 Gõ'dá Āb̄iyúdã t̄ íyíkâ Ěl̄iyákímõ.
 Gõ'dá Ěl̄iyákímõ t̄ íyíkâ Āzórã.
 14 Gõ'dá Āzórã t̄ íyíkâ Zādókã.
 Gõ'dá Zādókã t̄ íyíkâ Ākímã.
 Gõ'dá Ākímã t̄ íyíkâ Ěl̄iyúdã.
 15 Gõ'dá Ěl̄iyúdã t̄ íyíkâ Ěl̄eyázã.
 Gõ'dá Ěl̄eyázã t̄ íyíkâ Mātánã.
 Gõ'dá Mātánã t̄ íyíkâ Yākóbā.
 16 Yākóbā t̄ íyíkâ Yōsépã.
 Yōsépã 'd̄i íyíkâ Mārýyã r̄i ágó ró r̄i ī'd̄i.
 Mārýyã íyíkâ Yésū gólâ â'd̄o 'bá 'díyî pã 'bá
 ró r̄i ândré ī'd̄i.

17 Ítí r̄i, gõ'dá îtõlé Ăbărăyámã rú s̄i cälé băuú kúmú Dăwúd̄i rú r̄i, ózowá ândâ rû trá mûdrí-dr̄i-lâ-ngâ-sû. Gõ'dá kpá îtõlé Dăwúd̄i rú s̄i cälé băuú kâȳi ōjilâ Īsîrâ'élë kâ trôzó Băbîlónâ 'álâ r̄i, ózowá ândâ rû kpá trá mûdrí-dr̄i-lâ-ngâ-sû. Gõ'dá îtõlé ndrô ōjilâ Īsîrâ'élë kâ trôzó Băbîlónâ 'álâ r̄i 'á cälé băuú Yésū Krístõ r̄i t̄f̄i 'á r̄i, ózowá ândâ rû kpá trá mûdrí-dr̄i-lâ-ngâ-sû.

*Tă gólyî rû 'ě 'bá Yésū Krístõ r̄i t̄f̄i tăsî r̄i
 (Lükä 2.1-7)*

18 Tă gólyî rû 'ě 'bá Yésū Krístõ r̄i t̄f̄i tăsî r̄i â'd̄o trá nõtí, gólâ r̄i ândré Mārýyã óndrê trá 'ě'á gîlâ ōkó ró Yōsépã drí. Gõ'dá drë ākpâkâ'dâ Yōsépã yî drí r̄i âkó Mārýyã bê võ âlô 'á ōzõ ágó yî drí r̄i r̄i ōkó bê r̄i kâtí r̄i, Mārýyã ūsû võ lâ trá kî, yî 'bâ rû trá mvá bê mbârâkâ Líndrí Tândí Ôvârî kâ r̄i kâ s̄i. 19 Gõ'dá Yōsépã n̄i bê trá kî'á

nī rī, Mārīyā trá cū ōtô bē ītí rī, gólâ lēé kō ãnyī lôgôlé Mārīyā dr̄jī. Gólâ ïsū tā trá 'ezó Mārīyā rī âyélé ̄iníñi ró vō lâ ûsú ãkó, tälâ gólâ rī'á ãgô tāndí 'î.

20 Gō'dá Yōsépā ōtírí rī'í tā rī 'dī ïsūlī 'e'á 'elâ rī, nyī ró, mālāyíkā Ôvârī kâ drí rû â'dázó gólâ drí âbī-âbī 'á tā âtálé gólâ drí kī, "Yōsépā, Däwûdī rī ózôwá,* ní 'ê ūrī kô Mārīyā rī trölé ánî õkó ró, tälâ gólâ 'bâ rû mvá bê 'dī mbârâkâ Líndrí Tāndí Ôvârī kâ rī kâ sī. Â'dó kô ãgô ãzâ sī. **21** Gólâ â'dô mvá ágó t̄'á, gō'dá ní â'dô rú lâ z̄'á Yésū,* tälâ gólâ â'dô ̄ojlā íyíkâ pâ'á tā ñnjí gólíyíkâ 'ásī." **22-25** Gō'dá Yōsépā njí bê íffí â'dú 'ásī rī, drílâ gõzó tā rī 'dī 'elé, té õzô mālāyíkâ drí âtálé 'dī kâtí. Gólâ drí Mārīyā rī trözo íyí õkó ró, gō'dá gólâ âyí Mārīyā bê õkó ró kô cälé bûúú kâyî Mārīyā drí mvá t̄zó rī 'á. Gō'dá útî bê mvá rī 'dī rī, Yōsépâ drí rû lâ z̄zó Yésū.

Tā Yésū rī t̄'í kâ 'ê rû ītí 'dī, tälâ tā gólâ Ôvârī drí âtálé trá ̄kû ró nã 'bá yî sī tā ̄ngū 'bá íyíkâ Ísáyā sī rī ã'dô ró bê tā pâtí ró k̄'á nī rī,

"Ízámva gólâ tā ãgô kâ nī 'bá drë kô rī â'dô 'e'á rû 'bâlē 'â bê.

Gólâ â'dô 'e'á mvá ágó t̄lî, áâ'dô rû lâ z̄'á Ímánôwêlê."

Ísáyā 7.14

Rú Ímánôwêlê 'dī, tā íffí lâ kī, Ôvârī bê r̄'á ãmá bê.

* **1:20** 1.20 Tā ̄ngū 'bá ̄ngū tā trá kī, 'dýí pâ 'bá â'dô âfô'á Däwûdī rī ózôwá yî 'ásī. * **1:21** 1.21 Rú Yésū 'dī, tā íffí lâ kī, 'dýí pâ 'bá.

2

Tā tā n̄i 'bá ȳi drí ân̄zó Yésū r̄i ̄nj̄l̄i r̄i

1 Út̄i Yésū Bētēlémē 'á 'b̄d̄r̄i Yūdāȳä kâ 'á. Ndrô gólâ r̄i t̄zó 'd̄i 'á r̄i, Ěródē* ̄d̄i kúmú ángí 'í 'b̄d̄r̄i r̄i 'd̄i dr̄l̄i. Gõ'dá Yésū r̄i t̄f̄i vós̄i r̄i, tā n̄i 'bá ãzâ 'bá ȳi gól̄ȳi r̄i 'bá tā ̄'b̄i'b̄w̄á dr̄i r̄i'á â'dálâ r̄i n̄l̄i r̄i dr̄i ângázó ân̄l̄i v̄o j̄ej̄e 'ás̄ ómvórē lés̄i ácálé Yērōsälémä 'á, tālâ ̄'b̄i'b̄w̄á ãzâ dr̄i gól̄ȳi trá j̄ar̄ib̄ä r̄i 'd̄i 'álâ. **2** Gõ'dá gól̄ȳi câ bē tólâ r̄i, dr̄l̄ȳi r̄izó tā ij̄l̄i kī n̄i r̄i, "Mvá gólâ t̄l̄i nõngá 'b̄d̄r̄i nō 'á 'ě 'bá â'dólé kúmú ángí ró ãn̄i ̄oj̄l̄ä Yúdä yí kâ dr̄l̄i r̄i bē ángô lé ró ȳä? ãmâ dr̄i 'b̄azó dr̄e ómvórē 'álâ r̄i, ̄'b̄i'b̄w̄á ãzâ âfō trá tā â'dálé ãmâ dr̄i kī, úut̄i kúmú ángí trá 'b̄d̄r̄i nō 'á. ̄d̄i ãmâ dr̄i ân̄zó nō gólâ r̄i ̄nj̄l̄i."

3 Gõ'dá tā 'd̄i 'd̄e bē kúmú ángí Ěródē bíl̄i r̄i, dr̄l̄â â'dózó tā ̄is̄u ró r̄o, tālâ gólâ ̄is̄u tā trá kī n̄i r̄i, kúmú ó'dí 'd̄i ̄'d̄i kum̄i tr̄olé yí dr̄igá s̄i. Gõ'dá tā 'd̄i dr̄i ̄oj̄l̄ä dūu Yērōsälémä 'á r̄i 'b̄azó kpá â'dólé tā ̄is̄u ró. **4** Tā r̄i 'd̄i tās̄i r̄i, kúmú ángí Ěródē dr̄i dr̄i 'bá ángí Yúdä yí kâ r̄i 'bá ȳi ̄az̄izó gõ'dá kpá lā'b̄i ̄imb̄á 'bá yí bē ndr̄i 'dó ân̄l̄i yí ngálâ. Dr̄l̄â gól̄ȳi ij̄zó kī, "Úl̄i tā ̄anḡu 'bá Õvârí kâ r̄i 'bá yí kâ vó ró r̄i, áâ'dô kúmú 'ě 'bá â'dólé 'd̄iȳi p̄a 'bá ró r̄i t̄'á ángô lé ȳä?"

5 Gõ'dá dr̄i 'bá Yúdä yí kâ 'd̄i 'bá ȳi dr̄i tā-dr̄i lõgõzó kúmú Ěródē dr̄i kī, "Óvârí kī, áâ'dô gólâ r̄i t̄'á Bētēlémē 'á 'b̄d̄r̄i ãmákâ Yūdāȳä kâ 'á

* **2:1** 2.1 Ěródē 'D̄i r̄i'á Ěródē ãzâ gólâ 'ě 'bá r̄il̄i kúmú ró ̄izat̄u kâȳi Yésū r̄i fūzó r̄i 'á r̄i, átâ lâ ̄d̄i.

nōngá, ōzō tā ą̄ngū 'bá Míkā drí tā lâ īgīlī trá
ākû ró rî kâtí kĩ'á nĩ rî,

6 'Bëtëlémë 'bädrï Yüdáyǟ kâ 'á, ní â'dô kpálé
järibǟ fínyawá ró rî,

tā áníkâ lâvü trá gärǟ järibǟ äzí drïī sî, tälâ
â'a'dô kúmú ángí lôfȫ'á ní 'ásî.

Gólâ â'dô 'ẽ'á 'bälé lôkí 'bá ró őjílã ámákâ
Ísírã'élë kâ drïlî.' "

Míkä 5.2

7 Gõ'dá nîngá sî rî, kúmú Ëródë̄ drí tâ nî 'bá
'dî 'bá yî ăzízó ânñlî yí ngálâ ăníñû ró, tälâ gólâ lê
käyî sísí gólâ ă'bî'bîwá drí âfözó 'á lâ rî nîlî gólîyî
tí sî, tälâ yí ünñ ró käyî mvá rî 'dî tîzó 'á lâ rî bê.

8 Gõ'dá tâ nî 'bá 'dî 'bá yî lôgõ tâ-drï tâ ijî
gólâkâ 'dî kâ gólâ drí bê rî, gólâ drí gólîyî âdózó
kî nî rî, "Nî nî mvá 'dî lôndâlê. Ōzô nî üûsû gólâ
trá rî, nî lôgõ tâ lâ má drí, má nî ró bê kpá gólâ
rî ănjîlî." Gõ'dá Ëródë̄ drí tâ nî 'bá 'dî 'bá yî jôzó
nîlî Bëtëlémë 'álâ.

9-10 Nîngá sî, gólîyî drí rîrî nîlî Bëtëlémë 'álâ rî
sî rî, gólîyî drí kpá ă'bî'bîwá ălô-ălô drîlîyî ndrëlé
trá ómvórë 'álâ rî ndrëzó ó'dí. Gõ'dá gólîyî ndrë
ă'bî'bîwá 'dî bê rî, gólîyî drí â'dózó ăyíkô ămbá sî.
Ă'bî'bîwá rî 'dî drí 'dêzó gólîyî drí sísí, gõ'dá nîzó
âdrëlé té võ mvá bê rî 'á. **11** Gõ'dá gólîyî câ bê
tólâ rî, drîlîyî fîzó jó mvá bê rî 'á mvá üsûlî ândrê
lâ Mâriyâ bê. Gõ'dá drîlîyî 'ă'î tîzó vûdrí mvá 'dî
ănjîzó. Drîlîyî ngá fefë ăyíkâ â'dó 'bá dâabô ró,
dô rú'bá kâ zîlî mûrâ, gõ'dá kpá ngá tândí ăjî bê
rî 'bá yî bê lôfözó fêlé mvá 'dî drí. Ngá fefë 'dî
'bá yî lâgî lâ lâvü gärǟ. **12** Gõ'dá tâ nî 'bá 'dî 'bá yî
'ê bê gôlé 'bädrï ăyíkâ 'álâ rî, Ôvârî drí gólîyî lîfî

îmbázó âbī-âbī 'á kī nī rī, gólīyī õgō ūyī kō kôrō
 Ěródē dr̄yī sī, tālā gólīyī õzó mvá 'dī vō lā â'dá
 Ěródē drí kō. Gō'dá gólīyī drí ngāzó gõlé ūyī drí
 'bādrī 'álā látī ngū ãzā 'ásī.

*Tā Yōsépā yī drí rāzó Māsīrī 'álā ūyī nyāányā
 pālé rī*

¹³ Gō'dá gõgō tā nī 'bá 'dī 'bá yí kā rī vósī rī,
 mālāyíkā Ôvárí kā drí rū â'dázó kpá ó'dí Yōsépā
 drí âbī-âbī 'á tā âtálé gólā drí kī, "Ní ngā 'wāâ
 ûrû mvá 'dī trōlé ândrē lā bē, nī rā rō ūdī bē
 lā 'bādrī Māsīrī kā 'álā, tālā Ěródē rī'á mvá 'dī
 lōndā'á 'ẽ'á fūlā! Ítí rī, nī nī rīlī Māsīrī 'á tólā, té
 õzō má ãâtā tā trá ãnī drí rī, nī gō rō bē âgõlé."
¹⁴ Gō'dá Yōsépā drí tā 'dī 'ẽzó té õzō mālāyíkā
 drí âtálé trá gólā drí rī kâtí. Ngácī rī gógó 'dī sī
 rī, gólā drí ngāzó mvá 'dī trōlé ândrē lā bē rāzó
 Māsīrī 'álā. ¹⁵ Gō'dá drīlīyī rīzó Māsīrī 'á tólā cālé
 būúú ndrō kúmú Ěródē drí drāzó rī sī.

Tā 'dī 'ê rū ïtí 'dī, tālā úlī Ôvárí drí âtálé trá
 tā ângū 'bá íyíkā sī kī'á nī rī, "Má âzī ámâ mvá
 âfõlé Māsīrī 'ásī" rī ã'dō rō bē tā pătī rō.

*Tā kúmú Ěródē drí tā 'bāzó 'dīyímvá õnyíkō
 ágō rō rī 'bá yī*

ûfúzó ndrī vólé Bëtélémē 'ásī rī

¹⁶ Gō'dá nñngá sī rī, kúmú Ěródē nī bē trá kī'á
 nī rī, tā nī 'bá 'dī 'bá yī 'é tā yí drí 'bälé gólīyī drí
 rī kō'dawá rī, gólā drí 'bāzó õmbā rō rō. Gō'dá
 nñngá sī rī, drīlā tā 'bāzó ãjú 'bū 'bá íyíkā rī 'bá yī
 drí kī, "Nī nī 'dīyímvá õnyíkō ágō rō ìtõlé gólīyī

cā 'bá drē ndrō ālō kō rī 'bá yī rú sī cālé būúú gólyī ndrō lā yī drí cālé rī rī 'bá yī rú rī ūfūlī Bētēlémē 'á gō'dá kpá vō â'dó 'bá ūnyī Bētēlémē lāgātī rī 'bá yī 'ásī ndrī." Gólâ 'bā tā 'dī ūtī 'dī rī, tālā kāyī sīsī gólâ ū'bī'biwā 'dī drí ūfōzō 'á lā tā nī 'bá 'dī 'bá yī drí â'dálé gólâ drí rī tāsī.

¹⁷ Gō'dá ūzā gólâ tā ąngū 'bá Yērēmīyā drí âtálé trá ąkū ró jārībā Rámā kā tāsī rī drí rū 'ezō ūtī Bētēlémē 'á 'dīyimvā 'dī 'bá yī ūfū-ūfū lā yī tāsī.

¹⁸ Gólâ kī,

"Áārī ūwō lúlū bē Rámā 'álā.

Ókó ūsīrā'élē kā rī 'bá yī rī ūyī nī ūwō ngōlé mvā lā yī ôdrā 'bá trá rī tāsī.

Gō'dá gólyī lēé kō ūwō ngōngō 'dī âyélé mvā lā yī ôdrā 'bá rī 'bá yī tāsī."

Yērēmīyā 31.15

Tā Yōsépā yī drí ngāzō gōlé vólé 'bādrī ūsīrā'élē kā rī 'álā rī

¹⁹ Gō'dá kúmú ąngí ūrōdē drā bē rī, nyī ró, mālāyíkā ūvārī kā drí rū â'dázō Yōsépā drí Māsīrī 'álā âbī-âbī 'á. ²⁰ Drīlā tā âtázō Yōsépā drí kī, "Ní ngā, ní trō mvā 'dī ândrē lā bē, nī ró gōlé gólyī bē 'bādrī ūsīrā'élē kā rī 'álā, tālā ūjīlā gólyī lē 'bá mvā 'dī ūlī rī 'bá yī ôdrā ūyī trá ndrī." ²¹ Gō'dá úlī mālāyíkā drí âtálé 'dī drí sī rī, Yōsépā drí ngāzō mvā 'dī trōlé ândrē lā bē gōzō gólyī bē 'bādrī ūsīrā'élē kā rī 'álā.

²² Gō'dá Yōsépā ūtīrī tā ârī kī'á nī rī, kúmú ūrōdē rī mvā rú bē ūrīkēlásā rī ūrī trá kúmú ró átā lā rī vō 'á 'bādrī Yüdāyā kā drīlī rī, gólâ drí â'dózō ūrī ró nī'á gōlé tólā. Gō'dá ūvārī drí ūfī lōmbā

fēzó Yōsépā drí âbī-âbī 'á, gólâ ñnī kô gõlé 'bädrī Yüdāyä kâ rî 'álâ. Tā rî 'dī tāsī rî, gólâ drí ngãzó nñlî 'bädrī Gälilâyä kâ rî 'álâ. ²³ Ítí rî, gõ'dá Yōsépā yí drí nñzó rñlî järíbä Nãzärétä kâ 'álâ. Tā 'dî 'ê rû trá Ítí 'dî, tälâ úlí gólîyî tâ ângü 'bá âzâ drí âtálé trá ăkû ró 'dýyî pâ 'bá tâsî kî'á nñ rî, â'a'dô gólâ rî zî'á Nãzärétä lé 'bá ró rî, â'a'dô ró bê tâ pâtñî ró.

3

Tâ Yôwánî bâbâtízî 'ë 'bá ró rî drí tâ pêzó õjîlâ drí rî

(Márâkô 1.1-8; Lükä 3.1-18; Yôwánî 1.19-28)

¹ Gõ'dá Yésü mbâ bê âcálé ãgô ángí ró rî, Yôwánî bâbâtízî 'ë 'bá ró rî drí âcázó ômä 'álâ 'bädrî Yüdāyä kâ 'á. Gólâ drí îtôzó rî'á tâ pêlê õjîlâ drí kî nñ rî, ² "Nîj âjâ drî vólé tâ ñnjí ãníkâ rî 'bá yî 'ásî, tälâ 'dýyî pâ 'bá gólâ Ôvârî drí tâ lâ 'bâlê âjólé rî trá ãnyî 'ë'á âcálé â'dólé kúmú ró ãní drîlî."

³ Yôwánî ï'dî õjîlâ tibê tâ ângü 'bá Ísáyä drí tâ lâ ângü'lî ăkû ró nã sî kî'á nñ rî,

"Õjîlâ âzâ bê ômä 'álâ, rî'á tâ ïyâ'á ngbâlå-ngbâlå kî,

'Nî êdê látî njââ Kúmú ãníkâ drí ânîzó 'álâ sî.

Nî êdê látî lâ 'dî ã'a'dô ró mbî drîlâ lâmúzó 'álâ sî rî.'"

Ísáyä 40.3

⁴ Yôwánî rî 'dî ítâ drîlâ rî'á sôlâ rî êdê trá gámélë 'bí 'ásî. Gõ'dá gásî gólâ drí rî'á ômbélâ íyî ípítíkû

'á rî éêdê trá ínyírító 'ásí. Gõ'dá gólâ rî ômbí nyälé ï'dî ápé õgó kâ bê.*

⁵ Gõ'dá nîngá sî rî, õjîlã dûû ârî tâ bê tâ pêpê Yôwánî kâ fáfã áyágá Jõrõdénî kâ rî 'álâ rî tâsî rî, drilîyî ngãzó rî'á ïyî ânîlî Yôwánî ngáá tolâ. Õjîlã rî 'dî 'bá yî үrûkâ lâ yî ânî trá Yerôsälémâ lésî, gõ'dá ãzâ 'bá yî ânî trá võ ãzâ 'bá yî 'bädrî Yûdâyä kâ rî kâ 'ásí, gõ'dá ãzâ 'bá yî ânî ïyíkâ trá 'bädrî gólâ ãnyî áyágá Jõrõdénî rî lágatî rî 'ásí.

⁶ Gõ'dá õjîlã 'dî 'bá yî ârî ïyî úlî Yôwánî kâ 'dî bê rî, drilîyî tâ ònjí ïyíkâ lôfôzó. Ítí rî, gõ'dá Yôwánî drí bâbâtízî 'ezó gólîyî drí áyágá Jõrõdénî rî 'á.

⁷ Kâyî nã 'bá yî sî rî, õjîlã gólîyî zîlî Pârûsî ró rî 'bá yî gõ'dá kpá gólîyî zîlî Sâdûsî ró rî 'bá yî bê, drilîyî ânîzó Yôwánî ngálâ, tâlâ Yôwánî ïibábâtízâ ró ïyî bê.* Gõ'dá Yôwánî nî â'dô-â'dô gólîyíkâ trá. Gólâ drí tâ âtázó drilîyî kî, "Ãnî rî'á nyé õzô ïnî gólîyî rî 'bá râlé vólé lâsî ūrî drí sî rî 'bá yî kâtí. Nî ̄sû ãníkâ bê rî, nî â'dô 'e'á ngá pâlé õmbâ Ôvârî kâ 'ásí cé bâbâtízî sî yâ? ⁸ Õzô nî òlê trá ngá pâlé rî, 'dôvó nî âjâ drî vólé tâ ònjí ãníkâ 'ásí. Ítí rî, tâ 'e'ë tândí ãníkâ â'dô â'dô'á õzô lõ'wâ tândí kâtí, tâlâ ââ'dâ ró bê kî pâtî nî âjâ drî trá vólé tâ ònjí ãníkâ 'ásí. ⁹ Gõ'dá nî âyê tâ ̄sû ãníkâ kî'á nî rî, nî â'dô 'e'á ãnî nyâányâ pâlé õmbâ Ôvârî kâ 'ásí, tâlâ ãnî rî'á Äbârâyámâ rî ózôwá yî ï'dî rî. Tâ 'dî ̄câ kô ãnî pâlé. Nî ârî

* ^{3:4} 3.4 Rîrî Yôwánî kâ â'dô trá õzô rîrî tâ ̄ngü 'bá Ôvârî kâ gólâ zîlî Êlîyâ rî kâtí. * ^{3:7} 3.7 Pârûsî yî gõ'dá Sâdûsî yî bê rî'á drî-'bá Yûdâ yî kâ gólîyî lë 'bá tâ gólîyî sû 'bá Ôvârî rú rî 'bá yî 'elé rî ï'dî, gõ'dá pîpîsîlî lâ yî rî trá ònjí ró.

drē, Ôvârī rī'á mbârâkā bê kúní mvá nō 'bá yî ôjázó Âbârâyámâ rî ózowá yî ró ãnî vō 'á. ¹⁰ ãnî rī'á õzô fê ̄dilí rî kâtí ̄nyákú nō dr̄j̄. Ôvârī 'bâ ôlówá trá njââ fê gólîyî 'wâ 'bá kô rî yî âgâzó vûdrí. Ôvârî â'dô ngá-̄qrú gólâ 'wâ 'bá kô rî zâ'a õzô tôtô kâtí lâsí gólâ rî 'bâ vêlé ̄dûkû ãkó rî 'á."

¹¹ Gõ'dá Yôwánî drí kpá tâ iyázó ̄ojílâ drí ndrî kî, "Má rî bâbâtízî 'élé ãnî drí cé lümvû sî, 'dîi ãâ'dâ ró tâ bê kî, nî ajâ drî trá vólé tâ ̄onjí ãníkâ 'ásî. Gõ'dá ̄ojílâ ãzâ bê 'é 'bá âcálé má vósî. Âmbâ ̄ojílâ rî 'dî kâ lâvû gârâ ámákâ rî dr̄j̄ sî. Má â'dó kô tândí ró ̄icálé kâ'bókâ gólâkâ trôlê. Gólâ â'dô bâbâtízî 'é'á ̄ojílâ drí Líndrí Tândí Ôvârî kâ sî gõ'dá kpá lâsí sî. ¹² Gólâ trá njââ 'é'á ̄adrûgú íyíkâ cälé. Ítí rî, gólâ â'dô ̄adrûgú ífí tândí rî 'bá yî êlé'á 'bâlé ̄eró 'á. Gõ'dá gólâ â'dô ̄adrûgú kûrûmû ê'be'á vêlé lâsí 'á zââ bâdî."

Tâ Yôwánî drí Yésû rî ̄ibábâtízâzó rî (Márâkô 1.9-11; Lükâ 3.21-22)

¹³ Nîngá sî rî, Yésû drí ngâzó jâribâ íyíkâ Gâlîlâyâ 'á rî âyélé nîzó cälé áyágá Jõrõdénî rî 'álâ, tâlâ Yôwánî õ'ê ró bâbâtízî bê yî drí. ¹⁴ Gõ'dá Yôwánî ârî tâ Yésû drí lêlé yî drí 'élé rî bê rî, gólâ lêé kô Yésû rî ̄ibábâtízâlê, tâlâ ãmbâ Yésû kâ lâvû gârâ ãmbâ gólâkâ rî dr̄j̄ sî. Gólâ kî Yésû drí rî, "Ní ânî má drí bâbâtízî 'ezó nî drí â'dô tâsî yâ? Ní â'dô bâbâtízî 'é'á bê-rî nî má drí."

¹⁵ Gõ'dá Yésû drí tâ-dr̄j̄ lôgõzó Yôwánî drí kî, "Ní 'é bâbâtízî nî má drí, tâlâ mâ 'é ró tâ mbî gólâ Ôvârî drí lêlé ãmâ drí 'élé rî 'bá yî bê." Gõ'dá

Yōwánī ârī úlí Yésū kâ 'dī bē rī, gólâ drí tā-drī lēzó Yésū rī îbábátizāzó.

¹⁶ Gõ'dá Yōwánī îbábátizā Yésū bē rī, Yésū õtíří iyī drī īngá l̄imvû 'ásī rī, gõ'dá kôrô 'bū ū drí rû njžozó, gõ'dá Yésū drí Líndrí Tāndí Ôvârî kâ ndrēzó ânříř 'á õzō ătú'bú kâtí 'dělē yí dr̄j̄i.
¹⁷ Gõ'dá gbórökô drí ă'úzó ûrú lésī úlí âtâ-âtâ bê kī nī rī, "Nõõ ámâ mvá gólâ má drí lělé tákanyī rī ī'dî. Gólâ rī tā sù trá má rú rõõ."

4

Tā Sätánā drí Yésū rī újūzó kp̄j̄i rī (Máräkõ 1.12-13; Lükä 4.1-13)

¹ Gõ'dá nñgá sī rī, Líndrí Tāndí Ôvârî kâ drí Yésū rī trözó âjílî ūmā 'álâ, tâlâ Sätánā ūjū ū ró gólâ bê. ² Gólâ drí rízó ūmā 'á tólâ kâyî nyâ'dî-rí ūtú sī gõ'dá kpá ngácî sī 'álé 'ă'í sī. Tā rī 'dī tâsī rī, lõfó 'ê gólâ trá rõõ. ³ Gõ'dá 'dî ū vósī rī, Sätánâ drí ânřzó Yésū rī újūlî kī, "Özō ní ă'dô fí Ôvârî rī mvá 'í rī, 'dõvó ní 'bâ tâ kúní mvá nõ 'bâ yî ūjâ ró rû bê âmbâtâ ró ní drí nyâlē lõfó drí sī." ⁴ Gõ'dá Yésū drí tā-drī lõgõzó Sätánâ drí kī, "'É'ě, tâ ūgî Ôvârî kâ âtâ tâ trá kī,
 'Öjilâ ūicá kô rílî cé ngá nyânyâ sī.

Ngá ăzâ lâvû 'bâ ngá nyânyâ dr̄j̄i sī kôrô rī kpá bê,

r̄'á tákõ ī'dî úlí ndrî gólîyî Ôvârî drí âtálé ūjilâ drí rī 'bâ yî ī'dî.' "

Tā 'Bâ'bâ Ândâ 8.3

⁵ Gõ'dá nñgá sī rī, Sätánâ drí kpá Yésū rī âtrözó ūmâ lésî âjílî jârîbâ Ôvârî kâ Yerõsälémâ rī 'á. Gõ'dá Sätánâ drí mbazó gólâ bê jó ángí

Ôvârí kâ rî ãpírî lâ 'álâ. ⁶ Gô'dá Sâtánã drí kpá
tâ âtázó Yésû drí kî, "Õzõ ní ã'dô fí Ôvârí rî mvá
'î rî, 'dövó ní wâ drë jó nô drïj sî 'dëlé vüdrí 'álâ,
ãâ'dâ ró kî nî rî, Ôvârí lôkî nî trá rôô, tälâ iîgî
trá búkû Ôvârí kâ 'á kî nî rî,
'Ôvârí 'bâ tâ trá mälâyíkâ íyíkâ yî drí ání tâsî rîzó
áñî vó ndrëlé.
Gólîyî â'dô ání lôkó'á ïyî drígá, tälâ ngá ãzâkâ
õzó ání rú'bâ dôô kô,
gbô lé ání pá mvá õzó kpá rû sîj kúní mvá
rú kô.' "

Lôngó 91.11-12

⁷ Gō'dá Yésū drí kpá tā-drī lōgōzó Sātánā drí kī,
“Gō'dá íígī kpá trá búkū Óvárí kā 'á kī,
'Ní ūjūjū Kúmú áníkā Óvárí kō.'

Tā 'Bā'bā Ândâ 6.16

Ítí rî, má ûjūú Ôvârî kô."

⁸ Gõ'dá nñngá sî rî, Sãtánã drí Yésü rî trõzó âjilí kpá úní ángí ãpírí 'álâ. Gõ'dá Sãtánã drí 'bãdrí ãmbá ángó nõ 'á nõngá nõ 'bá yî â'dázó Yésü drí â'dô lâ tãndí ró rî bê. ⁹ Gõ'dá Sãtánã drí gõzó tã âtálé Yésü drí kĩ, "Ngá góliyî ndrî ãngó nõ 'á nõngá nõ 'bá yî, mâ ï'dî lípî lâ 'î. Ozõní ûtî 'ã'í trá má ândrá ámâ ïnjízó kúmú ró rî, má â'dô ngá 'dî 'bá yî fẽ'á ndrî ní drí." ¹⁰ Gõ'dá Yésü drí tã-drí lõgõzó Sãtánã drí kĩ, "Sãtánã, ní âyê mâ! Íigí trá búkû Ôvârî kâ 'á kĩ,
'Kúmú Ôvârî ï'dî cé Ôvârî pãtî ãníkâ ãnî drí ïnjílî
rî ï'dî,
gõ'dá nî ï'bû rû cé gólâ drí.' "

Tā 'Bā'bā Ândâ 6.13

11 Nīngá sī, Sātānā lōndā lātī bē trā kpīj Yésū rī pēzó rī, gólâ drí ngāzó nīlī Yésū rī âyélé. Gō'dá kōrō mālāyikā drí ânīzó gólâ rī pālé.

*Tā Yésū drí îtōzó tā pēlé Gālālāyā 'álâ rī
(Márākō 1.14-15; Lúkā 4.14-15)*

12 Gō'dá nīngá sī, gōgō Yésū kā ōmā 'ásī rī vōsī rī, gólâ drí tā ârīzó kī, Yōwānī bābātīzī 'ē 'bá rō rī óō'bā trā gānīmā 'á. Gō'dá nīngá sī rī, Yésū drí ngāzó gōlē 'bādrī Gālālāyā kā 'álâ. **13** Gólâ rī kō jārībā íyikā Nāzārētā rī 'álâ. Gō'dá drīlā ngāzó lāvūlī nī'á rīlī jārībā zīlī Kāpērānómā rī 'álâ, tībē â'dō 'bá ânyī līmvū ândrē Gālālāyā kā rú rī. 'Dī 'bādrī 'bāsūrū zīlī Zābūlānā gō'dá Nāfātālī bē rī 'bá yī drí rīzó 'á lâ rī ūdī. **14-17** Gō'dá Yésū cā bē Gālālāyā 'á tólâ rī, gólâ drí îtōzó tā âtī-âtī tāndī Ôvārī kā ìmbálé òjīlā drí. Gólâ kī, "Nī âjâ drī vólé tā ònjí ãnīkā rī 'bá yī 'ásī, tālā Ôvārī njī lātī trā ãnī drí rīzó kūmū íyikā zēlē òjīlā íyikā rō."

Yésū 'ē tā rī 'dī tólâ ëtī 'dī, tālā úlī gólīyī tā Ạngū 'bá Ísāyā drí âtālē trā Ẹkū rō rī 'dō rō bē tā pātūrī kī'á nī rī,

"Bādrī gólâ 'bāsūrū zīlī Zābūlānā gō'dá Nāfātālī yī bē drí rīzó 'á lâ 'bāsūrū Ẹzā 'bá yī gólīyī 'dō 'bá kō òjīlā Yúdā yī kā rō rī 'bá yī bē rī,

'bādrī Gālālāyā kā 'dī îtō áyágā Jōrōdénī rī 'ásī nī'á cālē būuū līmvū ândrē zīlī Mēdītērēnī rī rū.

Gō'dá òjīlā gólīyī rī 'bá ìnīrīkúwā 'á ndrō dūu sī tólâ nā 'bá yī, gólīyī 'dō ngā i'ī ángí ndrē'á.

Õjílā gólīyî rī 'bá ngá lāñjī õdrā kâ zēlé 'dī 'bá yî,
ngá ī'ī rî 'dī â'dô vō ïwá'á gólīyî dr̄j̄i."*
Ísáyā 9.1-2

*Tā Yésū drí ī'bî 'bē 'bá ązízó sū â'dólé lājó'bá
ïyíkâ ró rî*
(Márākō 1.16-20; Lúkā 5.1-11)

18 Kâyî ãzâ sī rî, Yésū rī'á nī'á līmvû ândrê Gālīlāyâ kâ gārā dr̄j̄ lâ 'ásî. Gō'dá gólâ drí nīzó ī'bî 'bē 'bá ãzâ 'bá yî ûsúlî rî, Símónā Pétérō gō'dá ądrúp̄i lâ Ändîrîyâ bê, gólīyî vū ìmbá trá līmvû 'á ī'bî rüzó. **19** Gō'dá Yésū drí tā âtázó gólīyî drí kī, "Nī ânî 'dělé má vósî rî, gō'dá má â'dô ãnî 'bā'á â'dólé õjílā ãzí âsé 'bá ró, tâlâ gólīyî ã'dô ró bê õjílā ámákâ ró, õzō ãnî drí rřr̄i ī'bî âsélé rî kâtí." **20** Gō'dá nīngá sī, kôrô drílîyî ìmbá ïyíkâ âyézó 'dězó Yésū vósî lājó'bá gólâkâ ró.

21 Gō'dá nīngá sī, Yésū yî drí ngäzó lâvûlî ătî 'álâ. Gólīyî drí nīzó Zébëdáyô rî mvá ágô rî Yâkóbâ yî ûsúlî ądrúp̄i lâ Yôwánî bê. Gólīyî rī'á kôlóngbō 'á átâ lâ yî bê ìmbá ïyíkâ lîfî lâ êdé'á. Gō'dá Yésū drí gólīyî ązízó ânîlî 'dělé yî vósî.
22 Gō'dá 'wââ ró, drílîyî ngäzó átâ lâ yî âyéle kôlóngbō 'á 'dězó Yésū vósî lājó'bá gólâkâ ró.

*Tā õjílā dûû drí ânîzó Yésū ngálâ tā ìmbâ
gólâkâ tâsî*

ngá lâzé 'bá êdê-êdê bê rî
(Lúkā 6.17-19)

* **4:14-17** 4.14-17 Úlí 'dī 'bá yî tâ ífî lâ kî nî rî, õjílā 'dî 'bá yî nîjí lâtû pâtjî Ôvârî kâ kô. Gō'dá Yésû â'dô â'dâ'á lâ gólīyî drí.

23 Nīngá sī rī, Yésū yī drí nīzó ącí tō bē jārībä mvá Gālīlāyä kâ rī 'bá yī 'ásī. Gō'dá vō rī 'dī 'bá yī 'ásī rī, gólâ rī trá nī'á òjílā līfī ìmbá bē tā âtī-âtī tāndí kūmū Ôvârī kâ rī kâ tāsī jó tā Ôvârī kâ ârī kâ rī 'ásī. Gō'dá gólâ nī kpá trá òjílā gólīyī ngá lāzé tī ngīíngī bē rī êdē bē ngá lāzé gólīyikâ 'ásī.

24 Tā rī 'dī tāsī rī, mbârâkâ Yésū kâ rīzó ngá lāzé 'bá êdélé 'dī tā lâ drí lâ'búzó 'bâdrī Sírīyā kâ 'ásī ndrī. Ìtí rī, gō'dá òjílā Sírīyā kâ rī 'bá yī drí òjílā gólīyī ngá lāzé tī ngīíngī bē rī 'bá yī âjízó dūû Yésū ngálâ. Gō'dá Yésū êdê òjílā gólīyī ngá lāzé lâ drí lâzélé rôô rī 'bá yī trá ngá lāzé gólīyikâ 'dī 'bá yī 'ásī. Gō'dá gólâ lâdrô líndrī ònjí kpá trá òjílā gólīyī líndrī ònjí drí ômbélé trá rī 'ásī. Gō'dá gólâ êdê òjílā gólīyī ngbâ'ó bê rī 'bá yī trá. Gō'dá gólâ êdê gólīyī pá lâ yī drí drâlé trá ącí tō 'bá kô rī yī kpá trá, drîlîyî ącí tōzó. **25** Gō'dá tâ rī 'dī 'bá yī tāsī rī, õ'bí ãmbá ânî trá Yésū ngálâ vō ngīíngī 'bâdrī Gâlîlâyä kâ rī 'ásī, kpá jârîbä gólīyî mûdrî lîmvû ândré Gâlîlâyä kâ gârâ drî lâ âzâ rî lésî, Yerôsâlémâ lésî gō'dá kpá vō âzâ 'bá yī Yüdâyä kâ rī 'bá yî 'ásî, gō'dá vō âzâ 'bá yî áyágâ Jôrôdénî 'dî 'á'á lé drî lâ lésî rî 'ásî. Gólîyî ânî trá ndrî 'dêlé Yésû vósî.

5

*Tâ gólîyî Yésû drí ìmbâlé òjílâ drí únî pá 'álâ
rî*
(Lükä 6.20-23)

1 Gō'dá Yésû ndrê bê òjílâ õ'bí 'dî 'bá yî rî, drîlâ nîzó rîlî vûdrî únî pá 'álâ. Gō'dá tâ ârî 'bá yî drí nîzó kpá únî pá 'á tólâ õ'bí 'dî 'bá yî bê, drîlîyî

- nīzō rū ê'bélé gbāâ Yésū rú sī. ² Gō'dá Yésū drí ìtōzó òjílā 'dî 'bá yî ìmbálé kī nī rī,
- ³ "Özō nī ūnī trá kī'á nī rī, rī'á Ôvârī i'dî gólâ ícá 'bá mbârâkâ félé ânî drí tâlâ nī rī mbârâkâ ãkó tâ gólâkâ 'élé rī, tâ ãníkâ â'dô sū'á gólâ rú. Ìtí rī, nī â'dô rī'á Ôvârī bê ûrú 'álâ.
- ⁴ Özō nī ã'dô ïzâ ró tâ ònjí tâsî rî, tâ ãníkâ â'dô sū'á Ôvârī rú. Ìtí rî, Ôvârī â'dô ïzâ ãníkâ ndrē'á, gô'dá gólâ drí ãnî pâzó ïzâ ãníkâ 'dî 'ásî.
- ⁵ Özō nī òrî cú ìtí ãnî nyâányâ 'bâ ãkó sisí 'álâ rî, tâ ãníkâ â'dô sû'á Ôvârî rú. Ìtí rî, Ôvârî â'dô ãnî 'bâ'á â'dôlé cú drí-âcê bê ãmbâ.
- ⁶ Özō nī òlê tákányî tâ mbî Ôvârî kâ 'élé rî, tâ ãníkâ â'dô sû'á Ôvârî rú. Ìtí rî, Ôvârî â'dô mbârâkâ fê'á ãmbâ ãnî drí tâ mbî íyíkâ 'ezó ndrî.
- ⁷ Özô nî òrî òjílâ ãzí âyélé tâ ònjí drílîyî 'élé trá ãnî rú rî 'ásî rî, tâ ãníkâ â'dô sû'á Ôvârî rú. Ìtí rî, Ôvârî â'dô kpá ãnî âyé'á tâ ònjí ãníkâ 'ásî.
- ⁸ Özô nî òrî tâ ïsû tândí bê ãnî pîpîsílî 'á rî, tâ ãníkâ â'dô sû'á Ôvârî rú. Ìtí rî, nî â'dô rî'á vô ãlô 'á Ôvârî bê gólâ rî nîlî dódó.
- ⁹ Özô nî òrî òjílâ gólîyî â'dô 'bâ òmbâ bê ïyî lâfâlé 'ásî rî 'bâ yî pâlé tâ gólîyî lâfâlé 'ásî rî â'dîlî tâ tândí sî rî, tâ ãníkâ â'dô sû'á Ôvârî rú. Ìtí rî, Ôvârî â'dô ãnî zî'á íyî mvá yî ró.
- ¹⁰ Özô nî òrî zââ tâ mbî Ôvârî kâ 'élé kâyî òjílâ drí lâñô fêzó ãnî drí tâ lâ tâsî rî 'á rî, tâ ãníkâ â'dô sû'á Ôvârî rú. Ìtí rî, ngá gólîyî

Ôvârí drí tā lâ 'bâlē 'ẽ'á fêlâ õjílã íyíkâ drí rî, nĩ â'dô kpá ûsú'á lâ.

11-12 "Nĩ ndré drẽ, õzõ õjílã õlô'dâ ïyî ãnî ngâtá gólyî õfẽ ïyî lâñõ ãnî drí ngâtá ãâdô ïyî õnjõ 'î ãnî rú, gólyî drí gõzó rílî tâ õnjí 'dî 'bá yî 'êlé ãnî drí tâlâ ãnî rî'á tâ ârí 'bá ámákâ ã'dî rî drí sî rî, nĩ ìsû tâ kó kô. 'Dîrî kpá lâñõ tâ ąngû 'bá Ôvârí kâ sísí rî 'bá yî drí ûsúlî rî ã'dî. Õzõ nĩ ūnjû Ôvârí rî rú lûyílî fñ ątû-ątû sî tâ 'dî 'bá yî tâsî rî, tâ ãnîkâ â'dô sû'á Ôvârí rú. Ítí rî, nĩ â'dô drí-'â ángí ûsú'á ûrú 'álâ Ôvârí ngálâ."

Tâ Yésû drí îmbálé tâ 'ẽ'ë tâ ârí 'bá íyíkâ rî kâ drí â'dólé

*õzõ 'ã'í-nyá kâtí gõ'dá kpá õzõ ngá ï'í kâtí rî
(Márâkõ 9.50; Lükä 14.34-35)*

13 Gõ'dá nîngá sî rî, Yésû drí îtõzó tâ ârí 'bá dñû 'dî 'bá yî îmbálé úlí mânîgõ sî kî nî rî, "Ânî nyâanyâ, tâ 'ẽ'ë ãnîkâ â'dô nyé õzõ 'ã'í-nyá drí â'dórë tândí ró ngá nyânyâ drí rî kâtí. Gõ'dá õzõ nî ââyê tâ tândí 'ẽ'ë trá rî, ãnî drí gõzó â'dólé nyé õzõ 'ã'í-nyá gólâ âsó 'bá kô pëtëkë rî kâtí. Îcá kô 'bâlâ drílâ âsózó dódó ó'dí, tâlâ ïzâ rû trá. Ítí rî, â'a'dô dâ'a lâ vûdrí.

14 "Ânî rî'á kpá nyé õzõ ngá ï'í gólâ võ ïwá 'bá õjílã drí ndrî rî kâtí, tâlâ gólyî õndré ró bê tâ gólyî Ôvârí drí lêlé gólyî drí 'êlé rî bê. Kpá ïtí, ãnî rî'á nyé õzõ järíbä gólâ 'dîlî lütú drîjî ndrêlê tõ lâpílî kô rî kâtí. **15** Nĩ ndré drẽ, õjílã ãzâ ï'í lámbä íyíkâ kô 'bâlê jô 'á drî lâ âkólé límvó sî. Gólâ â'dô 'bâ'á lâ ûrû târâbízä drîjî ï'í ró võ bê õjílã drí võ ndrêzó dódó. **16** Gõ'dá kpá rî'á ïtí,

nī 'bā tā 'ẽ'ẽ ãníkâ ãâ'dô sūsū ró õjílā ãzí lïfí dr̄i 'á, tälâ õzõ gólïyî õndrê tā sūsū ãnî drí r̄i'á 'ẽlâ 'd̄i 'bá yí trá r̄i, gólïyî â'dô â'dó'á ãyïkõ ró, gõ'dá gólïyî â'dô ãnî átá ûrú 'álâ r̄i lûyí'á."

Tā Yésū drí ìmbálé tā 'bā'bā Ôvârí kâ r̄i tāsī r̄i

¹⁷ Gõ'dá Yésū drí kpá tā ìmbázó tā 'bā'bā Ôvârí kâ r̄i tāsī kī, "Nī ïsū tā kô kī nī r̄i, má ânī tā ngïi ìmbálé tā 'bā'bā Ôvârí drí félé Músä sī gõ'dá tā ìmbâ tā  ngü 'bá íyikâ r̄i kâ bê r̄i ïzälé. Má ânī, tälâ tā pătïi tā ìmbâ gólïyikâ 'd̄i 'bá yí kâ â'dálé õjílā drí. ¹⁸ Má âtâ ãnî drí tā pătïi ró, tā gólïyî ndr̄i ïgïlì trá búkū Ôvârí kâ 'á r̄i, tā ïgï r̄i 'd̄i 'bá yí i c  kô j l  â'd l  tā ïgï ngïi ãz  r o úl  Ôvârí kâ dr i s . Â'dô r i'á ït  c l  b     k y   d  k   ng  n  k  ' . Gõ'dá t  r  'd  'b  y  â'd  r  ' '  ït , t  õz  Ôvâr  dr  'b l  tr  r  k t . ¹⁹ Gõ'd  õj l  t b  t  'b 'b  Ôvâr  k  'b l  ' l  r  g  'b  tr  d  ' z  l  k  ng t  dr l  õj l  ãz  ìmb z  t  ' l  õz  g l  k t  y  r , Ôvâr  â'd  k p  õj l  r  'd  g '  d , i c  k  g l  r  l g l  õj l  íyik  r  k m  íyik  v  ûr  ' l  r  k  ' . G d  g l  r  'b  t  'b 'b  Ôvâr  k  ' l  ndr  gādā dr l  r z  õj l  ãz  ìmb l  t  ' l  õz  dr l  r r  t  r  'd  'b  y  ' l  'd  k t  r , Ôvâr  â'd  g l  r  l g u'  õj l  íyik  r  k m  íyik  v  ûr  ' l  r  k  ' . ²⁰ N  ndr  dr , P r s  y  l ' l  ìmb  'b  r  'b  y  b , g l y  r  tr  t  'b 'b  Ôvâr  k  ' l  d  d . G d  õz  n   r  k  t  g l y  â'd  'b  mb  r  ' l  l v l  g r q  t  mb  g l y  P r s  y  gādā l ' l  ìmb  'b  y  b  dr  r '  ' l  r  'b  y  dr i

sī rī, nī īcā kō cālē kūmū Ôvârī kâ vō ûrú 'álâ rī kâ 'á."

*Tā Yésū drí ìmbálé tā ngāngā kâ ǎwā ró rī tāsī rī
(Lükä 12.57-59)*

²¹ Gõ'dá nīngá sī rī, Yésū drí ìtõzó tā ìmbálé tā ngāngā kâ ǎwā ró rī tāsī. Gólâ kī, "Nī ârī tā gólâ âtálé trá āmâ á'bíyá yī drí ǎkû ró Músä sī kī'á nī rī, 'Ní fû őjílā ǎzí kô' rī trá. Gõ'dá áâtâ kpá trá kī, 'Özõ őjílā ǎzâ ūfû őjílā ǎzí trá rī, áâ'dô tā kī'á őjílā rī 'dī rú.' ²² Gõ'dá má âtâ ǎnî drí őzõ őjílā ǎzâ ǒnggâ trá ǎwā ró íyí ǎzí-ǎzí bê rī, áâ'dô tā kī'á őjílā rī 'dī rú. Gõ'dá őzõ őjílā ǎzâ âtâ úlí ǒnjí trá íyí ǎzí-ǎzí rú rī, tā kī 'bá yī â'dô tā kī'á őjílā rī 'dī rú. Gõ'dá őzõ őjílā ǎzâ ǔzì íyí ǎzí-ǎzí trá lîfõ-lîfõ ró rī, rī'á mbj őjílā rī 'dī vûzó lâsí Ôvârī drí êdélé trá Sâtânâ yî drí rī 'á.

²³ "Gõ'dá ìtí rī, nî ǎzâ, őzõ ní ǎânî trá 'ẽ'á ngá fefë ánîkâ félé Ôvârî drí vō rîzó ngá fefë 'bälé rî 'á rī, gõ'dá őzõ ánî ǎzí-ǎzí ǎ'dô cù tā ǎzâ bê ní rú rī, őzõ tā rî 'dī ǎágâ trá ní drjî rī, ní fë ngá fefë rî 'dī drë kô. ²⁴ Ní âyê ngá fefë rî 'dī ǎkpâ vō tā rî 'dī drí ǎgázó ní drjî 'dī 'á nîngá. Mí nî ánî ǎzí-ǎzí 'dī ngálâ, nî êdê ró tā ǎnî lâfâlé 'ásî 'dî zâlô sisí, ní gõ ró bê ǎgõlé nî'á ngá fefë ánîkâ 'dî félé Ôvârî drí.

²⁵ "Gõ'dá őzõ őjílâ ǎzâ ǎ'dô cù tā bê ní rú rî, gõ'dá őjílâ rî 'dî őlë trá ánî ǎjílî kúmú ândrá tā ánîkâ kîlî rî, ní ngâ 'wââ nîlî gólâ ngálâ, nî'á tā ǎnî lâfâlé 'á gólâ bê 'dî êdélé drë ǎkpâkâ'dâ gólâ drí ánî ǎjí ǎkó kúmú ândrá. Gõ'dá őzõ ní eedê tā rî 'dî kô rî, gólâ őtrö nî trá nî'á ǎjílâ kúmú ândrá

rî, kúmú â'dô tâ áníkâ kĩ'á õnjí ró, gólâ â'dô ánî fê'á dr̄i'-bá gãnímã kâ drígá. Ítí rî, gólâ â'dô ánî trô'á 'bälé gãnímã 'á. ²⁶ Má âtâ ní drí tâ pâtñí ró, ní â'dô rî'á gãnímã 'á tólâ cälé bûúñ agridì kúmú drí 'bälé ní drí félé rî fê'á zälô gõzó ánî lôfölé gãnímã 'ásñ."

*Tā Yésū drí ìmbálé tā ߁'dú kō kâ 'dāzí rī õkó
bē rī tāsī rī*

*Tā Yésū drí ìmbálé tā òkó ìngâ kâ tāsī rî
(Márãkô 10.11-12; Lükâ 16.18)*

³¹ Gō'dá Yésū ìmbâ tā trá tā ōkó īngâ kâ tāsī
kī nī rī, "Nī ârî kpá tā gólâ átálé trá Músā sī tā

Tā Yésū drí ìmbálé tā õjílā drí 'bälé 'élē Ôvârí
ândrá rî tâsî rî

³³ Gô'dá Yésū ìmbâ tā kpá trá tā òjílā drí 'bälé 'élé Ôvârî ândrá rî tâsî, gólâ kî, "Nî ârî tâ gólâ âtálé trá ãmâ á'bíyá yî drí kî'á nî rî, 'Nî ãzâ, òzõ ní õ'bâ tâ trá Ôvârî ândrá tâ ãzâ 'ezó rî, ní 'ê tâ rî 'dî té ïtí. Òzõ ní õ'ê tâ rî 'dî kô rî, rî'á ònjí ró." ³⁴ Gô'dá mâ rî gógó, má âtâ ãnî drí, nî îtrî lâtrítrí kô tâ gólîyî ãnî drí 'e'á 'élâ rî 'bá yî tâsî. Ïtí rî, nî îtrî lâtrítrí kô 'bûû sî, tâlâ 'bûû 'dî rî'á rî-vô Ôvârî kâ rîzó rîlî kúmú ángí ró ngá drîlî ndrî rî ï'dî. ³⁵ Gô'dá nî îtrî lâtrítrí kpá kô ïnyákú drî sî, tâlâ ïnyákú drî 'dî rî'á pá tô vô Ôvârî kâ rîzó kúmú ángí ró ãngó nô drîlî rî ï'dî. Gô'dá nî îtrî lâtrítrí kpá kô jârîbä Yérösâlémä kâ rú lâ sî, tâlâ 'dî kpá rî'á jârîbä gólâ Ôvârî drí rîzó òjílâ íyíkâ drîlî kúmú ángí ró rî ï'dî. ³⁶ Gô'dá nî îtrî lâtrítrí kpá kô ãnî drî sî, tâlâ ãnî nyâanyâ icá kô drî-'bí ãlô rî lârâkô lâ jâlé â'dolé mvêêmvê ró ngâtá nñïnñî ró. ³⁷ Ïtí rî, nî âtâ tâ cé kî, 'Âwô, pætñî mânâ'dô 'e'á lâ', òzõ nî òlë trá 'élâ rî. Òzõ nî òlë 'élâ

kô rî, gõ'dá nî âtâ kpá cé kî, 'É'ë, mã ïcá kô 'élâ',
tälâ úlî õjílã ãzâ drí âtálé tâ 'dî 'bá yî drÿj sî rî,
tâ â'dálé kî, tâ õjílã 'dî drí âtálé 'dî rî'á tâ Sätánã
kâ ï'dî.'

*Tā Yésū drí ìmbálé tā tā-vō lôgō kâ tāsī rī
(Lükā 6.29-30)*

³⁸ Gõ'dá Yésū drí kpá tā īmbázó tā tā-vō lôgō kâ tāsī kī, "Nī ârī úlí gólâ âtálé ăkû ró nā sī rī trá kī'á nī rī, 'Ozō ăjílă ăzâ ăcâ íyî ăzí-ăzí rī lîfî ălô rī trá kpăácū rī, áâ'dô kpá ăjílă rī 'dî lîfî lâ cã'á ozō drílâ íyî ăzí-ăzí rī lîfî cárē 'dî kâtí' rī trá. Gõ'dá 'ozō ăjílă ăzâ ăcâ íyî ăzí-ăzí rī sí trá ănlé kâálî rī, áâ'dô kpá ăjílă rī 'dî sî lâ cã'á ănlé ozō drílâ íyî ăzí-ăzí rī sí ănrē 'dî kâtí' rī kpá trá. ³⁹ Gõ'dá ngbâângbânō rī, má âtâ ănî drí, nî lôgō tā ănjí kô tā ănjí ăzí sî ăjílă gólâ tā ănjí 'ĕ 'bá trá ănî rú rî drí. Ozō ăjílă ăzâ ăsâ ănî áyá'bú drí-ágó lésî rī, gõ'dá nî jâ kpá ănî áyá'bú drí-lîjî lésî rî, gólâ ăsâ ró bê. ⁴⁰ Gõ'dá ozō ăjílă ăzâ ăajî nî vō tā kî kâ 'álâ, á'dô ró bê tā-vō ăníkâ kîzó itá ăníkâ ălô rî trôzó rî, nî ăcî tî kô tā rî 'dî 'á, gõ'dá nî áyê gólâ ătrô ró kpá ăzâ. ⁴¹ Ití rî, gõ'dá ozō ăjú 'bú 'bá ă'bâ ăyî nî mbârâkâ sî ngá ăyíkâ nîlî nîzó ădî bê lâ ăyágá drî mbâlê ălô rî, nî mbâ ăyágá drî zâlô rî ngá gólîyíkâ 'dî bê. ⁴² Ozō ăjílă ăzâ ăzî ngá trá nî tî sî rî, nî fê ngá rî 'dî drílâ. Gõ'dá ozō ăjílă ăzâ ălê ngá ămúlî nî drîgá sî rî, nî fê ngá rî 'dî drílâ, nî lôgâ kô."

*Tā Yésū drí ìmbálé tā ngá lēlē kâ ąjú-'bá-ăzí
drí rí tāsī rí
(Lükä 6.27-28, 32-36)*

6

Tā Yésū drí ìmbálé õjílā õ'bí 'dī 'bá yî drí tā

tāndí 'ēzō

̄in̄in̄i rō rī tāsī

¹ Gõ'dá nñgá sī rī, Yésū drí ìtõzó kpá rī'á õ'bí 'dī 'bá yī ìmbálé tā tā tāndí 'ēzō ̄in̄in̄i rō rī tāsī, gólâ kī, "Özō nī òlē trá tā tāndí 'ēlé rī, nī 'ê tā rī 'dī dódó l̄ifí lōmbâ sī, ãâ'dô kô õjílā l̄ifí drī 'á, tâlâ gólîyî õzō ndrēlâ kô. Gõ'dá õzō nī õ'ê tā 'dī trá õjílā l̄ifí drī 'á ãnî tā lóngózó bê rī, nī ïcá kô drí-'â ãzâ ûsúlî ãnî átâ ûrú 'álâ rī drígá sī.

² "Bê trá ìtí rī, õzō nī òtírī rī'í ngá félé õjílā gólîyî ̄izâ bê rī pâzó rī, nī ïyâ tā lâ kô, õzō õjílā gólîyî â'dó 'bá lómbé-lómbewá 'bá ró rī 'bá yī drí rī'í 'ēlâ rī kâtí. Özō gólîyî õfē ngá trá õjílā ãzí pâzó rī, gólîyî rī tā lâ ïyálé ûrû ngbálâ-ngbálâ jó tā Ôvârî kâ ârî kâ rí 'bá yî 'ásî gõ'dá kpá lâtî drî'í sī. Gólîyî rî tâ 'dî 'ēlé ìtí 'dî, cé tâlâ õjílâ òndrê ró ïyî bê, gõ'dá gólîyî ūlûyî ró ïyî kpá bê. Má âtâ ãnî drí, gólîyî ïcá kô drí-'â ûsúlî Ôvârî drígá sī, drí-'â gólîyíkâ 'ë'á ûsúlâ rî trá cé ì'dî gólîyî lûyî-lûyî sī 'dî. ³ Gõ'dá nî ãzâ, õzō ní òtírī rī'í ngá félé õjílā gólâ ̄izâ bê rî pâzó rî, ní 'bâ õjílâ ãzâ kô tâ ní drí rī'á 'ēlé 'dî vō lâ ûsúlî. ⁴ Ní 'ê tâ rî 'dî ̄in̄in̄i rō cé ãnî lâfâlê 'ásî õjílâ rî 'dî bê. Özō ní õ'ê trá ìtí rî, gõ'dá Ôvârî ánî átâ ûrú 'álâ gólâ rî 'bá tâ gólîyî rī'á 'ēlâ ̄in̄in̄i rō rî nñlî ndrî rî â'dô tâ ní drí 'ēlé 'dî ndrê'á. Ìtí rî, gólâ â'dô drí-'â tāndí f 'á ní drí."

⁵ Gõ'dá nñgá sī, Yésū drí ngãzó kpá rī'á õ'bí 'dî 'bá yî ìmbálé tâ râtâa 'ë'ë kâ tâsî. Gólâ kî, "Özō nî òtírī rī'í râtâa 'ë'ë Ôvârî drí rî, nî 'ê kô õzō õjílâ gólîyî â'dó 'bá lómbé-lómbewá 'bá ró rî 'bá yî drí rī'í 'ēlâ rî kâtí. Gólîyî l  tâ rôô âdréle

ûrû jó tā Ôvârî kâ ârî kâ 'ásî gõ'dá kpá látî rû ûsûmâ 'ásî ïyî nyãányâ 'â'dálé, õjîlâ ãzí õndré ró ïyî bê yî õtírî rîñ râtáã 'élé rî. Má âtâ ãnî drí tâ pătîñ ró, gólîyî ícâ kô drí-'â ûsúlî Ôvârî drígá sî, drí-'â gólîyíkâ 'ẽ'á ûsúlâ rî trá cé ū'dî gólîyî lûyî-lûyî sî 'dî. ⁶ Ítí rî, õzõ nî õtírî rîñ râtáã 'élé Ôvârî drí rî, nî fî jó ãníkâ 'á, nî 'â'bâ ró átî ãníkâ, nî gõ ró bê râtáã 'élé  n nî ró ãnî átá gólâ ãnî drí ndr l  kô'daw  rî drí. Ítí rî, râtáã gólâ ãnî drí ' l   n nî ró 'dî, gólâ 'â'dô âr 'á l , gõ'dá gólâ 'â'dô drí-'â f 'á ãnî drí tâ l  sî.

⁷ "Ítí rî, nî â 'dô trá râtáã ' 'á Ôvârî drí rî, nî rî kô ' l  õzõ õjîlâ gólîyî Ôvârî rî nî 'b  kô rî 'b  yî drí rîñ ' l  r  k t . Gólîyî rî rîñ'  râtáã ' l   c  ûl  tâ íf   k  rî 'b  yî b  d u . Gólîyî rî  y k  t  ãny   s l  k , râtáã  y k  rî'  ' l   c  'dî, Ôvârî 'â'dô âr 'á l . ⁸ Nî rî kô râtáã ' l   t  íf   k , õzõ gólîyî drí rîñ'  ' l  r  k t . G d  'â'd  k   c - c  r  ãnî drí râtáã ' z   c , t l  ãnî átá Ôvârî nî ng  g l y  ãnî drí l l  y  dr g  s  r  tr  c   t  ãnî dr   y   j   k . ⁹ G d  ' z  nî  t r  rîñ rât  ' l  r , nî '  r t  ãz  n o  r  t .

' m  át   r  ' l  r ,
 n  r  ' d   n j l   n j .

¹⁰ K m   n k  r    c ,
t  n  dr  l l  r  ' l  r   '   r   n y k  dr j , õz 
dr l  ' d r   r  ' l  r  k t .

¹¹  nd r  n , n   f  ng  ny n   m k  k y  v s 
c  r   m  dr .

¹² N   y   m  t   n j   m k  r  ' b  y  ' s ,
 z   m  dr  g l y  t   n j  '  ' b  tr   m  r  r 
y   y r   t .

13 Ní âjî ãmâ kô lôfílí tâ ûjû-ûjû 'á,
gõ'dá ní pâ ãmâ Sâtánâ drígá sî.**

14 "Ozõ nî ãâyê õjílâ gólíyî rî 'bá tâ õnjí 'elé ãnî
drí rî yî trá tâ õnjí gólíyíkâ rî'á 'elâ 'dî 'ásî rî,
gõ'dá Ôvârî ãnî átâ ûrú 'álâ rî â'dô kpá ãnî âyé'á
tâ õnjí ãníkâ 'ásî. **15** Gõ'dá ozõ nî ãâyê gólíyî kô
tâ õnjí gólíyíkâ rî'á 'elâ rî 'ásî rî, Ôvârî ãnî átâ
ûrú 'álâ rî âyé ãnî kpá kô tâ õnjí ãníkâ 'ásî."

16 Nîngá sî rî, Yésû drí õ'bí 'dî 'bá yî ìmbázó kî,
"Ozõ nî ãâ'dô trá tî 'bî'á rîzó 'álé 'ã'í sî ngá nyâ
ãkó râtáã 'elé Ôvârî drí rî, nî ïnjî lîfî kô, õzõ õjílâ
gólíyî â'dô 'bá lómbé-lómbewá 'bá ró rî 'bá yî drí
rîrî 'elâ rî kâtí. Gólíyî rî ïyî nyâányâ â'dálé õjílâ
âzí õndré ró bê kî, ïyî rî'á tî 'bî'á. Tâ gólíyíkâ
rî'á 'elâ ïyî tâ lóngózó 'dî tâsî rî, má âtâ ãnî drí
tâ pâtîj ró, gólíyî ícâ kô drí-'â ûsúlí Ôvârî drígá
sî. **17** Ozõ nî ãâ'dô trá tî 'bî'á rîzó 'álé 'ã'í sî râtáã
'elé Ôvârî drí rî, nî jî ãnî lîfî ngbângbá ãnî 'bâzó
â'dólé ãyîkõ ró, **18** tâlâ õjílâ âzí õzó nîlâ kî'á nî
rî, ãnî rî'á tî 'bî'á. ãnî átâ tibê ãnî drí ndrêlé
kô'dawá rî â'dô nî'á lâ cé nî. Ítí rî, râtáã gólâ ãnî
drí 'elé tî 'bî'bî sî ïnínî ró 'dî, Ôvârî â'dô ârî'á lâ,
gõ'dá drîlâ tâ-drî lâ jâzó."

*Tâ Yésû drí ìmbálé tâ lîfî 'bâ'bâ kâ cé ngá ûrú
'álâ rî*

*drîjî rî tâsî rî
(Lúkâ 12.33-34)*

* **6:13** 6.13 Tâ ìgî ãzâ 'bá yî vérësî nô 'á rî ìigî úlî nô 'bá yî kpá 'á
lâ, "Tâlâ kûmû, mbârâkâ gõ'dá âmbâ ãkî 'dó ïyî ãníkâ ì'dî. ãâ'dô
ítí." "

¹⁹ Nîngá sî, Yésû drí kpá tā âtázó kî, "Nî ê'bê ngá-tî ãngó nō 'á nō 'bá yî kô cé tîtî 'dó ãnî nyâányâ drí, 'bälé vō tibê ngá ãsükû'dû yí kâtí gô'dá ûjúrûkú yí bê rî yí drí 'ezó filí izälâ rî 'á, ngâtá vō ngá góliyî âdì 'ásî rî 'bá yî drí 'ezó lâkálé rû izälé rî 'á, gô'dá kpá vō gólâ ūgú yî drí icálé átî ñôlé ngá ūgûzó 'álâ sî rî 'á kô. ²⁰ Gô'dá nî lâpî bê-rî ngá-tî tândí ãnî nyâányâ drí vō ûrû 'álâ rî 'á. Tâlâ tólâ rî, ngá ãsükû'dû yí kâtí ûjúrûkú yí bê rî icá kô filí ngá-tî tândí 'dî 'bá yî izälé, gô'dá ngá-tî 'dî 'bá yî rû'bá lâ yî icá kô lâkálé gô'dá rû izälé, gô'dá ūgú icá kpá kô filí ngá-tî 'dî 'bá yî ūgûlî. ²¹ Tâlâ tâ ïsû ãníkâ â'dô 'bã'á nyé vō gólâ ãnî drí ngá tâ lâ drí lâzélé ãnî rû kôrô rî 'bãzó 'á lâ rî 'á.

²² "Nî ndrê drê, ãnî lîfî rî'á nyé õzô lámbâ kâtí vô ï'îlî ãnî rú'bá drí tâ ndrî ndrêzó dódó. Gô'dá õzô ãnî lîfî õndrê vô dódó rî, ãnî rú'bá â'dô 'bâ'á kpá ngá ï'í ró tâ pâtjî Ôvârî kâ 'ezó. Â'dô rî'á ïtí ãnî drí õzô nî òrî rîlî ngá âlô ró Ôvârî bê rî.
²³ Gô'dá õzô ãnî lîfî õndrê vô kô dódó tâ gólîyî mbî Ôvârî kâ ndrêzó rî, Gô'dá õzô nî òrî kô ãnî lîfî 'bâlé Ôvârî drjî tâ gólâkâ 'élé rî, ãnî rú'bá â'dô 'bâ'á kpá ínîrîkûwá ró tâ ányâ rî 'bá yî 'élé ï'dî. Gô'dá ngá gólîyî ãnî drí rî'á ndrêlâ ínîrîkûwá ró rî 'bá yî, õzô nî ïjsû kî'á nî rî, 'dî' ã'dô ngá ï'í 'í ãnî drí tâ mbî 'ezó ï'dî sî lâ rî, tâ ïsû ãníkâ 'dî rî'á ányâ ró ãnî âdólé ngbá.

24 “Nī ndrē drē, īcá kō õjilā ālō drí rū ɻ'buzó kúmú r̄i drí 'dó ɻitú-pá ālō 'á. Gõ'dá gólâ īcá kō kúmú ngüíngî r̄i 'dí 'bá yî lélé ndr̄i 'dó. Gólâ â'dô tâ kúmú ālō r̄i kâ lê'á ɻ'dí, gõzó ɻazâ r̄i gâlé dó.

Â'dólé bê trá ïtí rî, õzõ nî õlë trá lïfí 'bälé ngá-tî dñû ûsúlí ãnî nyãányâ drí ï'dî rî, nî â'dô ïcá'á rû ï'bûlî Ôvârî drí pípîsílî ãlô rî sî ángô tí yã? 'Dñî ïcá kô ãlôwálâ. Nî ï'bû rû cé Ôvârî drí ï'dî!"

Tâ Yésû drí ìmbálé tâ rîrî kâ lïfí lô'bé ãkõ sî ngá ndrî gólîyî òjílã drí lêlé rîzó ãngó 'á rî tâsî rî (Lükä 12.22-31)

²⁵ Nîngá sî, Yésû drí õ'bí 'dî 'bá yî ìmbázó kî, "Ngá gólîyî ãnî drí lêlé rîzó ãngó nõ 'á rî tâsî rî, má âtâ tâ ãnî drí kî, nî â'dô kô tâ ïsû ró ngá gólîyî 'ë 'bá ãnî 'bälé rîlî lédrë-lédrë ró ngá nyãnyã kâtí ngá mvümvü bê, ngâtá ítâ ãnî drí sôlé ãnî rû'bá 'á rî tâsî. Nî ndrê drë, tâ ngá nyãnyã kâ ítâ sôsô bê rî lâyvûú kô gärä lôvó-lôvó drïjî sî. ²⁶ 'Dõvó nî ïsû drë ãriwá tâ. Gólîyî 'wâá ámvú kô, gõ'dá ê'bé ïyî kpá ngá-ïyínyâ ámvú 'ásî 'bälé ëró 'á kô. Gbô lé ïtí rî, Ôvârî ãnî átá ûrû 'álâ rî, rî nî rî'á ngá nyãnyã félé gólîyî drí rî'á nyâlâ. Gõ'dá ãnî tâ lâzê gärä Ôvârî rû ãriwá drïjî sî. Ïtí rî, gólâ ïcá kô tâ ãníkâ ïvîlî. ²⁷ Gõ'dá nî ïsû ãníkâ bê rî, lïfí lô'bê-lô'bé ãníkâ ngá 'dî 'bá yî tâsî rî â'dô kâyî ãníkâ rî kâ ãngó nõ 'á rî lôpé'á â'dólé ãcê yã?

²⁸ "Gõ'dá tâlâ ã'dô 'î ãnî drí rîzó lïfí lô'bélé ítâ sôlé rû'bá 'á rî tâsî yã? 'Dõvó nî ndrê drë lâtî gólâ fê fôô õmã 'álâ rî drí rîzó mbälé rî. Gólîyî lôsé ítâ kô gõ'dá 'é ïyî lôsî kpá kô ítâ ûsúzó ïyî nyãányâ drí. ²⁹ Gõ'dá Ôvârî 'bâ gólîyî trá â'dólé lârâkô bê sûsû ró rôô. Gõ'dá ïtí rî, ítâ lârâkô Ôvârî drí 'bälé drílîyî rî sû lâyvûlî kôrô ítâ lârâkô kûmú Sólômô drí sôlé kûmû kâ rî drïjî sî. ³⁰ Gõ'dá nî ndrê drë, Ôvârî 'bâ ngá-ãrû nî â'dólé lârâkô bê

sūsū ró gólīyī rī 'bá mbälé rīlí cé kāyī dā sī gō'dá ândrálé 'ílī vēlé vólé ōmā bē mīlī sī rī. Ōzō gō'dá Ôvārī ïicā trá ngá-äru 'bälé â'dólé lârâkô bē sūsū ró rī, gō'dá gólâ ïcá íyíkâ ítá félé ãnî drí kô yā? Ítí rī, nī rí kô tā lélē sī Ôvārī 'á pípîsílî ãlô sī ã'dô tāsī yā? ãnî tā lâvū gärä Ôvārī drí ngá-äru 'dī 'bá yî drïj̄i sī. ³¹ Gō'dá ïtí rī, nī lô'bê lïfî kô kî, 'Óo, mā â'dô nō kó ã'dô nyä'á ï'dî yā?' ngäta 'Óo, mā â'dô nō kó ã'dô mvü'á ï'dî yā?' ngäta 'Óo, mā â'dô ítá ūsú'á sôlé nō kó ã'dô 'ásī yā?' ³² Tā 'dî 'bá yî tāsī rī, õjílā gólīyī rī 'bá tā ïsülî ïtí 'dî 'bá yî, 'dîj̄i õjílā gólīyī tā lë 'bá drë Ôvārī 'á kô rī 'bá yî ï'dî. Ôvārī ãnî átâ ûrû 'álâ rî nî ngá gólīyī ãnî drí â'dózó ïzä lâ bê rî trá. ³³ Tā lïfî lô'bê-lô'bê kâ ngá ãngó nō 'á rî tāsī rî vō lâ 'á rî, nī rî zââ kümû Ôvārī kâ zêlé, gō'dá nī 'bâ ró tā ïsû ãníkâ bê tā gólīyī Ôvārī drí lélé ãnî drí 'êlê rî 'bá yî drïj̄i ï'dî. Ōzō nî õ'ê tā rî 'dî 'bá yî trá ïtí rî, Ôvārī â'dô ngá gólīyī ãnî drí â'dózó ïzä bê tā lâ tāsī rî 'bá yî âfë'á ãnî drí. ³⁴ Gō'dá â'dô bê trá ïtí rî, nī lô'bê lïfî kô ândrō nô tā gólīyî 'ë 'bá â'dólé ïdrú rî 'bá yî tāsī, tâlâ nî nîj̄i drë tā gólīyî 'ë 'bá rû 'êlê kâyî ïdrú rî 'á rî kô. Kâyî ndrî rî'á lâñö ngüingî íyíkâ bê ãlô-ãlô. Rî'á ïcâ-ïcâ ró ãnî drí cé lâñö kâyî ãlô rî kâ njizó ï'dî, ãnî drí lâñö kâyî ndrî kâ njizó rî drïj̄i sî."

7

Tā Yésû drí ìmbälé õjílā õ'bí 'dî 'bá yî drí tā tā-vó õjílā ãzí kâ

*kī kā ányâ ró rî tāsī rî
(Lükä 6.37-38, 41-42)*

¹ Gõ'dá Yésū drí kpá tā ìmbázó tā tā-vó kíkī kâ ányâ ró ãzí-ãzí rú rî tāsī kī, "Nī kî tā òjilā ãzí kâ kô tā gólïyî drí rî'á 'êlâ ányâ ró rî 'bá yî tāsī, tälâ Ôvârî õzó kô kpá tā-vó ãníkâ kîñ õnjí ró. ² Nî ndrê drë, Ôvârî â'dô 'ê'á tā-vó ãníkâ kîlî kpá té õzô ãnî drí tā-vó ãnî ãzí-ãzí yî kâ kîrî kâtí, gõ'dá gólâ â'dô ãnî 'ê'á kpá té õzô ãnî drí rîñ òjilâ ãzí 'êlé rî kâtí. ³⁻⁵ Õzô nî õlë kô 'dásí 'êlé ãzí-ãzí rú rî, nî âtâ tâ ãzí-ãzí drí kî'á nî rî, gólïyî â'dô õnjí rî kô. Nî õ'ê trá ïtí rî, ãnî cú tî ãcê bê. Tôtô ãnî drí ã'dí-drî 'á rî, nî kû zâlô, nî gõ ró tôtô ãnî ãzí-ãzí yî kâ rî tâ lâ âtálé. Nî ndrê tâ 'ê'ê ãníkâ rî zâlô, nî gõ ró ãnî ãzí-ãzí yî kâ rî tâ lâ âtálé."

Tâ tâ Ôvârî kâ ìmbá kâ òjilâ gólïyî rî 'bá ïyî 'dásí 'êlé

úlí Ôvârî kâ rú rî drí rî

⁶ Gõ'dá nîngá sî, Yésū drí kpá tā ìmbázó kî, "Õzô nî õrî úlí Ôvârî kâ ìmbálé òjilâ drí gõ'dá òjilâ rî 'dî 'bá yî õrî ïyî ãnî lô'dálé lô'dâ úlí Ôvârî kâ 'dî 'bá yî tâsî rî, nî âyê gólïyî, nî ìmbâ gõ'dá úlí Ôvârî kâ kô drílïyî, tälâ gólïyî â'dô 'ê'á vólé gâlé dô úlí Ôvârî kâ 'dî ârîlî gõ'dá kpá tâ lâ 'êlé. Gólïyî rî'á nyé õzô õké lifô tibê ãnî drí ngá nyânyâ fëzó drílâ, gõ'dá drílâ rû jâzô ãkpâ ãnî ôcîlî dró ngá nyânyâ tândí ãníkâ fêlé drílâ 'dî drílî rî kâtí. Gõ'dá gólïyî kpá rî'á õzô ngbíkpí 'bâ kâ gólâ ngá süsü 'dîyî lô'î kâ ãnî drí fêlé trá drílâ rî tô 'bá pá sî ûlútrâ 'á rî kâtí."

*Tā ngá tā ïjì-ïjì kâ Ôvârí drígá sī rî tāsī rî
(Lúkã 11.9-13)*

⁷⁻⁸ Gõ'dá Yésū drí kpá tā ìmbázó tā râtáã 'ẽ'ẽ kâ tāsī kĩ, "Özõ nĩ ïjjì ãnî átá ûrú 'álâ rî ngá gólyi ãnî drí â'dózó ïzā lâ bê rî 'bá yî tāsī rî, gólâ â'dô âfẽ'á lâ ãnî drí. Gõ'dá õzõ nĩ õrî lôndâlâ rî, nĩ â'dô ûsú'á lâ. Gõ'dá õzõ nĩ ògâ átñi rî, áâ'dô njî'á lâ ãnî drí. Nĩ ndrê drë, Ôvârí â'dô râtáã ãnî drí 'élé drilâ rî ârî'á trá. Gólâ â'dô ngá gólyi ãnî drí â'dózó ïzā bê tâ lâ tāsī 'dî 'bá yî fë'á trá ãnî drí.

⁹ Ìtí rî, 'dõvó nĩ ïsû drë ãnî nyânyâ tâ, ãnî mvá rî átá yî, õzõ ãnî mvá yî ïjjì ãmbâtâ tâ ãnî tî sî nyâlé rî, nĩ â'dô kúní mvá âtrõ'á ï'dî félé gólyi drí ãmbâtâ 'dî võ lâ 'á yâ? ¹⁰ Ngâtá õzõ ãnî mvá yî ïjjì ï'bû tâ ãnî tî sî nyâlé rî, ní â'dô ïnjî âtrõ'á ï'dî félé gólyi drí yâ? ¹¹ Özõ ãnî gólyi â'dó 'bá tâ õnjí 'bá ró rî ïucâ trá ngá tândí félé ãnî mvá yî drí rî, Ìtí rî, Ôvârí ãnî átá ûrú 'álâ rî â'dô ïcâ'á kó ngá tândí félé ãnî drí. Gólâ rî'á njââ ngá tândí félé ãnî drí lâyvûlì gârã ãnî drí félé ãnî mvá yî drí rî drïjì sî.

¹² "Tâ gólâ Ôvârí drí lêlé lâyvû 'bá gârã rî ï'dî nõ. Nĩ rî tâ gólîyî â'dó 'bá tândí rî 'bá yî 'élé ï'dî õjîlâ ãzí drí. Tâ tândí gólîyî ãnî drí lêlé õjîlâ drí 'élé ãnî drí rî 'bá yî, nĩ rî kpá 'élâ ï'dî õjîlâ ãzí drí. 'Dîjì tâ Ôvârí drí 'bâlé ãmâ drí 'élé tâ ïgî-ïgî ïyikâ 'á rî ï'dî."

*Tâ Yésû drí ìmbálé tâ fîfî kâ ãngó Ôvârí kâ 'álâ rî tâsî rî
(Lúkã 13.24)*

¹³⁻¹⁴ Gõ'dá Yésû drí tâ ìmbázó tâ fîfî kâ cälé ãngó Ôvârí kâ 'álâ rî tâsî kĩ, "Látñi gólâ fîzó cälé

ãngó Óvârî kâ 'álâ rî, jó tílî-tî lâ rî'á ngebââ 'bílîwá ïtí. Látî fîzó cälé tólâ rî, rî'á látî âmbâ-âmbâ 'î. Õjîlã 'ê 'bá fîlî 'álâ sî rî â'dô 'bâ'á cé dâ. Gõ'dá õjîlã gólîyî fî 'bá tólâ rî â'dô ïyî lédrë-lédrë  dûkû ãkó rî ûsú'á. Gõ'dá látî nîzó v  l s  kâ Óvârî drí êd l  tr  S t n  y  dr  rî 'álâ rî, jó t l -t  l  rî'á  v - v  r . L t  f  k  t l  r  â'd  k  âmbâ-âmbâ r . Õjîlã ãmb  â'd  ïyî n 'á 'álâ s ."

T  Y s  dr  t   t z  õjîl  g l y  t   m  'b  k '  n  r  y   d 

*t  Óv r  k   mb  'b  '  r  t s  r 
(L k  6.43-44)*

¹⁵ G d  Y s  dr  dr -mb l  s oz  õjîl  õ'b  'd  'b  y  l f  t  õjîl  g l y  t   m  'b  k '  n  r , y   d  t  Óv r  k   mb  'b  '  r  k  t s  k , " n  l f   mb   n  r  t   mb  'b  g l y  â'd  'b  õjîl   d  'b  r  r  t s . G l y  l endr   z  k b l k  mv  k t , g d  t   s  g l y  p p s l  '  r  r '   z  k k l w  g l r  r  'b  k r ny   z  f l  r  k t . ¹⁶  z  n   r  t   mb  'b  '  b  y  ndr l  m n s  r , n  â'd  g l y  â'd -â'd  n '  t  ' e  g l y k  ' s . N  â'd  kp  n '  l  ng t  t  g l y  dr  r '   mb l  'd  p t t  t  Óv r  k  '  ng   d  k  t  Óv r  k  '  y  r . T  ' e  g l y k   d  g l y  tr   z  f  l ' w  dr  f  l   d r  k t   d r k  r  y ? Ng t  p r uc  f  ' w  l ' w  b  k n g w  r  y ? ¹⁷⁻¹⁸ F  g l r  t nd  r  r  ' w   y k  t  l ' w  t nd   d , gādā f  g l r   nj  r  r  ' w   y k  kp  t  l ' w   nj   d . ¹⁹  t  r , f  g l y  t b  l ' w  t nd  ' w  'b  k  r ,  a d  g '  l  v l   v dr  z l  l s  s .

20 Kpá ūtí rī, nī ā'dô tā īmbá 'bá rī 'bá ūjílā âdólé
rī 'bá yī nī'á tā gólīyī drí rī'á 'ēlā rī 'bá yī 'ásī."

*Tā Yésū drí īmbálé ūjílā gólīyī tā āmā 'bá kī'á
nī rī,*

*yī ā'dô tā ārī 'bá gólākā ūdī rī tāsī rī
(Lükä 13.25-27)*

21 Gō'dá Yésū drí gōzó tā īmbálé tā ūjílā drí
'ēzó cälé āngó Ôvârī kâ ûrú 'álâ rī 'á rī tāsī kī,
"Ōjílā ndrī gólīyī rī 'bá ámâ zīlī kúmú, kúmú rī,
gólīyī icá kō ndrī cälé āngó Ôvârī kâ ûrú 'álâ rī
'á. Gō'dá gólīyī rī 'bá tā ámâ átā Ôvârī ûrú 'álâ rī
drí lēlé 'ēlé rī 'bá yī 'ēlé rī, gólīyī â'dô cā'á cé nī.

22 Gō'dá kāyī gólâ Ôvârī drí 'ēzó tā-vó ūjílā ndrī
kâ kīlī rī tú rī, ūjílā dūu â'dô ūyī ânī'á má ngálâ tā
âtálé kī, 'Kúmú, mā īmbâ tā áníkâ trá ūjílā drí.'
Gō'dá ūzâ 'bá yī â'dô ūyī tā âtâ'á kī'á nī rī, 'Kúmú,
mā rī trá rī'á líndrí ūnjí lâdrólé ūjílā 'ásī ání rú
sī.' Gō'dá ūzâ 'bá yī â'dô ūyī tā âtâ'á kī'á nī rī,
'Kúmú, mā 'ē tā lârâkô tī drí ă'dízó rī 'bá yī trá
dūu ání rú sī.' **23** Gō'dá má â'dô tā lôgō'á drílîyī
kī, 'Mī nī vólé má lâgâtí sī, ânî tā ūnjí 'bá yī! Má
nī'í ânî kō!' "

*Tā Yésū drí ūjílā gólīyī vó lôbē 'bá íyikâ ró rī
'bá yī tā lâ ă'bîzó jō 'dī 'bá rī rī 'bá yī rú rī
(Lükä 6.47-49)*

24 Gō'dá Yésū drí kpá tā âtázó ūjílā gólīyī ūyī vó
lôbē 'bá rī yī tāsī kī, "Ōjílā gólâ úlî ámákâ ârī 'bá
gō'dá tā lâ 'ēzó rī, gólâ rī'á ūzō tā nī 'bá gólâ jō
íyikâ 'dī 'bá gá lütu drîyî ūnyâkú tândí 'á rī kâtí.
25 Tā 'dî tāsī rī, gbô lé ôzê ū'dî trá kâgumâq bê

rõô rî, gõ'dá lîmvû drí tñzó rõô rî, jó 'dõ îcâ kô 'dõlê vñdrí, tâlâ ú'dû trá gá lñtú drñj ïnyákú tñndí 'á. ²⁶ Gõ'dá õjílã tibê úlí ámákâ árí 'bá cé ârî gõ'dá 'ë 'bá lâ kô rî, gólâ rñ'á õzõ tâ nñ ãkó lé 'bá gólâ jó íyíkâ 'dõ 'bá võ ãlólë 'á rî kâtí. ²⁷ Ítí rî, gõ'dá õzõ ôzê ù'dû trá kãgñmáqâ bê rõô rî, gõ'dá lîmvû drí tñzó rõô rî, jó 'dõ â'dô 'ë'á 'dõlê, drilâ rû ïzãzó."

²⁸ Gõ'dá Yésü ndõ bê tâ ìmbâ íyíkâ 'dõ 'bá yî rî, õ'bí gólïyí tâ 'dõ 'bá yî ârî 'bá 'dõ tû lâ ïyî drí â'dízó tâ ìmbâ gólâkâ 'dõ tâsí. ²⁹ Gõ'dá gólïyí nñ ïyî trá kñ, gólâ rí kô tâ ìmbálé õzõ tâ lâ'bí kâ ìmbá 'bá rî 'bá yî drí rñrñ tâ ìmbálé rî kâtí. Gólâ cù rñ'á drí-ãcê bê.

8

Tâ Yésü drí ãgô ãzâ ngá lñzé ãrí kâ bê rî êdészó rî

(Máräkô 1.40-45; Lükä 5.12-16)

¹ Nïngá sî rî, Yésü yî drí ngãzó nñlí lñtú 'dõ âyélé, gõ'dá õ'bí ãmbá drí kpá 'dõzó zñâ gólïyí vósí. ² Gõ'dá ãgô ãzâ ngá lñzé ãrí kâ bê rî drí ânñzó 'ã'î tñlî vñdrí Yésü ândrá, gõzó rú'bá lô'bâlé Yésü drí kñ, "Óo kúmú, õzõ ïicâ trá ní lñfí ní drí ámâ pâzó ngá lñzé nõ 'ásî rî, ní êdê ámâ rú'bá nõ â'dõlé ngbângbá." ³ Ítí rî, Yésü drí íyî drí ïjõzó ãgô 'dõ rú'bá lâ dõlé. Gõ'dá gólâ drí tâ âtázó kñ, "Awô, má lë trá ání êdélé ngá lñzé áníkâ 'dõ 'ásî. 'Dõvó ání rú'bá êêdê rû ngbângbá." Gõ'dá kôrô ãgô 'dõ rú'bá lâ drí rû êdészó dódó ngá lñzé íyíkâ 'dõ 'ásî. ⁴ Ítí rî, Yésü drí tâ âtázó ãgô rî 'dõ drí kñ, "Tâ gólâ rû 'ë 'bá ní drí nõ, ní âtâ tâ lâ kô

õjilā ãzâ drí ãlôlâ. Ní nĩ dr̄i-'bá lã'bí 'ẽ kâ ngálâ lã'bí 'dýi êdê kâ ãrí 'ásí rî 'dälé zälô, tälâ gólâ õndrê ró bê kĩ, pâtíi ngá lãzé áníkâ ndẽ rû trá ngbángbá, ní gõ ró kõrõnyä lïlì ngá fefé ró Ôvárí drí, õzõ Músǟ drí tã lâ 'bälé trá rî kâtí." Gõ'dá ãgô 'dĩ drí nizó tã 'dî 'élé.

Tã Yésǖ drí rû ï'bǖ 'bá dr̄i-'bá ngá ãwã ró Rómä kâ rî kâ êdézó cé tã lëlë dr̄i-'bá 'dĩ kâ rõô rî tãsí rî (Lükǟ 7.1-10)

⁵ Gõ'dá nïngá sñ, Yésǖ yî drí ngazó nñlí cälé järíbǟ gólâ zïlì Käpéränómä rî 'álâ. Gõ'dá gólïyî câ bê tólâ rî, ãgô ãzâ dr̄i-'bá ãjú 'bǖ 'bá Rómä kâ ró rî drí ânizó Yésǖ ngálâ. Gõ'dá drilâ ngazó tã âtálé Yésǖ drí rú'bǟ lô'bǟ-lô'bǟ sñ kĩ, ⁶ "Ãmbá, rû ï'bǖ 'bá ámákâ rï'á ngá lãzé ró ãnyî 'ẽ'á drälé. Ngá lãzé 'dĩ lázê trá rõô gólâ rú, gólâ mbârâkä ãkó íyî jazó. Ní pâ gólâ!" ⁷ Gõ'dá Yésǖ drí tã âtázó dr̄i-'bá 'dĩ drí kĩ, "Tändí ró, má â'dô nñ'á rû ï'bǖ 'bá ámákâ 'dĩ pälé." ⁸ Gõ'dá dr̄i-'bá 'dĩ drí tã-dr̄i lögözō Yésǖ drí kĩ, "É'ẽ ãmbá, ãmbä ámákâ rî ïcä kô ání 'bälé ácâlé büúñ má drí 'bǟ 'álâ. Gõ'dá õzõ ní ãâtâ kó cé tã dr̄i-äcê áníkâ sñ rî, má nñ trá, rû ï'bǖ 'bá ámákâ â'dô ngä'á ngá lãzé 'dĩ 'ásí. ⁹ Ní ndrê drë, ãmbá, mâ kpá rï'á dr̄i-äcê dr̄i-'bá ámákâ gólïyî sisí-lési rî 'bá yí kâ zëlé. Gõ'dá mâ kpá cù rï'á dr̄i-äcê bê tã 'bäzö õjilä má zëlé rî 'bá yî drí tã má drí lëlé rî 'bá yî 'ezó. Õzõ má ãâtâ tã trá ãjú 'bǖ 'bá ámákâ ãlô rî drí kĩ, gólâ õnñ nñ'á tã ãzâ 'élé rî, drilâ nizó 'élâ. Gõ'dá õzõ má ãjäzï ãjú 'bǖ 'bá ãlô rî trá kĩ, gólâ âanñ rî, drilâ ânizó 'wää. Gõ'dá má õkñ kpá rû

ì'bu 'bá ámákâ ãlô rî drí, 'Ní 'ê tã nõ' rî, drilâ 'ezó lâ, té õzõ má drí âtálé 'dî kâtí."

10 Gõ'dá Yésü ârî tã drï-'bá ãjú 'bú 'bá kâ 'dî drí âtálé bê rî, gólâ rî tî drí â'dízó â'dî. Gõ'dá drilâ ngâzó tã âtálé õjílã gólïyî rî 'bá 'dëlé gólâ vósí 'dî 'bá yî drí kî, "Má âtâ ãnî drí, tã pâtïj ró, má ûsú drë õjílã ãzâ õrî ámákâ Ísîrâ'élë kâ 'ásí â'dó 'bá tã lëlë bê rõô õzõ ãgô ãwâ nõ kâtí rî kô.
11 Gõ'dá má âtâ ãnî drí nõtí. Kâyî ãdûkû ãngó nõ kâ tú rî, õjílã gólïyî â'dó 'bá kô õjílã Yûdä yí kâ ró rî 'bá yî â'dô ânñ'á 'b  dr   'ásí ndr   r  l   v   ãlô 'á ãngó Ôv  r   kâ ûr   'álâ rî 'á k  r  m   ny  l   ãm   á'b  y   Äb  r  y  m   yî Ís  k   g  d   kp   Y  k  b   yî b  .

12 Gõ'dá õjílã Yûdä yí kâ t  b   Ôv  r   drí nj  l   â'd  l   õjílã íy  k   r   rî 'b   yî, Ôv  r   â'd   õjílã d  u g  l  y   l  f  l   'ásí r   g  'á d  , t  l  l   g  l  y   g   v  l   tr   d   t   l  l   má 'á. Áâ'd   g  l  y   v  'á ìn  r  k  w   'á, l  s  i Ôv  r   drí êd  l   tr   S  t  án   yî drí rî 'á. T  l  r  , g  l  y   â'd   ãw   ng  'á s  -g  l   ny  n  y   b   ng   l  z  -l  z   l  s  i kâ drí s  ."

13 N  ng   s  , Y  s   drí g  z  o t   ât  l   drï-'b   ãj   'b   'b   k   'd   drí k  , "M   n   g  l   'b   'álâ p  p  s  l   ã'd   s  , t  l  l   t   g  l   n   drí l  l   r   'ê r   tr   n   drí t   l  l   áník   má 'á r   s  ." G  d   k  r   r   ì'bu 'b   g  l  k   n   drí r   êd  z   ng   l  z   íy  k   'd   'ásí ìt  p  á ãl  -ãl   'd   'á.

*T   Y  s   drí õjílã d  u ìng  z   ng   l  z   'ásí r  
(M  r  k   1.29-34; L  k   4.38-41)*

14 G  d   Y  s   yî drí ng  z   n  l   P  t  r   drí 'b   'álâ. G  d   dril  y   P  t  r   r   ãdr   r   ûs  z   ng  

lāzé ró âyí'á gbārākā dr̄j̄i. Rú'bá lâ ndr̄i âmē-âmē ró tīlī-tīlī. ¹⁵ Gõ'dá Yésū drí ngāzó drí lâ dõlé. Gõ'dá kôrō ngá lāzé 'dī drí rû ndēzó. Ítí rî, Pétērō rî ādrá 'dī drí ngāzó ûrû gbārākā dr̄j̄i sī ngá nyānyā âtrõlé âfēlé Yésū yî drí nyālé lājó'bá gôlákâ rî 'bá yî bê.

¹⁶ Gõ'dá câ bê lānjātúlî sī rî, õjílā ãzâ 'bá yî drí õjílā gólîyî líndrí õnjí drí ômbélé trá rî 'bá yî âtrõzó âjílî Yésū ngálâ. Gõ'dá Yésū drí líndrí õnjí 'dī 'bá yî lâdrözó õjílā 'dî 'bá yî 'ásî cé úlî âtâ-âtâ sī. Gõ'dá gólâ drí õjílā gólîyî ndr̄i ngá lāzé bê rî 'bá yî ìngázó ngá lāzé ïyíkâ 'ásî. ¹⁷ Yésū 'ê tâ 'dî ïtí 'dī, tâlâ úlî gólâ tâ ặngü 'bá Ìsáyâ drí âtálé trá ặngü ró kî'á nî rî, gólâ trõ ngá lāzé trá vólé ãmâ rú sī, gõ'dá gólâ êdê ngá lāzé ãmákâ trá rî, ã'dô ró bê tâ pâtñi ró.

Tâ Yésū drí tâ âtázó õjílā ãzâ 'bá yî gólîyî lë 'bá 'dělé

*gólâ vósî rî drí rî
(Lükä 9.57-62)*

¹⁸ Nïngá sî rî, õjílā dûû drí rîzó ïyî 'dó ânîlî Yésū ngálâ lïmvû ândrê Gâlîlâyâ kâ 'dî gârâ drî lâ 'á, tâlâ mbârâkâ gólâkâ rîzó tâ lârâkô 'dî 'bá yî 'êlé 'dî tâsî. Gõ'dá Yésū ndrê bê õjílâ yî lâgâtí dûû 'dî 'bá yî rî, drîlâ tâ âtázó lâjó'bá ïyíkâ drí, gólîyî êdê ró kôlóngbô njââ, tâlâ yî õmbâ ró gólîyî bê 'á'á lé drî lïmvû ândrê 'dî kâ ãzâ lésî rî 'álâ. ¹⁹ Ítí rî, lâjó'bá Yésû kâ 'dî 'bá yî ôtírî rî kôlóngbô êdélé rî, gõ'dá kôrô lâ'bí ìmbâ 'bá ãzâ drí ânîzó Yésû ngálâ. Gõ'dá drîlâ tâ âtázó Yésû drí kî, "Tâ

îmbá 'bá, mâ r̄'á njāâ ánî vó bēlé vō gólâ ní drí 'ẽzó nñlí 'álâ r̄'á." ²⁰ Yésū drí tā-dr̄l lõgõzó drilâ kĩ, "Óbá yî cù r̄'á 'bú ïyíkâ bê r̄izó 'á lâ, gõ'dá ãriwá yî kpá r̄'á jó ïyíkâ  'dú kõ kâ bê. Gõ'dá mâ r̄ gógó gólâ Ôvârí drí âjolé ûrú lési r̄'á vō ãkó r̄izó 'á lâ gõ'dá kpá vō  'dú kõ kâ ãkó."

²¹ Nñgá sî r̄, ãgô ãzâ gólâ r̄'bá úlí Yésū kâ ãrîlí r̄'drí kpá ânizó tâ âtâlê Yésū drí kĩ, "Kúmú, má lë fí trá nñlí ánî vó bēlé r̄, gõ'dá má dr̄l r̄'á tâkõ ámâ átâ r̄'tél 'bâlê zâlô 'bú 'á."

²² Gõ'dá Yésū drí tā-dr̄l lõgõzó ãgô r̄'dî drí kĩ, "Ní âyê õjílã gólïyî  'dó 'bá ãvõ* ró r̄'bá yî õ'bâ ãvõ ãzí ïyíkâ. Gõ'dá ní ânî 'dêlê má vósî."

*Tâ Yésū drí kágumáqâ ândrê êdrêzó rî
(Márâkõ 4.35-41; Lükä 8.22-25)*

²³ 'Dî vósî r̄, Yésū yî drí ngãzó mbâlê kõlóngbõ 'á lâjó'bá íyíkâ yí bê nñlí lîmvû ândrê Gâlîlâyâ kâ 'dî dr̄l lâ mbâlê. ²⁴ Gõ'dá gólïyî õtirî rñl nñlí r̄, gõ'dá nyñl ró, kágumáqâ ândrê drí îtõzó r̄'á sñlî õnjí ró. Ítí r̄, kágumáqâ 'dî drí rîzó kõlóngbõ ïyâlê mbârâkâ sî kâgbâ-kâgbâ. Gõ'dá kágumáqâ r̄'dî drí lîmvû vîzó dûn kõlóngbõ 'á, gõ'dá kõlóngbõ drí 'ẽzó rû ïrîlî lîmvû 'á. Tâ 'dî 'bá yî õtirî rñl rû 'elé 'dî r̄, Yésû r̄'á  'dú kõ'á kõlóngbõ 'á. ²⁵ Ítí r̄, ûrî drí fîzó lâjó'bá gólâkâ 'dî 'bá yî 'á. Gõ'dá drîlïyî ngãzó nñl'á gólâ r̄'dû ôlôlé  'dú 'ásî ôtrê-ôtrê bê kĩ "Kúmú, ní ngâ ûrû ãmâ pâlé. ãmâ trá 'ẽ'á drâlê nõ." ²⁶ Gõ'dá Yésû drí tâ-dr̄l lõgõzó gólïyî drí kĩ, "Ãnî ûrî ró  'dô tâsî yâ?"

* **8:22** 8.22 Úlí r̄'dî tâ ífí lâ kĩ, õjílã gólïyî tâ lë 'bá dr̄l kô Yésû 'á r̄'bá yî õ'bâ ãvõ ãzí ïyíkâ nñ.

Tā lēlē āníkâ má 'á rî cé fínyáwá ūtí ã'dô tāsī yã?" Gõ'dá gólâ drí ngãzó âdréle ûrû tā 'bälé kãgumáqã ândré rî 'bá sîlî gõ'dá lîmvû rî 'bá rû iyálé 'dî bê ââdrê ró bê. Gõ'dá kôrô kãgumáqã ândré āmbá rî 'bá sîlî gõ'dá lîmvû gólâ rî 'bá kõlóngbõ iyálé rî bê drí âdrézo.

27 Ítí rî, lâjó'bá Yésü kâ 'dî 'bá yî ndrê tā gólâ rû 'e 'bá 'dî bê rî, gólîyî tî drí â'dízó ndrúndrú. Gõ'dá drílîyî ngãzó tā âtâlé iyî võ 'ásî kî, "Āgô gólâ kãgumáqã drí tā 'bâ'bâ gólâkâ ârízó lîmvû āmbá rî 'bá kõlóngbõ iyálé rî bê nõ íyíkâ āgô lârâkô ángô rî ū' dî yã?"

*Tā Yésü drí líndrí ūnjí drõzó āgô ãzâ 'bá yî rî rî 'ásî rî
(Márâkô 5.1-20; Lükä 8.26-39)*

28 Gõ'dá Yésü yî mbâ bê lîmvû ândré 'dî drî lâ rî, drílîyî nîzó câlé võ gólâ zîlî Gêrâgésâ rî 'álâ.* Gõ'dá võ rî 'dî 'á tólâ rî, drílîyî nîzó rû ûsúlî āgô ãzâ 'bá yî rî líndrí ūnjí ăb  b   kâ bê rî yî bê. Āgô rî 'dî 'bá yî rî iyî rîlî ūgí ló'dé kâ rîzó ūjîlâ 'b  dr   'dî kâ ôdr   'bá rî yî 'b  l   'á lâ rî 'á. Gõ'dá líndrí ūnjí 'dî 'bá yî 'bâ āgô 'dî 'bá yî trá â'dólé   w  l  k   ró r  o. Tâ rî 'dî tâsî, ūjîlâ â'dô trá ūrî ró   c   t  l  l   l  t   rî 'dî 'ásî. **29** Gõ'dá āgô 'dî 'bá yî ûsû võ lâ bê kî'á nî rî, 'dîlî   dô Yésü ū' dî rî, líndrí ūnjí gólîyî 'á rî 'bá yî drí ngãzó rî 'á ôtréle kî, "Ôvârî rî mvâ, nî l     dô 'î   mâ dr  g   sî yã? Ní ânî trá lâj   f  l     mâ drí dr     kp  k   'dâ ūtú gólâ Ôvârî drí 'b  l   'lâj   f  z     mâ drí rî dr     c  k   yã?"

* **8:28** 8.28 Gêrâgésâ Võ 'dî rú lâ   zâ kp   Gêrâsâ gõ'dá G  d  r  .

³⁰ Ānyî vō rî 'dī lāgâtí sī rî, ngbíkpí õtólō'bī rī'á ūyî ngá nyā'á gîâ năti. ³¹ Gõ'dá líndrí õnjí 'dī 'bá yî drí ngãzó rú'bá lô'bâlé Yésü drí kî, "Ozõ ní ôlê trá âmâ drôlé vólé rî, ní jô âmâ nî'á filí õtólō'bí ngbíkpí nă 'bá yî kâ 'á." ³² Gõ'dá Yésü drí tâ 'bâzó líndrí õnjí 'dī 'bá yî drí kî, "Dõvó, nî' âfõ!" Gõ'dá drílîyî ngãzó âfõlé, nî'á kôrô filí ngbíkpí 'dī 'bá yî 'á. Ítí rî, õtólō'bí ngbíkpí 'dī 'bá yî kâ drí ngãzó ūyî ndrî râlé âlôlé gólókõ lîmvû ândrê 'dî kâ 'á. Drílîyî lô'dézó lîmvû 'á lîmvúlî ôdrâlé ndrî.

³³ Gõ'dá 'dîi vósî rî, õjîlâ rî 'bá ngbíkpí 'dî 'bá yî vó lâ yî ndrêlé rî 'bá yî drí ngãzó ūyî râlé jârîbâ 'álâ, nî'á tâ ndrî Yésü drí 'êlé líndrí õnjí drôzô ãgô 'dî 'bá yî 'ásî gólîyî drí ndrêlé rî tâ lâ ngîlî õjîlâ tólâ nă 'bá yî drí. ³⁴ Gõ'dá õjîlâ jârîbâ 'dî kâ 'dî 'bá yî ârî ūyî tâ Yésü drí 'êlé 'dî bê rî, gólîyî drí 'bâzó  w  ró Yésü rú. Tâ 'dî tâsî rî, drílîyî ngãzó nîlî Yésü ngálâ tâ âtálé drílâ rú'bá lô'bâ-lô'bâ sî kî, "Ní ngâ fôlé vólé 'b dr  ãmákâ 'ásî."

9

*Tâ Yésü drí tâ â'dázó õjîlâ drí kî yî cù rî'á drí-
âc  b  tâ õnjí õjîlâ kâ ây z  r 
(M r k  2.1-12; L k  5.17-26)*

¹ Gõ'dá nîngá sî rî, Yésü yî drí mb z  k l ngb  'á l j 'b  íy k  yî b . Drílîyî ngãz  nîlî k r  G l l y k  k  'd  dr ' s , nî'  g l  j r b  ūy  ny  y k  k  K p r n m  r  'ál . ² Gõ'd  g l y k  c  b  K p r n m  'ál  r , õjîlâ  z  'b  y  dr   g o   z  g l  p  l  y  dr  dr z  tr  r   tr z  g b r k  dr '  j l  Y s u ng l , g l   ng   r   g o  'd  b . G d  Y s u ndr  t  õjîl  'd  'b  y 

drí 'ẽlé ãgô 'dī âtrõzó âjízó yí ngálâ 'dī bê rî, gólâ drí nñzó lâ kĩ, gólïyí lë tã trá mbârâkâ íyíkâ rízó õjílã ìngálé ngá lázé 'ásí rî 'á. Gõ'dá drilâ ngãzó tã âtálé ãgô rî gógó 'dī drí kĩ, "Ámâ rû-lê-ãzíyã, ní 'ê ûrï kô. Áyê nî trá tã õnjí áníkâ 'ásí."

³ Gõ'dá lã'bí ìmbá 'bá ãzâ 'bá yí bê rî'á ïyî võ rî 'dī 'á tólâ. Gõ'dá gólïyí ârílí bê úlí Yésü kâ âtálé ãgô rî 'dī drí rî, drilïyí ìtõzó rî'á tã âtálé ïyî láfálé 'ásí kĩ, "Ãgô 'dī rî úlí âtálé ìtí 'dī ã'dô tãsí yã? Gólâ ïsü íyíkâ bê rî kĩ, yí ã'dô Ôvârí 'í yã? Ôvârí rî cé nñ rî'á tã õnjí õjílã kâ âyélé."

⁴ Gõ'dá Yésü nñ tã ïsü gólïyíkâ ányâ ró yí rú 'dī trá tõ. Yésü drí gõzó tã âtálé drilïyí kĩ, "Ní rî tã ïsülí má rú ányâ ró ìtí ã'dô tãsí yã?" ⁵⁻⁷ Mâ gólâ âjólé ûrú lésí rî cú rî'á drí-ãcê bê ângó nõ 'á tã õnjí âyézó. Â'dô 'bã'á cú ìtí lânõ ãkó má drí tã õnjí õjílã kâ âyézó cé úlí âtâ-âtâ sñ. Gõ'dá õzõ má ïngâ ãgô pá lâ drí drâlé nõ trá ûrû âcí tõlé cé úlí âtâ-âtâ sñ rî, 'dñi â'dô â'dálâ kĩ, mâ cú rî'á drí-ãcê bê tã õnjí gólâkâ âyézó." Gõ'dá ìtí rî, Yésü drí ngãzó tã âtálé ãgô pá lâ drí drâlé 'dī drí kĩ, "Ní ngâ ûrû!" Gõ'dá kôrô âgô 'dī pá lâ drí âmbázó âcálé tãndí ró, gõ'dá drilâ ngãzó âdréle ûrû. Gõ'dá Yésü drí tã âtázó gólâ drí kĩ, "Ní njí gbârâkâ áníkâ nñzó gõlé 'bã 'álâ." Nïngá sñ, ãgô 'dī drí gbârâkâ íyíkâ njízó nñzó gõlé yí drí 'bã 'álâ. ⁸ Gõ'dá õjílã õ'bí tólâ nã 'bá yí ndrê ïyî tã lârâkô Yésü drí 'ẽlé 'dī bê rî, gólïyí tû drí â'dízó ndrûndrû. Gõ'dá drilïyí ìtõzó rî'á Ôvârí rî lûyílî, tâlâ gólâ âfẽ mbârâkâ trá ãmbá Yésü drí.

Tã Yésü drí Mâtâyô rî njízó â'dolé lâjó'bá íyíkâ

ró rī

(Márākō 2.13-17; Lúkā 5.27-32)

⁹ Gõ'dá nñgá sī, Yésū yí âyê vō 'dî bê rī, drílŷi ngãzó nñlí  c  íyík  'á. Gõ'dá drílŷi nñzó  g   z  b l -b l   'd  'b  r  r  b  M t y * r  u s l  r '  v  íyík  b l -b l   'd  k  ' . G d  Y s  ndr  g l  b  r , Y s  dr  t   t z  dr l  k , "N   n   m  v  b l  l j 'b   m k  r ." G d  k r  M t y  dr  ng z   r  'd l  Y s  v s .

¹⁰ K y   z  s , M t y  dr  Y s  y   z l   j 'b  g l k  y  b  y  dr  'b   l   ng  ny l  y  b . G d  g l  dr  kp  íy  r -l - z  y  b l -b l   'd  'b  r  r  'b  y  g d  kp   j l   z  'b  y  g l y  P r us  y  dr  r '  ndr l  t   n j  'b  r  r '  y  b   z l   n l   ng  ny l  Y s  y  b . ¹¹ G d  P r us *  z  'b  y  n   y  b  t  Y s  y  dr  ng  ny z  b l -b l   'd  'b  y  b  g d   j l  t b  g l y  dr  r '  ndr l  t   n j  'b  r  r  'b  y  b  'd  r , dr l y  ng z   n l   l j 'b  Y s  k  r  'b  y  ng l  t   t l   l   w  s  k , "T l   d  'i t   mb  'b   n k  dr  r z  ng  ny l  v   l   'a  j l   n j   t  'd  'b  y  b  y ?"

¹² G d  Y s   r  t  P r us  'd  'b  y  dr   t l   'd  b  r , dr l  g z  t   t l   P r us  'd  'b  y  dr  k , " j l  g l   ng  l z   k  r  n i  k   l k  'b  ng l , c  g l y  ng  l z  r  r  'b  y   d . ¹³ N   r  dr  g d  n   s  dr   l   g l   v r  dr   t l   b k   y k  'a  r , t   l   k '  n   r , 'T   g l   l v  'b  g r   t   k r ny  z  k   ng  f f  r  m  dr  r  d r   r  s   d 

* **9:9** 9.9 M t y  r  r   z  kp  L v . G l   kp  b k  n   g  'b  r   d . * **9:11** 9.11 T   s  P r us  y  k  'a  r , g l y  k ,  g  ny n y v   l   'a  t   n j  'b  b  r   d  'i  'b '   d l   n j  r   v r   f   d .

nō, nī â'dô ngá lēlē bē ōjílā ãzí drí.' Gō'dá má ânñí kô tā mbî 'bá pälé, má ânñí tā ōnjí 'bá  zílì, tâlâ ópâ ró gólÿí bê tā ōnjí gólÿíkâ 'ásñ."

Tā Yésū drí tā âtázó tā tû 'b 'b  k  t s  g 'd  kp 

l 'b   k  r  t s  r 

(M r k  2.18-22; L k  5.33-39)

¹⁴ N ng  s , t  âr  'b  Y w n  b b t z  '  'b  r  r  k   z  'b  y  dr  ân z   y  Y s u ng l  t  ij l  g l  t  k , " m  t  âr  'b  Y w n  b b t z  '  'b  r  r  k  r  'b  y  dr  t  âr  'b  P r s  k  r  'b  y  b , k y   z  'b  y  s , m  r  t  'b l  r z  ' l  ' ' s  r t   ' l   v r  dr . G d  l j  'b   n k  r  'b  y  r   y  k  t  'b l   d  t s  y ?"

¹⁵ N ng  s , Y s u dr  t -dr  l g z  g l y  dr   l  m n g  s  k  n  r , " d  'd  'd '  y k   ng o t  r   m u dr  t  'b z   z   d l  v  k r m  k  '   dr g  dr  'b r  dr  b  g l y  l f l  '  r  y ?* 'D i c  k . G d   z t  r , k y   d  'd   c  '   dr g  dr   d z  y  g l y  l f l . G d  k y  r  'd  s , g l y  dr  g z  r l  ' l  ' ' s  t  'b l   z  dr  s .

¹⁶ "G d  n   s u dr  kp  t   t   k  g l  s  'b  tr  r  t  l .  z   j l   z   n   t   d  l s l   p   t   k  g l  s  'b  tr  'd  k  r  g z  j l  l m v  s  r ,  t  g l  o d  'd  'd   y ng   r  '   n j l  v l   t   k  'd  r u s ,  p  l  dr  r z  h w e   v u  v u r  l v l  g r q  s s  r  dr  s . ¹⁷ G d   d  k  t nd 

^{9:13} 9.13  s y  6.6. * ^{9:15} 9.15  dr g  'd  Y s u  d , g d   m u 'd  'b  y  r '  y  l j  'b  Y s u k  r  'b  y   d . L b   y d  y  k  v  r ,  r  ng   y l   dr g  b  'd  v   l  ' .

ró õjílā ãzâ drí õdrá ó'dí lôrözó mõrá gólâ ãkû mbârâkâ ãkó rî 'á. Gólâ õ'ê trá ïtí rî, gõ'dá õdrá õtírî ângá rî, mõrá ãkû 'dî â'dô pî'á, õdrá 'dî drí lâsözó vûdrí rû ïzälé. ïtí rî, órî õdrá ó'dí lôrólâ mõrá gólâ tândí ró rî 'á. Tâ 'dî tâsî rî, â'dô rî'á dódó cù ïtí rû ïzâ ãkó. Gõ'dá tâ ïmbâ ámákâ 'dî rî'á tâ ïmbâ ó'dí gólâ ïcâ 'bá kô ônjálé lâ'bí ãkû bê rî ï'dî, rî'á õzõ ítâ ó'dí 'dî gõ'dá õdrá ó'dí 'dî bê rî kâtí."

Tâ Yésü drí ízámvá ãzâ ïngázó õdrâ 'ásî gõ'dá kpá õkó ãzâ

*ngá lâzé párá õkó kâ rî kâ bê rî êdézó rî
(Márâkô 5.21-43; Lükâ 8.40-56)*

¹⁸ Gõ'dá nîngá sî, Yésü drë rî'á tâ âtá'á tâ ârí 'bá Yôwánî kâ 'dî 'bá yî drí rî, gõ'dá ãgô ãzâ gólâ â'dó 'bá jó tâ Ôvârî kâ ârî kâ vó lâ ndrê 'bá ró rî drí ânïzó Yésü ngálâ 'a'i tîlî vûdrí gólâ ândrá rú'bá lô'bâlé drîlâ kî, "Óo kúmú, ámâ mvá ãnjó drâ trá ngbâângbânõ. Gõ'dá õzõ ní ânï gólâ ngálâ drí 'bâlé rú'bá lâ 'á rî, gólâ â'dô lîdrí'á ó'dí õdrâ 'ásî rîlî lédrë-lédrë ró." ¹⁹ ïtí rî, kôrô Yésü yî drí ngâzó nîlî lâjó'bá íyíkâ yî bê 'dêlé ãgô 'dî vó lâ bêlê.

²⁰ Gõ'dá gólîyî õtírî 'bââ rî'á nî'á lâtî 'ásî rî, õkó ãzâ drí ânïzó. Õkó 'dî rî'á cù ngá lâzé párá kâ bê. Ngá lâzé rî 'dî 'ê õkó 'dî trá ndrô mûdrí-drî-lâ-ngâ-rî sî. Drîlâ ânïzó Yésü ūgûlî lésî ró, ânî'á ítâ tî Yésü kâ dõlé kírî ró. ²¹ Gólâ ïsû tâ trá yî 'á kî, õzõ yî õdõ kó cé ítâ tî Yésü kâ 'dî ï'dî rî, yî ââ'dô rû êdë'á ngá lâzé íyíkâ 'dî 'ásî.

²² Gõ'dá Yésü ûsû tâ õkó 'dî drí 'êlé 'dî võ lâ bê rî, drîlâ gôzó íyî jâlé võ ndrêlê õkó 'dî ngálâ,

gõ'dá drílâ tã âtázó kĩ, “Ámâ ïzó, ánî p̄ip̄isílí ãâ'dî. Tã lélë áníkâ má 'á rî êdê nî trá ngá lâzé 'dî 'ásî.” Gõ'dá kôrô ãrí rî 'bá râlé õkó 'dî rú sî rî drí âdrézó.

²³ Gõ'dá Yésü yî drí ngãzó lâvûlî nî'á cälé ãgô drî-'bá ró 'dî drí 'bã 'álâ ãgô rî gógó 'dî yí bê. Gõ'dá gólîyî câ bê tólâ rî, gólîyî drí õjílã dûû ûsúzó rî'á ïyî kângá yî võ'á gûnîyá yí bê, gõ'dá ãzâ 'bá yî rî'á ïyíkâ ãwó ngõ'á. Võ trá bárábányá ró. ²⁴ Nîngá sî, Yésü drí gõzó tã âtálé õjílã 'dî 'bá yî drí kĩ, gólîyî õfõ ndrî ïví 'álâ jó mvá ãvõ bê 'dî 'ásî. Gólâ kĩ gólîyî drí rî, “Ízá 'dî drâá kô. Gólâ rî 'dî ïyîngá â'dú kõ'á.” Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî ârî bê úlî Yésü kâ âtálé 'dî rî, drílîyî ngãzó rî'á Yésü rî gûlî gbõ gûgû. ²⁵ Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî fõ ïyî bê ïví 'álâ rî, Yésü drí ngãzó filí jó gólâ mvá ãvõ bê 'dî 'á. Gõ'dá drílâ ízámavá 'dî drí lâ rûzó, gõ'dá kôrô ïzámavá 'dî drí ngãzó ûrû lédrë-lédrë ró. ²⁶ Gõ'dá nîngá sî rî, tã lârâkô Yésü drí 'êlé 'dî tã lâ drí lâ'bûzó ndrî 'b  dr   'dî 'ásî.

Tã Yésü drí l  f   ãkó lé 'bá r   rî 'bá yî l  f   lâ yî êd  z   gõ'dá kp   líndr   õnj   dr  z   ãgô ãzâ úl   ât   'b   k   r   'ásî r  

²⁷ Gõ'dá nîngá sî rî, Yésü yî drí ngãzó võ 'dî ây  l   nîz   z  â   c   ïyíkâ 'á   t   'álâ. Gólîyî õt  r   r  n   n  l   l  t   'ásî r  , ãgô ãzâ 'b   yî r   l  f   ãk   lé 'b   r   r   'b   yî drí 'd  z   Yésü yî v  s  . Gõ'dá drílîyî ngãzó tr  l   ûr   l  z   z  z   b   k   n   r  , “Yésü D  w  d   r   óz  w  , n   ndr   ãm   ïz  ! N   p   ãm  !”

²⁸ Gõ'dá Yésü yî drí ngãzó k  l   ãgô r   'dî 'b   yî b   'b   g  l  y   drí r  z   'álâ l  j  'b   ïyíkâ b   r   'á. Gõ'dá Yésü drí ãgô l  f   ãk   lé 'b   'b   yî ïj  z  

kī, “Nī lē tā trá kī, má â'dô ìcá'á ãnî lîfî êdélé yā?” Gõ'dá drílîyî tā-drî lôgõzó Yésü drí kī, “Awô kúmú, mā lē tā trá.” ²⁹ Ìtí rî, Yésü drí gólîyî lîfî dôzó tā âtâ-âtâ bê kī, “Dõvó ãnî lîfî eêdê rû tâlâ tā lélê ãníkâ má 'á 'dî tâsî.” ³⁰ Gõ'dá kôrô, gólîyî lîfî drí rû njîzó võ ndrêlé ngbângbâ. Nîngá sî rî, Yésü drí drí-mbílî sôzó gólîyî lîfî kī, “Tâ lârâkô gólâ rû 'ë 'bá ãnî drí 'dî, nî âtâ tâ lâ kô òjîlâ ãzâkâ drí âlôwálâ.” ³¹ Gbõ lé Yésü âtâ tâ bê Ìtí rî, ãgô rî 'dî 'bá yî drí nîzó tâ Yésü drí gólîyî lîfî êdészó 'dî tâ lâ âtâ bê òjîlâ drí. Ìtí rî, tâ rî 'dî drí lâ'búzó ndrî 'b  drî 'dî 'ásî.

³² Gõ'dá ãgô gólîyî Yésü drí lîfî lâ yî êdélé trá 'dî 'bá yî lâvû ïyî bê rî, òjîlâ ãzâ 'bá yî drí ãgô ãzâ líndrí ònjí drí rî'á ômbélé gõ'dá gólâ rî 'bâ 'bá úlî âtâlé kô rî âtrõzó âjílî Yésü ngálâ. ³³ Gõ'dá Yésü drí líndrí ònjí 'dî drôzó vólé ãgô 'dî 'ásî, gõ'dá kôrô ãgô 'dî drí ngâzó rî'á úlî âtâlé. Ìtí rî, òjîlâ dûû gólîyî tâ 'dî ndr   'bá rî yî, tî lâ ïyî drí â'dízó ndrûndrû. Gõ'dá drílîyî ngâzó tâ âtâlé kî, “Mâ ndré dr   tâ lârâkô nõtí nõ kô rû 'er   'á 'b  drî Ìsîrâ'élê kâ 'á nõngá.”

³⁴ Gõ'dá P  rúsî ãzâ 'bá yî kp   bê tólâ. Gõ'dá gólîyî ndr   bê ãgô 'dî úlî âtár   'á gõ'dá kp   ârî úlî òjîlâ 'dî 'bá yî kâ bê rî, drílîyî ngâzó tâ âtâlé Yésü rû kî, “Mbârâkâ gólâ Yésü drí rîzó tâ lârâkô '  l   sî lâ 'dî, dr  -'bá líndrí ònjí kâ Sâtánâ f   mbârâkâ 'dî nî Yésü drí líndrí ònjí 'dî lôf  zó ãgô 'dî 'ásî.”

Tâ Yésü drí iz   òjîlâ dûû kâ ndr  zó gõ'dá kp   tâ âtázó òjîlâ lôsî Ôvârî kâ 'ë 'bá rî tâsî rî

35 Gõ'dá nñngá sī rī, Yésū yí drí ngāzó nñ'á lñmú bē lñjó'bá íyíkâ yí bē jãrìbã Gãliláyã kâ rī 'bá yí 'ásñ ndrñ gõ'dá kpá vñ mvá ñnyíkõ Gãliláyã 'á rī 'bá yí 'ásñ ndrñ. Võ rī 'dī 'bá yí 'ásñ cé tñtñ, Yésū rī trá ñjílã lñfí ìmbá bê jó tã Õvârí kâ ârî kâ 'ásñ. Gõ'dá gólâ rí kpá trá nñ'á tã átî-âtî tñndí pë bê ñjílã drí, tñlâ gólïyî ñjâ ró ïyî nyäányâ 'bälé kñmñ Õvârí kâ zñlé ñjílã gólâkâ ró. Gõ'dá gólâ drí kpá rñzó ñjílã ndrñ gólïyî ngá lñzé bê rí 'bá yí ìngâlé ngá lñzé gólïyíkâ 'ásñ. **36** Gõ'dá Yésū ndrê bê õ'bí rû ê'bé 'bá yí lñgâtí rí 'bá tã ìmbâ íyíkâ ârîlî 'dî 'bá yí rí, gólâ drí â'dózó tã ñsû ró gólïyî tñsñ, tñlâ gólïyî rí'á lñjõ bê ãmbá, ñjílã ãzâ yû gólïyî pâlé. Gólïyî rí'á nyé ñzõ kâbñlíkñ gólïyî â'dó 'bá lôkí 'bá ãkó rí kâtí gólâ rí lñfí drí 'á. **37** Nñngá sî, Yésû drí gõzó tã átálé lñjó'bá íyíkâ yí drí ñjílã dñû gólïyî â'dó 'bá lñjõ bê ãmbá 'dî 'bá yí tñsñ kñ nñ rí, "Nñ ndrê drë, ngá-iyínyâ ámvú 'á rí rí'á ãmbá, trá njâa 'ë'á lôsñ lâ 'ëlé, gõ'dá ñjílã gólïyî 'ë 'bá lôsñ lâ 'ëlé rí rí'á cé dã. **38** Tã 'dî tñsñ rí, nñ 'ë râtâa Õvârí gólâ ámvú lípî ró rí drí, gólâ ãâjô ró bê ñjílã dñû ânñlí lôsñ 'ëlé ámvú gólâkâ 'dî 'á."

10

*Tã Yésû drí lñjó'bá íyíkâ mûdrí-drí-lâ-ngâ-rí rí
'bá yí jõzó nñ'á lôsñ Õvârí kâ 'ë bê rí
(Márâkõ 3.13-19; Lükä 6.12-16)*

1 Gõ'dá nñngá sî rî, Yésû drí lñjó'bá íyíkâ mûdrí-drí-lâ-ngâ-rí rí 'bá yí âzízó yí ngâlâ. Gõ'dá drílâ drí-âcê fëzó drílïyî, tñlâ gólïyî ñnñ ró ïyî líndrí ñnjí lâdró bê ñjílã 'ásñ, gõ'dá kpá ñjílã

gólyíŋ ngá lāzé bē rī 'bá yí īngá bē ngá lāzé tī
 ngūngí gólýíkâ rī 'bá yí 'ásī ndrī. ² Lājó'bá Yésū
 kâ mûdrí-drī-lâ-ngâ-rī rī 'bá yí rú lâ īyí ū'ndi nō,
 Símónā gólâ kpá rī'á zilâ Pétérō rī, Ȅdrúpí lâ
 Ăndříyâ, Zebédáyō rī mvá yí
 Yákóbâ yí
 Yōwání bê,
³ Fílippō,
 Bâtôlôméyō,*
 Tómâ,
 Mātāyō bélé-bélé ū'dú 'bá ró rī,
 Yákóbâ Ālôpáyâ rī mvá,
 Tâdékýō,*
⁴ Símónā gólâ ȣkû ró âsī 'bá trá ȣjú 'bûlî míři
 Rómâ kâ bê rī, gô'dá
 Yúdâ Ísíkáríyótâ gólâ 'ě 'bá Yésū rî drí-bâ félé
 fûlî rî.
⁵ Gô'dá Yésū drí gôzó tâ âtálé lâjó'bá íyíkâ
 mûdrí-drí-lâ-ngâ-rî 'dî 'bá yí drí ȣcí gólýíkâ 'ě'á
 tôlâ 'dî tâsî kî, "Mî nî kô ȣjílâ gólýí â'dó 'bá kô
 ȣjílâ Yúdâ yí kâ ró rî 'bá yí ngálâ gô'dá kpá ȣjílâ
 gólýí â'dó 'bá Sámáríyâ lé 'bá ró rî 'bá yí ngálâ.
⁶ Mî nî bê-rî cé ȣjílâ āmákâ Ísírâ'élê kâ gólýí â'dó
 'bá ȣzô kâbílîkî gólýí kû 'bá trá lâtî mbî 'ásî rî
 'bá yí kâtí rî 'bá yí ngálâ, nî p   ró úlî Ôvârî kâ
 bê gólýí drí. ⁷ Gô'dá v   cé t  tî ȣnî drí 'ězó nîlî
 'álâ sî rî 'bá yí 'ásî rî, nî p   tâ ȣjílâ drí kî nî rî,
 'Kâyî gólâ Ôvârî drí 'bâl   ȣjílâ drí 'ězó rîlî kumû
 íyíkâ z  l   rî âbí 'ě'á âcálé 'w  â ró.' ⁸ ȣzô nî ūusû

* **10:3** 10.3 Bâtôlôméyô rî rú ȣzâ kpá ū'ndi Nâtânélê. * **10:3**
 10.3 Tâdékýô rî rú ȣzâ kpá Yúdâ gólâ rî'á Yákóbâ ȣzâ rî mvá lâ
 ū'ndi.

gólīyî ngá lāzé bē rî 'bá yî trá rî, nî ìngâ gólīyî ngá lāzé ȳíkâ 'ásî. Gõ'dá nî ìngâ gólīyî ôdrâ 'bá trá rî yî ôdrâ 'ásî. Gólīyî ngá lāzé ãrí kâ bê rî 'bá yî, nî êdê gólīyî ngá lāzé gólīyîkâ 'dî 'ásî. Gõ'dá gólīyî líndrî õnjí bê rî 'bá yî, nî lâdrô líndrî 'dî 'bá yî vólé gólīyî 'ásî. Nî 'ê tâ 'dî 'bá yî tâkó cû ȳtí ngá ãzâkâ zî ãkó gólīyî tí sî, tâlâ má f  dr - c  tr  ãn  dr  tâk  ȳtí t  lârâkô 'dî 'b  y  'ez . ⁹ Gõ'd  ȳtí r , n  tr   d   zâk  k   n  b   c   n  dr  ' '  t l  'd  ' . ¹⁰ Gõ'd  n  tr  j r a   t  'b  k  kp  k   n  b . Gõ'd  n  tr   t , ng t  k 'b k , ng t  p dr g   z  kp  k   n  b . N  ndr  dr , r '  mb   j l  dr  ng   n  dr   d z   z  l  b  t  l  t s  l s   v r  k  'ez  r  'b  y  f z   n  dr .

¹¹ " z  n   c  tr  j r b   z  '  ng t  v  mv   z  '  y  r ,  z  n   u s   j l  t nd  g l  nj   '  'b   n  l g l  y  dr  'b  '   m  r  tr  r , n  r  'b  r  'd  '  n ng  c l  b u   k y  g l   n  dr  'ez  v  'd   y l  l v z   t  ' l  r  t . ¹² G d   z  n   f  tr  'b   z  '  r , n   t t  t  k ,  v r    d   j l  'b  r  'd  k  r  'b  y  b . ¹³  z  g l y   l g u   n  tr  r ,  v r   d   d '  g l y  b . G d   z  g l y   g   v l  tr  d   n  l g l  r , n   y  'b  r  'd , n  l v  v l  n ng  s .  t  r ,  v r   c   d l  g l y  b . ¹⁴ G d   z   j l   j r b   z  'b  y  k  ng t   j l  'b   z  'b  y  k   l g u   y   n  k  r , g d   g l y   g   v l  tr  d   l   v r  k   n  dr  p l  r , n   y  v  r  'd . N   t r  v  r  'd   y  r , n   y   t p l nd r  v  r  'd  k  v l   n  p   g l   ' s  l mb  l tr  k  r  g l y  r . ¹⁵ M   t t   n  dr  t  p t   r , k y  g l   v r  dr  'ez  t - v   j l  nd r 

kâ kīlí rî tú rî, lâñõ gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á félâ õjílã gólÿi vólé gã 'bá tã ãníkâ ârílî 'dî 'bá yî drí rî, â'dô lâvû'á gärä lâñõ gólâ Ôvârí drí félé trá âkû ró õjílã Gõmórä kâ gõ'dá Sõdómõ kâ bê rî 'bá yî drí rî drÿj sî."

*Tâ Yésü drí lÿfí lõmbâ fëzó lâjó'bá íyíkâ drí lâñõ gólâ 'ẽ 'bá 'dëlé gólÿi drÿj rî tâsî rî
(Máräkô 6.7-13; Lúkä 9.1-6)*

¹⁶ Nïngá sî, Yésü drí tã âtázó lâjó'bá íyíkâ drí lâñõ gólÿi drí 'ẽ'á ûsúlâ rî tâsî kî nî rî, "Nî ârî drë! Mâ 'ẽ'á ãnî jõlé úlí Ôvârí kâ pélé õjílã gólÿi tã ámákâ lê 'bá kô rî 'bá yî drí. Õjílã rî 'dî 'bá yî rî'á nyé õzõ ápápá gólâ rî 'bá 'ã'ú mvá lôkólé rî kâtí. Gólÿi â'dô 'ẽ'á lâñõ félé ãnî drí. Ítí rî, ãnî lÿfí õmbâ ãnî rú õzõ kákárâ límú lÿfí drí mbärë rî kâtí. Nî 'bâ ãnî â'dólé nyé õzõ ătú'bú kâtí, tã õnjí ãzâ 'ẽ ãkó gólÿi drí. ¹⁷ Ænî lÿfí õmbâ ãnî rú, tâlâ õjílã Yûdä yí kâ ãzâ 'bá yî â'dô ȳî 'ẽ'á ãnî rûlí cälé ônjóró'bí sî jó gólÿíkâ tã Ôvârí kâ ârî kâ 'á. Gõ'dá õjílã â'dô ãnî trô'á âjílî tã kî 'bá ândrá võ tã kî kâ 'á tã ãníkâ kîlî. ¹⁸ Õjílã â'dô ãnî trô'á kpá âjílî drÿ-'bá ángí 'b  dr   kâ rî 'bá yî ândrá tã ãníkâ kîlî, tâlâ ãnî bê rî'á lâjó'bá ámákâ ró rî drí sî. Õzõ gólÿi âjî ãnî trá tã kî 'bá 'dî 'bá yî ândrá rî, 'dî'í trá ândrá-tândî gólâ ãnî drí 'ẽzó tã ámákâ â'dálé gólÿi drí, gõ'dá kpá õjílã ãzâ 'bá yî gólÿi â'dô 'bá kô õjílã Yûdä yí kâ ró rî 'bá yî drí rî   dî. ¹⁹ Gõ'dá õzõ á  atrô ãnî trá âjílî tã kî 'bá ândrá tâvó ãníkâ kîlî rî, nî 'ê   r   kô tã gólÿi ãnî drí 'ẽ'á âtálâ gólÿi drí rî 'bá yî tâsî, tâlâ áâ'dô tã gólÿi ãnî drí 'ẽ'á âtálâ rî f  'á ãnî drí. ²⁰ Nî ndr   drë,

Líndrí Tāndí ãní átá Ôvârí kâ rí â'dô úlí góliyî
ãní drí 'e'á âtálâ rí 'bá yí â'dá'á ní ãní drí âtálé.
Úlí 'dî 'bá yí â'dó kô ãní nyânyâ kâ ī'dî.

²¹ "Õjílā â'dô rû jã'á tã lẽ 'bá má 'á rî 'bá yî rú. Õjílā ãzâ 'bá yî â'dô rû jã'á ïyî  drúpî yî drí-bã f  l   f  l   ūr   drí s  , g  d   mv   r   át   yî â'dô kp   r   jã'á  kp   mv   l   yî drí-bã f  l  , g  d   'd  y  mv   yî â'dô kp   r   jã'á  kp   át   l   yî g  d   ândr   l   yî b   drí-bã l   yî f  l   f  l  . ²² Õjíl   g  l  y   t   l   'b   má 'á k   r   'b   yî â'dô r   jã'á  n  i r  . G  l  y   'b      n  i l  v   k   t  l   t   l  l    n  k   â'd  z    j  l   ám  k   r   'd   t  s  . G  l  y   ndr   t  b   t   l  l    y  k   má 'á r    t   'b   g  g  q   r  z   z  â  d   b   l   r  , g  l  y   â'd  ng   p  p    s  u  '  . ²³  z  o  j  l    f  e  y   l  n  j   tr    n  i dr    j  r  b    l  l   r   'á r  , n  i  y  y    j  r  b   r   'd  . N  i r   t   ám  k   p  l    j  l    j  r  b    z  â  k   r   'b   y   dr  . M    t  t    n  i dr   t   p  t   'r  , n  i  c  á k   l  s    n  i k   t   p  p    k   nd  l    j  r  b    s  r  '  l    k   d  u   r   'b   y   '  s   ndr  , dr    k  p  k   'd   m   r   g  g  ó  v  r   dr    j  l    r  l  s    n  o  dr    q  o  k  . *

24 "Má âtâ ãní drí, fínjí tâ árí 'bá kô lâyvûlî gârã tâ ïmbá 'bá gólákâ drïj sî. Gõ'dá fínjí rägû kpá kô lâyvûlî gârã gólâ rî lípì drïj sî. **25** Gõ'dá ãní lâjó 'bá ámákâ rî 'bá yî, õzõ øjilâ õrî ïyî tâ 'élé ãní drí õzõ drílïyî 'erê lâ mâ tâ ïmbá 'bá ãníkâ ró rî drí rî tí rî, nî â'dô ãyïkô ró. ãní góliyî rägû ró rî 'bá yî kpá rî'á ïtí. Nî nî trá kî, rî'á mbî øjilâ drí rizó

* **10:23** 10.23 Úlí gólgá Yésú drí átálé kī'á nī rī, lājó'bá íyíkâ ícá
íyí kô lôsí gólíyíkâ ndélé cälé kâyî yí drí 'ezó âgðlé tú rī, öjflâ ázâ
'bá yí ̄sü tâ trá kî, 'dñi kâyî gólgá Yésú rí lídrí-lídrí öðrâ 'ásí rí vósí
rī ū'dí

tā 'elé ãnî drí, õzõ drílŷi 'elé mā ãnî lîpî ró rî drí rî kâtí. Ítí rî, mā gólâ â'dó 'bá dr̄i-'bá 'bã-tî Ôvârî kâ rî kâ ró rî, áâtâ úlî 'dásí kâ trá má rú kĩ, Sătánâ* õrî nî rî'á mbârâkã félê má drí. Â'dô bê trá ïtí rî, â'dô icâ'á íyikâ úlî 'dásí kâ âtázó ãnî gólŷi â'dó 'bá 'bã-tî Ôvârî kâ rî 'bá yî rú õnjí ró lâvûlî gârâ úlî 'dásí kâ gólâ õjílã drí âtálé má rú rî dr̄i sî kô yâ?

²⁶ "Gõ'dá nî 'ê ūrî kô õjílã gólŷi 'ê 'bá lânõ félê ãnî drí rî 'bá yî drí sî. Tâ ndrî gólŷi lâpílî lâpî rî 'bá yî, Ôvârî â'dô lôfõ'á lâ võ ngbângbâ 'á. Gõ'dá tâ gólŷi õjílã drí rî'á 'elé kírî võ lâ ûsú ãkó rî 'bá yî áâ'dô lôfõ'á lâ õjílã drí nîlî ndrî. ²⁷ Gõ'dá kpá ïtí, ngbângbânõ rî, tâ ndrî gólŷi má drí âtálé ãnî lâjó'bá drí ïnînî ró rî 'bá yî, nî lôfõ ndrî õjílã drí võ ngbângbâ 'á. Gõ'dá tâ ndrî gólŷi má drí âtálé ãnî bí-'bâlé 'á ãyãyâ sî rî 'bá yî, nî iyâ tâ rî 'dî 'bá yî õfõ ró kôrô jô-dr̄i ãpírî 'ásî õjílã drí ârîlî. ²⁸ Nî 'ê ūrî kô õjílã gólŷi 'ê 'bá ãnî fûlî tâ ámákâ tâsî rî 'bá yî drí sî. Nî rî tâ ámákâ 'elé, tâlâ gólŷi icâ kô ãnî líndrî fûlî cé ãnî rú'bâ ūdî. Nî ūrî cé Ôvârî gólâ 'ê 'bá õjílã líndrî îzâlê rú'bâ ūnyákû bê lâsî gólâ êdélé trá Sătánâ yî drí rî 'á rî ūdî.

²⁹ "Gõ'dá nî ïsû tâ ãrîwâ mvá gólŷi njúwâ ró rî 'bá õjílã bê 'bâ 'á rî 'bá yî tâ lâ. Órî rî'á gólŷi ndrêlê ngá fînyâwâ ró. Gbõ lé ïtí rî, âlô rî icâ kô â'délé vûdrî drâlê cù ïtí Ôvârî drí võ lâ ûsú ãkó. Ôvârî rî nî rî'á gólŷi vó ndrêlê. ³⁰⁻³¹ Gõ'dá ãnî

* **10:25** 10.25 Vérësî 25 'á, Mătăyō zî Sătánâ " 'Bélizâbâbâ'"". Tâ ífî lâ kî, kûmú líndrî õnjí rî 'bá yî kâ.

nyāányâ nī ūsū tā kō. Ôvārī lē ānî trá rōô lāvūlì gārā ãrīwá mvá 'dī 'bá yī dr̄jū sī. Gólâ nī tā āníkâ trá ndr̄i dódó. Gbō lé dr̄i-'bí ānî dr̄jū 'dī, gólâ lâ trá ālō-ālō ndr̄i.

³² "Gō'dá ūjilā gólīyī ndr̄i âdré 'bá tā lēlē īyíkâ má 'á rī sī ūr̄i ãkó ūjilā ãzí ândrá tā âtálé kī, yī ã'dō ūjilā ámákâ ūdī tā lēlē īyíkâ má 'á rī âyé ãkó rī, má â'dō kpá tā âtá'á ámâ átâ ûrú 'álâ rī ândrá kī, gólīyī 'dī 'bá yī rī'á pătū ūjilā ámákâ ūdī. ³³ Gō'dá ūjilā gólīyī tibê tā lēlē īyíkâ má 'á rī âyé 'bá ūr̄i drí kāyî lānō kâ sī gō'dá ámâ tī gă 'bá dō ūjilā ãzí ândrá gō'dá tā âtâ 'bá kī'á nī rī, yī â'dō kō ūjilā ámákâ ūdī rī, má â'dō kpá gólīyī tī gă'á ámâ átâ ûrú 'álâ rī ândrá kī, gólīyī â'dō kō ūjilā ámákâ ūdī, má nūg gólīyī kō."

*Tā 'dē'dē Yésū vósī rī drí â'dozó lānō 'ásī rī
(Lükā 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ Gō'dá Yésū drí kpá tā âtázó kī, "Nī ūsū tā kō kī nī rī, má ãânī tā ădī âjilí ūjilā ãngó nō kâ lāfálé. Ânī-ânī ámákâ sī rī, ūjilā gólīyī tā lē 'bá drē má 'á kō rī 'bá yī â'dō īyī 'bā'á ăjú-'bá-ãzí rō ãnî gólīyī tā lē 'bá trá má 'á rī 'bá yī rú. ³⁵⁻³⁶ Ânī-ânī ámákâ ūjilā ăzilí má ngálâ rī â'dō 'e'á lāfálé căcă âjilí ūjilā drí. Tā 'dī tāsī rī, gólīyī ăjú-'bá-ãzí yī â'dō 'bā'á ăkpă ūjilā 'bā-tī gólīyī nyāányâ kâ rī 'bá yī 'ásī.

"Dîyimvá â'dō ngă'á 'dēlé ăwă bê átâ lâ yī dr̄jū tā lēlē átâ lâ yī kâ má 'á rī tāsī.

Gō'dá ūkó mvá â'dō kpá ngă'á 'dēlé ăwă bê ândré lâ yī dr̄jū tā lēlē ândré lâ yī kâ má 'á rī tāsī.

Gõ'dá mvází yí â'dô ïyî kpá tã rí 'dĩ 'bá yí 'é'á ïtí
âdrá lâ yí drí tã lélë âdrá lâ yí kâ má 'á rí
tãsí.'

Míkă 7.6

37 “Ãnî góliyî ãnî átá yí lë 'bá ãnî ândrê yí bê
í'dî lâvûlî gärrä ámâ lêlé drñî sî rî, nî ícá kô â'dólé
tã árí 'bá ámákâ ró. Gõ'dá ãnî góliyî â'dó 'bá mvá
rî átá yí ró rî 'bá yî kpá rî'á ïtí, õzõ nî õrî ãnî mvá
yî lêlé í'dî lâvûlî gärrä ámâ lêlé drñî sî rî, nî ícá kpá
kô â'dólé tã árí 'bá ámákâ ró. **38** Õzõ õjílã ãzâ òlë
trá ámâ vó bëlé â'dólé tã árí 'bá ámákâ ró rî, gólâ
ãâ'dô njââ lâñõ ûsúlî tã lêlê gólâkâ má 'á rî tâsî,
õzõ õjílã gólâ 'ë 'bá fê lâlî-lâlî íyíkâ njílî gõzó nî'á
gólâ rî ipálé drî lâ, drîlâ lâñõ ûsúzó rî kâtí. Gõ'dá
õzõ õjílã rî 'dî ïicâ kô tã rî 'dî 'élé ïtí rî, gólâ ícá
kô â'dólé tã árí 'bá ámákâ ró. **39** Õjílã gólâ tibê
rî 'bá tã góliyî íyî pâkâ ãngó nô 'á rî 'élé cé í'dî
gõzó látî ámákâ âyéle rî, gólâ ícá kô lédrë-lédrë
âdükü âkó rî ûsúlî. Gõ'dá gólâ tibê â'dó 'bá njââ
íyî nyâányâ félé lâñõ ûsúlî ámâ tâsî rî, gólâ â'dô
lédrë-lédrë âdükü âkó rî ûsú'á.”

Tā Yésū drí tā âtázó tā 'ē'ē tāndí õjílā kâ tā
iyíkâ pē 'bá yî drí rî tâsî rî
(Márákô 9.41)

⁴⁰ Nîngá sî, Yésû drí tâ âtázó òjílã gólîyî lâjó'bá
iyíkâ rî 'bá yî drí 'ë'á ûsúlâ  cí gólîyíkâ 'á rî tâsî
kî, " z  ojílã  z   l g u  n  tr   m  r  y  dr  'b 
'  r , ojílã r  'd  l g u 'd  m   d , g d  kp   v r 
g l   m   j l  b  r   d . ⁴¹ G d   z  ojílã  z 
 l q u  n  g l y  n  'b   l   v r  k   t  b  t l 

ãnî rī'á úlí Ôvârî kâ âtá 'bá ró rî, Ôvârî â'dô drí-'â gólâ ïcá 'bá rî fë'á õjílã rî 'dî drí, õzõ drílâ 'e'á felâ ãnî drí rî kâtí. Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ õlágû ãnî trá tâ tândí 'e'á 'bá ró rî, Ôvârî â'dô kpá drí-'â tibê 'e'á felâ tâ mbì 'bá drí rî fë'á ï'dî gólâ drí. ⁴² Nî ãzâ, õzõ ní õpâ õjílã ãzí trá gbõ kó cé lïmvû ã'dí fëzó ï'dî õjílã rî 'dî drí mvü'lî tâlâ gólâ tâ ârí 'bá ámákâ ï'dî, gbõ lé ndrélé ngá tâkó ró rî, tâ tândí áníkâ 'dî tâsî rî, Ôvârî â'dô drí-'â fe'á ní drí."

11

Tâ vörä 'bá Yôwánî bâbâtízî 'e'á 'bá ró rî kâ drí nîzó

*Yésû rî ïjílî rî
(Lúkã 7.18-35)*

¹ Gõ'dá nîngá sî rî, Yésû ndë bê tâ ìmbâ drílâ â'dálé lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drí 'êlé 'dî 'bá yî rî, gõ'dá drílâ ngâzó nîlî jâribä 'bâdrî Gâllâyâ kâ rî 'bá yî 'ásî, nî'á õjílã lïfî ìmbá bê tâ Ôvârî kâ sî, gõ'dá kpá tâ pë bê.

² Gõ'dá ó'bâ Yôwánî bâbâtízî 'e'á 'bá ró rî bê gänímä 'á rî, Yôwánî drí tâ lârâkô Yésû drí rî'á 'êlâ rî 'bá yî tâ lâ ârîzó. Ítí rî, drílâ ngâzó vörä 'bá íyíkâ ãzâ 'bá yî jôlé Yésû ngálâ, nî'á Yésû rî ïjílî, ã'dô ró bê yî drí tâ gólâ rî nyâányâ tâsî rî nîzó. ³ Gõ'dá vörä 'bá 'dî 'bá yî câ ïyî bê Yésû rî ûsûlî rî, drílîyî Yésû rî ïjízó kî, "Nî õjílã gólâ 'e'á âjolâ 'dîyî pâ 'bá ró rî ï'dî, ngâtá mä õtë drë õjílã ãzâ ngîñ lâ ï'dî yâ?"

⁴ Gõ'dá Yésû drí tâ-drî lôgõzó drílîyî kî, "Nî gõ tâ gólîyî ãnî drí ndrélé trá gõ'dá kpá ârîlî trá ámâ tâsî rî 'bá yî âtálé Yôwánî drí. ⁵ Má 'bâ õjílã lïfî

ākó lé 'bá trá vō ndrēlē ngbángbá, ōjílā gólyi ū ōnjō rō rī 'bá yī trá âcí tōlé tāndí rō, gō'dá ōjílā ārí bē rī 'bá yī rú'bá lâ êdê rû trá ngbángbá, ōjílā bí-'bálé lâ drí âsílý rī trá tā ârī'á, ōjílā drā 'bá rī 'bá yī ngâ ūyī trá ōdrā 'ásī, gō'dá tā âtî-âtî tāndí Ôvârī kâ áâ'dô trá rī'á pē'á lâ ōjílā gólyi ūzā 'bá rō rī 'bá yī drí. ⁶ Nī ndrê drē, gbō lé tā gólyi má drí 'élé rī 'bá yī ū'bâ ōjílā dūnū nī ámâ gâlē dō rī, Ôvârī á'dô ūrē fē'á ōjílā gólyi ámâ gâ 'bá kô tā 'dî 'bá yī tâsī rī 'bá yī drí. Ítí rī, nī âtâ tā Yōwánī drí, gólâ ūrî zââ tā lêlê má 'á."

Tā Yésū drí âtálé Yōwánī bâbâtízī 'ē 'bá ró rī tâsī rī

⁷ Gō'dá vōrā 'bá Yōwánī kâ 'dî 'bá yī lâvū ūyī bê nī'á gôlé rī, Yésū drí itôzó rī'á tā âtálé ōjílā dūnû gólyi ū 'bá yī bê rī 'bá yī drí Yōwánī rī tâsī kī, "Kâyî gólâ ãnî drí nîzó ūmâ 'álâ tā Yōwánī kâ ârîlî rī 'á rī, nī ndrê ã'dô ngâ 'î tólâ yâ? Nī ndrê ōjílā gólâ mbârâkâ ãkó ūzô ūmâ ilî drí 'e'á bîlâ vûdrí rī kâtí rī ūdî yâ? 'E'ë, â'dô Ítí kô. ⁸ Ngâtâ nī ūsû ãnîkâ bê-rî kî, nî ã'dô ōjílâ gólâ ítâ tāndí sû 'bá rî ūsú'á ūdî ūmâ 'á tólâ yâ? 'E'ë â'dô Ítí kô. Ōjílâ gólyi ū 'bá ítâ tāndí sülî rî 'bá yî, rî ūyî rîlî jô ángi ángi 'á jârîbâ 'ásî. ⁹ Nî â'dâ drê ngâ gólâ ãnî drí nî'á ndrêlâ kâtí ãnî drí nîrî Yōwánî ngálâ tólâ rî sî rî má drí. Ūzô nî ūnî tâ  ngü 'bá ndrêlâ rî, 'dî tâ pâtî 'î. Yōwánî ūdî ōjílâ gólâ Ôvârî drí tâ âtázó gólâ rî tâsî tâ ūgî ūyîkâ 'á kî'á nî rî, yî â'dô

lājó'bá íyíkâ âjó'á sísí, ãânī ró bê lâtí êdélé má drí ânī-ânī ámákâ rí tāsī.

11 “Má âtâ nõ ãní drí tā pâtíi ró, ãmbã Yōwání bābātízí 'ẽ 'bá ró rí kâ rí lâvū gärlä ãmbã õjilä gólíyí tûlì ndrī ãngó nõ 'á būúú ãndrō nô rí 'bá yí kâ dríi sī. Gõ'dá õjilä ndrī gólíyí â'dó 'bá õjilä Ôvârî kâ ró tā lêlē gólíyíkâ má 'á 'dýí pã 'bá ró rí tāsī rí 'bá yí lâfálé 'ásí rí, õjilä gólâ ãmbã lâ drí â'dólé cé fínyâwá rí, ãmbã gólâkâ lâvû gärlä ãmbã Yōwání kâ dríi sī. **12** Ítôlé kâyí gólâ Yōwání drí ïtôzó tā Ôvârî kâ pélê rí sī, âcálé būúú ãndrō nô, õjilä ãwâlákâ ró rí 'bá yí rí'á lâñö fë'á õjilä Ôvârî kâ drí. Õjilä rí 'dí 'bá yí rí ïyí tā rí 'dí 'êlé õnjí ró mbârâkâ sī. **13** Drë ãkpâkâ'dâ Yōwání bābâtízí 'ẽ 'bá ró rí âjó âkó âcálé bûúú kâyí gólâ drí rízó tā Ôvârî kâ pélê rí sī, tā gólíyí 'ẽ 'bá rû 'êlé rí, tā ặngü 'bá yí ndrī tā ìgí Músä kâ yí bê âtâ ïyí tā trá tā rí 'dí 'bá yí tāsī. **14** Õzõ nĩ ðlë tā trá úlí tā ặngü 'bá yí kâ 'dí 'á rí, nĩ â'dô nĩ'á lâ kí, Yōwání bâbâtízí 'ẽ 'bá ró rí ï'dí tā ặngü 'bá gólâ Ôvârî drí tā lâ 'bâlé trá 'ẽ 'á âjólâ õzõ tā ặngü 'bá Êlîyâ kâtí rí. **15** Õzõ ãnî bí-'bâlé ãârî tā bê rí, 'dôvó nĩ ârî drë úlí nõ 'bá yí.

16-17 “Õjilä kâyí nõ 'bá yí kâ gólíyí vólé gã 'bá dô tā lêlê tā Ôvârî kâ 'á nõ 'bá yí, áâ'dô gólíyí ì'bí'á õzõ â'dô kâtí yâ? Gólíyí rí'á nyé õzõ 'dýímvá gólíyí vólé gã 'bá dô lâvîlî ãzí-ãzí lâ yí bê võ ãlô 'á rí kâtí. Õzõ 'dýímvá õcâ ïyí lârî trá rízó agenta tõlé rí, gõ'dá ãzâ 'bá yí õgä trá dô agenta tõlé rí, drílîyí tā âtázó kí nĩ rí, 'Mâ câ lârî agenta tõzó,

gõ'dá nĩ lẽé ândú tõlé ãmá bê kô ã'dô tãsí yã?' Gõ'dá õzõ gólïyî õngô gbõ ãwó lõngó drílïyî ãwó ngõzó rî, gõ'dá ãzâ 'bá yî õgã kpá dô ãwó ngõlé gólïyî bê rî, drílïyî tã âtázó kĩ nĩ rî 'Nĩ lẽé kpá ãwó ngõlé ãmá bê kô ã'dô tãsí yã?' ¹⁸ Nĩ ndrê drê, Yõwánî bãbâtízî 'ẽ 'bá ró rî âcâ bê rî, gólâ nyá ngá nyãnyä tãndí kô, gõ'dá gólâ mvû õdrá kpá kô. Tã rî 'dî tãsí rî, nĩ âtâ kĩ nĩ rî, gólâ cù líndrí õnjí bê yí 'á. ¹⁹ Gõ'dá mâ gólâ Ôvârí drí âjólé ûrú lésí rî âcâ bê rî, má nyâ ngá nyãnyä tãndí trá, gõ'dá má mvû kpá õdrá trá. Tã 'dî tãsí rî, áâtâ tã ámâ tãsí kĩ nĩ rî, 'Mĩ ndrê, nõô rî'á 'álé kõ 'bá 'ì gõ'dá kpá õdrá mvû 'bá 'í. Gõ'dá gólâ trõ õjílã õnjí ãzâ 'bá yî trá â'dolé gólâ rî rû-lẽ-ãzíyä yî ró.' Gõ'dá má kĩ nĩ rî tã ãzâ ï'dî nõ, ãnî õjílã gólïyî úlí Yõwánî kâ ârí 'bá úlí ámákâ rî bê rî â'dô ïyî nñ'á lâ tã pãtû-pãtû ró. Úlí má drí rî'á âtálâ nõ rî Ôvârí kâ ï'dî."

Tã Yésü drí tã âtázó õjílã jãríbã ãzâ 'bá yî kâ gólïyî tã íyíkâ

*lẽ 'bá kô rî 'bá yî rú rî
(Lükã 10.13-15)*

²⁰ Gõ'dá nñngá sî rî, Yésü drí tã âtázó õjílã gólïyî rî 'bá rîlî jãríbã gólïyî gólâ drí rîzó tã lârâkô ãmbá tî drí  dízó tã lâ sî rî 'bá yî ' l  'álâ sî rî 'á rî 'bá yî rú, tâlâ õjílã rî 'dî 'bá yî lẽé ïyî kô drîlî adîlî tã õnjí ïyíkâ rî 'bá yî 'ásî tã lêzó gólâ 'á. ²¹ Gólâ kî, "Ãnî õjílã jãríbã Kôrázã kâ rî kâ rî 'bá yî gõ'dá ãnî õjílã jãríbã Bëtâs d  kâ rî kâ rî 'bá yî b , l n  õnjí t t  ' d  ' '  'd l  ' n  dr , tâlâ n  g  v l  d  t  l l  m  ' . N   s  dr  t  jãr b  T r 

kâ rî kâ gô'dá Sîdónâ kâ bê. Ôvârî ïzâ jârîbâ 'dî 'bá yî trá  kû ró tâ ònjí  jíl  g l y  r  'b  t l  n  'b  y  k  t s . G d  t   j l  j r b  'd  'b  y  k  'd  'b  y   r   y  t  lârâkô g l y  m  d r  r '  ' l   n  l f l  '  r  'b  y  ndr   c   y  l f  s  r , t  g l y  s   t  l r k   z  k  tr   y  r  g oz  f l   y  dr , 'd   a ' d  r  b  k , p t   g l y   d r  tr  'w   t   n   y k  r  'b  y  ' s . 22 M   t   n  dr  t  p t   r ,  n   j l  K r z  k  g d  B t s d  k  b  r , k y   g l  Ôv r  dr  ' z  t -v   j l  ndr  k  k l  r  t  r , l n   g l  '   f l   n  dr  r  'd  '   l v l  g r   l n   g l  Ôv r  dr  '   f l   j l  T r  y  k  Sid n  b  'd  'b  y  dr  r  dr  s .

²³ "Gõ'dá ãní õjílã Kãpérãnmã kâ rî 'bá yî, nĩ ïsũ ãníkâ bê-rî kî, Ôvârî ãâ'dô ãní lâgú'á yí ngálâ ûrú 'álâ yã? Gólâ 'â'dô ãní vû'á lâsí gólâ êdélé Sâtánã yí drí rî 'á. Gólâ ïcá kô ãní lâgúlî, tâlâ nĩ gâ vólé trá dó tã lêlé má 'á. Gõ'dá nĩ ïsû drë tã Sôdómô kâ tibê Ôvârî drí ïzälé trá õjílã íyíkâ bê ãkû ró tã õnjí gólíyíkâ tâsí rî tã lâ. Gõ'dá tí tã lârâkô gólíyí ãní õjílã Kãpérãnmã kâ drí ndrêlê rî 'bá yí oôrò 'êlâ Sôdómô 'álâ rî, tí õjílã lâ yí âdî drí trá tã õnjí íyíkâ rî 'bá yí 'ásí, gõ'dá tí Ôvârî ïcá jâríbã 'dî ïzälé kô, 'â'dô 'bã'á drë bê rî'á zââ âcâlé bûúñ ãndrõ nô. ²⁴ Má âtâ ãní drí tã pâtíi ró, ãní õjílã Kãpérãnmã kâ rî 'bá yî, kâyî gólâ Ôvârî drí 'ezó tã-vó õjílã ndrî kâ kîlî rî tú rî, lânjõ gólâ 'ë'á fêlâ ãní drí rî 'â'dô 'ë'á lâyvûlî gârâj lânjõ gólâ Ôvârî drí 'ë'á fêlâ õjílã Sôdómô kâ 'dî 'bá yî drí rî dríi sî."

Tā Ôvârī drí tā íyíkâ â'dázó õjílā gólíyî íyî nyãányâ lôgõ 'bá õzõ 'dîyímvá kâtí rî 'bá yî drí rî

(Lúkã 10.21-22)

²⁵ Gõ'dá nïngá sî rî, Yésü drí îtõzó rî'á Ôvârî rî lûyílî kî nî rî, "Tátá, ní rî trá võ ûrú 'álâ rî 'á gõ'dá kpá ãngó nõ drílî kúmú ró, má lûyî nî, tâlâ ní lâpî tâ pâtíjí áníkâ rî trá õjílā gólíyî tâ ̄sû 'bá kî'á nî rî, íyî lîfî õmbâ rôô gõ'dá yî ūnî tâ kpá rôô rî 'bá yî drí sî. Ítí rî, ní â'dâ tâ rî 'dî 'bá yî trá trâ õjílā gólíyî íyî nyãányâ lôgõ 'bá õzõ 'dîyímvá kâtí rî 'bá yî drí. ²⁶ Tátá, sû trá ní rú tâ rî 'dî 'bá yî drí rû 'ežó Ítí 'dî."

²⁷ Gõ'dá Yésü drí tâ âtázó kî, "Ámâ átá âfẽ drí-âcê trá má drí â'dózó ngá ndrî drílî. Ítí rî, õjílā ãzâkâ ïcâ kô ámâ nîlî Ôvârî rî mvá ró, ámâ átá Ôvârî nî mâ cé nî. Gõ'dá õjílā ãzâkâ ïcâ kpá kô ámâ átá rî nîlî. Gõ'dá mâ rî gógó gólâ rî mvá ró rî nî gólâ cé nî, gõ'dá õjílā gólíyî má drí njîlî ámâ átá rî â'dázó drílîyî rî 'bá yî bê."

Tâ Yésü drí tâ âtázó õjílā gólíyî lânjõ bê rî 'bá yî drí rî

²⁸ Gõ'dá Yésü drí tâ âtázó kî, "Ãnî gólíyî â'dó 'bá lânjõ ngá lânjî kâ bê rî, nî ânî má ngálâ, tâlâ má fẽ ró mbârâkâ bê ânî drí. Má â'dô ânî 'bâ'á lôvôlé pîpîsîlî ã'dí sî kâyî lânjõ kâ rî 'bá yî 'á. ²⁹ Nî 'bâ'á ânî nyãányâ drí-âcê ámákâ zêlé rû ì'bû 'bá ámákâ ró. Nî ârî tâ gólíyî má drí rî'á âtálâ ânî drí rî 'bá yî, nî gõ ró tâ rî 'dî 'bá yî 'êlé ï'dî, tâlâ má â'dó kô sî lõmbâ 'bâ'í. Tâ ámákâ rî'á mânísî, â'dó kô mbârâkâ sî. Õzõ nî õ'ê tâ rî 'dî 'bá yî trá

ĩtí rî, nĩ â'dô lôvô-lôvô ūsú'á ãnî nyãányâ drí.
 30 Tã gólÿi má drí lëlé ãnî drí 'ëlé rî 'bá yî, má
 â'dô mbârâkâ fẽ'á ãnî drí 'ëzó lâ lânjõ ãkó. Ìtí rî,
 ngá gólÿi má drí lëlé ãnî drí njilí rî rî'á têlëfë ìtí,
 â'dô kô ngá lânjî-lânjî 'î."

12

*Tã Yésü drí iyî â'dázó kâyî râtáã kâ rî lípî lâ
 ró rî*

(Márâkô 2.23-28; Lükä 6.1-5)

¹ Kâyî râtáã kâ* sî, Yésü yî drí ngãzó nîlî lâjó'bá
 iyíkâ yí bê kôrô ámvú ãdrûgú lânjí 'bá trá rî kâ
 'ásî. Gô'dá lâjó'bá gólâkâ 'dî 'bá yî trá rî'á lõfó
 ró. Ìtí rî, gólÿi òtirí rî'í lâyvûlî ãdrûgú 'dî 'bá yî
 rú sî rî, drílÿi rî'í ãdrûgú ôsîlî nyâlé. ² Nîngá
 sî, Pârûsî ãzâ 'bá yî òtirí lâjó'bá Yésü kâ 'dî 'bá
 yî ndrêe tâ 'dî 'ërë 'á rî, drílÿi tâ âtázó Yésü drí
 kî, "Lâjó'bá áníkâ 'dî 'bá yî rî iyî tâ gólâ ãmâ
 drí âyélé kô 'ëlé lâ'bí ãmákâ vó ró rî 'ëlé ìtí kâyî
 râtáã kâ sî â'dô tâsî yâ?"*

³ Gô'dá Yésü drí tâ-drî lôgõzó drílÿi kî, "Nî zí
 tâ gólâ îgîlî kúmú ángí Däwûdî rî tâsî búkû Ôvârî
 kâ 'á rî kô yâ? Kâyî gólÿi drí 'bâzó lõfó ró ãjú 'bû
 'bá iyíkâ yí bê rî 'á rî, gólÿi 'ê ã'dô 'î yâ? ⁴ Gólÿi
 fî trá jó Ôvârî kâ 'á ãmbâtâ fêlé trá ngá fefê ró
 Ôvârî drí rî nyâlé. Nî nî trá tândí ró kî'á nî rî, cé
 drî'bá lâ'bí 'ë kâ rî 'bá yî áyê 'dî ngá nyãnyâ rî
 'dî nyâlé. Gbô lé Däwûdî yî nyâ bê ngá nyãnyâ rî

* **12:1** 12.1 'Dî' Sábî sî, â'dô kô Gímâ sî. * **12:2** 12.2 Lâ'bí Yûdâ
 yî kâ vó ró rî, áyê õjilâ kô ãdrûgú drî ôsîlî kâyî râtáã kâ sî, tâlâ
 kâyî râtáã kâ 'á rî, ó'é lôsî kô.

'dī rī, úzí gólīyī kō lā'bí ïzā 'bá rō. ⁵ Gō'dá nī zí tā 'bā'bā gólīyī ïgīlī bükū Ôvârī kā 'á drī-'bá lā'bí 'ē kā rī 'bá yī tāsī rī kō yā? Gólīyī rī lōsī 'élé jó ángí Ôvârī kā 'á kâyī râtāā kā sī. Gō'dá úzí gólīyī kō lā'bí ïzā 'bá rō. ⁶ Má âtā ãnī drí tā pătī-pătī rō, ngá ãzâ bê nõngá,* ãmbā gólâkâ lâvū gără ãmbā jó ángí Ôvârī kā rī kâ drī sī. ⁷ Gō'dá nī ïsū drē tā gólâ ïgīlī bükū Ôvârī kā 'á kī'á nī rī, 'Tā gólâ má drí lélé lâvū 'bá gără tā kôronyā zázā kâ má drí rī drī sī rī ï'dî nō, nī ndrē ïzā õjilā ãzí kâ.' Úlí 'dī 'bá yī, mī nī tā ífī lâ kō. Tí nī òró tā ífī lâ nī rī, tí nī icá kô tā kîlî õjilā gólīyī rī 'bá kô tā 'élé ányâ rō rī 'bá yī rú. ⁸ Gō'dá má gólâ âjolé ûrú lésī rī rī'á cù drī-äcê bê kâyī râtāā kâ drîlî."

Tā Yésū drí ägô ãzâ drí lâ drí ôgolé ôgô rî êdészó kpá

*kâyī râtâā kâ 'dī sī rî
(Márâkô 3.1-6; Lükä 6.6-11)*

⁹ Gō'dá nîngá sī rī, Yésū yî drí ngâzó vō 'dî âyélé nîzó filí jô tā Ôvârī kâ ârî kâ rî 'álâ. ¹⁰ Gō'dá jô 'dī 'á tólâ rī, Yésū drí ägô ãzâ drí lâ drí ôgolé ôgô rî ûsuzó. Gō'dá Pârûsî yî lâ'bí ïmbá 'bá ãzâ 'bá yî bê kpá bê rî'á ïyî tólâ. Gólīyī ndrê ägô gólâ drí lâ drí ôgolé ôgô 'dî bê rî, gólīyî ïsû tâ trá kî, ngâtâ Yésû â'dô ägô 'dî êd'é'á yâ rî. Gō'dá drîlîyî ngâzó Yésû rî ïjilí kî, "Ã'dô lâ'bí âmákâ vó rô rî, rî'á tândí rô õjilâ ngá lâzé bê rî êdélé kâyî râtâā kâ sî yâ?" Gólīyî rî 'dî Yésû rî mândikâ lô'bâ'á, õzô gólâ õ'ê tâ ányâ trá rî, ókî rô tâ gólâkâ bê

* **12:6** 12.6 Ngá 'dî rî'á Yésû ï'dî. **12:7** 12.7 Õséyâ 6.6.

õnjí ró. ¹¹ Gõ'dá Yésū drí tā-dr̄i lõgõzó dril̄yī kī, "Õzõ õjilā ãzâ ãlô ãnî lăfálé sī ã'dô kábilík̄ íyíkâ bê ãlô, gõ'dá kábilík̄ gólâkâ 'dī õ'dê trá 'bú ángí 'á kâȳi râtäa kâ 'á rî, áyâé gólâ kô lõfõlâ vólé 'bú 'ásí yâ? Gólâ â'dô kábilík̄ 'dî ásé'á. ¹² Lâ'bí ãmákâ áyê ãmâ tâ tândí 'elé kõrõnyâ 'bâ kâ pâlé kâȳi râtäa kâ sī. Gõ'dá nî ïsû drë tâ õjilā mvá kâ. Õjilā mvá tâ lâzê gârâ kábilík̄ tâ dr̄i sī. Ítí rî, lâ'bí ãmákâ áyê ãmâ tâ tândí 'elé õjilâ ãzí pâlé kâȳi râtäa kâ sī." ¹³ Gõ'dá Yésū drí gõzó tâ âtâlé ãgô drí lâ drí ôgólé 'dî drí kî, "Ní ijõ ánî drí." Gõ'dá ãgô 'dî drí íyî drí ijõzó mbì. Gõ'dá gólâ rî drí drí rû êdészó â'dólé tândí ró, õzõ drí lâ ãzâ rî kâtí.

¹⁴ Nîngá sī, Pârûsî 'dî 'bâ yî drí ngãzó nîlî võ 'dî áyélé tâ ï'bîlî Yésû rú, tâlâ yî ûsû ró lâtî bê gólâ rî fûzó.

Tâ Yésû gólâ Ôvârî drí njilí nî rû ï'bû 'bâ íyíkâ ró rî tâsî

¹⁵ Gõ'dá Yésû nî tâ ïsû Pârûsî 'dî 'bâ yî kâ 'ezó íyî fûlî 'dî bê rî, drilâ ngãzó nîlî vólé võ 'dî 'ásí. Nîngá sī, õ'bí dûû võ ãzâ 'bâ yî 'ásí drí ngãzó 'dêlé gólâ rî vó bêlê. Gõ'dá õjilâ gólîyî ndrî ngá lâzé tî ngüingî bê rî 'bâ yî, gólâ drí gólîyî êdészó ngá lâzé íyíkâ 'ásí. ¹⁶ Gõ'dá Yésû êdê õjilâ gólîyî ngá lâzé bê 'dî 'bâ yî bê rî, gólâ drí drí-mbílî sôzó gólîyî lîfî tâ âtâ-âtâ bê kî, "Nî lôfõ ãmâ tâ kô kî má ãâ'dô ã'dî ï'dî yâ õjilâ ãzâkâ drí." ¹⁷ Tâ 'dî 'ê rû trá ïtí 'dî, tâlâ tâ gólâ Ôvârî drí âtâlé trá tâ ángû 'bâ ïsáyâ tî ãkû ró nâ rî ã'dô ró bê tâ pâtî ró. Gólâ kî,

18 "Nōô gólâ tibê má drí njilí â'dólé rû Ȑ'bû 'bá
ámákâ ró rî Ȑ'dî.
Gólâ Ȑ'dî tibê má drí lélé rôô rî.
Gõ'dá gólâ rî tâ sû trá má rú tákányi.
Má â'dô Líndrí Tândí ámákâ âjó'á mbârâkâ sôlé
gólâ 'á,
tâlâ gólâ òpë ró tâ ngá pâpâ kâ mbì rî bê òrî
ndrî òjilâ kâ ãngó 'ásí rî drí.
19 Õzõ gólâ òtírî rî tâ ìmbálé rî, gólâ rí kô lâwâlé
ngâtá ôtrévé.
Ítí rî, òjilâ gólîyî rî 'bá látî drîjî rî 'bá yî ârí gólâ
kô ôtrérê 'á.
20 Lómí gólâ tôle pá sî rî, gólâ ícâ kô ñolâ,
gõ'dá gólâ ícâ kpá kô lámbâ gólâ rî 'bá kôlé
òcikâ ró rî âdrâlé,*
câlé bûuu kâyî gólâ drí 'ezó látî ngá pâpâ kâ
njilí òjilâ pâzó rî tú.
21 Tâ 'dî tâsí rî, òjilâ 'bãsúrú ndrî kâ â'dô Ȑyî lîfî
'bâ'á gólâ drîjî 'dîyî pâ 'bá ró."

Ísáyâ 42.1-4

*Tâ Yésû drí mbârâkâ íyíkâ rîzó tâ lârâkô 'elé
rî tâ lâ â'dázó kî, â'dô kô mbârâkâ Sâtánâ kâ Ȑ'dî
rî*

(Márâkô 3.20-30; Lükä 11.14-23)

22 Gõ'dá nîngá sî, ãgô ãzâ líndrí õnjí drí rî'á
ômbélé ômbê rî âtrôzó ajílî Yésû ngálâ. Líndrí
õnjí rî 'dî 'bâ ãgô 'dî trá úlí âtâ ãkó gõ'dá kpá
võ ndrê ãkó. Gõ'dá Yésû drí líndrí õnjí 'dî drôzó
vólé ãgô 'dî 'ásí. Gõ'dá gólâ lôfõ líndrí õnjí 'dî
bê rî, ãgô 'dî drí ngâzó rî'á úlí âtâlé, gõ'dá kpá

* **12:20** 12.20 Úlí mânîgõ 'dî 'bá yî, tâ ífí lâ kî, Yésû ícâ kô òjilâ
gólîyî mbârâkâ ãkó rî 'bá yî gâlé dó.

lífí lâ drí rû njizó vō ndrēlé dódó. ²³ Ítí rî, õ'bí 'dī 'bá yî ndrê ïyî tâ Yésü drí 'élé 'dī bê rî, tî lâ ïyî drí â'dízó ndrúnndrú. Gõ'dá gólïyî drí tâ ïjizó ïyî láfálé 'ásí kî, "Ãgô nō â'dô 'bã'á Dãwúdî rî ózôwá gólâ Ôvârî drí 'ẽ'á âjólâ 'díyî pâ 'bá ró rî ï'dî yâ?"

²⁴ Gõ'dá Pãrúsï ãzâ 'bá yî ârî ïyî úlí õ'bí 'dī 'bá yî drí âtálé 'dī bê rî, gólïyî drí ngãzó tâ âtálé Yésü rú kî nî rî, "Mbârâkâ gólâ Yésü drí rízó tâ lârâkô 'élé ï'dî sî lâ 'dî, drï-'bá líndrí õnjí kâ Sâtánâ õrî nî rî'á mbârâkâ 'dî fêlé gólâ drí rízó tâ 'dî 'bá yî 'élé 'dî."

²⁵ Gõ'dá Yésü nî tâ Pãrúsï 'dî 'bá yî drí rî'á ïsülâ 'dî trá. Gõ'dá drílâ gõzó tâ âtálé gólïyî drí úlí mânïgõ sî kî nî rî, "Özõ õjílâ 'bâdrï ãlô kâ õcâ ïyî láfâ trá ãjú 'bûlý ãkpä ïyî vō 'ásí rî, 'bâdrï 'dî â'dô 'dê'á, drílâ rû ïzâzó. Özõ gõ'dá õjílâ jârîbä ãlô kâ ngâtá 'bâ-tî ãlô kâ õcâ ïyî láfâ rû fûlý ãkpä ïyî vō 'ásí rî, â'dô ïyî 'dê'á drílâ rû lâpëzó. ²⁶ Gõ'dá õzõ Sâtánâ õrî ãkpä nî líndrí õnjí íyíkâ lâdrólé õjílâ gólïyî líndrí õnjí bê rî 'ásí rî, 'dî gólïyî câ láfâ trá ãkpä ïyî vō 'ásí. Ítí rî, kumû gólâkâ â'dô 'ẽ'á 'bâlê âmbâ-âmbâ ró mbârâkâ bê rî íyíkâ ángô tí ró yâ? ²⁷ Gõ'dá õjílâ ãníkâ rî ïyî bê líndrí õnjí lâdrólé õjílâ 'ásí rî, ã'dî fë mbârâkâ 'dî nî gólïyî drí yâ? 'Dõvó nî ïsû drê tâ 'dî vó lâ dódó, nî gõ ró tâ-vó ámákâ kîlî mbîmbî. Tâ-vó gólïyíkâ â'dô tâ â'dâ'á ãnî drí kî, ícâ kô má drí líndrí õnjí lâdrólé õjílâ 'ásí mbârâkâ drï-'bá líndrí õnjí 'dî 'bá yî kâ rî kâ sî. ²⁸ Gõ'dá õzõ pâtñ Líndrí Tândí Ôvârî kâ õfë mbârâkâ nî má drí rízó líndrí õnjí lâdrólé rî,

Ôvârí â'dâ tā trá kī, yí âjô mâ trá 'dýî pā 'bá ró, tälâ õjílã ndrî õrî ró bê kũmû íyíkâ zéle."

29 Gõ'dá Yésū drí úlí mânigõ âzâ âtázó kī, "Ügú ïcâ kô filí õjílã gólâ fãfã bê rî drí 'bã 'á, nñ'á ngá gólâkâ ûgûlî jó 'ásï. Îcâ trá ügú rî 'dî fãfã lâ drí lâvûzó gãrã fãfã 'bã-lípî 'dî kâ drñî sî* gólâ drí 'bã-lípî 'dî ômbézó zâlô sisí rî, gólâ õró gõ ïcálé filí nñ'á ngá 'bã-lípî 'dî kâ ûgûlî. **30** Má âtâ ãnî drí, õzõ õjílã âzâ ââ'dô kô má bê ngá ãlô ró rî, õjílã rî 'dî rî'á ámâ ãjú-'bá-âzí 'í. **31-32** Má âtâ ãnî drí tâ pãtñî ró, õzõ õjílã âzâ õ'ê tâ õnjí âzâ 'bá yî trá Ôvârí rú ngâtá âtâ úlí õnjí Ôvârí rú rî, ââ'dô ïcâ'á tâ õnjí gólâkâ âyélé. Gõ'dá õzõ õjílã âzâ âtâ úlí õnjí mâ rî gógó Ôvârí drí âjolé ûrú lésî 'dýî pâ 'bá ró nõ rú rî, ââ'dô kpá tâ õnjí õjílã rî 'dî kâ âyé'á. Gõ'dá õzõ õjílã âzâ âtâ úlí õnjí trá Líndrí Tândí Ôvârí kâ rú rî, Ôvârí ïcâ kô tâ õnjí õjílã rî 'dî kâ âyélé, ngbâângbânõ cälé bûúñ ïzátú."

*Tâ rîzó õjílã pîpîsílî nñlî úlí gólîyî drí rî'á âtálâ
rî sî rî*
(Lükä 6.43-45)

33 Gõ'dá Yésū drí kpá tâ âtázó kī nñ rî, "Õzõ nñ õrî úlí âtálé rî, nñ ïsû vó lâ dódó. Õzõ nñ õlê fê lõ'wâ tândí rî ûsúlî rî, ní â'dô ûsú'á lâ fê tândí drñî. Õzõ gõ'dá fê rî 'dî â'dô fê gólâ õnjí rî ï'dî rî, nñ â'dô lõ'wâ õnjí rî ûsú'á ï'dî fê rî 'dî drñî. Tâ 'dî tâsî rî, nñ â'dô fê nñ'á lõ'wâ lâ 'ásï. **34** Gõ'dá ãnî Pârûsî yî, ãnî rî'á nyé õzõ ïnñ kâtí,

* **12:29** 12.29 Úlí mânigõ 'dî tâ ífí lâ kî, mbârâkâ Yésû kâ lâvû trá gãrã líndrí õnjí drôzó õjílã 'ásï.

tā ̄isū ãnî p̄ip̄isíl̄ 'á r̄i r̄'á ̄onjí ró. Nī â'dô ìcá'á tā tāndí âtálé íyíkâ ángô tí ró yã? Nī ndrê drẽ, ̄ojílā r̄i íyíkâ fí té tā íyí p̄ip̄isíl̄ 'á r̄i âtálé ̄d̄. 35 Gõ'dá ̄ojílā gólíyî tāndí ró r̄i, r̄i íyíkâ tā tāndí ̄isúl̄ ̄d̄. Tā 'd̄ tāsí r̄i, gólíyî r̄i úl̄ tāndí lôfôlé ̄d̄ íyí p̄ip̄isíl̄ 'ás̄. Gõ'dá ̄ití r̄i, ̄ojílā gólíyî ̄onjí r̄i 'bá yî, gólíyî r̄i íyíkâ tā ̄onjí ̄isúl̄ ̄d̄. Tā 'd̄ tāsí r̄i, gólíyî r̄i tā ̄onjí lôfôlé ̄d̄ íyí p̄ip̄isíl̄ 'ás̄. 36 Gõ'dá má âtâ ãnî drí, kâyî gólâ Ôvârî drí 'ezó tā-vó ̄ojílā ndr̄i kâ kílî r̄i tú r̄i, Ôvârî â'dô 'e'á tā-vó ãníkâ kílî úl̄ gólíyî ndr̄i ãnî drí âtálé vó lâ ̄isû ãkó r̄i vó ró. 37 ̄ití r̄i, úl̄ ãníkâ ãzâ 'bá yî â'dô â'dálâ kĩ, nî 'ê tā mb̄i 'î, gõ'dá úl̄ ãzâ 'bá yî â'dô â'dálâ kĩ, nî 'ê tā ányâ 'î."

Tā Yésū drí tā âtázó dr̄i-'bá ángí Yúdã yí kâ gólíyî gólâ r̄i ijí 'bá tā lârâkô 'élé ijí drí r̄i 'bá yî rú r̄i

(Márâkô 8.11-12; Lükä 11.29-32)

38 Gõ'dá nñgá sî r̄i, lâ'bí ìmbá 'bá ãzâ 'bá yî gõ'dá Pãrúsî yí bê drí Yésū r̄i ûjûzó kĩ, "Tā ìmbá 'bá, nî 'ê tā lârâkô gólâ tî drí ̄dízó r̄i ãmâ drí, tâlâ mã nî ró bê kĩ, pâtíj Ôvârî âjô nî nî."

39 Gõ'dá Yésū drí ngâzó tā lôgôlé ̄ojílā 'd̄ 'bá yî drí tā lë ãkô gólíyíkâ yí 'á r̄i drí kĩ, "Ãnî ̄ojílā kâyî nõ 'bá yí kâ nõ r̄'á ̄ojílā ̄onjí 'î. Nî ró Ôvârî kô. Nî r̄i ãmâ ijílî tā lârâkô 'élé ãnî drí ndr̄elé â'dô tāsí yã? Tā lârâkô gólâ ãnî drí 'e'á ndr̄elâ má sî r̄i â'dô 'bâ'á cé õzõ tā lârâkô gólâ Ôvârî drí 'élé trá ̄akû ró tā ̄angû 'bá Yónâ drí r̄i kâtí r̄i ̄d̄. 40 ̄Akû ró nã 'bá yî sî, ̄bî ândrê tê Yónâ bê r̄i, gólâ r̄i trá ̄bî ândrê nã 'á ̄itú nâ gõ'dá ngácî kpá

nâ. Â'dô 'bā'á kpá ïtí ámâ tāsī. Mâ gólâ Ôvârî drí âjólé ûrú lési 'dýí pã 'bá ró rî â'dô 'e'á rílî ïnyákú 'á ïtú nâ gõ'dá ngáçî kpá nâ. **41** 'Dõvó nî ïsû drë õjilâ Nínïvë kâ tâ lâ. Yónâ pê úlí Ôvârî kâ bê gólîyî drí rî, drlîyî tâ lëzó 'á lâ, gõ'dá gólîyî âdî drî trá tâ ònjí ïyikâ 'ásî.* Ambâ ámákâ lâvû gärä ãmbâ Yónâ kâ drÿû sî. Nî lëé tâ kô úlí ámákâ 'á ã'dô tâsî yâ? Ânî õjilâ kâtî nõ 'bá yí kâ nõ, nî ndré drë, kâtî gólâ 'ezó tâ-vó õjilâ kâ kîlî rî tú rî, õjilâ Nínïvë kâ â'dô ïyî ícíciyá 'e'á ãnî rú Ôvârî ândrá, tâlâ nî gâ vólé trá dó tâ lëlé úlí ámákâ 'á. **42** Gõ'dá nî ïsû drë kpá kúmú ángí gólâ õkó ró â'dô 'bá 'bädrî Sébâ kâ drlîlî rî tâ lâ.* Gólâ rî'á õkó tâ nñï 'bá 'î. Gólâ ângâ trá ânîlî 'bädrî ïyikâ jéjé ró nâ lési, nñ'á kúmú ángí Sólomõ rî ndrélé, tâlâ gólâ ârî tâ nñï kúmú Sólomõ kâ rôô 'dî tâ lâ trá, ï'dî gólâ drí ângázó ânîlî, tâlâ Sólomõ ïimbâ ró yî bê tâ nñï ïyikâ 'dî sî. Ambâ ámákâ lâvû gärä kúmú Sólomõ kâ drÿû sî. Mâ âtâ ãnî drí, ãnî õjilâ kâtî nõ 'bá yí kâ nõ, kâtî gólâ Ôvârî drí 'ezó tâ-vó õjilâ kâ kîlî rî tú rî, õkó 'dî â'dô ícíciyá 'e'á ãnî rú Ôvârî ândrá, tâlâ nî gâ vólé dó tâ lëlé má 'á."

Tâ âgô-âgô líndrî ònjí kâ filí kpá ó'dí õjilâ 'á rî tâsî
(Lúkâ 11.24-26)

43 Gõ'dá nñgá sî, Yésû drí kpá tâ âtázó kî, "Özõ óödrô líndrî ònjí trá õjilâ 'ásî rî, líndrî ònjí

* **12:41** 12.41 Nî zì tâ õjilâ Nínïvë kâ 'dî 'bá yî tâsî búkû Yónâ kâ 'á kápítâ 3. * **12:42** 12.42 Nî zì tâ õkó 'dî tâsî 1 Kúmú 10 'á.

'dī â'dô nī'á lâmú bê vō ãgângbêlē 'ásī, nī'á vō lôndā bê rīzó 'á lâ. Ōzō gō'dá gólâ ūûsû vō kō rīzó lôvôlé 'á lâ rī, ⁴⁴ gólâ â'dô tā âtá'á iyî nyâányâ drí kī, 'Má â'dô nī'á gôlé ojílā má drí âfôzó 'álâ sī rī 'á.' Ōzō ojílā 'dī ąqâzî Líndrí Tândí Ôvârî kâ kô rîlî iyî pîpîsîlî 'á rī, líndrí őnjí 'dī â'dô ojílā 'dî pîpîsîlî lâ ūsú'á drë zââ tâkó ītí. Úkū 'â lâ trá ngbângbá, gō'dá éêdê trá tândí ró. ⁴⁵ Gō'dá líndrí őnjí 'dī â'dô nī'á líndrí őnjí lâ drí lâvûlî gârâg gólâkâ drîlî sî rî 'bá yî ądrîlî njî-drî-lâ-rî, drîlîyî ânîzó filî ojílā 'dî 'á. ītí rî, líndrí őnjí 'dî 'bá yî â'dô ojílā 'dî 'e'á őnjí têtë ró rôô lâvûlî gârâg gólâ sisî rî drîlî sî. Â'dô â'dô'á kpá ītí ojílā kâyî nô 'bá yî kâ gólîyî vólé gâ 'bá dô tâ lêlé má 'á rî 'bá yî drí."

Tâ Yésû drí tâ âtázó iyî ândré yî tâsî iyî ądrúpî yî bê rî

(Márâkô 3.31-35; Lükä 8.19-21)

⁴⁶ Gō'dá Yésû őtirî rîlî drë zââ tâ âtálé õ'bí 'dî 'bá yî drí rî, ândrê lâ yî ądrúpî lâ yî bê, drîlîyî âcázó ânî'á gólâ rî lôndâ bê. Drîlîyî ądrézó âkpâ ïvî 'álâ. ⁴⁷ Gō'dá drîlîyî ojílâlô jõzó filî jô 'álâ, nî'á tâ âtálé Yésû drí kî nî rî, "Ánî ândré yî ánî ądrúpî yî bê, gólîyî bê ïvî 'álâ, gólîyî kî nî rî, nî őnî iyî ngálâ, tâlâ yî lê tâ âtálé nî bê." ⁴⁸ Gō'dá Yésû drí tâ-drî lôgôzó kî nî rî, "Ámâ ândré iyíkâ ă'dî ă'dî ámâ ądrúpî yî bê yâ?" ⁴⁹ Gō'dá Yésû drí iyî drí ijõzó tâ ârî 'bá iyíkâ 'dî 'bá yî â'dálé, gō'dá drîlâ ngâzó tâ âtálé kî nî rî, "Nî ndrê drë, nô 'bá yî rî'á ámâ ândré yî ă'dî ámâ ądrúpî yî bê. ⁵⁰ ītí rî, ojílâlô gólîyî rî 'bá tâ gólâ ámâ átâ ûrú 'álâ rî

drí lēlé òjílā drí 'élé rī 'bá yî 'élé ī'dî rî, gólîyî ī'dî ámâ ȳdrúpî yî, ámâ ȳzó yî, gõ'dá ámâ ândré yí bê."

13

*I'dígówá órī rī 'bá kâ úlí mân̄gō sī rī
(Márākō 4.1-9; Lükä 8.4-8)*

¹ Kâyî ȳlô-ȳlô 'dî sī rî, Yésû yî drí ngâzó 'bâ 'dî ȳyéle nîzó lîmvû ândré Gâlîlâyâ kâ tî 'álâ, tâlâ yî nî ró bê rîlî tólâ òjílâ ȳmbálé. ² Gõ'dá òjílâ drí ȳtôzó rî'â ânîlî Yésû ngálâ. Gõ'dá gólâ ndrê òjílâ 'dî 'bá yî bê rû ȳ'bé'â ácálé dûû yí lágatî rî, drilâ ngâzó mbâlé kôlóngbô 'â rîlî vûdrí. Gõ'dá òjílâ ȳ'bí 'dî 'bá yî drí âdrézó ȳyíkâ lîmvû ândré 'dî gârâ drî lâ 'â. ³ Gõ'dá Yésû drí ȳtôzó rî'â tâ ȳmbâ ȳzâ 'bá yî ȳmbálé ȳ'bí 'dî 'bá yî drí úlí mân̄gô yî sî ȳdígówá yí bê. Gólâ kî nî rî, "Kâyî ȳzâ sî, ȳmvú 'wâ 'bá ȳzâ drí ngâzó nîlî yí drí ȳmvú 'álâ nî'â órî rîlî. ⁴ Gõ'dá gólâ ȳtîrî rî'â órî rîlî rî, órî ȳzâ 'bá yî lô'dê ȳyíkâ trá pâvó tî 'â. Gõ'dá ȳrîwâ ânî trá û'dulâ nyâlé. ⁵ Gõ'dá órî ȳzâ 'bá yî lô'dê ȳyíkâ vò gólâ rövö bê ȳnyákú lâ drí â'dozó cé fînyâwâ rî 'â. Gõ'dá ȳtî rî, órî lâ drí âfôzó mbâlé 'wââ'wâ, tâlâ ȳnyákú â'dó kô fîfî ró. ⁶ Gõ'dá ȳtû âfô bê kâlê gbílî-gbílî rî, drilâ ngá-ȣrú 'dî zâzó, drilâ ândrázó 'lî, gõ'dá drilâ drâzó, tâlâ ȳndrîgô lâ fî kô dódó ȳnyákú 'â. ⁷ Gõ'dá órî ȳzâ 'bá yî lô'dê ȳyíkâ ȣsôpâ ngebûkpû rî 'bá yî lâfâlé 'â. ȴtî rî, drilîyî âfôzó mbâlé tândí ró. Gõ'dá ȣsôpâ 'dî 'bá yî drí ngá-ȣrú 'dî 'bá yî vözö, drilîyî drâzó. ⁸ Gõ'dá órî ȳzâ 'bá yî lô'dê ȳyíkâ ȳnyákú tândí 'â. Drilîyî mbâzó tândí ró lô 'wâ 'wâlê côkpô-côkpô.

Gõ'dá ãzâ 'bá yî drí lõ'wâ 'wãzó kámá-älô, ãzâ 'bá yî 'wâ ūyikâ nyâ'dî-nâ, gõ'dá ãzâ 'bá yî 'wâ ūyikâ nyâ'dî-trá-drñ-lâ-ngâ-mûdrí. ⁹ Gõ'dá õzõ nĩ ãârî tâ bê rî, 'dõvó nĩ ârî úlí 'dî 'bá yî dódó 'bâlé ãnî drñi."

Tâ ífí Yésü drí rizó tâ imbálé úlí mânigõ sî i'dígowá bê rî

(Márâkô 4.10-12; Lúkã 8.9-10)

¹⁰ Nîngá sî, tâ ârî 'bá Yésü kâ rî 'bá yî drí ânizó ūyî gólâ ngálâ tâ ïjilí gólâ tí kî, "Tâlâ ã'dô 'î ní drí rizó tâ imbálé õjilâ drí úlí mânigõ sî yâ?"

¹¹ Gõ'dá Yésü drí tâ-drñ lôgõzó drilîyî kî, "Ónyî ãnî nyânyâ trá, tâlâ tâ Ôvârî kâ gólâ drí lâpilí õjilâ ãzâ 'bá yî drí sî tâ tibê gólâ drí õjilâ 'bâzó rilí kumû ūyikâ zelé rî tâsî rî ââ'dâ ró bê ãnî drí. Gõ'dá rî'á âmbâ-âmbâ ró õjilâ ãzâ 'bá yî drí tâ 'dî 'bá yî nîzó. ¹² Nî ndrê drë, õjilâ gólîyî tâ Ôvârî kâ drí fizó gólîyî drñi rî, ââ'dô gólîyî imbâ'á rôô tâ Ôvârî kâ sî. Gólîyî â'dô 'bâ'á tâ nînî bê ãmbá. Gõ'dá gólîyî tâ ámákâ drí fizó gólîyî drñi kô'dawá rî, tâ Ôvârî kâ fînyâwá gólîyî drí nîlî 'dî icá kô gólîyî pâlé, â'dô 'bâ'á cû ïtí lôsî âkó. ¹³ Má rî tâ imbálé úlí mânigõ sî i'dígowá bê, tâlâ tâ gólîyî má drí rî'á 'êlâ rî, õjilâ ãmbâ gólîyî rî 'bá ndrêlâ rî 'bá yî âmbê ūyî lîfî kpäqâkû, tâlâ ūyî õzó kô icá ndrêlâ. Ïtí rî, gólîyî icá kô tâ ífí lâ nîlî. Gõ'dá tâ má drí rî'á âtálâ rî, ârî ūyî bê rî, gólîyî jâ ūyî bí vólé, tâlâ ūyî õzó kô icá ârîlâ. Ïtí rî, tâ lâ fí kpá kô gólîyî drñi. 'Dñi tâ ífí gólâ má drí rizó gólîyî imbálé úlí mânigõ sî i'dígowá bê rî i'dî 'dî. ¹⁴ Ïtí

rî, tâ gólâ tâ ą̄ngū 'bá Ōsáyä drí âtálé trá ă̄kû ró gólïyî tâsî rî rî'á tâ pâtïi 'î, kî'á nî rî,
'Nî â'dô úlî ámákâ ârî'á, gõ'dá tâ lâ ícâ kô fîlî ă̄nî drîjî.

Nî â'dô tâ gólâ má drí rî'á 'élâ rî ndrë'á, gõ'dá nî ícâ kô tâ ífî lâ nîlî.

¹⁵ Tí őjílă 'dî 'bá yî drîjî lâ yî őró 'bââ kô âmbâ-âmbâ ró,

gõ'dá gólïyî őró łyî bí-'bâlé ă̄sñî kô kpäjâkû,
gõ'dá őró łyî kpâ lîfî âmbé kpäjâkû kô rî,

tí lîfî lâ yî ndrê tâ nô trá,

tí bí-'bâlé lâ yî ârî tâ nô trá,

tí tâ ámákâ fî nô trá gólïyî drîjî.

Gõ'dá gólïyî âjâ drîjî nô trá âgôlê má ngálâ,
má pâ ró gólïyî bê.'

Ōsáyä 6.9-10

¹⁶ "Ãnî tâ ârî 'bá ámákâ rî 'bá yî, ă̄nî rî'á ândrâ-tândî bê, tâlâ nî nîjî ă̄nî lîfî trá tâ ámákâ ndrëlé dódó, gõ'dá nî nîjî ă̄nî bí-'bâlé kpâ trá tâ ámákâ ârîlî dódó gõzó 'élâ tândî ró. ¹⁷ Má âtâ ă̄nî drí tâ pâtïi ró, tâ ą̄ngû 'bá dûû gólïyî â'dó 'bá ă̄kû ró nâ 'bá yî gõ'dá tâ mbî 'bá dûû Ôvârî kâ ăzâ 'bá yî bê, gólïyî lê łyî trá tâkányî tâ gólïyî ă̄nî drí rî'á ndrëlé ngbâângbânô ă̄nî lîfî sî nô 'bá yî ndrëlé, gõ'dá gólïyî ícâ kô ndrëlâ. Gólïyî lê trá kpâ tâ gólïyî ă̄nî drí rî'á ârîlâ ngbâângbânô rî ârîlî łyî bí sî, gõ'dá gólïyî ícâ kpâ kô ârîlâ."

Tâ Yésü drí i'dígówá órî rî 'bá kâ 'dî tâ ífî lâ â'dázó rî

(Márâkô 4.13-20; Lúkä 8.11-15)

¹⁸ Gõ'dá Yésü drí îtõzó i'dígówá órî rî 'bá kâ 'dî tâ ífî lâ â'dálé. Gólâ kî nî rî, ¹⁹ "Nî ârî drë, órî

gólīyî 'dē 'bá látî 'á rî, 'dī ōjílā gólīyî tā âtî-âtî tāndí kūmū Ôvârî kâ rî tāsî rî ârî 'bá, gõ'dá tā lâ fí gólīyî dr̄j̄ dódó kô. Ìtí rî, Sâtánâ drí ânîzó úlî gólīyî drí ârîlî 'dî trôlé vólé gólīyî pîpîsîlî 'ásî. **20** Gõ'dá órî gólīyî 'dē 'bá ̄nyâkú rôvô bê rî 'á rî, 'dî ū'á ōjílā gólīyî tā âtî-âtî tāndí 'dî ârî 'bá dódó, gõ'dá drîlîyî tā lêzó 'á lâ ̄yîkõ sî. **21** Gõ'dá tā lêlê gólîyíkâ â'dó kô cú mbârâkâ bê rôô. Ìtí rî, úlî gólîyî drí ârîlî 'dî 'bá yî icá kô rîlî zââ gólîyî pîpîsîlî 'á. Gõ'dá ōzõ kâyî ̄zâ kâ ââcâ trá rî, ngâtá ōzõ óofê lânõ ̄onjí têtë trá gólîyî drí tā lêlê gólîyíkâ tâsî rî, drîlîyî tā lêlê ̄yîkâ 'dî âyézó 'wââ ró. **22** Órî gólâ 'dē 'bá ̄sôpá ngebûkpû lâfâlé 'á rî, 'dî ū'á ōjílâ gólîyî tā âtî-âtî tāndí Ôvârî kâ 'dî ârî 'bá dódó gõzó tā lêlê 'á lâ. Gbõ lé ìtí rî, gólîyî ū'á tâ ̄sû bê rôô ngá gólîyî ̄ngó nõ 'á nõ 'bá yî tâsî. Ìtí rî, gólîyî lê â'dolé ngá-drî ̄ambá bê. Tâ ̄sû gólîyíkâ 'dî â'dô gólîyî âdó'á. Ìtí rî, tā lêlê gólîyíkâ Ôvârî 'á 'dî drí â'dozó cú ìtí lõ'wâ ̄akó. **23** Órî gólâ 'dē 'bá ̄nyâkú tândí 'á rî, 'dî ū'á ōjílâ gólîyî tā âtî-âtî tândí Ôvârî kâ 'dî ârî 'bá drîlîyî tā lêzó 'á lâ pîpîsîlî ̄lô sî rî 'bá yî ̄dî. Ìtí rî, ̄azâ 'bá yî drí lõ'wâ 'wâzó âcâlé kámá-̄lô tâ 'e'ẽ tândí gólîyíkâ sî, ̄azâ 'bá yî 'wâ ̄yîkâ nyâ'dî-nâ, gõ'dá ̄azâ 'bá yî 'wâ ̄yîkâ nyâ'dî-̄lô-drî-̄lâ-ngâ-mûdrí."

*Í'dígówá Yésû drí âtálé tā íríí ôngî-ôngî kâ
ifó 'ásî rî tâsî rî*

24 Gõ'dá nîngá sî, Yésû drí ̄itõzó í'dígówá ̄azâ âtálé ̄obí 'dî 'bá yî drí kî, "Tâ gólâ Ôvârî drí 'ezó ōjílâ gólîyî rî 'bá ̄yî kùmû ̄yîkâ zêlê rî vó lâ yî

ndrēlē rî r̄'á nōtí. Āgô ãzâ drí ámvú íyíkâ 'wãzó, gõ'dá drilâ ūfó órî tãndí r̄izó ámvú íyíkâ 'dî 'á.

²⁵ Gõ'dá ngácî ãzâ sî, õjilâ ūtirî 'bââ ūyî ndrî 'dû kõ'á rî, ajú-'bá-ãzí ámvú lípî 'dî kâ drí ânizó kíri ró írírî ífí r̄ilí dró ūfó gólâkâ r̄ilí 'dî 'bá yî lâfálé sî. Gõ'dá drilâ íyîngá ngâzó lâvûlî. ²⁶ Gõ'dá ūfó 'dî 'bá yî ūtirî 'bââ âfõ'á mbâlê lõ'wâ 'wâlé rî, gõ'dá írírî 'dî 'bá yî drí kpá âfõzó mbâlê 'dûwâ ūfó 'dî 'bá yî bê. ²⁷ Gõ'dá rû û'bû 'bá ámvú lípî 'dî kâ 'dî 'bá yî ndrê ūyî írírî rî 'bá âfõlê ūfó lâfálé sî 'dî 'bá yî bê rî, drilîyî ngâzó nîlî ámvú lípî 'dî ijílî kî, 'Ämbá, ákî, nî rî fí cé ūfó órî ūdî ámvú áníkâ 'dî 'á kô yâ? Gõ'dá írírî âfõ 'bá 'á lâ rôô 'dî 'bá yî ûsû rû ūyíkâ ángô lési yâ?' ²⁸ Gõ'dá ámvú lípî 'dî drí tâ-drî lôgõzó drilîyî kî, 'Ajú-'bá-ãzí rî ūyî írírî 'dî 'bá yî nî.' Ítí rî, rû û'bû 'bá gólâkâ 'dî 'bá yî drí gólâ rî ijízó kî, 'Ä'dô bê Ítí rî, nî lê tâ-drî trá ãmâ drí nîzó írírî 'dî 'bá yî ôngílî vólé yâ?' ²⁹ Gõ'dá Ítí rî, ámvú lípî 'dî drí kpá tâ-drî lôgõzó drilîyî kî, 'É'ë, nî ôngî drê kô ngbâângbânõ, tâlâ nî õzó gõ'dá kô ūfó ôngí kpââ gólîyî bê. ³⁰ Nî âyê drê írírî 'dî 'bá yî õmbâ ró ūyî 'dûwâ ūfó 'dî 'bá yî bê câlé bûúú párâ r̄izó ūfó ñõlé rî 'á. 'Dî vósî rî, má â'dô tâ âtâ'á lôsî 'ë 'bá ámákâ rî 'bá yî drí, gólîyî ôongî ró ūyî drê írírî 'dî 'bá yî sisí, gólîyî ôombê ró tû vò ãlô 'á zâlê lâsí sî, gõ'dá gólîyî õgõ ró ūfó ñõlé 'bâlé ërô 'á.' "

*Úlí mânïgõ lâfî gólâ õjílâ Ôvârî kâ drí 'ezó
lîzolé âcâlé dûû rî tâsî rî
(Márâkô 4.30-32; Lükä 13.20-21)*

31 Gō'dá Yésū drí úlí mānīgō ãzâ âtázó r̄i õjilā gólīyî 'ẽ 'bá â'dólé õjilā Ôvârî kâ ró r̄i 'bá yî tâsî. Gólâ kî, "Látî gólâ Ôvârî drí 'ezó õjilâ dûû 'bâlé lîzolé â'dólé õjilâ íyíkâ ró r̄i r̄i'á õzô ãgô ãzâ gólâ lí'bá ífí ï'dí 'bá ámvú íyíkâ 'á r̄i kâtí. **32** Gbõ lé lí'bá ífí 'dî r̄i'á fínyâwá ïtí rî, gô'dá õtirî âfôô rî, â'dô mbã'á âcálé fê ángí ró. ïtí rî, ãrîwá â'dô ïyî r̄i'á gárá lâ 'dî 'bá yî drñû. Â'dô â'dó'á kpá ïtí õjilâ dâ gólīyî r̄i 'bá ámâ vó lôbëlé r̄i 'bá yî drí, gólîyî â'dô 'ẽ'á lîzolé dûû ïtí ȝzâtú."

33 Gō'dá nîngá sî rî, Yésū drí kpá úlí mānīgō ãzâ âtázó tâ ãlô-ãlô 'dî tâsî. Gólâ kî, "Látî gólâ Ôvârî drí 'ezó õjilâ íyíkâ 'bâlé lîzolé dûû rî kpá r̄i'á õzô õkó ãzâ gólâ lê 'bá ãmbâtâ íyíkâ ȝkú sî rî 'bëlé rî kâtí. Gólâ â'dô 'ã'í-ãrá âtrô'á ãmbá gôzó ȝkú âtrôlé fínyâwá ïtí dâlê 'á lâ. ïtí rî, ȝkú fínyâwá 'dî drí 'ã'í-ãrá 'dî 'bâzó ȝpîlî ãmbá."

34-35 Yésū rí kô õ'bí ìmbâlé cù ïtí úlí mānīgō ãkó í'dígówá bê. Gólâ rî gólîyî ìmbâlé úlí mānīgō sî í'dígówá bê 'dî, tâlâ úlí gólâ tâ ângû 'bá Ôvârî kâ drí âtâlé trá ȝkû ró Yésû rî tâsî rî nâ 'bá yî â'dô ró bê tâ pâtñû ró. Úlí rî 'dî 'bá yî kî,
"Má â'dô tâ âtâ'á ãnî drí úlí mānīgō sî í'dígówá bê.

Má â'dô tâ gólîyî lâpîlî kírî ïtô vô ângó nô kâ
'ásî rî 'bá yî â'dá'á ãnî drí úlí mānīgō sî
í'dígówá bê."

Lôngó 78.2

*Tâ Yésû drí í'dígówá írîrî ôngî-ongî kâ ȝfó 'ásî
ífí lâ â'dázó rî*

36 Nīngá sī, Yésū yī drí ngāzó ñ'bí 'dī 'bá yī
âyélé tā ârí 'bá íyíkâ yí bē nīzó gõlé 'bā 'álâ.
Gõ'dá gólíyî cā bē 'bā 'álâ rī, tā ârí 'bá gólâkâ
'dī 'bá yī drí ânīzó íyî gólâ rī ijílî kī, "Ní â'dâ drë
í'dígówá áníkâ írírî ífí kâ rílî ámvú ífó kâ 'á 'dī
ñtô lâ ãmâ drí." **37** Gõ'dá Yésū drí ngāzó í'dígówá
'dī tā ífí lâ â'dálé drílîyî. Gólâ kī, "Ägô gólâ órî
ífó kâ rī 'bá ámvú íyíkâ 'á 'dī mâ gólâ Ôvârî drí
âjólé ûrû lésî nô ñ'dî. **38** Gõ'dá ámvú rî gógó íyíkâ
ãngó nô ñ'dî. Gõ'dá órî ífó kâ 'dî íyíkâ ñjílâ gólíyî
'e 'bá â'dólé ñjílâ Ôvârî kâ ró rî 'bá yî ñ'dî. Gõ'dá
órî írírî kâ 'dî íyíkâ ñjílâ gólíyî Sâtánâ kâ ró rî
'bá yî ñ'dî. **39** Gõ'dá äjú-'bá-ází gólâ órî ñnjí írírî
kâ rî 'bá 'dî íyíkâ Sâtánâ ñ'dî. Kâyî ífó ñjô kâ 'dî
íyíkâ kâyî ñdükü ãngó nô kâ rî ñ'dî. Gõ'dá lôsî 'e
'bá ngá gólíyî ámvú 'á rî ñjôlé rî íyíkâ mälâyíkâ
Ôvârî kâ rî 'bá yî ñ'dî.

40 "Özö írírî ê'bérê tû võ ãlô 'á zâlé lâsí 'á rî
kâtí, â'dô rû 'e'á kpá ñtí kâyî ñdükü ãngó nô kâ sî.
41 Gõ'dá má â'dô mälâyíkâ ámákâ âjó'á. Gólíyî
â'dô ânî'á ñjílâ gólíyî rî 'bá ñjílâ ãzí 'bâlé tâ ñnjí
'elé rî 'bá yî ê'bélé ndrî ãngó Ôvârî drí 'bâlé nô
'ásî, gõ'dá kpá gólíyî ndrî rî 'bá tâ ñnjí ãzâ 'bá
yî 'elé rî 'bá yî bê. **42** Gõ'dá mälâyíkâ 'dî 'bá yî
â'dô gólíyî trô'á vûlî lâsí râ'dâ èdélé Sâtánâ yî
drí rî 'á vêlé tólâ ngbá. Gólíyî â'dô ãwó ngô'á
sí-gílí nyânyâ bê, ngá lâzé-lâzé ñnjí 'dî drí sî.
43 Gõ'dá ñjílâ gólíyî rî 'bá tâ mbî Ôvârî kâ 'elé
rî 'bá yî, gólíyî â'dô lâgú'á lâgû ñzö ñtû kâtí ãngó
ó'dí gólíyî átâ Ôvârî kâ rî 'álâ. Özö nî ã'dô bí bê
rî, 'dõvó nî ârî drë úlî ámákâ 'dî 'bá yî dódó."

*Tā â'dô-â'dô õjílā Ôvârî kâ ró rî tā lâ drí â'dózó
tā ángí ró rî*

⁴⁴ Gõ'dá nñngá sñ, Yésñ drí úlí mânigõ ãzâ
âtázó rñ tñ â'dô-â'dô õjílā Ôvârî kâ ró rî kâ tñsñ.
Gólâ kñ, "Tñ â'dô-â'dô õjílā Ôvârî kâ ró rî kâ rñ'á
nyé õzõ ãgô ãzâ gólâ nñ 'bá ngá gólâ lágî lâ drí
â'dózó rõõ õzõ dáâbõ kâtí lâpílî trá võ ámvú kâ
'á rî ûsúlî rî kâtí. Gõ'dá gólâ ndrê ngá rî 'dî bê
rî, drílâ lâpízó lâ kpá ó'dí võ rî 'dî 'á. Gõ'dá drílâ
ngãzó nñ'á gõlé yí drí 'bã 'álâ, nñ'á ngá íyíkâ 'bã
kâ lâzílî gílî ndrñ vólé, ã'dô ró yí drí â'dózó lâfâ
bê dñû ágõzó ámvú võ 'dî gílî, ã'dô ró bê íyî
nyãányâ kâ ró, gõ'dá ngá gólâ õzõ dáâbõ kâtí
'dî, yí trõ ró bê yí drí.

⁴⁵ "Gõ'dá â'dô-â'dô õjílā Ôvârî kâ ró rî kpá rñ'á
õzõ ngá lâzí 'bá gólâ nñ 'bá ngá 'dýí lô'í kâ sñsñ
ró zílî pérélë rî lñondñ bê gílî rî kâtí. ⁴⁶ Gõ'dá
drílâ pérélë ãzâ sñsñ ró lâgî lâ drí lâvñlî gârñ rî
ûsúzó. Gõ'dá gólâ ûsû pérélë 'dî bê rî, drílâ nñzó
ngá íyíkâ lâzílî gílî ndrñ vólé, gõ'dá drílâ pérélë
'dî gízó yí drí."

*Tñ Yésñ drí úlí mânigõ âtázó tñ Ôvârî drí õjílā
íyíkâ épëzó trôlë ûrú 'álâ rî tñsñ rî*

⁴⁷ Gõ'dá nñngá sñ, Yésñ drí kpá úlí mânigõ ãzâ
âtázó kñ, "Tñ Ôvârî drí 'ezó õjílā íyíkâ épëlë trôlë
ûrú 'álâ rî rñ'á nyé õzõ ï'bì 'bê 'bá ãzâ 'bá yí nñ
'bá ï'bì 'bêlë áyágá 'álâ ïmbá sñ gõ'dá drílîyî ï'bì
tî ûrúzó dñû ïmbá íyíkâ 'dî 'á rî kâtí. ⁴⁸ Gõ'dá
drílîyî gõzó ïmbá 'dî ásélé ïvñ ángálángâ drñ 'álâ.
Gõ'dá drílîyî ï'bì gólîyî tñndí rî yí épëzó 'bâlë
bâgâ 'á, gõ'dá ngá lédrë-lédrë ñnjí rî 'bá yí épëzó

vūlī vólé. ⁴⁹ Â'dô 'ẽ'á rû 'ẽlé kpá ìtí kâyî ãdûkû ãngó nõ kâ sî. Mäläyíkâ Ôvârî kâ â'dô ïyî ânî'á õjílã gólîyî õnjí rî 'bá yî lâfâlé lâ câlé õjílã gólîyî tândí rî 'bá yî rú sî. ⁵⁰ Ìtí rî, ââ'dô õjílã õnjí 'dî 'bá yî trõ'á vûlî lâsí 'á. Tólâ gólîyî â'dô ãwó ngõ'á sî-gílî nyânyâ bê ngá lâzé-lâzé lâsí kâ 'dî drí sî."

⁵¹ Gõ'dá Yésû drí tâ ijízó tâ ârî 'bá íyíkâ 'dî 'bá yî tí kî, "Tâ 'dî 'bá yî fî trá ãnî drñî yâ?" Gõ'dá drílîyî tâ 'dî drí lâ kõzó kî, "Ãwô, tâ 'dî 'bá yî fî trá ãmâ drñî." ⁵² Gõ'dá Yésû drí kpá tâ âtázó drílîyî kî nî rî, "Rî'á tândí ró õzõ ã'dô trá ìtí rî, tâlâ lâ'bí ìmbá 'bá gólâ tâ Ôvârî kâ ïlî 'bá gõ'dá drílâ gõzó rîlî kûmû Ôvârî kâ zélé rî, gólâ rî'á nyé õzõ 'bã-lípî gólâ ngá tândí ó'dí íyíkâ lôfô 'bá ngá tândí ãkû bê võ gólâ drí lâpízó lâ rî 'ásî tâ tândí 'ezó ï'dî sî lâ yî rî kâtí. Gólâ â'dô tâ Ôvârî drí â'dálé ãkû ró rî 'bá yî ïlî'á tâ Ôvârî drí â'dálé ngbâângbânõ rî 'bá yî bê."

⁵³ Nîngá sî, Yésû ndë bê tâ ìmbâ íyíkâ úlí mânïgõ sî 'dî 'bá yî rî, drílâ ngãzó nîlî vólé nîngá sî.

Tâ õjílã Yésû rî nyânyâ kâ rî 'bá yî drí vólé gãzó dô tâ lêlé gólâ 'á rî

(Márâkõ 6.1-6; Lükä 4.16-30)

⁵⁴ Gõ'dá nîngá sî rî, Yésû drí ngãzó nî'á gõlé jãribä íyî nyânyâ kâ Nãzärétâ rî 'álâ. Gõ'dá gólâ câ bê tólâ rî, drílâ nîzó fîlî jó tâ Ôvârî kâ ârî kâ 'álâ, rî'á õjílã ìmbálé. Ìtí rî, õjílã ârî ïyî tâ gólâ drí rî'á ìmbálâ 'dî 'bá yî bê rî, tû lâ ïyî drí â'dízó. Gõ'dá drílîyî ngãzó tâ âtálé Yésû rú kî, "Ägô nõ ûsû íyíkâ tâ nînî rôô mbârâkâ bê rîzó tâ lârâkô

'ēlé nō ã'dô 'ásī yā? ⁵⁵ Mā nĩ gólâ trá tāndí ró. Gólâ ī'dî ãgô gólâ rī 'bá ngá êdélé fê 'ásī rî mvá lâ ī'dî. Andrê lâ Mārýä ī'dî. Gõ'dá  drúpí lâ yî ī'dî Yákóbä, Yôsépä, Símónä gõ'dá kpá Yúdä. ⁵⁶ Gõ'dá ïzó lâ yî ndrî 'dó rî'á ïyî ãmá bê nõngá. Gõ'dá gólâ â'dô rû jã'á â'dolé tâ nññî 'dî 'bá yí bê rõô gõ'dá kpá mbârâkâ bê rõô 'dî íyíkâ ángô tí ró yā?" ⁵⁷ Ítí rî, õjílâ 'dî 'bá yí drí â'dózó ãw  ró Yésü bê, Gõ'dá dríl yî Yésü rî g z  d  l f   mb  'b  r . Gõ'dá ïtí rî, Yésü drí ng z  tâ ât l  dríl yî k , "Órî tâ  ng  'b   nj l   nj  v  'ásī ndrî. Gõ'dá cé õjílâ 'b dr  gólâ r  nyâanyâ k  r  'b  y  gõ'd  õjílâ 'b - t  g l k  r  k  r  'b  y  b   nj l   y  g l  k ." ⁵⁸ T l  t  l   k o  j l  'd  'b  y  k  t s  r , g l  '  t   t  dr   d z  r  'b  y  k   mb  'b dr  íy k  'd  '  n ng .

14

*T  õdr  Y w n  b b t z  '  'b  r  r  k  t s  r 
(M r k  6.14-29; L k  9.7-9)*

¹ K y  n  'b  y  s  r ,  r d   n t p   d  k m   ng  '  'b dr  G l l y  k  dr l . G d  dr l  r z  t  lârâkô Y s u dr  r '  ' l  r  'b  y  t  l  y   rl . ² G d   r d   r  t  lârâkô 'd  'b  y  t  l  b  r , g l  dr  t  ât z  Y s u r  t s  t  l g  'b  íy k  r  'b  y  dr  k , Y s u   d  p t y  Y w n  b b t z  '  'b  r  r   d . G l   l dr  tr   d   dr  ' s  m b r k  b .  d  g l  dr   d z  c  m b r k  b  r z  t  lârâkô 'd  'b  y  ' l  'd .

³⁻⁵ N  ndr  dr , t  g l   dr  p   s  'b  Y w n  dr y  r   d  n . S s  r , k m   r d  dr   dr p  l 

Fílípō rî ōkó rú bê Ěrōdýyā rî drí ízázó. Gô'dá drílâ ōkó 'dî pãzó âdrúpî lâ drígá sî trôlé yí drí ōkó ró. Gô'dá Yôwánî ndrê tâ Ěródë drí 'élé 'dî bê rî, gólâ drí gôzó tâ lôgôlé Ěródë drÿ kî, "Â'dó kô tâ mbî ró ní drí ōkó pãzó ánî âdrúpî drígá sî." Gô'dá Ěródë ârî tâ Yôwánî drí âtálé yí drí 'dî bê rî, drílâ ngâzó ăwâ ró Yôwánî bê 'ezó gólâ rî fûlî. Gô'dá Ěródë 'ê bê Yôwánî rî fûlî rî, gólâ drí â'dózó ūrî ró tâ  s   j l  Y d  y  k  r  'b  y  k  t s , t l  g l  n  tr  k ,  j l  Y d  y  k  r  'b  y  n   y  tr  k  Yôw n   d  r '  t   ng  'b   . T  'd  t s  r , g l  'b   t  k  Yôw n  r  f z , g d  g l  dr  t  'b  z  Yôw n  r   r z   mb l  'b  l  g n m  ' . ⁶ N ng  s , k y   r d  r  t z  '  l  r   c  b  r , g l  dr  k  r m   ng  'ez . G d  g l  dr   j l   ng   ng   z  d d   n l  k  r m  'd  ' . G d  dr l  t  'b  z   r d y  r  mv   nj  dr   nd  t z   m  'd  'b  y   nd . G d   z m v  'd  dr   nd  t z  s s  r  l v l  k r o g l y   nd .  nd  g l k  t l  'd  t  l  dr  s z  k m   r d   tr t   tr z   z m v  'd  dr  k , ng  t b  g l  dr  z l  y  t  s  r , y   d  ng  r  'd  f '  g l  dr .

⁸ Gō'dá Řeródē rî ōkó drí gōzó ngá íyî mvá drí 'ě'á zǐlâ Řeródē tí 'dī â'dálé íyî mvá drí. Gō'dá ízámrvá 'dī drí gōzó tā âtálé Řeródē drí kī, "Ónī nī'á Yōwánī bābātizí 'ě 'bá ró rî dr̄i lâ âgálé njíyá 'bälé tábígá dr̄iū âjilí má drí nölé." ⁹ Gō'dá Řeródē ârî úlí 'dī 'bá yî bê rî, gólâ drí gōzó â'dólé tā īsū ró úlí 'dī 'bá yî tāsī. Gō'dá lātrítrí gólâ drí îtrilí ūmú 'dī 'bá yî ândrá 'dī tāsī rî, dr̄ilâ tā-dr̄i lēzó

ngá ízámvá 'dī drí lēlé 'dī fēzó drilâ. ¹⁰ Nīngá sī rī, Ěrōdē drí ăjú 'bū 'bá íyikâ rī 'bá yī jōzó nī'á gānīmā 'álâ Yōwánī rī drī āgálé njiyá, drī lâ âtrōlē tábígá drī. ¹¹ Gō'dá gólīyī āgâ Yōwánī rī drī bē rī, drilīyī âtrōzó lâ tábígá drī, ânī'á fēlâ ízámvá 'dī drí. Gō'dá ízámvá 'dī drí trōzó lâ nī'á fēlâ ândrē lâ drí. ¹² 'Dī vósī rī, tā ârī 'bá Yōwánī kâ rī 'bá yī drí ânīzó īyī Yōwánī rī ãvō ălī 'dī trōlē nī'á 'bālâ 'bú 'á. Gō'dá drilīyī nīzó kpá nī'á tā lâ âtálé Yésū drí.

*Tā Yésū drí ngá nyānyā fēzó ōjīlā dūū drí rī
(Márākō 6.30-44; Lükä 9.10-17; Yōwánī 6.1-14)*

¹³ Gō'dá Yésū ârī bē Yōwánī rī ōdrā tā rī, drilâ ngāzó nīlī mbālē kōlóngbō 'á nī'á līmvû ândrē Gālīlāyā kâ 'dī drī lâ mbālē, tālâ yī nī rō bē vō gólâ ōjīlā ăkó rī ūsúlī rīzó 'á lâ. Gō'dá ōjīlā ârī īyī tā bē kī'á nī rī, Yésū ngâ trá 'ē'á nīlī kōlóngbō sī rī, drilīyī ngāzó jārībā īyikâ âyélé lāvūzó sisí 'álâ pá sī līmvû ândrē 'dī gārā drī lâ 'ásī, nī'á vō gólâ Yésū drí 'ēzó nīlī 'á lâ rī 'á. ¹⁴ Gō'dá Yésū cā bē tólâ rī, drilâ âfōzó kōlóngbō 'ásī. Drilâ ō'bí tīlīlī ndrēzó. Gō'dá gólâ ndrē ō'bí 'dī 'bá yī bē rī, gólīyī īzā drí gāzó gólâ rú, gō'dá drilâ gólīyī ngá lāzé bē rī 'bá yī êdészó ngá lāzé īyikâ 'ásī. ¹⁵ Gō'dá cā bē lānjātulí bē rī, lājó'bá Yésū kâ drí ânīzó Yésū ngálâ tā ījīlī gólâ tí kī, "Nōō gō'dá trá vō āgāngbēlē 'í nō, ătū gō'dá trá 'ē'á filí. Ní jō ō'bí nō 'bá yī ăkpā nōtī, ănī rō īyī bē, nī'á ngá nyānyā lōndālē vō mvá ăzâ 'bá yī ōjīlā bē rī 'ásī īyī drí nyālē." ¹⁶ Gō'dá Yésū drí gōzó tā-drī lōgōlē lājó'bá íyikâ 'dī 'bá yī drí kī nī rī, "Â'dó kō ăcâ-ăcâ rō drilīyī nīzó ngá nyānyā lōndālē īyī drí nyālē.

Ãnî nyãányâ, nĩ fẽ ngá nyãnyã gólíyî drí nyälé.”
 17 Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yí drí tã-drí lôgõzó Yésü drí kĩ, “Ãmâ kó cé rí'á ãmbâtã bê njì gõ'dá Ȑ'bì mvá bê kpá rí.”

18 Nïngá sї, Yésü drí tã âtázó drílïyî kĩ, “Ní âjî ngá nyãnyã rí gógó 'dĩ 'bá yí má ngáá nõlé.” Gõ'dá drílïyî trõzó lâ félé Yésü drí. 19 Gõ'dá ïtí rí, Yésü drí tã âtázó õ'bí 'dĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rí, gólíyî õrî vúdrí õmã drí. Gólíyî rí bê vúdrí rí, gólâ drí ãmbâtã njì 'dĩ trõzó Ȑ'bì rí 'dî bê yí drígá gõ'dá võ ndrëzó 'bûû 'álâ, drílâ râtáã 'ezó Ôvârí drí ngá nyãnyã 'dî 'bá yí tãsí. Gõ'dá drílâ ãmbâtã 'dî 'â lâ pízó Ȑ'bì 'dî 'bá yí bê. Nïngá sї, drílâ trõzó lâ félé lãjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yí drígá, gõ'dá lãjó'bá 'dî 'bá yí drí trõzó lâ lânjílí õ'bí 'dî 'bá yí drí. 20 Drílïyî nyäzó lâ, ngá nyãnyã 'dî drí gólíyî icázó. Gõ'dá lãjó'bá 'dî 'bá yí drí ngá nyãnyã ãmbúkû lâkí 'bá rí ê'bézó ívõ 'ásí dûûdû zâlô mûdrí-drí-lâ-ngâ-rí. 21 ïtí rí, õjílã gólíyî ngá 'dî 'bá yí nyã 'bá rí rí'á Ȑ'yí kútû-njì. 'Díi ólã cé ãgô Ȑ'dî. Gõ'dá ólãá õkó 'dýimvá bê kô.

*Tã Yésü drí âcí tõzó lïmvû ândrê drí sї rí
 (Márãkõ 6.45-52; Yôwánî 6.15-21)*

22 Gõ'dá kôrô tã 'dî vósí rí, Yésü drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yí drí kĩ nĩ rí, gólíyî õmbã kôlóngbõ 'á lâyvûlî sísí 'álâ, nĩ'á gõlé 'á'á lé drí lïmvû ândrê 'dî kâ ãzâ lésí rí 'á. Yí drë rí'á tâkõ, tâlâ yí lë õ'bí 'dî 'bá yí jõlé zâlô sísí, gólíyî õnõ ró bê gõlé Ȑ'yí drí 'bâ 'ásí. 23 Gõ'dá Yésü jô õ'bí 'dî 'bá yí bê ndrí, nĩ'á gõlé Ȑ'yí drí 'bâ 'ásí rí, drílâ gõzó mbâlê úní drí 'álâ, nĩ'á râtáã 'elé. Gólâ drí rízó élê úní drí 'á tólâ râtáã 'elé ngácí 'dî sї. 24 Gõ'dá

lājó'bá Yésū kâ 'dī 'bá yî ōtírī nîj jējē ró lîmvû ândrê 'dī ító 'â lâ 'á rî, kãgûmâqâ ândrê drí ïtõzó rî'á âsîlî ônjí ró. Ítí rî, kãgûmâqâ 'dī drí rîzó lîmvû ândrê 'dī drî lâ iyálé kãgbâ-kãgbâ. Lîmvû rî 'bá rû iyálé 'dī drí rîzó rû sîlî kôlóngbô rú. Drîlâ rîzó kôlóngbô iyálé ônjí têtë ró.

²⁵ Gõ'dá ōtírī cãâ 'bôlôwá âwó sî rî, Yésū drí ngâzó rî'á nîlî lâjó'bá iyíkâ 'dî 'bá yî ngálâ lîmvû drîj sî. ²⁶ Gõ'dá lâjó'bá gólâkâ 'dî 'bá yî ndrê iyî gólâ bê rî'á ânî'á lîmvû drîj sî rî, ūrî drí gãzó gólîyî rú. Gõ'dá drîlîyî ngâzó trêlé tâ âtá bê kî, "Wûuwû, 'dîj âvô lîndrî 'î rî 'bá ânîlî 'dî!"

²⁷ Yésû ârî tâ gólîyíkâ âtálé 'dî bê rî, gõ'dá kôrô drîlâ ngâzó tâ âtálé drîlîyî kî nî rî, "Nî 'ê ūrî kô. Nõô mâ Yésû ūdî." ²⁸ Gõ'dá Pétérô drí gôzó tâ-drî lôgôlé Yésû drí kî nî rî, "Kûmû, õzõ 'dîj ã'dô fî pâtîj nî ūdî rî, 'dôvó nî zì mâ nîlî nî ngálâ lîmvû drîj sî." ²⁹ Gõ'dá Yésû drí tâ âtázó Pétérô drí kî nî rî, "'Dôvó nî ânî.' Gõ'dá Pétérô drí ârîzó kôlóngbô 'ásî nîlî Yésû ngálâ lîmvû drîj sî. ³⁰ Gõ'dá Pétérô ōtírî rîj nîlî rî, gólâ drí lîfî jâzó vô ndrêlê gârâ drîj. Ítí rî, gólâ ûsû kãgûmâqâ rî 'bá lîmvû drî iyálé 'dî vô lâ bê rî, kôrô ūrî drí gãzó gólâ rú. Gõ'dá drîlâ ïtõzó rî'á lêtélé nî'á lîmvû zë 'álâ. Gõ'dá drîlâ ngâzó trêlé kî, "Kûmû, nî pâ mâ!" ³¹ Gõ'dá kôrô Yésû drí iyî drí ijõzó 'wââ Pétérô rî lôkózó âsélé gólâ õzó lêté kô. Gõ'dá drîlâ ngâzó tâ âtálé Pétérô drí kî, "Tâ lêlê ánîkâ má 'á rî cé fînyâwá Ítí ã'dô tâsî yâ? Nî rî tâ  sûlî rîj rîj ã'dô tâsî yâ?"

³² Gõ'dá Pétérô yî Yésû bê drí ngâzó iyî mbâlê kôlóngbô 'á. Ítí rî, gólîyî fî bê kôlóngbô 'á rî,

kôrō kāgūmāq 'dī drí âdrézó. ³³ Gō'dá lājō'bá gólīyī ndrī kōlóngbō 'dī 'á 'dī 'bá yī ndrē īyī tā gólīyī rū 'ē 'bá 'dī 'bá yī bē rī, drílīyī ngāzó Yésū rī īnjīlī úlī âtâ-âtâ bē kī, "Pătīj nōō rī'á Ôvârī rī mvá ī'dī."

*Tā Yésū drí ngá lāzé 'bá êdérzó ngá lāzé īyíkâ 'ásī 'bădrī zīlī Gēnēsărétē rī 'álâ rī
(Márăkō 6.53-56)*

³⁴ Nîngá sī, Yésū yī mbă bê lîmvû ândrê 'dī drī lâ rī, drílīyī nîzó cälé 'bădrī gólâ zīlī Gēnēsărétē rī 'álâ. ³⁵ Gō'dá ăjılă tolâ nă 'bá yī ârî īyī tā bê kī'á nî rī, Yésū ăâcâ trá rī, drílīyī ngāzó tā lâ 'bâlé ăjılă gólīyī vō 'dī kâ 'dī 'bá yī drí ârîlî ndrī, gólīyī ăâjî ró ăjılă gólīyíkâ ngá lāzé bê rī 'bá yī Yésū ngálâ. ³⁶ Gō'dá ăâjîlî bê ăjılă gólīyī ngá lāzé bê 'dī 'bá yī Yésū ngálâ rī, ăjılă gólīyī ăjılă ngá lāzé bê 'dī 'bá yī ăjí 'bá rī yī drí gôzó rú'bá lô'bâlé Yésū rú kī, "Ní âyê ăjılă ngá lāzé bê 'dī 'bá yī ădō īyī cé ítâ tû ánîkâ ī'dî, ngá lāzé gólīyíkâ â'dô rû ndë'á." Gō'dá Yésū drí tā gólīyíkâ 'dī drî lâ lëzó. Îtí rî, gólīyî ndrî ítâ tû Yésû kâ dô 'bá rî yî, ngá lāzé gólīyíkâ drí rû ndëzó.

15

*Tā Yésū drí tā âtázó lă'bí Yúdă yí kâ tăsî rî
(Márăkō 7.1-13)*

¹ Gō'dá nîngá sī rî, Părúsî ăzâ 'bá yî gō'dá lă'bí Yúdă yí kâ îmbâ 'bá ăzâ 'bá yî bê drí ânîzó Yêrōsâlémâ lésî, ânî'á iciciyá 'ĕlê Yésû rú. Gō'dá drílīyî tā ăjızó Yésû tî kī, ² "Lăjō'bá ánîkâ rî 'bá yî rí īyî kô lă'bí ămâ ă'bíyá yî kâ 'ĕlê ndrî ă'dô tăsî yă? Ní ndrê drë, gólīyî ălë trá ngá nyâlé rî,

gólīyî rí kô ȫyî drí jílî látî mbî sî lâ'bí ámákâ rî vó ró.” ³ Gõ'dá Yésü drí tã-drí lôgõzó drílîyî kî, “Tâlâ ã'dô 'î ãnî drí rízó tâ 'bâ'bâ Ôvârî kâ 'élé kô tâ lâ'bí ãníkâ rî 'bâ yí kâ 'é'ë lâ sî yâ? ⁴ Nî ndrê drê, Ôvârî 'bâ tâ trá kî nî rî, ‘Ní ȫnjî ání átá yî ání ândré bê. Gõ'dá õzõ õjílâ ãzâ õ'ê 'dásí átá lâ rú ngâtá ândré lâ rú yâ rî, áâ'dô õjílâ rî 'dî fû'á vólé.’ ⁵⁻⁶ Gõ'dá nî rî tâ ìmbálé kî nî rî, õzõ õjílâ ãzâ ãâ'dô ngá ãzâ 'bâ yí bê ícálé f  l   íyî átá rî p  z  o íyî ândré bê gõ'dá sisí gólgâ átâ tâ trá ngá 'dî 'bâ yí â'dô trá f  l   ngá f  f  f   ró Ôvârî drí rî,   tí rî, íc   gõ'dá kô gólgâ drí ngá rî 'dî f  ezó íyî átá yî drí íyî ândré bê.   tí rî, lâ'bí 'dî 'é'ë lâ sî rî, nî njî látî trá gólgâ drí átá lâ rî ȫnjízó kô ândré lâ bê. Tâ 'dî t  s   rî, nî njâ tâ 'bâ'bâ Ôvârî kâ rî trá ãní drí g  z  o tâ lâ'bí ãnî ny  ányâ kâ rî kâ 'élé   dî. ⁷ Ání gólgîyî â'dô 'bâ tâ   sü bê rî nô 'bâ yî, úlí gólgâ Ôvârî drí át  l   tâ   ng   'bâ   s  y   sî ãní t  s   rî, rî'á mbî.

⁸ G  l   kî,
 ‘Ojílâ nô 'bâ yí rî ȫyî ámâ   nj  l   cé ȫyî t   sî,
 g  d   g  l  y   l     kô tâ ámákâ 'él   ȫyî p  p  s  l   sî.

⁹ G  l  y   rî ámâ   nj  l   tâ íf     k  o,
 tâlâ g  l  y   rî lâ'bí ȫy  kâ õjílâ mvá kâ rî ìmbálé
   dî tâ 'bâ'bâ ámákâ Ôvârî kâ rî v   lâ 'á.’ ”
   s  y   29.13

*Ngá gólgîyî rî 'bâ õjílâ 'b  l     d  lé   nj   ró Ôvârî
 rî   f     r   'á rî
 (M  r  k   7.14-23)*

10 Gõ'dá nñngá sī rî, Yésū drí õ'bí gólïyî rû ê'be
'bá gólâ lágatí rî 'bá yî âjizó ânñlî yí ngálâ. Gõ'dá
drilâ tã âtázó gólïyî drí kî, "Nî ârî úlí má drí 'ë'á
âtálâ ãnî drí nõ, gõ'dá tã lâ õffî ãnî drïjî dódó.

11 Ngá gólâ fî 'bá õjílã sí-'bále 'ásî rî, rî kô õjílã
'bále â'dólé õnjí ró Ôvârî rî lïfî drï 'á. Gõ'dá ngá
gólâ rî 'bá zââ lâpî-lâpî ró õjílã pípîsílî 'á rî, rî nî
rî'á õjílã 'bále â'dólé õnjí ró Ôvârî rî lïfî drï 'á."

12 Nñngá sî, lâjó'bá Yésū kâ rî 'bá yî drí rû êsézó
ãnyî gólâ lágatí. Gõ'dá drilîyî tã ijízó gólâ tí kî,
"Nî nñ trá kî'á nî rî, úlí ní drí âtálé 'dî 'bá yî 'bá
Pârûsî yî trá â'dólé  w  ró ní b  y ?"

13 Gõ'dá Yésū drí tã-drï l g z  drilîyî úlí
m n g  sî kî, "Ng - r  ndr  g l y  am  até ur 
'al  r  dr  'd l  n  k  'd w  r , â'd  'd  'ang '  l  v l 
 mv r  l  ' s . **14** N  ay  dr  Pârûsî 'd  'b  y .
G l y  r '   z  o j l  g l y  l f   k  l  'b  t b  r  'b 
 y   z - z  y  l f   k  l  'b  r  'b  y  s l  r  k t .
Â'd   c  'f  tr  o j l  g l  l f   k  r  dr   y   z - z 
r  s z  y ?  c  k .  z  g l   s   y   z - z  tr 
r , g l y  kp r t  'd  'd  'd  'b  'b  u nd r  f f  r  ' .

15 Gõ'dá P t r  dr  g z  t  ât l  Y s  dr  k  n 
r , "N  'd  d  dr  'b  m n g  ng  g l  r  'b  o j l 
'b le â'd l   n j  r  Ôv r  r  l f  dr  '  r  t s  r  t 
f f  l   m  dr ."

16  t  r , Y s  dr  t  l g z   mb - mb  r 
lâj 'b   y k  'd  'b  y  dr  k , "T  n  f  dr  z â  n 
dr '  k  y ? **17** N  n j  k  k '  n  r , ng  g l  f  'b 
o j l  t  ' s  r , r   y k  n l  o j l  '  ' , g d  dr l 
âf z  v l  r 'b  ' s  y ? Ng  g l  o j l  dr  ny l 

rī īcá kô gólâ rî īzälé Ôvârí rî lîfî dr̄i 'á. ¹⁸ Gõ'dá ngá gólâ âfõ 'bá õjílã tû 'ásï rî, 'dîñ ngá gólâ âfõ 'bá tâ ïsû gólâkâ 'ásï rî ï'dî. 'Dîñ ngá gólâ rî 'bá õjílã īzälé Ôvârí rî lîfî dr̄i 'á rî ï'dî. ¹⁹ Nî ndrê drë, tâ ïsû õnjí gólâ rî 'bá õjílã ãzâ 'bâlé õjílã ãzí fûlî, ngâtá gólâ rî 'bâlé âyílî 'dâzí rî õkó bê ngâtá 'dâzí rî ágó bê, ngâtá gólâ rî 'bâlé ãvë 'élé, ngâtá gólâ rî 'bâlé õnjõ âdólé õjílã ãzí rú, ngâtá gólâ rî 'bâlé úlî õnjí âtálé õjílã ãzí rú yâ rî, tâ ïsû õnjí 'dî 'bá yî rî âfõlé õjílã rî 'dî pîpîsîlî lâ 'ásï. ²⁰ 'Dîñ ngá gólîyî rî 'bá õjílã 'bâlé â'dólé õnjí ró Ôvârí rî lîfî dr̄i 'á rî 'bá yî ï'dî. Ìtí rî, ngá nyanyä drí jîjî lâtî mbî 'ásï rî ãkó rî 'bää õjílã kô â'dólé õnjí ró Ôvârí rî lîfî dr̄i 'á."

*Tâ Yésû drí mvá ãnjó õkó ãzâ õjílã lídí ró rî kâ
êdézó rî*
(Márâkô 7.24-30)

²¹ Gõ'dá nîngá sî rî, Yésû yî drí ngâzó võ 'dî âyélé lâjô'bá íyíkâ 'dî 'bá yî bê nîzó 'b  dr   gólâ ãnyî j  r  b   T  r   kâ S  d  n  n   kâ b   rî l  g  t   rî '  l  . ²² Gõ'dá gólîyî c   b   t  l   rî, õkó ãzâ õr   K  n  n   kâ 'ásï gólâ rî 'b   'b  dr   'dî 'á rî drí ânîzó ãw   ng  l   Y  s   drí r  'b   l  'b  -l  'b   sî k  , "K  m  u Y  s  , D  w  d   r   óz  w  , n   ndr   ám   ïz  ! Mv   ãnj   ám  k  , g  l   c   r  'á l  nd  r   õnj   b  . L  nd  r   õnj   'dî r   g  l   r   îkp  kp  l  l   r  o  . N   p   g  l  !" ²³ Gõ'dá Y  s   l  g  o   t   õk   'dî k   'dî dr   l   k  . G  l   dr   íy  ng   r  z   t  t  . N  ng   s  , lâj  b   Y  s   k   'dî 'b   yî dr   ânîz   t   ât  l   g  l   dr   r  'b   l  'b  -

lô'bā sī kī, "Ní drô õkó lídí 'dī vólé āmâ lāgátí sī, gólâ õzó rī kô āmâ îkpókpólölé ôtrê-ôtrê sī."

²⁴ Ítí rī, Yésū drí ngāzó tā-drī lōgōlé kī, "Óvârî âjô mā ânīlî nōngá nō cé ɔjílā Yúdä yí kâ gólîyî âvî 'bá trá õzō kâbîlîkî kâtí rī 'bá yí lôndâlé."

²⁵ Gõ'dá õkó 'dī drí ngāzó ânīlî Yésū rī ̄injîlî. Gõ'dá drîlâ ngāzó tā âtálé kī, "Kúmú, ní pâ mā!"

²⁶ Gõ'dá Yésū drí kpá tā-drī lōgōzó gólâ drí úlí mânîgô sī kī, "Â'dó kô tândí ró ngá nyânyâ trôzó 'dîyîmvâ*" drîgá sī félé õké drí nyâlé." ²⁷ Ítí rī, õkó 'dī drí ngāzó tā âtálé Yésū drí kī nī rī, "Âwô kúmú, 'dî' rī'á tā pâtî 'i. Gõ'dá õké rī ngá ̄idíkô rī 'bá lô'délé íyî lípî drîgá sī rī 'bá yî ̄u'dûlî ̄i'dî nyâlé." ²⁸ Gõ'dá Yésū drí tā-drī lōgōzó õkó 'dī drí kī, "Nî rī'á õkó gólâ â'dó 'bá tā lêlê bê gârâ má 'á rī ̄i'dî. Tā gólâ ní drí lêlê rī â'dô rû 'e'á ní drí." Gõ'dá kôrô línđrî ̄onjí rī 'bá mvá ̄anjó lâ 'dî îkpókpólölé 'dī drí âfôzó vólé. Ítí rî, mvá ̄anjó gólâkâ 'dī rû'bá lâ drí rû ̄edézó.

Tā gólâ Yésū drí ɔjílā dûû ̄edézó ngá lâzé ̄iyíkâ 'ásî rî

²⁹ Gõ'dá nîngá sī rī, Yésū yî drí 'bâdrî 'dî âyézó lâjô'bá ̄iyíkâ 'dî 'bá yí bê. Drîlîyî ngâzó nîlî, nî'á câlé lîmvû ândrê Gâlîlâyâ kâ tí. Gõ'dá drîlîyî nîzó zââ lîmvû ândrê 'dî gârâ drî lâ 'ásî, nî'á câlé úní ̄azâ rû. Gõ'dá drîlîyî mbâzó úní gârâ drî lâ 'á rîlî vûdrî. ³⁰ Nîngá sî, õ'bí dûû drí ngâzó ̄iyî rî'á ânîlî Yésû ngálâ. Gólîyî drí ngá lâzé 'bá gólîyî ̄onjö ró ̄aci tô 'bá kô rî 'bá yî, gólîyî lîfî ̄akó lé 'bá ró rî 'bá

* **15:26** 15.26 'Dîyîmvâ 'Dîyîmvâ nô 'bá yî gólîyî 'bâsûrû Yúdä yí kâ rî ̄i'dî. ̄Ojílâ Yúdä yí kâ ndrê ̄ojílâ ̄atrâ ̄ozô õké kâtí.

yî, gólīyî kôrōkpó ró rî 'bá yî, gólīyî úlí âtá 'bá kô rî 'bá yî, gõ'dá gólīyî ngá lăzé tî ngíngî bê rî 'bá yî âtrōzó âjilí Yésü ngálâ. Gõ'dá drílîyî õjilâ gólīyî ngá lăzé ró 'dî 'bá yî lô'băzó Yésü ândrá. Gõ'dá Yésü drí gólīyî êdézó ngá lăzé gólīyíkâ 'dî 'bá yî 'ásî. ³¹ Ítí rî, õ'bí 'dî 'bá yî ndrê íyî õjilâ gólīyî úlí âtá 'bá kô rî 'bá yî bê trá rî'á úlí âtá'á, gólīyî kôrōkpó ró rî 'bá yî pá lâ yî lôtô rû bê trá âcálé mbîmbî, gólīyî õnjõ ró rî 'bá yî gõ'dá bê trá âcí tõ'á, gólīyî lîfî lâ yî drí võ ndrêlê kô rî 'bá yî bê trá võ ndrê'á dódó rî, tî lâ íyî drí â'dízó ndrûndrú. Ítí rî, drílîyî ngăzó íyî rî'á Ôvârî gólâ õjilâ Ísîrâ'élê kâ drí rî'á ïnjîlâ rî lûyîlî tâ gólâ rû 'ë 'bá 'dî tâsî.

Tâ Yésü drí ngá nyânyâ fëzó kpá ó'dí õjilâ dûû drí rî
(Márâkô 8.1-10)

³² Gõ'dá nîngá sî rî, Yésü drí lăjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî âzízó ânîlî yí ngálâ. Gõ'dá drílâ tâ âtázó drílîyî kî, "Mâ rî'á tâ ïsû ró õ'bí nõ 'bá yî tâsî, tâlâ gólîyî rî trá má bê nõngá kâyî nâ, gõ'dá ngbâângbânõ rî, gólîyî trá rî'á ngá ãzâ ãkó nyâlé. Má lëé kô gólîyî jôlé nî'á gõlé íyî drí 'bâ 'álâ lõfó sî, gólîyî lîfî õzó ânî kô lâtî 'á lõfó drí sî."

³³ Gõ'dá lăjó'bá Yésü kâ 'dî 'bá yî drí tâ-drî lôgõzó gólâ drí kî, "Mâ â'dô ngá nyânyâ ûsú'á võ 'bâ ãkó nõ 'á õ'bí nõ 'bá yî icálé ã'dô 'ásî yâ?"

³⁴ Gõ'dá Yésü drí tâ ïjízó gólîyî tî kî, "Ãnî rî'á ãmbâtâ bê nõngá tâsî yâ?" Drílîyî tâ-drî lôgõzó kî, "Ãmâ cé rî'á ãmbâtâ bê njî-drî-lâ-rî gõ'dá kpá ï'bî bê dâ."

³⁵ Nīngá sī, Yésū drí gōzó tā âtálé ñ'bí 'dī 'bá yī drí kī, gólīyī ñrī vūdrí ñnyákú drījī. ³⁶ Gō'dá drilâ ãmbâtā njī-drī-lâ-rī 'dī 'bá yī trōzó yí drígá ñ'bī dā 'dī bē. Drilâ ãwô-ñtī 'ëzó Ôvârî drí ngá 'dī 'bá yī tāsī. Gō'dá drilâ 'â lâ yī ûpïzó, gō'dá trōzó lâ félé lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yī drígá. Gō'dá drilîyî trōzó lâ lânjílî ñ'bí 'dī 'bá yī drí nyâlé. ³⁷ Ítí rî, ñ'bí 'dī 'bá yī ndrī drí ngá nyâzó. Ngá nyânyâ drí gólîyî icázó. Gō'dá lājó'bá Yésū kâ 'dī 'bá yī drí ngá nyânyâ ãmbûkû lâkí 'bá rî û'dûzó ê'bélé ivô 'ásî dûdû nñjī-drî-lâ-rî. ³⁸ Õjílâ ndrî gólîyî ngá 'dî nyâ 'bá rî yî rî'á kútû-sû. 'Dîl ólâ cé ãgô ñ'dî. Gō'dá ólâ ñkó 'dîyimvá bê kô. ³⁹ Gō'dá 'dîl vósí rî, Yésû drí ñ'bí 'dî 'bá yî jõzó, nñ'á gôlé ïyî drí 'bâ 'ásî. Gō'dá gôlâ jô ñ'bí 'dî 'bá yî bê vólé rî, drilîyî ngâzó mbâlê kôlóngbô 'á lâjó'bá íyíkâ yí bê nñlî 'bädrî mvá gôlâ zilí Mâgâdânâ rî 'álâ.

16

Tâ drî-'bá ángí Yûdâ yí kâ rî 'bá yî drí Yésû rî ijízó tâ lârâkô 'elé rî

(Márâkô 8.11-13; Lükâ 12.54-56)

¹ Kâyî ãzâ sî, Pârûsî ãzâ 'bá yî gô'dá Sâdûsî ãzâ 'bá yî bê drí ânñzó ïyî Yésû rî ûjûlî. Ítí rî, drilîyî Yésû rî ijízó kî, "Ní 'ê tâ lârâkô tû drí ãdîzó rî 'bá yî, tâ â'dâlê kî, pâtjî Ôvârî âjô nî nî ûrû lésî."

² Gô'dá Yésû drí tâ-drî lôgôzó drilîyî ngá gólîyî drí rî'á ndrêlâ rî 'bá rû â'dâlê lâmbé sî rî 'bá yî tâsî kî, "Ozô ñtû ñtirî 'êê nñ'á fîlî rî, vô lîfî ñlîkâ trâ lîkâ kâkâ rô rî, nî rî tâ âtálé kî nî rî, ñdrû 'bûû lîfî â'dô 'bâ'á ngbângbâ. ³ Ozô gô'dá nî ñondrê 'bûû

lífí â'dô trá mūkūkū ró cíjnó rî, nî rî tâ âtálé kî nî rî, ôzê âbí 'ë'á 'dîlî. Nî rî lâmbé ngá gólîyî rî 'bá rû 'êlé 'bûû 'álâ rî 'bá yí kâ ndrélé ãnî drí tâ ífí lâ â'dázó. Gõ'dá lâmbé kâtý nõ 'bá yí kâ gólâ â'dó 'bá tâ má drí rî'á 'êlâ rî' ró nõ, nî îcá kô tâ ífí lâ â'dálé.* ⁴ Òjílâ kâtý nõ 'bá yí kâ nõ rî'á òjílâ õnjí 'î. Gólîyî ró Ôvârî kô. Gólîyî rî rî'á ámâ ìjílî lâmbé tâ lârâkô tî drí â'dízó rî 'bá yí kâ 'êlé ïyî drí ndrélé â'dô tâsî yâ? Tâ lârâkô gólâ gólîyî drí 'ë'á ndrélâ má sî rî â'dô 'bâ'á cé õzõ tâ lârâkô gólâ Ôvârî drí 'êlé tâ ąngû 'bá Yónâ drí rî kâtí rî 'dî."* Nîngá sî, Yésû drí ngâzó gólîyî âyélé nîzó vólé.

Tâ Yésû drí lífí lõmbâ fêzó lâjó'bá íyíkâ drí tâ ìmbâ ányâ Pârúsî yí kâ Sâdûsî yí bê rî tâsî rî
(Márâkô 8.14-21)

⁵ Nîngá sî rî, Yésû yî drí mbâzó lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yí bê 'á'á lé drî lîmvû ândrê 'dî kâ ãzâ lésî rî 'á. Gõ'dá gólîyî mbâ bê lîmvû 'dî drî lâ rî, lâjó'bá gólâkâ 'dî 'bá yî drí vô lâ ûsúzó kî, ãmbâtâ tâ jâ trá ïyî drîyî sî trôlé kpââ ïyî bê. ⁶ Gõ'dá Yésû drí lífí lõmbâ fêzó lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drí kî, "Ãnî lífí õmbâ ãnî rú ăkú Pârúsî yí kâ Sâdûsî yí bê rî tâsî."

⁷ Gõ'dá lâjó'bá Yésû kâ 'dî 'bá yî ârî ïyî úlí gólâkâ 'dî bê rî, tâ ífí lâ fí gólîyî drîyî dódó kô. Gõ'dá drîlîyî ngâzó rî'á tâ âtálé ïyî lâfâlé 'ásî kî,

* **16:3** 16.3 Úlí 'dî tâ ífí lâ kî, drî-'bá ąngí Yûdâ yí kâ 'dî 'bá yî nîjî ïyî Yésû kô 'dîyî pâ 'bá ró. * **16:4** 16.4 Tâ Yésû kâ õzõ Yónâ kâtí rî 'dî nõ, Yónâ rî 'bî 'á kâtý nâ gõ'dá 'bî drí gólâ rî lô'dezó lêdrê-lêdrê ró, gõ'dá kpâ ıtî Yésû â'dô 'ë'á rîlî 'bú 'á kâtý nâ. Nî zî búkû Yónâ kâ, kápítâ 1-2.

“Yésū âtâ úlí ïtí 'dī, tâlâ ãmbâtâ tâ drí jãzó ãmâ drïjî sî âtrôlé kpäâ ãmá bê rî drí sî yä?”

⁸ Gõ'dá Yésū nîj tâ gólïyî drí rî'á ïsûlâ 'dî bê rî, drilâ gõzó tâ âtálé kî, “Nî rî ãmbâtâ ãnî drí 'e'á nyälâ rî tâ lâ ïsûlî ã'dô tâsî yä? Tâ lélë ãníkâ má 'á rî rî'á cé fînyawá ïtí ã'dô tâsî yä? ⁹ Tâ gólâ má drí ngá nyânyâ fêzó õ'bí kútû-njî drí nyâlé ãmbâtâ njî sî rî, tâ lâ fí ãnî drïjî kô yä? Gõ'dá ngá nyânyâ ãmbukû lâkí 'bá ãnî drí û'dûlî ê'bélé dûûdû ívô 'ásî rî tâsî yä? Tâ 'dî âgá ãnî drïjî kô yä? ¹⁰ Gõ'dá nîj ïsû drê tâ má drí ngá nyânyâ fêzó õ'bí kútû-sû drí ãmbâtâ njî-drïjî-lâ-rî sî rî tâ lâ, ngá nyânyâ ãmbukû lâkí 'bá rî nî û'dû ê'bélé ívô 'ásî dûûdû tâsî yä? ¹¹ Nî rî tâ ïsûlî kî'á nî rî, má rî drï-mbîlî sôlé ãnî lïfî ngá nyânyâ tâsî rî ã'dô tâsî yä? Má rí kô tâ ngá nyânyâ kâ tâ lâ âtálé ãnî drí, ãnî lïfî õmbâ ãnî rú  kú Pârûsî yí kâ Sâdûsî yí bê rî tâsî.”

¹² Nîngá sî, úlí Yésû kâ 'dî tâ ífí lâ drí gõzó fîlî lajó'bá gólâkâ 'dî 'bá yî drïjî dódó. Gólïyî nî trá kî nî rî, Yésû rí kô lïfî lõmbâ félé ïyî drí 'dî  kú gólâ rîzó ãmbâtâ 'bélé rî tâsî. Gólâ rî lïfî lõmbâ félé ïyî drí 'dî tâ ìmbâ ányâ Pârûsî yí kâ Sâdûsî yí bê gólâ ïcâ 'bá tâ ïsû õjîlâ kâ izâlé rî tâsî.

*Tâ Pétérô drí Yésû rî â'dázó 'dîyî pâ 'bá ró rî
(Márâkô 8.27-9.1; Lükâ 9.18-27)*

¹³ Gõ'dá nîngá sî, Yésû yî drí nîzó lajó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî bê cälé vô gólâ ányî jârîbâ zîlî Sësâréyâ Fîlîpî rú rî 'álâ. Gõ'dá gólïyî câ bê tólâ rî, Yésû drí lajó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî ijízó kî, “Mâ gólâ âjolé

ûrú lésī nô, ōjílā ̄isū ūyī tā bē ámâ tāsī rî, gólyi kī nī rî, mā ã'dî ūdî yā?"

14 Gõ'dá driliyî tā-drř lögözo Yésū drí kī, "Ōjílā ãzâ 'bá yî ̄isū ūyíkâ kī nī rî, ní ã'dô Yowánî bâbâtízî 'e 'bá ró gólâ drâ 'bá trá rî ūdî. Gõ'dá ōjílā ãzâ 'bá yî ̄isū ūyíkâ kī nī rî, ní ã'dô tā ̄angū 'bá Êlîyâ gólâ â'dó 'bá bê ̄akû ró gõ'dá 'e 'bá âgôlé ãngó nô 'á rî ūdî. Gõ'dá ãzâ 'bá yî ̄isū ūyíkâ kī nī rî, ní ã'dô tā ̄angū 'bá Yerémíyâ â'dó 'bá kpá bê ̄akû ró rî ūdî. Gõ'dá ãzâ 'bá yî ̄isū ūyíkâ tā kī nī rî, ngâtá ní ã'dô 'bâ'á âlô tā ̄angū 'bá ãzí yî lâfâlé sî rî ūdî yā rî." **15** Nîngá sî, Yésū drí gõzo tā ïjílí lâjó 'bá ūyíkâ 'dî 'bá yî tî kī nī rî, "Anî nyâányâ nî ̄isû ãníkâ bê rî, mā ã'dî ūdî yâ?"

16 Gõ'dá Sîmónâ Pétérô drí ngâzó tā-drř lögôlê kī, "Nî rî'á 'dîyî pâ 'bá gólâ âjolé ûrú lésî rî ūdî, nî Ôvârî gólâ lédrë-lédrë ró rî mvá lâ ūdî."

17 Ítí rî, Yésū drí tā-drř lögözo Pétérô drí kī nī rî, "Sîmónâ Yónâ rî mvá, Ôvârî fê õrë tā nññî kâ trá ní drí. Úlí 'dî ámâ átá gólâ ûrú 'álâ rî â'dâ nî ní drí." **18** Gõ'dá Yésū drí tā âtázó Pétérô drí tā 'bâ'bâ ró kî nî rî, "Nî Pétérô, má âtâ tā ní drí, nî rî'á õzô kúní kâtí. Má â'dô kãnísä ámákâ 'dî'á kúní nô drři. Gõ'dá mbârâkâ õdrâ kâ ícâ kô kãnísä 'dî pêlé.* **19** Tâ 'dî tâsî rî, má â'dô drí ̄acê vô ûrú 'álâ rî kâ fê'á ní drí. Õzô ní õlögâ tâ ãzâ trá dô â'dolé ̄inyákû drři nõngá rî, 'dî'í rî tâ

* **16:18** 16.18 Pétérô Rú 'dî tâ ífí lâ kî nî rî, " 'kúní'"'. Gólâ â'dô 'bâ'á drř-'bá kãnísä kâ ró. Úlí mbârâkâ õdrâ kâ tâsî 'dî 'bá yî, tâ ífí lâ kî, mbârâkâ Sâtánâ kâ ícâ kô krístô 'bá yî 'bâlé ndrî tâ lêlë ūyíkâ Yésû 'á rî âyélé kãnísä drí drâzó.

â'dálé kī, Ôvârî lôgâ tā 'dî kpá trá dó ûrú 'álâ. Gõ'dá õzõ ní õlë tā-dr̄j̄ trá tā drí rû 'ezó ̄nyákú dr̄j̄ nõngá rî, 'dî rî tā â'dálé kī, Ôvârî lë tā 'dî kpá trá drîlâ rû 'ezó ûrú 'álâ." ²⁰ Nïngá sî, Yésü drí ngãzó drí-mbílî sôlé lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî lîfí kī nî rî, gólîyî ââ'dâ ̄yî tā kô ̄jílâ ̄zâkâ drí kî, yí â'dô 'dîyî pâ 'bá gólâ Ôvârî drí âjólé ûrú lési rî ̄dî.

Tā Yésü drí õdrâ íyíkâ tā lâ â'dázó lâjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí rî

²¹ Gõ'dá tā 'dî 'bá yî vósî rî, Yésü drí îtõzó tā gólîyî 'ê 'bá rû 'êlé yí drí rî ngîlî ngbálí-ngbálí lâjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí. Gólâ kī, "Îcâ trá má drí nîzó Yérôsâlémâ 'álâ. Tólâ má â'dô lânjõ ûsú'a rõô dr̄j̄-'bá ángí Yûdâ yí kâ rî 'bá yî gõ'dá gólîyî sísí-lési rî 'bá yî drîgá sî, gõ'dá kpá gólîyî lâ'bí ìmbá 'bá ró rî 'bá yî bê. Áâ'dô ámâ fû'a. Gõ'dá kâtî nâ sî, má â'dô lîdrí'a õdrâ 'ásî."

²² Gõ'dá Pétérô ârî úlí Yésü drí âtálé 'dî bê rî, drîlâ Yésü rî drí rûzô sôlé gbíyá gârâ dr̄j̄ ̄zí-̄zí lâ yî rû sî. Gõ'dá drîlâ tā lôgõzó Yésü dr̄j̄ kî nî rî, "Kûmú, tā 'dî 'bá yî õ'é rû kô ní drí, Ôvârî ̄pâ nî tā 'dî 'bá yî 'ásî." ²³ Gõ'dá Yésü drí rû jâzó tā âtálé Pétérô drí âmbâ-âmbâ ró kî, "Pétérô, ní âyê mâ tā ̄sû áníkâ Sâtánâ kâ 'dî 'ásî. Lâtî Ôvârî drí 'bâlê trá má drí rî, ní lë â'bâlâ ̄dô tâsî yâ? Tâ ̄sû áníkâ 'dî rî'a tâ ̄sû ánî nyâányâ kâ 'î, 'dî'â'dô kô tâ ̄sû tândí Ôvârî kâ rî ̄dî."

²⁴ Gõ'dá Yésü drí tā âtázó lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drí kî, "Nî ârî drë, õzõ ̄jílâ ̄zâ õlë trá 'dêlé má vósî tâ ârî 'bá ámákâ ró rî, gólâ ̄ayê tâ gólâ drí

lēlé iyî nyāányâ drí rî 'bá yî, gõ'dá gólâ ã'dô njââ fê lâlî-lâlî iyíkâ njilí, ânîzó 'dĕlé má vósí tã ârí 'bá ámákâ ró. ²⁵ Nî ndrê drê, õzõ õjilä ãzâ ðlë trá iyî nyāányâ pâlé õdrä 'ásí ámâ gägä dó rî sî rî, gólâ ïcâ kô lédrë-lédrë ãdûkû ãkó rî ûsúlî. Gõ'dá õjilä gólâ iyî nyāányâ fê 'bá rû ïzälé gõ'dá kpá drâlé ámâ tâsí rî, gólâ â'dô lédrë-lédrë ãdûkû ãkó rî ûsú'á. ²⁶ Â'dô â'dó'á ángô tí õzõ õjilä ã'dô cù ngá-dri ãmbá ãngó nõ 'á nõ bê ndrî rî, gõ'dá õzõ gólâ ïvî látlî lédrë-lédrë ãdûkû ãkó rî kâ trá rî yâ? Ítí rî, gólâ â'dô ïcâ'á ngá ãzâ gîlî lédrë-lédrë ãdûkû ãkó rî võ lâ lôgözö yâ? ²⁷ Tâ 'dî tâsí rî, mâ gólâ âjólé ûrú lésí nô â'dô 'e'á âgôlé kpá ó'dí mbârâkâ ámâ átâ kâ bê gõ'dá kpá mälâyikâ ámákâ yí bê. Gõ'dá má â'dô 'e'á tâ-vó õjilä ndrî kâ kîlî â'dô tâ gólîyî drí 'elé rî vó ró. ²⁸ Má âtâ ãnî drí nõ tâ pâtîi ró, ãnî gólîyî â'dó 'bá ngbâângbânõ nõngá nõ 'bá yî lâfâlé sî rî, õjilä ãzâ 'bá yî ïcâ kô drâlé câlé bûúú kâyî gólîyî drí 'ezó ámâ ndrêlé âgôrë 'á rîlî kúmú ángí ró ãngó nõ drîlî rî tú."

17

*Tâ Yésü rî rû'bá drí rû jâzó â'dólé lâgû-lâgû ró
rî*
(Márâkô 9.2-13; Lükâ 9.28-36)

¹ Gõ'dá kâyî njî-káziyá vósí rî, Yésü drí Yâkóbâ yî drîzó âdrûpî lâ Yôwánî bê, gõ'dá kpá Pétêrô bê nîzó mbâlê únî ãzâ drî lâ 'á rîlî cé gólîyî bê ïyî drîi sî tólâ. ² Gõ'dá Yésü õtirî 'bââ lâjó'bá iyíkâ 'dî 'bá yî bê únî 'dî drî 'á tólâ rî, nyîi ró, Yésü rî lârâkô drí rû jâzó â'dólé lâgû-lâgû ró, nîlî lâ drí gõzó lâgûlî kâ'dâ-kâ'dâ õzõ ïtû kâtí. Gõ'dá ítâ gólâkâ

drí rû jãzó kpá â'dólé lâgû-lâgû ró rôô õzõ ngá ï'í kâtí. ³ Gõ'dá nyïî ró, Músä yî drí âgázó Ëlýä bê gólïyî ândrá, rí'á ïyî úlí âtálé Yésü bê.

⁴ Nïngá sî, Pétérö drí ngãzó tã âtálé Yésü drí kî nî rî, "Kúmú, rí'á tã tãndí 'î ãmâ drí â'dózó ãní bê nõngá. Õzõ ní õlê rî, má â'dô gûgû gâ'a nõngá nâ, ãlô ní drí, ãlô Músä drí, gõ'dá ãlô Ëlýä drí."

⁵ Gõ'dá Pétérö õtíři 'bââ drë zââ rí'á úlí âtâ'á rî, 'wââ ró, mbârâsâsâ mvêêmvê drí ânizó ûrû lési ânî'á gólïyî rú'bâ límolé. Gõ'dá gbórökô drí â'úzó úlí âtâ-âtâ bê mbârâsâsâ 'dî 'ásî kî, "Nôô ámâ mvá gólâ má drí lélé rôô rí ï'dî. Nî ârî tã gólâkâ." ⁶ Ítí rî, lâjó'bá Yésü kâ nâ 'dî 'bá yî ârî ïyî úlí 'dî bê rî, gólïyî drí â'dózó ûrî ró, gõ'dá drílïyî ngãzó 'délé ïyî lïfî âkólé vûdrí ïnyákú dríi. ⁷ Gõ'dá Yésü drí ânizó drí dôlé gólïyî rú, gõ'dá drílâ ngãzó tã âtálé gólïyî drí kî nî rî, "Nî 'ê ûrî kô'dawá. Nî ngâ ûrû!" ⁸ Gõ'dá gólïyî õtíři ïyî drí ïngá võ ndrêlé rî, gólïyî ndrê gbõ cé Yésü ï'dî élê.

⁹ Nïngá sî rî, Yésü yî õtíři 'bââ ârî'á úní drí lési rî, gólâ drí ngãzó tã âtálé ngbáli-ngbáli lâjó'bá íyíkâ nâ 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Tã lârâkô gólâ ãní drí ndrêlé 'dî, nî âtâ tã lâ kô ojílâ ãzâkâ drí ãlôwâlâ cälé bûuû kâyî gólâ mâ gólâ âjolé ûrû lési rî drí 'ezó lîdrílî õdrâ 'ásî rî tú."

¹⁰ Gõ'dá lâjó'bá gólâkâ 'dî 'bá yî drí gólâ rî ijízó kî, "Tâlâ ã'dô 'î lâ'bí ìmbá 'bá rî 'bá yî drí tã âtázó kî nî rî, rí'á ïcâ-ïcâ ró Ëlýä drí âgõzó zâlô sisí ãngó 'á nõngá 'dýî pâ 'bá drí gõzó âcâlé yâ?"*

¹¹ Gõ'dá Yésü drí tã-drí lôgõzó kî nî rî, "Úlí gólïyî

* **17:10** 17.10 Úlí Ëlýä rî tâsî 'dî, iïgî trá Mâlákî 4.5 'á.

drí âtálé 'dī rī'á tā mbī 'ī. Rī'á īcā-īcā ró Ělīyā drí âcázó sísí lätī êdélé njāâ 'dīyī pā 'bá drí ânīzó 'álā sī. ¹² Gō'dá má âtá ãnī drí kī, Ělīyā âcâ trá nōngá. Gō'dá drī-'bá Yúdā yí kâ 'dī 'bá yī nū' iyī gólâ kō. Gō'dá gólīyī lō'ē gólâ rī lârâkô trá õnjí ró, õzō gólīyī drí lélē rī kâtí. Gō'dá kpá rī'á ïtí, má gólâ âjólé ûrú lési rī, gólīyī â'dô 'e'á lâñjō félē má drí rōô." ¹³ Ìtí rī, lâjó'bá Yésū kâ 'dī 'bá yī ârī iyī úlī Yésū drí âtálé 'dī bē rī, úlī Ělīyā rī tâsī 'dī tā ifí lâ drí gōzó filí gólīyī drī' dódó. Gō'dá gólīyī drí nūzó lâ kī, Yésū õrī 'dī tā Yōwánī bābâtizī 'e' bá ró rī kâ tā lâ âtálé ï'dī iyī drí 'dī.

*Tā Yésū drí líndrī õnjí tibē lâjó'bá gólâkâ rī 'bá yī drí īcálé drôlâ kô rī drôzó ágámva ãzâ 'ásî rī
(Márâkō 9.14-29; Lükä 9.37-43)*

¹⁴ Gō'dá Yésū yī âcâ iyī bê únī 'dī pálé lâ 'á lâjó'bá iyíkâ nâ 'dī 'bá yī bê rī, gólīyī drí õ'bí dūû ûsúzó, rī'á iyī gólīyī tē'á. Nïngá sī, ãgô ãzâ drí ânīzó nī'á 'ã'î tîlî Yésū ândrá. ¹⁵ Gō'dá gólâ drí ngâzó tā âtálé Yésū drí kī, "Kúmú, ámâ mvá ãgô ró rī rī'á cù líndrī õnjí tibē rī 'bá gólâ rī 'elé õnjí ró rī bê. Líndrī õnjí 'dī rī gólâ rī âsélé âsê. Kâyî ãzâ 'bá yī sî rī, líndrī õnjí 'dī rī gólâ rī vûlî lâsí 'á, gō'dá kâyî ãzâ 'bá yî sî rî, rî gólâ rî vûlî lîmvû 'á. Ní ndrê gólâ rî ïzâ! Ní pâ gólâ! ¹⁶ Má âjî gólâ bê lâjó'bá ánîkâ rī 'bá yî ngálâ rî, gō'dá gólīyî īcâ kô gólâ rî êdélé." ¹⁷ Gō'dá Yésū ârî úlî ãgô 'dī drí âtálé 'dī bê rî, drîlâ ngâzó tā âtálé kī, "Ãnî õjilâ kâyî nō 'bá yî kâ nō, ãnî rī'á tâ lélê ãkô Ôvârî 'á. Tâ ïsû ãnîkâ rī'á ányâ ró. Má â'dô 'e'á rîlî ãnî bê ïtí 'dî bûúû ángô tú yâ? Má â'dô fîñ ãtû'á rîzó ãnî

bê ïtí 'dī būúú ángô tú yã? Áâjî mvá líndrí õnjí bê 'dī má ngáá nõlé." ¹⁸ Gõ'dá áâjî mvá 'dī bê Yésü ngálâ rî, gólâ drí tã 'bâzó drí-äcê sî líndrí õnjí 'dī drí kî, "Ní âfõ!" Gõ'dá kôrô líndrí õnjí 'dī drí âfõzó vólé. Ïtí rî, kôrô mvá 'dī drí rû êdézó ïtú-pá ãlô-ãlô 'dî sî.

¹⁹ Gõ'dá tã rî 'dī vósî rî, lâjó'bá Yésü kâ 'dî 'bá yî drí ngãzó nî'á Yésü rî ïjílî gólîyî drí 'bârë ïyî drjî sî rî 'á. Gólîyî kî, "Mâ ïcá kô líndrí õnjí 'dî drõlé ágámavá 'dî 'ásî ã'dô tâsî yã?" ²⁰ Gõ'dá Yésü drí tã-drjî lôgõzó drlîyî kî, "Nî ïcá kô líndrí õnjí 'dî drõlé, tâlâ tã lélë ãníkâ Ôvârî 'á rî rî'á cé fínyawá ïtí. Má âtâ ãnî drí tã pâtjî ró, tí nî õró 'bââ tã lélë bê Ôvârî 'á cé fínyawá õzõ ánu ífî rî kâtí rî, nî â'dô ïcá'á cù tã âtálé únî nõ drí kî, gólâ ëesê rû võ íyíkâ 'dî 'ásî rî, únî 'dî â'dô rû êsé'á. Ngá ãzâ ïcá kô ãnî ndêlê." ²¹ (Gõ'dá Yésü drí tã âtázó kî, "Líndrí õnjí lârâkô bê ïtí 'dî ïcá kô âfõlé, õzõ nî õ'bî tî kô rizó râtâã 'êlé Ôvârî drí tã lâ tâsî rî.")*

Tã Yésü drí íyî õdrâ tã âtázó kpá ó'dí rî (Márâkô 9.30-32; Lükä 9.43-45)

²² Yésü yî âgõ bê lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî bê âcálé 'bâdrjî Gâlîlâyâ kâ 'á rî, kâyî ãzâ sî, gólâ drí ngãzó tã âtálé gólîyî drí kî, "Áâ'dô trá 'e'á mâ gólâ âjólé ûrú lésî rî drí-bâ lâ fêlê õjílâ drígá. ²³ Ïtí rî, áâ'dô ámâ fû'á. Gõ'dá kpálé ïtí rî, kâyî nâ sî, má â'dô lîdrí'á õdrâ 'ásî." Gõ'dá lâjó'bá gólâkâ 'dî 'bá yî ârî ïyî úlí gólâ drí âtálé 'dî bê rî, gólîyî drí gõzó â'dolé ïzâ ró rôô.

* ^{17:21} 17.21 Sísí rî, úlí vérësî 21 kâ nõ 'bá yî ïigví kô.

Tā Yésū drí tā âtázó tā bélé-bélé fēfē kâ jó ángí
Ôvârî kâ 'á rî

tāsī rī

²⁴ Gõ'dá nñgá sĩ, Yésũ yí drí nñzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê cälé jãribã Kãpẽrãnmã kâ rí 'álâ. Tólâ rí, bélé-bélé û'dú 'bá gólïyí rí 'bá bélé-bélé û'dulí jó ángí Ôvârî kâ 'á rí ãzâ 'bá yí drí ânñzó ïyí Pétérõ rí ïjílí kí, "Tã ïmbá 'bá ãníkâ, Yésû rí bê bélé-bélé rí'á fëlâ jó ángí Ôvârî kâ 'á rí fëlé yã?"* ²⁵ Gõ'dá Pétérõ drí tã-drí lôgõzó gólïyí drí kí nñ rí, "Ãwô, gólâ rí bê fëlâ."

Nǐngá sī, Pétērō drí ngāzó gôlē 'bā 'álâ, nī'á tā 'dī âtâlé Yésū drí. Drē ākpâkā'dā Pétērō îtōo drē tā 'dī ngîlî sisî Yésū drí kô rî, kôrô Yésū drí Pétērō rî ijízó kî, "Sîmónâ, ní â'dâ drê tâ ìsû ánîkâ tâ bélé-bélé fê kâ tâsî rî má drí. Tâ ìsû ánîkâ 'á rî, òzô kúmú 'bâdrî kâ rî 'bá yî ôlë trá bélé-bélé û'dulí rî, gólîyî rî û'dulâ ã'dî yî drîgâ sî yã? Gólîyî rî û'dulâ ãkpâ mvá iyíkâ rî 'bá yî drîgâ sî ngâtá òjîlâ ãzâ 'bá yî drîgâ sî yã?" ²⁶ Gô'dâ Pétêrō drí tâ-drî lôgõzó kî nî rî, "Òjîlâ ãzâ 'bá yî rî iyî nî félâ." Gô'dâ Yésû drí tâ âtázó kî, "Dîi rî'á mbî. Ìtí rî, îcâ kô mvá kúmú 'dî 'bá yî kâ drí bélé-bélé fêzó.* ²⁷ Gô'dâ ìtí rî, mä 'bâ bélé-bélé û'dú 'bá 'dî 'bá yî kô â'dolé ăwã ró ămá bê. Ní ngâ nîlî ă'bî 'bélé lîmvû ândrê 'álâ. Òzô ní ăâsê ă'bî drî-kákâ trá rî, ní nji ă'bî rî 'dî sî-'bâlé lâ. Ní â'dô

* **17:24** 17.24 Ōjílā Yúdã yí kâ āgô ró rí 'bá yì rí īyí rí'á âdî lôsí
kâyî rí kâ rí kâ félé ndrô vósí cé jó ángí Ôvârî kâ 'á. * **17:26**
17.26 Úlí Yésü kâ 'dî 'bá yì, tâ ífí lâ kĩ, îcá kô Yésü Ôvârî rí mvá
ró rí drí bélé-bélé fêzó jó ángí Ôvârî kâ 'á.

agridi ūsú'á sí-'bálé lâ 'dī 'á, gõ'dá ní trõ ró agridi rî 'dī ní'á félâ bélé-bélé û'dú 'bá 'dī 'bá yí drí ãmâ ômbê gizó ní bê." Gõ'dá Pétérô drí tã 'dî 'ezó té õzõ Yésü drí âtálé 'dī kâtí. Ítí rî, drilâ agridi ūsúzó, drilâ nizó âjílâ bélé-bélé û'dú 'bá 'dī 'bá yí drí iyí ômbê gizó Yésü bê.

18

*Tã Yésü drí âtálé tã â'dô-â'dô kâ ãmbá ró
Ôvârî rî lñí drí 'á rî tãsí rî
(Máräkô 9.33-37; Lükä 9.46-48)*

¹ Gõ'dá nïngá sî rî, lajó'bá Yésü kâ rî 'bá yí drí ânizó iyí tã ijílí gólâ tí kî nî rî, "Ojílâ gólîyî rî 'bá kümû Ôvârî kâ zéle rî 'bá yí láfálé sî rî, ojílâ gólâ ãmbâ gólâkâ drí lâvûlî gärä ãzí-ãzí drïi sî rî iyíkâ ã'dî ï'dî yâ?" ² Gõ'dá Yésü ârî bê tã ijí lajó'bá iyíkâ 'dî 'bá yí kâ 'dî rî, gólâ drí mvá finyawá ãzâ ãzízó 'bälé âdrélé lajó'bá iyíkâ 'dî 'bá yí ândrá. ³ Gõ'dá Yésü drí gõzó tã âtálé drilîyî kî, "Má âtâ ãnî drí tã pâtïi ró, õzõ nî õlôgõ ãnî nyânyâ kô â'dolé õzõ mvá finyawá nõ kâtí rî, nî ïcâ kô cälé ãngó Ôvârî kâ võ ûrú 'álâ rî 'á. ⁴ Tã 'dî tãsí rî, ojílâ gólâ ãmbâ lâ drí â'dolé gärä ojílâ rî 'bá kümû Ôvârî kâ zéle rî 'bá yí láfálé sî rî, rî'á ojílâ gólâ tibê iyí nyânyâ lögõ 'bá áybâlâ ró õzõ mvá finyawá nõ kâtí rî ï'dî. ⁵ Gõ'dá õzõ ojílâ ãzâ õlágû gbõ cé mvá finyawá nõtí nõ ï'dî tã lélë gólâkâ má 'á rî tãsí rî, ojílâ rî 'dî lágû kpá mâ ï'dî."

*Ngá gólîyî rî 'bá ojílâ 'bälé tã õnjí 'elé rî 'bá yí
(Máräkô 9.42-48; Lükä 17.1-2)*

6 Gõ'dá Yésū drí kpá tā âtázó tā õjílā ãzí âdô-âdô kâ tãsī. Gólâ kĩ, “Özõ õjílā ãzâ ãâdô õjílā gólíyî â'dó 'bá tā lélē bê õzõ 'dïyímvá fínyáwá kâtí rí trá, ã'dô ró bê drílîyî tā lélē íyíkâ má 'á rí âyézó rí, lânjõ gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á fêlâ õjílā rí 'dí drí rí â'dô 'ẽ'á 'bälé õnjí têtë ró lâvûlì gärrä lânjõ õjílā gólâ kúní úngû kûlütütû rí ômbézó ômbê lâ 'á trôlé vûlì gálí 'á drâlé vólé rí kâ dríjû sî. **7** Gõ'dá kpá ïtí, lânjõ bê rí 'á âmbá õjílā ãngó nô kâ rí 'bá yí drí, tâlâ ngá gólíyî rí 'bá õjílā âdólé tā õnjí 'êlé rí 'bá yí bê dûû. Ngá 'dí 'bá yí â'dô rí 'á rû 'êlé zââ ïtí. Gõ'dá gólíyî rí 'bá õjílā ãzí âdólé 'dí 'bá yí, lânjõ gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á fêlâ gólíyî drí rí â'dô 'ẽ'á 'bälé õnjí têtë ró.

8 “Gõ'dá nî ãzâ õzõ ánî drí ngâtá ánî pá õrî nî ánî 'bälé tâ õnjí 'êlé rí, ní gâ ánî drí rí 'dí njiyá vólé ngâtá ánî pá 'dí vólé. Rí'á tândí ró ní drí cãzó võ ûrú 'álâ rí 'á cé drí bê ãlô ngâtá pá bê ãlô, ní drí cãzó drí bê rí ngâtá pá bê rí, nî'á vêlé lâsí gólâ Ôvârí drí êdélé Sâtánâ yí drí rí 'á rí dríjû sî. **9** Gõ'dá õzõ ánî lîfî õ'bâ nî nî tâ õnjí 'êlé rí, ní ângî gólâ vólé. Rí'á tândí ró ní drí cãzó ûrú 'álâ võ lédrê-lédrê ãdûkû ãkó rí kâ 'á cé lîfî bê ãlô, ní drí cãzó lîfî bê rí, nî'á vêlé lâsí gólâ Ôvârí drí êdélé Sâtánâ yí drí rí 'á rí dríjû sî.”

*Tâ Yésû drí i'dígówá âtázó kábîlîkî gólâ âvî 'bá
trá rí tâsî rí
(Lükä 15.3-7)*

10 Gõ'dá nîngá sî, Yésû drí tâ âtázó lâjó 'bá íyíkâ rí 'bá yí drí kĩ nî rí, “Nî ndrê õjílâ gólíyî rí 'bá 'dêlé má vósî õzõ 'dïyímvá kâtí rí 'bá yí kô õzõ

ngá tăkó kâtí. Má âtâ ãnî drí, tă lâ yî lâzê rôô Ôvârî rú. Îtí rî, mălăyíkâ gólîyî rî 'bá gólîyî vó ndrëlé rî 'bá yî bê ámâ átâ ûrú 'álâ rî ândrá gólîyî tă â'dálé gólâ drí. ¹¹ (Nî ndrê drë, mâ rî gógó ânî 'bá ûrú lésî nô, Ôvârî âjô má ãngó nõ 'á nô õjilâ gólîyî âvî 'bá trá rî 'bá yî lôndâlé, tâlâ má pâ ró gólîyî bê.)*

¹² "Dõvó nî ïsû drë tă kâbîlîkî lôkí 'bá kâ. Õzõ gólâ ã'dô kâbîlîkî íyîkâ bê nyâ'dî-njî rî, gõ'dá õzõ kâbîlîkî ãlô kâbîlîkî gólâkâ 'dî 'bá yî lâfâlé 'ásî       trá rî, gólâ â'dô ã'dô 'e'á  'dî yă? Gólâ â'dô kâbîlîkî lâkí 'bá nyâ'dî-sû-drî-lâ-gâ-mûdrî-drî-lâ-gâ-njî-drî-lâ-sû 'dî 'bá yî âyé'á ngá nyârë 'á lütú pálé nîngá, gõzó nîlî gólâ ãlô âvî 'bá trá rî lôndâlé. ¹³ Má âtâ ãnî drí tă pâtî ró, õzõ gólâ ûûsû kâbîlîkî íyîkâ ãlô âvî 'bá 'dî trá rî, gólâ â'dô 'bâ'á  yîkô ró rôô lâvûlî gârâ  yîkô gólâ drí â'dozó  'dî bê lâ kâbîlîkî gólâkâ nyâ'dî-sû-drî-lâ-gâ-mûdrî-drî-lâ-gâ-njî-drî-lâ-sû  vî 'bá kô 'dî 'bá yî tâsî rî drî sî. ¹⁴ Gõ'dá kpá rî'á îtí, ãnî átâ ûrú 'álâ rî l       jilâ gólîyî rî 'bá 'd      má v      õzõ 'd     v       nyîkô kâtí nô 'bá yî ãlô rî drí  vîlî kô'dawá l       tî íyîkâ 'ásî."

Tă Yésû drí ïmbálé tă lâfâlé éd     -ed      kâ  jilâ gólâ tă  njî 'e 'bá trá  jilâ  zí drí rî tâsî rî

¹⁵ Gõ'dá Yésû drí kpá tă ïmbázó l     'bá íyîkâ rî 'bá yî drí kî nî rî, "Nî  zâ, õzõ tă l      'bá  zí  zâ       tă  njî trá nî drí rî, nî nî gólâ ngálâ nî'á tă  njî gólâkâ 'dî â'dálé gólâ drí. Nî 'e tă rî 'dî cé rî

* **18:11** 18.11 Úlí gólîyî vérësî 11 'á 'dî f      kô tă ig      Mătăyō kâ  zâ 'bá yî 'á.

ãní lāfálé 'ásí gólgâ bê. Õzõ gólgâ ãârî tâ áníkâ trá rî, ní pâ gólgâ trá tâ õnjí gólgâkâ 'dî âyélé. ¹⁶ Gõ'dá õzõ õjílã rî 'dî õgâ vólé trá dó tâ áníkâ ârílî rî, ní drí õjílã ãzâ ãlô ngâtá rî yâ rî nizó kpá ó'dí õjílã 'dî ngálâ, tâlâ áââtâ ró tâ 'dî bê õjílã 'dî 'bá yí lîfí drí lâ 'á, tâlâ tâ ndrí ãní drí âtálé gólgâ bê rî, õjílã 'dî 'bá yí ãârî ró ūyî bê dódó. ¹⁷ Gõ'dá õzõ õjílã rî 'dî õgâ vólé kpá trá dó tâ õjílã 'dî 'bá yí kâ ârílî rî, ní âtâ tâ lâ õjílã kãnísä kâ drí. Gõ'dá õzõ gólgâ õgâ vólé kpá trá dó tâ õjílã kãnísä kâ kâ ârílî rî, ní 'ê gólgâ õzõ õjílã tâ lë 'bá Ôvârî 'á kô rî kâtí, gõ'dá kpá tâ õnjí 'bá ró õzõ bélé-bélé û'dú 'bá gólgîyî rî 'bá  dî nyâlé rî kâtí.

¹⁸ "Má âtâ ãní drí tâ pâtíi ró, õzõ ní õgâ tâ ãzâ trá dó rû 'êlé ãngó nõ 'á nõngá rî, 'dîi kpá tâ gólgâ Ôvârî drí gâlé trá dó rû 'êlé ûrú 'álâ rî ū'dî. Gõ'dá õzõ ní ãyé tâ ãzâ trá rû 'êlé ãngó nõ 'á nõngá rî, 'dîi kpá tâ gólgâ Ôvârî drí âyélé trá rû 'êlé ûrú 'álâ rî ū'dî. ¹⁹ Gõ'dá má âtâ kpá ãní drí nôtí, õzõ õjílã rî òlê ūyî tâ-drí trá ngá ãzâ 'ëzó ãngó nõ 'á nõngá rî, ní 'ê râtáã Ôvârî ãmâ átâ ûrú 'álâ rî drí ngá rî 'dî tâsî. Gólâ á'dô ngá rî 'dî 'ë'á ãní drí. ²⁰ Ítí rî, õzõ õjílã eë'bê ūyî rû trá rî ngâtá nâ võ ãlô 'á ámâ rú sî rî, má á'dô á'dó'á gólgîyî lâfálé 'á."

Tâ Yésû drí lôgõlé Pétérô drí tâ tâ õnjí õjílã ãzí kâ âyé-âyé kâ

tâsî rî

²¹ Gõ'dá nïngá sî rî, Pétérô drí ânizó tâ ïjílî Yésû tí kî nî rî, "Kúmú, õzõ ámâ ãzí-ãzí ãzâ õrî trá zââ rî'á tâ õnjí 'êlé má drí ândálé ândálé rî, má ãyé gólgâ tâ õnjí gólgâkâ 'dî 'bá yí 'ásí ândálâ

tāsī yā? Rī'á tāndí ró má drí gólâ rī âyézó ândâlâ nj̄i-dr̄i-lâ-r̄i yā?" 22 Gō'dá Yésū drí tā-dr̄i lôgõzó Pétērō drí kī, "É'ě, ní âyê gólâ kô cé ândâlâ nj̄i-dr̄i-lâ-r̄i. Ní âyê gólâ nyâ'dî-nâ-dr̄i-lâ-mûdrí ândâlâ nj̄i-dr̄i-lâ-r̄i."

23 Gō'dá Yésū drí tā âtázó tā kūmū Ôvârī kâ rī kâ tāsī. Gólâ kī, "Â'dô-â'dô kūmū Ôvârī kâ rī kâ rī rī'á òzõ kúmú ángí ázâ gólâ â'dó 'bá lôsī 'ě 'bá íyíkâ bê rī kâtí. Lôsī 'ě 'bá gólâkâ 'dī 'bá yī, ázâ 'bá yī trō íyī  dî trá gólâ drígá sī 'ě'á lôgõlâ  tý 'á tolâ. Gō'dá kâyì ázâ sī, gólâ drí lôsī 'ě 'bá gólâkâ 'dī 'bá yī  jízó ânîlî  dî íyíkâ 'dī 'bá yī lôgõlé. 24 Ítí rī, lôsī 'ě 'bá  lô kúmú 'dī kâ tibê  dî trô 'bá gólâ drígá sī rī  jízó lâ kúmú 'dī ândrá.  dî rī 'dī rī'á  dî  jílâ dûu lôsī ndrô dûu kâ rī kâ 'î. 25 Nîngá sī, lôsī 'ě 'bá kúmú 'dī kâ 'dī  icá kô  dî 'dī vō lâ lôgõlé, tâlâ  dî 'dī rī'á  dî  ambá 'î. Tâ 'dî tâsī rī, kúmú 'dî drí tā 'bâzó  oõgî ró gólîyî bê vólé râgîjî ró  okó lâ bê mvâ lâ yí bê gō'dá kpá ngá gólâkâ 'bâ kâ rī yí bê ndrî vólé, gólâ  icâ ró bê  dî íyíkâ 'dī vō lâ lôgõlé.

26 "Gō'dá lôsī 'ě 'bá 'dî ârî tâ 'dî bê  tí rî, drílâ  dózó tâ  sû ró, gō'dá drílâ ngâzó 'ã'î  tlí vûdrí kúmú 'dî ândrá rû lô'bâlê gólâ drí kī, 'Óõ kúmú, ní ndrê ámâ  zâ, ánî 'â  dî má rú. Ní êsê kâyì gbíyá má drí sisí 'álâ, má 'â'dô  dî áníkâ 'dî vō lâ lôndâ'á ânîzó lôgõlâ ndrî ní drí." 27 Gō'dá lôsī 'ě 'bá kúmú 'dî kâ 'dî,  zâ lâ drí gâzó gólâ rú. Ítí rî, drílâ  dî 'dî âyézó drílâ, gō'dá gólâ drí lôsī 'ě 'bá gólâkâ 'dî âyézó nîlî dr̄i-bâlâyî ró.

28 "Nîngá sī, lôsī 'ě 'bá gólâ âyélé nô drí nîzó

ĩyî rû ūsúlî ãzí-ãzí lâ ãzâ  d  f ny w  tr  'b  g l  dr g  s  kp  ' '  l g l   t  ' l  r  b .* G d  g l y  ūs  r  b  ãzí-ãzí lâ 'd  b  r , g d  k r  dr l  ng z  'd l   mb  l  r l   ng b  r '   z l . G d  dr l  ng z  t   t l   z - z  l  'd  dr  k , 'N   f   d   m k  t b  n  dr  tr l  m  dr g  s  r  ng b ângb n !' ²⁹ G d   z - z  l  'd  dr  ng z  ' '  t l  v nd r  l s  '  'b   z  l  'd  ân dr  r  l 'b l  g l  dr  k , ' O   m   z - z , n  ndr   m   z ,  n  '   q '  d  m  r ! N   s   k y  g b y  m  dr  s s  ' l . M   d   d   n k  'd  v  l  l n d '   n z  f l  ndr  n  dr .' ³⁰ G d  l s  '  'b  g l  s s  k m  dr  g l  r   y l   d   y k  t s  n  r , g  v l  tr  d   z - z  l   d  f ny w  tr  'b  g l  dr g  s  r   y l . B r , g l  dr  l s  '  'b   z  g l k  'd  tr z  'b l  g n m  '  r l  t l , t  g l   a f  r   d   y k  'd  b  z l . ³¹  t  r , l s  '  'b  k m  'd  k   z  'b  y  ndr  t  r  '  'b  'd  b  r , g l y  dr   d ' z  t   s   r o . G d  dr l y  ng z  n l  t  'd   t l   k m   y k  'd  dr .

³² "G d  k m  'd   r  b  t  'd   t  r , dr l  l s  '  'b   y k  g l   z - z  l  r  'b  'b  g n m  '  'd   z z . G d  g l   c   b  r , k m  dr  ng z  t   t l  dr l  k , 'N  r '  l s  '  'b   n j  ' ! N  l 'b  r  'b  b  m  dr   d  n  dr  tr l  m  dr g  s  r  t s  r , m   y   n  t   z  n  dr   j l  r  k t . ³³ G d  n  '  t   n   z - z  dr   t   d   t s  y ? T  n   d   n   z - z  r   z   n dr '  kp   z  m  dr   n   z   n dr r  r  k t !' ³⁴ G d  k m  'd  dr  'b z   w   r  t  'd  t s . Dr l  l s  '  'b  'd  j z  'b l  g n m  ' , t l 

* ^{18:28} 18.28  d   r '   d   k y  k m - l  k  ' .

óõfē ró lânõ bê gólâ drí, té agridi íyíkâ gólâ drí trôlé rî, gólâ õlôgõ ró bê ndrî zälô.”

³⁵ Gõ'dá Yésū ngî bê í'dígówá 'dî ndëlé rî, gólâ kî, “Ozõ nî ãâyê tâ õnjí ãnî ãzí-ãzí kâ kô ãnî pípísílí 'ásî rî, ãnî ãlô-ãlô ndrî, ámâ átá ûrú 'álâ rî â'dô kpá 'ë'á ãnî 'ëlé té õzõ 'dî rî kâtí.”

19

*Tâ Yésū drí ìmbálé tâ õkó ìngâ kâ tâsî rî
(Márâkô 10.1-12)*

¹ Gõ'dá Yésū ndëlé bê tâ ìmbâ íyíkâ tâ õnjí âyê-âyê tâsî rî, drílîyi ngäzó 'b  dr   G  l  l  y   kâ ây  l  e   l  j  o'b   íyíkâ b  . Drílîyi n  z   mb  l  é '  '   lé dr   áy  g  á J  r  d  n  i kâ ãz   l  s   r  '  . Drílîyi n  z   z  â   áy  g  á J  r  d  n  i kâ 'd  '  '   lé dr   l   l  s  . Gõ'dá drílîyi mb  z   kp   g  l  é '  '   lé dr   ãz   r   l  s   c  l  é 'b  dr   Y  d  y  q   k   r  '  . ² Gõ'dá g  l  y  i c   b   'b  dr   Y  d  y  q   k   'd  '  '   t  l  r  , o  j  l  a     '   d  u   dr   i  t  z  o   'd  l  é g  l  y  i v  s  . O  j  l  a   g  l  y  i ng   l  z   b   r  '  b   y  , Y  s  u   dr   g  l  y  i   d  z  o   ndr   ng   l  z     y  k   'd  '  b   y   '  s  .

³ N  ng   s  , P  r  us   ãz   '  '   dr   ân  z     y   Y  s  u   r   u  j  l  , ng  t  á g  l  â 'd  '   úl   ány   át  '   y   r  . Drílîyi tâ ij  z   g  l  â t   k   n   r  , “T   '  '  b   '  '  b     v  r  i dr   f  l     m   dr   '  l  é M  s  q   s   r   v  r  o   r  , r  '  '   t  n  d   r   o  j  l  a   ãz   dr     k   l   r     g  z  o  ,   z  o     k   r   'd  '  '   t   ány   ãz   tr   r   y  ?”

⁴ Gõ'dá Y  s  u   dr   t  -dr   l  g  z  o   P  r  us   'd  '  '   '  '   dr   k   n   r  , “N   z   t   g  l  â   g  l  i b  k     v  r  i k   '   r   k   k  '  '   n   r  , i  t  o   v  o     g  o   k   '  s   r  ,   v  r  i '  '  

õjílā mvá bê rî, gólâ 'bã ãgô yî trá õkó yí bê yã?

5 Tã 'dî tãsí rî, Ôvârì âtâ tã trá kĩ nĩ rî,
'Ãgô â'dô átá lâ rî âyé'á ândré lâ bê â'dózó õkó
lâ bê ngá âlô ró.

⁶ Gólîyî rî 'dî â'dó ngá ngííngî 'î kô. Ítí rî, ágô yî ôkó bê gólîyî rî'á ngá álô 'î.

'Dõvó ngá gólgá Ôvârí drí êbêlé trá ngá ãlô ró rî,
õjilã ãzâ õcâ gólïyï lâfálé kô.' "

Tā Ómvó Ngá 2.24

⁷ Gō'dá Pärúsí 'dī 'bá yī drí Yésū rí ījizó kpá
ó'dí kī, "Ní kī nī rī, â'dó kō tāndí ró āmā drí
õkó īngázó rī, gō'dá tālā ã'dō 'í Músā drí tā 'bāzó
āmā drí kī, õzō mā õlē trá õkó īngálé rī, mā ñigī
wárāqā õkó īngâ kâ fēlé õkó rī 'dī drí yā?"

⁸ Gō'dá Yésū drí tā-drī lōgōzó góliyî drí kí, "Músä īgī tā 'dī ãní drí ītí 'dī, tälâ ãní drī rī'á âmbâ-âmbâ ró, tälâ tā ã'dô trá ãní lāfálé 'ásí ãní òkó yí bê rí ní icá kô tā rí 'dī edélé. Gō'dá tā 'bā'bā Ôvârí kâ â'dó kô ītí itō vō ãngó kâ 'ásí. Sísí rí, Ôvârí 'bâa tâ 'bâ'bâ òkó īngâ kâ kô. ⁹ Má âtâ ãní drí, â'dó kô tændí ró õjílā ãzâ drí òkó lâ rí īngázó cú ītí tâ ifí ãzâ ãkó, õzö òkó rí 'dī õ'ê tâ õnjí ãzâ kô gô'dá ãgô rí 'dī drí nîzó òkó ãzâ trölé âyízó ī'dí bê lâ rí, gólâ 'ê 'dī tâ õnjí 'í Ôvârí rí lîfî drī 'á, âyê fí âlô, õzö õjílā rí 'dī ūûsû òkó lâ trá âyírî 'á ïyî ãgô ãzâ bê rí ðî, gólâ õró gô òkó lâ 'dī īngálé."

¹⁰ Gõ'dá lãjó'bá Yésü kâ 'dõ 'bá yî ârî ïyî úlî Yésü
drí âtálé 'dõ bê rî, gõ'dá drílÿi gõzó tâ âtálé gólâ
drí kĩ nĩ rî, "Özõ tâ ägô yî lâfálé 'á õkó bê rî ââ'dô
âmbâ-âmbâ ró ïtí rî, rî'á tândí ró ägô drí rîzó cù
ïtí õkó trõ ãkó."

11 Gõ'dá Yésū drí tā-dr̄i lõgõzó drílŷi kī nī rī, “Õjílā dūû ïcā ūyî kō tā ūsū ãníkâ õkó tāsī 'dī 'élé. Â'dō 'bā'á cé õjílā ïcā 'bá r̄lî õkó tr̄o ãkó rī 'bá yî ūdī. **12** Tā 'dī tāsī rī, tā ífí bē r̄'á ngüíngî õjílā ãzâ 'bá yî drí õkó tr̄ozó kō 'á lâ rī. Útì õjílā ãzâ 'bá yî trá ïtí 'bánjá ró, gõ'dá õjílā ãzâ 'bá yî õjílā ãzí lísî gólŷi nī, gõ'dá õjílā ãzâ 'bá yî lée ūyî õkó gílî kō, tālâ gólŷi fē ūyî nyãányâ trá cé lôsī Ôvârî kâ 'élé ūdī. Õjílā gólâ ïcá 'bá trá tā rī 'dī 'élé rī, 'dõvó gólâ õ'ê.”

**Tā Yésū drí ōrē fēzó 'dīyímvá õnyíkō drí rī
(Máräkō 10.13-16; Lükä 18.15-17)**

13 Gõ'dá nîngá sī, õjílā ãzâ 'bá yî drí 'dīyímvá õnyíkō âtrõzó âjílî Yésū ngálâ, tālâ Yésū õ'bā ró drí bē gólŷi dr̄i ūrē fēzó drílŷi, gõ'dá kpá râtâa 'ezó bē gólŷi tāsī. Gõ'dá lâjó'bá gólâkâ 'dī 'bá yî drí õjílā 'dī 'bá yî lõgázó dō ânîlî 'dīyímvá 'dī 'bá yî bē Yésū ngálâ. **14** Gõ'dá Yésū drí ngâzó tā âtâlé kī nī rī, “Nî âyê 'dīyímvá 'dī 'bá yî ânîró ūyî má ngálâ, nî lõgâ gólŷi kō, tālâ õjílā rī 'bá kûmû Ôvârî kâ z  l   rī 'bá yî ūrî'á õjílā gólŷi ūyî nyãányâ lõgõ 'bá õzõ 'dīyímvá õnyíkō nôtí nõ 'bá yî kâti rī ūdî.” **15** Nîngá sî rî, drílâ ūyî drí 'bâzó 'dīyímvá 'dī 'bá yî dr̄i sî ãlô-ãlô, gõ'dá drílâ ūrē fēzó drílŷi. Gõ'dá drílŷi ngâzó nîlî võ 'dî âyélé lâjó'bá 'dī 'bá yî b  .

**Tā Yésū drí âtâlé ágámrvá gólâ ngá-tî ãmbá b  
rî drí lédr  -lédr   ãdûkû ãkó rî tāsī rî
(Máräkō 10.17-31; Lükä 18.18-30)**

16 Gõ'dá nîngá sî rî, ágámrvá ãzâ ngá-tî ãmbá b   rî drí ânîzó tā ijílî Yésū tí kī nî rî, “Tā ìmbá

'bá, õzõ má õlē lédrē-lédrē ãdūkũ ãkó rî ûsúlí rî, má â'dô tâ tãndí ángô rî 'ẽ'á ï'dî súlì Ôvârî rî lïfî drï 'á ûsúzó lâ yã?" ¹⁷ Gõ'dá Yésü drí tâ-drï lôgõzó drilâ kî, "Tâlâ ã'dô 'í ní drí ámâ ïjízó tâ gólâ â'dó 'bá tãndí ró rî tâsí yã? Ôvârî cé ï'dî rî'á tãndí ró. Õzõ ní õlē trá lédrē-lédrê ãdûkû ãkó rî ûsúlí rî, ní ïnjî tâ 'bã'bã Ôvârî kâ rî ï'dî ndrî."

¹⁸ Ítí rî, ágámavá 'dî drí Yésü rî ïjízó kî, "Má â'dô tâ 'bã'bã ángô rî 'ẽ'á ï'dî yã?"

Ítí rî, Yésü drí gõzó tâ-drï lôgõlé drilâ kî, "Ní fû õjílã ãzí kô. Ní 'bã õkó gólâ â'dó 'bá kô ánî õkó ró rî kô ní ûgûlì ãyízó ï'dí bê lâ. Ní ûgû ngá kô. Ní âdô õnjõ kô õjílã ãzí rú. ¹⁹ Ní ârî ánî átá yî tî-võ ánî ândré bê, tâlâ ní ïnjî ró gólîyî bê. Ní lë õjílã ãzí õzõ ní drí ánî nyáányâ lêrê kâtí."

²⁰ Nîngá sî, ágámavá 'dî drí tâ-drï lôgõzó Yésü drí kî, "Tâ 'bã'bã 'dî 'bá yî, má 'ê trá ndrî. Gõ'dá tâ ãzâ kpá bê drë zââ má drí 'êlé yã?"

²¹ Gõ'dá Yésü drí tâ-drï lôgõzó drilâ kî, "Õzõ ní õlē trá â'dolé tâ mbî 'ẽ 'bá ró Ôvârî rî lïfî drï 'á rî, ní gõ nîlì ngá-tî ãmbá áníkâ 'dî 'bá yî lâzîlì gîlì ndrî vólé, ní f  r   d  l  õjílã gólîyî  z  b  r  'b  y  dr , g d  n  g  r  b  ân l  'd l  ám  v  b l  t  âr  'b  ám k  r . Õzõ n  õ'  t  'd  tr   t  r , n  â'd  'b '  ng -t  t nd  b  d u   r  ' l ." ²² Gõ'd  ág m v  'd  âr l  b  ú l  Y s  dr   t l   t  'd  r , k r  r 'b  l  dr   d  z . G d  dril  â'd z  t   s  r  r o , t l  g l  l   k  ng   y k   mb  'd  'b  y  l  l  g l  v l . G d  dril  ng z  n l  v l .

²³ Nîng  s , Y s  dr  g z  t   t l   t  âr  'b   y k  r  'b  y  dr  k , "M   t   n  dr  t  p t  i 

ró, rī'á âmbâ-âmbâ ró òjílã gólîyî ngá-tî ãmbá bê rî 'bá yî drí â'dózó òjílã Ôvârî kâ ró gólîyî drí ïcázó rîlî kûmû gólâkâ zèle tâ gólâkâ rî 'élé.

²⁴ Â'dô 'bâ'á âmbâ-âmbâ ró gólîyî drí lâvûlî gârã tâ ãmbâ-âmbâ ïnjîgó drí 'e'á ûsûlâ ûjûrî filí kôrô lîbîrã 'bú 'asî rî drîj sî." ²⁵ Gõ'dá tâ ârî 'bá Yésû kâ 'dî 'bá yî ârî ïyî úlî gólâ drí âtálé 'dî bê rî, tû lâ yî drí â'dízó rôô úlî 'dî 'bá yî drí sî. Gõ'dá drîlîyî Yésû rî ïjízó kî, "Özõ ã'dô trá ïtí rî, òjílã gólîyî Ôvârî drí 'e'á pâlâ rî â'dô 'bâ'á ïyíkâ òjílã ángô rî 'bá yî ï'dî yâ?"* ²⁶ Yésû drí lîfî jâzó võ ndrêlé gólîyî ngálâ ró, gõ'dá drîlâ gõzó tâ âtálé kî, "Ngá gólîyî òjílã mvá drí ïcálé kô 'élâ rî, Ôvârî ïcâ trá 'élâ ndrî."

²⁷ Nîngá sî rî, Pétêrõ drí ngâzó tâ âtálé Yésû drí kî nî rî, "Ní ndrê drë, ãmâ lâjó'bá áníkâ rî 'bá yî, mä âyê ngá ãmâ nyâányâ kâ rî 'bá yî trá ndrî ânîzó 'dêlé ní vósî tâ ârî 'bá áníkâ ró. Ïtí rî, tâ tândí gólâ ãmâ drí 'e'á ûsûlâ Ôvârî drîgá sî ïzátú rî íyíkâ ã'dô 'î yâ?"

²⁸ Gõ'dá Yésû drí tâ-drî lôgõzó lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drí kî, "Má âtâ ãní drí tâ pâtîj ró, mâ gólâ Ôvârî drí âjólé trá ûrú lésî nô, kâyî gólâ má drí 'eozó ngá ndrî 'bâlê ó'dí ïzátú rî sî rî, má â'dô 'e'á rîlî kífî ámákâ drîj kûmû ángí ró drí-âcê bê. Gõ'dá ãní lâjó'bá ámákâ mûdrî-drî-lâ-gâ-rî rî 'bá yî â'dô 'e'á rîlî má bê kífî mûdrî-drî-lâ-gâ-rî rî 'bá yî drîj kûmû ró tâ-vó õrî òjílã Ísîrâ'élê kâ rî kâ

* ^{19:25} 19.25 Tâ ârî 'bá Yésû kâ 'dî 'bá yî ïjî tâ 'dî ïtí 'dî rî, tâlâ tâ ïsû gólîyíkâ 'á rî, ngá-tî ãmbá 'dî ââ'dô lâmbé õrê Ôvârî drí fêlê òjílã drí rî ï'dî. Ïtí rî, òjílã ngá-tî bê dûû rî â'dô ïyî òjílã tândí 'î.

mûdrí-dr̄i-lâ-gâ-r̄i r̄i 'bá yí kâ kîlî. ²⁹ Gõ'dá õjîlã ndr̄i gólîyî 'bâ íyîkâ âyé 'bá, átá lâ yî, ândrê lâ yî, mvá lâ yî,  drúpî lâ yî, ízó lâ yî, ngãtâ ámvú yí bê âyé 'bá 'dëzó má vósí tâ ârí 'bá ámákâ ró r̄i, ngá gólîyî drí 'e'á ûsúlâ ámâ átá Ôvârî drígá sî  zátú r̄i â'dô 'e'á lâvûlî g r d  ândâlâ kámá- l  ngá gólîyî drí ây l  r̄i dr pî sî. Gõ'dá gólîyî â'dô kp  lédr -lédr   d k k   k  r  ûs ' . ³⁰ Gõ'dá  t  r , õjîlã d u t b  ngb ângb n  ndr l   y   jîl   mb - mb  r  'b  y ,  z t  r , g l y  â'd  â'd '   jîl  t k  r  Ôvârî r  l f  dr  ' , g l y  â'd  g '  v l  ' l . Gõ'd   jîl  g l y  d u g l y  ngb ângb n  r '  ndr l   y   jîl  t k  r  'b  y ,  z t  r , g l y  â'd  â'd '   jîl   mb - mb  r  Ôvârî r  l f  dr  ' , g l y  â'd  ' b '  s s  ' l .

20

 l  m n g o  l t  g l  Ôvâr  dr  ' z  dr -'  f l   j l  dr   z t  r 

t s i r 

¹ Gõ'd  n ng  s i r , Y s u dr   t z  t   mb l   l  m n g o  s i t  â  'b  íy k  r  'b  y  dr  l t  g l  Ôvâr  dr  ' z  dr -'  f l   j l   y k  dr   z t  r  t s i. G l  k , "L t  g l  Ôvâr  dr  ' z  dr -'  f l   j l   y k  dr  r  r '  ny   z   g   z   m v  l p  r  k t . K y   z  s i,  kp  c  n , g l  dr  ng z  n l  v  ng  l z  k  g l  r  ' l , n '   j l  l n d l    n  r   y  l s i ' l   m v   y k  ' d  '   d   s . ² G d   m v  l p   s u  j l  b  l s i ' l   m v   y k  ' d  '  r , g l  dr  t   b z   j l   y k  b   d   t nd  k y   l   k  f l  dr l y  ndr   c - c  r . G d  dr l y  t -dr 

lâ lēzó. Nīngá sī rî, ámvú lípî drí gólîyî jõzó nī'á lôsī 'ělé ámvú íyíkâ 'dī 'álâ.

³ "Nīngá sī, ̄itú-pá njî-dr̄i-lâ-sû c̄ínó 'dī kâ rî sī, ámvú lípî 'dī drí nīzó gõlé kpá ó'dí vō ngá lâzì kâ gîlî 'dī 'álâ. Gõ'dá drilâ nīzó ojílā ãzâ 'bá yî ūsúlî, rî'á íyî âdré'á tólâ tâkó ̄ití. ⁴ Gõ'dá drilâ tâ âtázó drilîyî kī nī rî, 'Ní nī kpá nī'á lôsī 'ělé má drí ámvú 'álâ, má â'dô ̄adî mbî lôsī ãnî drí 'ělé má drí kâyî ̄andrō nô kâ sī rî fē'á ãnî drí.' Gõ'dá drilîyî ngãzó nîlî lôsî 'ělé.

⁵ "Gõ'dá ̄itú-pá câ bê mûdrí-dr̄i-lâ-gâ-rî ̄itú-äyí sī rî gõ'dá kpá ̄itú-pá nâ lânjátulí bê rî, ámvú lípî 'dī drí kpá tâ âlô-âlô 'dī 'ězó. Drilâ nīzó kpá ó'dí vō ngá lâzì kâ gîlî rî 'álâ, nī'á ojílā lôndâlê ânî'á lôsî 'ělé ámvú íyíkâ 'dī 'á. ⁶ Gõ'dá câ bê lânjátulí bê ̄itú drí 'bârē 'ě'á nī'á filí rî 'á rî, ámvú lípî 'dī drí nīzó gõlé kpá ó'dí vō ngá lâzì kâ gîlî rî 'álâ. Drilâ nīzó ojílā ãzâ 'bá yî ūsúlî rî'á âdré'á íyî tâkó tólâ vō ngá lâzì kâ 'dī 'á. Gõ'dá drilâ tâ ijízó gólîyî tí kī, 'Ní rî âdrélé nõngá ̄itú kâjálü tâkó lôsî 'e ̄akó ̄adô tâsî yâ?' ⁷ Gõ'dá drilîyî tâ-dr̄i lôgõzó kī nī rî, 'Ojílâ âzâkâ yû lôsî fē 'bá ̄amâ drí 'ělé.' Gõ'dá ámvú lípî drí gõzó tâ âtálé drilîyî kī nī rî, "Dõvó nī nī kpá lôsî 'ělé má drí ámvú 'álâ.' Gõ'dá drilîyî nīzó kpá lôsî 'ělé.

⁸ "Gõ'dá câ bê vō drí 'erē ̄anîlî rî 'á rî, ámvú lípî drí tâ âtázó dr̄i-'bá íyíkâ lôsî kâ drí kī, 'Ní âzì lôsî 'e 'bá 'dī 'bá yî, ní fē ró ̄adî gólîyî drí. Ní ̄itô ̄adî fêlé ojílâ gólîyî lôsî ̄itô 'bá 'ělé lânjátulí bê rî 'bá yî rú sī, câlé gólîyî lôsî ̄itô 'bá 'ělé ̄akpâ c̄ínó rî 'bá yî rú.' ⁹ Gõ'dá ojílâ gólîyî lôsî ̄itô 'bá 'ělé lânjátulí 'ásî rî 'bá yî ânî íyî bê ̄adî íyíkâ trôlé

rî, dr̄i-'bá lôsî kâ f   g  l  y   dr     d   lôsî k  y     l  
 k   r   k     'd  . Kp     t  ,   j  l   g  l  y   ndr     mv   l  p  
 dr     z  l     n  '   lôsî '  l   r   'b   y  , dr  -'b   lôsî k   f  
 kp     d   lôsî k  y     l   k   r   k     'd   g  l  y   dr   ndr  .
 10 G  'd     j  l   g  l  y   lôsî   t   'b   '  l     k  p   c  jn   r  
 l  s   r   'b   y     n     y   b     d     y  k   tr  l   r  , g  l  y     s  
 t   tr   k   n   r  ,   'd     d   f  '     y   dr   l  v  l   g  r     d  
 fel     j  l   g  l  y   lôsî   t   'b   '  l   l  nj  t  l   b   r   'b  
 y   dr   r   dr   s  . G  'd     f   kp     d   lôsî k  y     l   k  
 r   k     'd   g  l  y   dr  .

11 "G  'd   g  l  y   tr     d     y  k   b   r  , dr  l  y     t  z  
 r  '   l  z  l     l   ng  r  -ng  r   b     mv   l  p   'd   r  .
 12 G  'd   dr  l  y   ng  z   t     t  l     mv   l  p   dr   k  ,
 '  j  l   g  l  y   lôsî   t   'b   '  l   l  nj  t  l   '  s   r   'b   y  
 '     y   lôsî   d     t  . G  'd     m   r   g  g     m  k   lôsî
 '   'b     t   k  q  l     t     m   dr   s   n   r   'b   y  ,   'd  
   d   f  '     m   dr     c  -  c   r     j  l   g  l  y   lôsî   t   'b  
 '  l   v  l   l  s   r   'b   y   b     g     t   r   y  ?" 13 G  'd  
   mv   l  p   dr   g  z   t     t  l   lôsî '   'b     l   g  l  y  
 l  f  l     s   r   dr   k  , '  m   r  -l  -  z  y  , n   l     t  -dr  
 tr     d   k  y     l   k   '  '   f  l     n   dr   r   t  s  . M     d  
   n   k  . 14 N     t     d     n  k  , n   n   g  l     n   dr   'b  
 '  s  . M   l   kp     d   f  l     c  -  c   r     j  l   g  l  y   lôsî
   t   'b   v  l   l  s   r   'b   y   dr     z   m   dr   f  l     n  
 dr   'd   k  t  . 15 N     s     n  k   b  -r  ,   'd   k   r  '   mb  
 m   dr   t   g  l   m   dr   l  l   '  l   r   '  z     d     m  k  
 s     z   m   dr   l  l   r   k  t   y  ? G  'd   t  l     'd   '  
   n   dr     d  z     w   r   m   b   y  ?   n   r  '     w   r  
 m   b   t  l   t   g  l   m   dr   '  l   t  nd   r     j  l   p  l  
 r   t  s   y  ? M     'd     c  '   t   g  l   m   dr   l  l   '  l  
 r   '  l     z   m   dr   l  l   r   k  t     d     m  k   s  ."

16 G  'd   Y  s   nd  l   b     l   m  n  g   l  t   g  l  

Ôvârî drí 'ēzó drí-'â fêlé õjílā íyíkâ drí rî tâsî rî, drilâ gôzó tâ âtálé kî nî rî, "Õjílā dûû tibê ngbâângbânô ndrêlê ïyî õjílâ âmbâ-âmbâ ró rî 'bá yî â'dô ïyî â'dô'á izzatú õjílâ tâkó ró Ôvârî rî lîfî drî 'á, gólyî â'dô gô'á vólé 'álâ. Gô'dá õjílâ dûû gólyî ngbâângbânô rî'á ndrêlâ ïyî õjílâ tâkó ró rî 'bá yî, izzatú rî, gólyî â'dô â'dô'á õjílâ âmbâ-âmbâ ró Ôvârî rî lîfî drî 'á, gólyî â'dô 'bâ'á sisí 'álâ."

Tâ Yésü drí iyî õdrâ tâ âtázó kpá ó'dí lâjó'bá íyíkâ

rî 'bá yî drí rî

(Márâkô 10.32-34; Lükâ 18.31-34)

¹⁷ Gô'dá nîngá sî, Yésü yî drí ngâzó nîlî Yérôsâlémâ 'álâ tâ ârî 'bá íyíkâ rî 'bá yî bê. Gô'dá gólyî ôtírî rî'í nîlî lâtî 'ásî rî, drilâ ngâzó lâjó'bá íyíkâ mûdrí-drí-lâ-gâ-rî rî 'bá yî drîlî gbíyá lâtî gârâr drî 'á tâ ârî 'bá 'dî 'bá yî lâfâlé sî, tâlâ yî ã'dô ró bê cé ïyî drî'í sî. Gô'dá Yésü drí tâ gólyî 'ë 'bá rû 'élé yî drí Yérôsâlémâ 'álâ rî tâ lâ âtázó gólyî drí. ¹⁸ Gólâ kî, "Nî ârî drê, ãmâ trá 'ë'á nîlî Yérôsâlémâ 'álâ nô. Mâ gólâ âjólé ûrú lési nô, áâ'dô 'ë'á ámâ drí-bâ fêlé drî-'bá ángí Yûdâ yî kâ rî 'bá yî drígá gô'dá kpá lâ'bí îmbâ 'bá rî 'bá yî bê. Gólyî â'dô 'ë'á tâ-vó ámákâ kîlî ányâ ró, tâlâ úfû ró mâ bê. ¹⁹ Gô'dá gólyî â'dô ïyî ámâ drí-bâ fê'á õjílâ âtrâ Rómâ kâ rî 'bá yî drígá. Ítí rî, gólyî â'dô ámâ lârâkô lô'ë'á. Gólyî â'dô ámâ cã'á ônjóró'bí sî, gô'dá gólyî â'dô ámâ îpá'á fê lâlî-lâlî drî'í má drí drâzó. Gô'dá kâyî nâ sî, má â'dô lîdrí'á kpá ó'dí õdrâ 'ásî." Gô'dá Yésü âtâ úlí

'dī 'bá yî bê lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yî drí rî, drílîyî ngāzó gôlé tā ârî 'bá íyíkâ 'dī 'bá yî lāfálé.

Tā Yākóbā yî Yōwánī bê ândrê lâ yî drí tā ijízó Yésū tí

*íyî mvá yî tâsî rî
(Márâkô 10.35-45)*

20 Gõ'dá nîngá sî rî, Zēbëdáyô rî òkó drí ngāzó mvá lâ yî rî Yākóbâ yî Yōwánî bê drílî âfôzó gólîyî bê lājó'bá 'dī 'bá yî lāfálé sî. Drílîyî nîzó câlé Yésû lâgâtí. Gõ'dá câ íyî bê Yésû lâgâtí rî, òkó rî gógó drí ngāzó 'â'î tîlî vûdrí Yésû ândrá tâ ìnjî sî. Gõ'dá drílâ tâ ijízó Yésû tí íyî mvá 'dī 'bá yî tâsî. **21** Gõ'dá Yésû ârî úlî gólâkâ 'dī bê rî, drílâ tâ ijízó òkó 'dī tí kî nî rî, "Ní lê má õ'ê â'dô ï'dî nî drí yâ?" Gõ'dá òkó 'dî drí ngâzó tâ âtâlé Yésû drí rú'bá lô'bâ-lô'bâ sî kî nî rî, "Izátú kâyî gólâ nî drí 'êzó rîlî kúmú ángí ró ángó nõ drílî rî tú rî, nî 'bâ ámâ mvá nõ 'bá yî rîlî nî bê, âlô rî òrî íyíkâ ánî drí-ágó drí lésî ró gõ'dá ãzâ rî òrî íyíkâ ánî drí-lijí drí lésî rî 'á."

22 Gõ'dá Yésû drí tâ âtázó Yākóbâ yî drí Yōwánî bê kî, "Tâ gólâ ánî drí tâ lâ ijílî má tí sî 'dî rî, nî nîjí tâ ífí lâ kô. Nî â'dô ïcâ'á cú ngá mvûlî ïgâa mvá lâñjô kâ gólâ má drí 'êzó ngá mvûlî 'á lâ sî rî 'ásî má bê yâ?" Gõ'dá drílîyî tâ-drí lôgôzó Yésû drí kî nî rî, "Âwô, ámâ rî'á njââ ngá mvûlî ïgâa mvá lâñjô kâ 'dî 'ásî." **23** Gõ'dá Yésû drí tâ-drí lôgôzó drílîyî kî nî rî, "Nî â'dô ngá mvû'á trá cú ïgâa mvá lâñjô kâ 'dî 'ásî. Gõ'dá mâ rî'á drí-âcê ãkó õjilâ gólîyî 'ê 'bá rîlî ámâ gârâa drí 'á rî 'bá yî njîzó.

Ámâ átâ êdê võ 'dî 'bá yî trá õjílã gólîyî gólâ drí 'ẽ'á njílâ nî rîlî 'á lâ rî 'bá yî drí."

²⁴ Gõ'dá lâjó'bá ãmbúkû Yésû kâ mûdrí 'dî 'bá yî ârî ïyî tâ Yâkóbâ yî Yôwánî bê ândré lâ yî drí ïjílî Yésû tí gólîyî tâsî 'dî tâ lâ bê rî, drílîyî â'dózó ãwârî ró Yâkóbâ yî rú Yôwánî bê. ²⁵ Tâ 'dî tâsî rî, Yésû drí lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî âzízó ndrî ânîlî yî lâgâtí. Gõ'dá drílâ tâ âtázó gólîyî drí kî, "Mî nî trá kî nî rî, kúmú 'bâsúrú kâ rî 'bá yî rî rîlî 'bâsúrú íyíkâ rî 'bá yî drílî mbârâkâ sî. ²⁶ Gõ'dá ânî lâjó'bá ámákâ rî 'bá yî lâfálé 'á rî, nî 'é ìtí kô. Gólâ tibê lê 'bá â'dólé ãmbá ró ânî lâfálé 'ásî Ôvârî rî lîfî drî 'á rî, gólâ ï'bû rû íyî âzí-âzí yî drí ndrî. ²⁷ Õjílã ânî lâfálé sî gólâ tibê lê 'bá â'dólé ãmbá ró sísî íyî âzí-âzí yî drílî sî Ôvârî rî lîfî drî 'á rî, gólâ ââ'dô râgïjî ró rû ï'bûlî âzí-âzí lâ yî drí ndrî. ²⁸ Tâ 'dî tâsî rî, mâ rî gógó âjólé ûrú lésî nô, má ânîlî kô ââ'dô ró bê rû ï'bûzó má drí. Má ânîlî rû ï'bûlî âzí-âzí yî drí gõ'dá kpá ámâ nyâányâ félé drâlê õjílã dûû tâsî, tâlâ má ìnjî ró gólîyî bê tâ ònjí ïyíkâ 'ásî."

*Tâ Yésû drí lîfî ãkó lé 'bá rî rî 'bá yî lîfî lâ yî
êdézó rî*

(Márâkô 10.46-52; Lúkã 18.35-43)

²⁹ Gõ'dá nîngá sî rî, Yésû yî drí ngâzó nîlî zââ
âcî ïyíkâ 'á lâjó'bá íyíkâ rî bê, nî'á Yêrôsälémâ
'álâ. Gõ'dá drílîyî ânîzó âcâlé jârîbâ gólâ zîlî
Yérïkô rî 'á. Gõ'dá gólîyî õtirî jârîbâ 'dî âyé rî,
õjílã õ'bí dûû drí ngâzó 'dêlê gólîyî vósî. ³⁰ Gõ'dá
tólâ rî, Yésû yî õtirî 'bââ lâvû 'á lâtû 'ásî rî, ãgô lîfî
ãkó lé 'bá ró âzâ 'bá yî bê rî 'á rî lâtû gârâ drî 'á.
Gõ'dá gólîyî ârî ïyî tâ bê kî'á nî rî, 'dîlî ã'dô Yésû

ĩ'dî rî'á lâvû'á rî, drílîyî ngâzó trêlé lâzí bê kî nî rî, "Yésû, ní 'bâ ãmâ ĩzâ õgâ ní drîj, nî ĩ'dî tibê Ôvârî drí tâ lâ âtâlé kî'á nî rî, â'dô ânî'á ãmâ pâlê nõ, ní pâ ãmâ."

³¹ Nîngá sî, õ'bí 'dî 'bá yî ârî ỹyî bê ôtrê-ôtrê lîfî ãkó lé 'bá 'dî 'bá yí kâ rî, drílîyî tâ lôgôzó gólîyî drîj mbârâkâ sî kî, "Nî ôtrê kô, nî rî títí." Gô'dá gbô lé ĩtî rî, lîfî ãkó lé 'bá 'dî 'bá yî drí ngâzó rî'á ôtrêlê lâvûlî gäqrä sisí rî drîj sî kî nî rî, "Nî ĩ'dî tibê Ôvârî drí tâ lâ âtâlé kî'á nî rî, â'dô ânî'á ãmâ pâlê nõ, ní ndrê ãmâ ĩzâ! Ánî 'â ãjâ'dî ãmâ rú! Ní pâ ãmâ!"

³² Gô'dá Yésû drí âdrézó lîfî ãkó lé 'bá 'dî 'bá yî ãzílî ânîlî yí ngâlâ. Gô'dá gólîyî âcâ bê Yésû lâgâtí rî, Yésû drí tâ ijízó gólîyî tí kî nî rî, "Nî lê má drí ã'dô 'êlé ãnî drí yâ?" ³³ Gô'dá drílîyî tâ-drî lôgôzó Yésû drí kî nî rî, "Kúmú, ní njî ãmâ lîfî, tâlâ mânndrê ró vô bê!" ³⁴ Ĩtî rî, gólîyî ĩzâ drí gâzó Yésû rú. Gô'dá Yésû drí gólîyî lîfî dôzó. Gô'dá gólâ dôlê bê gólîyî lîfî rî, kôrô gólîyî lîfî drí rû njîzó vô ndrêlê dôdô. Nîngá sî rî, drílîyî ngâzó 'dêlé Yésû vósî.

21

*Tâ Yésû rî lûyízó fîrî 'á Yérôsâlémâ 'álâ rî
(Márâkô 11.1-11; Lükâ 19.28-40; Yôwánî 12.12-19)*

¹ Gô'dá nîngá sî, Yésû yî nî ỹyî bê tâ ârî 'bá iyíkâ 'dî 'bá yí bê ãnyî 'e'á câlé Yérôsâlémâ rú rî, drílîyî câzó 'bädrî mvá zîlî Bëtëfágë rî 'álâ úní gólâ fê dô kâ zîlî õlívî rî bê yí drîj rî lâgâtí. Gô'dá nîngá sî rî, Yésû drí tâ ârî 'bá iyíkâ rî rî 'bá yî

âzízó jõlé nñlí sisí 'álâ. ² Gõ'dá Yésü drí tã âtázó drilÿi kĩ, "Nñ nñ filí 'bãdrí mvá Bëtëfágë ãmâ ágá 'álâ nã 'á. Õzõ nñ õcâ trá tolâ rí, nñ â'dô dõngí ândrê ûsú'á mvá lâ bê ólô'í trá. Ítí rí, nñ âtã gólÿi âjílí má drí nõlé. ³ Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ iijí ãnî trá kí'á nñ rí, nñ rí dõngí 'dõ 'bá yí âtilí ã'dô tãsí yä rí, nñ âtâ kí nñ rí, 'Kumú ãmákâ lë nñ, gólâ â'dô lôgõ'á lâ 'wãâ vólé.' "

⁴ Yésü âtâ tã tã ârí 'bá gólâkâ 'dõ 'bá yí drí Ítí 'dõ, tälâ úlí gólâ tã  ngü 'bá Zékäríyä drí âtálé trá  kû ró nã rí â'dô rû 'e'á té õzõ drilâ  ngü'lí trá rí kâtí kí'á nñ rí,

⁵ "Nñ âtâ tã õjílã Yérösâlémâ kâ drí kĩ, 'Nñ ndrê drë, kumú ãníkâ rí'á ân'á ãnî ngálâ.

Gólâ lôgõ íyì nyâányâ trá vüdrí, gólâ mbã trá dõngí drÿi, gólâ rí'á ân'á dõngí mvá drÿi.'

Zékäríyä 9.9

⁶ Ítí rí, tã ârí 'bá rí 'dõ 'bá yí drí nñzó tã 'dõ 'e'le té õzõ Yésü drí âtálé 'dõ kâtí. ⁷ Gólÿi drí dõngí ândrê 'dõ âtrõzó mvá lâ bê âjílí Yésü drí. Gõ'dá drilÿi ítá ïyíkâ âtrõzó, ân'á 'bälâ dõngí 'dõ 'bá yí drÿi. Gõ'dá Yésü drí mbazó rílí dõngí mvá 'dõ drÿi, tälâ yí nñ ró bê filí drÿ lâ Yérösâlémâ 'álâ. ⁸ Nïngá sñ rí, õ'bí dñu drí ítá ïyíkâ âtrõzó 'bëlé vüdrí láfí drÿi sñ. Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yí gólÿi láfálé sñ rí ônjõ ïyíkâ mbírá bí rí 'dõ lô'bélé vüdrí láfí drÿi sñ, tälâ Yésü õnñ ró dõngí 'dõ bê drÿ lâ 'ásñ. Gólÿi 'ê tã 'dõ Ítí 'dõ Yésü rí ìnjízó. ⁹ Gólÿi õtírí 'bää rí'á nñ'á rí, õjílã õ'bí gólÿi rí 'bá nñlí Yésü yí bê 'dõ 'bá yí, gólÿi 'dë 'bá sisí rí 'bá yí gõ'dá gólÿi 'dë 'bá vólé lésí rí 'bá yí bê, drilÿi ngazó rí'á Yésü

rî lûyílî kî nî rî, "Mã lûyî nî kúmú gólâ 'bâlé trá 'dýî pâ 'bá ró rî. Ôvârî ñfë ñrë ní drí, nî tibê ânî 'bá mbârâkâ gólâkâ bê rî. Ôvârî 'bûû 'álâ rî, rú lâ ã'dô lûyílî lûyî rôô."

¹⁰ Gõ'dá Yésü yí cå bê Yérôsâlémâ 'álâ rî, ñjílã ndrî järíbä Yérôsâlémâ kâ 'á 'dî 'bá yí drí â'dózó lârõ-lârõ ró. Gõ'dá drílîyî tâ ïjízó ïyî vó 'ásí kî nî rî, "Ágô nõ íyíkâ ã'dî ï'dî yâ?"

¹¹ Gõ'dá ñ'bí gólîyî ânî 'bá Yésü yí bê 'dî 'bá yí drí tâ-drî lôgôzó drílîyî kî nî rî, "Nõô Yésü Nâzârétä 'bâdrî Gâlîlâyâ kâ rî lésí, gólâ Ôvârî drí tâ lâ 'bâlé 'e'á âjólâ tâ ۀngü 'bá ró rî ï'dî."

Tâ gólîyî Yésü drí 'e'lé ã'dî-drî jó ángí Ôvârî kâ rî kâ 'álâ

rî 'bá yí

(Márâkô 11.15-19; Lükä 19.45-48; Yôwánî 2.13-22)

¹² Gõ'dá nîngá sî rî, Yésü drí ngâzó nñlî fñlî ã'dî-drî jó ángí Ôvârî kâ rî kâ 'álâ. Gõ'dá gólâ fî bê tólâ rî, drílâ ngá lâzí 'bá gõ'dá kpá ãmámô lâzí 'bá ngá fefê ró Ôvârî drí rî 'bá yí ûsúzó ngá ïyíkâ lâzí'á lâgî ñnjí sî. Gõ'dá gólâ drí kpá ñjílã gólîyî rî 'bá ۀdî ñrî ngíngî ïkûrâlé ۀdî ñrî ãzâ 'bá yí kâ sî rî ûsúzó. Gõ'dá Yésü ûsû tâ 'dî bê ïtí rî, gólâ drí ngâzó ñombâ ró ñjílã 'dî 'bá yí bê. Gólâ drí ngâzó târâbízâ rîzó ۀdî ïkûrâlé drî lâ 'á rî drî lâ âkólé ndrî vûdrî. Gõ'dá Yésü drí kpá gbá'dá ñjílã gólîyî rî 'bá ãmámô 'dî 'bá yí lâzílî gîlî rî 'bá yí kâ drî lâ âkózó vûdrî. Nîngá sî, Yésü drí ngâzó ñjílã

'dī 'bá yī lâdrólé ndrī vólé ã'dí-drī jó ángí Ôvârî
kâ rî kâ 'dī 'ásī úlî âtâ-âtâ bê kī,

13 “Íigī trá búkū Ôvârî kâ 'á kī nī rî, ‘Jó ámákâ
rī'á vō gólâ rîzó râtâã 'élé má drí 'á lâ rî
í'dî.’

Ísáyā 56.7

Gõ'dá nī jâ jó ámákâ 'dī trá â'dólé vō ūgú yî drí
rîzó ngá ïyíkâ lâpílî 'á lâ rî kâ ró.”

14 Nîngá sî rî, õjílã gólîyî lîfî ãkó lé 'bá rô rî 'bá
yî gõ'dá gólîyî õnjõ rô rî 'bá yî bê, drílîyî ânîzó
Yésû ngálâ ã'dí-drî jó ángí Ôvârî kâ rî kâ 'dî 'á.
Gõ'dá Yésû drí õjílã 'dî 'bá yî êdészó ácálé dódó
ngá lâzé gólîyíkâ 'dî 'bá yî 'ásî. **15** Gõ'dá drî-'bá
ángí Yûdâ yî kâ rî 'bá yî gõ'dá kpá lâ'bí îmbá
'bá rî 'bá yî bê, ndré ïyî tâ lârâkô Yésû drí 'élé
'dî 'bá yî bê, gõ'dá gólîyî ârî 'dîyímvá bê rî'á ïyî
ôtré'á Yésû rî lûyî-lûyî bê kî nî rî, “Mâ lûyî nî gólâ
kûmú, Dâwûdî rî ózôwá ró” rî, drílîyî â'dózó âwâ
ró Yésû rû. **16** Ítí rî, drílîyî Yésû rî ijízó kî, “Ní
ârî tâ 'dîyímvá 'dî 'bá yî drí rî'á âtálâ 'dî trá yâ?
Gólîyî rî rî'á ánî lûyîlî ítí 'dî ã'dô tâsî yâ?” Gõ'dá
Yésû drí tâ-drî lôgôzó drílîyî kî nî rî, “Ãwô, má
ârî tâ gólîyíkâ 'dî trá. Nî zí tâ gólâ Dâwûdî drí
âtálé Ôvârî drí kî'á nî rî, ‘Ní 'bâ 'dîyímvá õnyíkô
trá 'dîyímvá õdé bê ánî lûyîlî ïyî tî sî’ rî kô yâ?”
17 Nîngá sî, Yésû drí ngázó drî-'bá 'dî 'bá yî âyélé.
Drílâ fôzó vólé Yêrôsâlémâ 'ásî. Drílâ nîzó jârîbâ
Bêtánî kâ rî 'álâ. Gõ'dá drílâ  'dú kõzó ãkpâ tolâ.

Tâ Yésû drí mbârâkâ tâ lêlê kâ â'dázó

kānágōwá fē rú rî
(Márākō 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Gō'dá nīngá sī, kāyî dr̄izō lâ ãzâ rî sī
 ākpākā'dā cūnó, Yésū yî drí ngāzó nī'á gōlé
 lājó'bá iyikâ yí bē Yērōsālémā 'álâ. Gō'dá lātî
 dr̄ii sī rî, gólâ gō'dá trá lōfó ró. ¹⁹ Gō'dá gólâ
 drí kānágōwá fē ndrēzó lātî gārā dr̄i 'á bí bē
 ngbūkpū. Gō'dá drílâ nīzó kānágōwá fē 'dī lō'wâ
 lâ ndrēlē, ã'dô ró bê yí drí nyâlé lōfó drí. Gō'dá
 gólâ ûsú lō'wâ lâ kô. Gólâ ûsû cé bí lâ ū' dî. Tâ 'dî
 tāsī rî, Yésū drí kānágōwá fē 'dī tr̄izó kī, "Ní ìcâ
 ánikâ lō'wâ ãzâkâ 'wâlê kó kô." Gō'dá kôrô fê
 'dī drí ândrázó drâlē. ²⁰ Ítí rî, lājó'bá Yésū kâ 'dī
 'bá yî ndrē ū'yî bê tâ gólâ rû 'e' 'bá 'dī Ítí rî, tî lâ ū'yî
 drí ã'dízó ndrûndrú. Gō'dá drílŷi tâ ïjízó Yésū tí
 kī nī rî, "Fê 'dī ândrà 'wââ drâlē Ítí 'dī ángô tí ró
 yâ?" ²¹ Gō'dá Yésū drí tâ-dr̄i lôgôzó lājó'bá iyikâ
 'dī 'bá yî drí kī, "Má âtâ ãnî drí tâ pâtii ró, õzō nī
 ã'dô cú tâ lélê bê Ôvârî 'á gō'dá tâ ïsû ãnî pîpîsîlî
 'á rî ã'dô kô r̄i r̄i rî, nî ã'dô ìcâ'á cú tâ gólâ má
 drí 'élé fê nō drí nō 'élé, gō'dá nî ã'dô ìcâ'á cú
 tâ ãzâ 'bá yî 'élé gârâ nōô dr̄ii sî. Õzō nî ãâtâ tâ
 úní ángí drí kī, 'Ní ngâ nî'á 'dělê lîmvû ândrê 'á'
 rî, tâ rî 'dī ã'dô rû 'e' 'á, õzō ãnî drí âtâlé 'dī kâtí.
²² Õzō nî ã'dô cú tâ lélê bê Ítí rî, ngâ gólâ ãnî drí
 tâ lâ ïjílî Ôvârî tí râtââ sî rî, nî ã'dô ûsû'á lâ."

*Tâ dr̄i-'bá ángí Yûdâ yí kâ rî 'bá yî drí Yésû rî
 ïjízó*

dr̄i-äcê gólâkâ tâsî rî
(Márākō 11.27-33; Lükâ 20.1-8)

23 Gõ'dá nñngá sī rî, Yésū drí nñzó gõlé kpá ó'dí ã'dí-dr̄i jó ángí Ôvârí kâ rî kâ 'dî 'á Yérôsälémä 'álâ. Drílâ îtõzó r̄'á õjilâ îmbálé. Gólâ ôtirî 'bââ tâ îmbá'á rî, dr̄i-'bá ángí Yûdâ yí kâ rî 'bá yî gõ'dá gólîyî â'dó 'bá sísí-lési ró rî 'bá yí bê rî drí ânîzó ïyî tâ ïjilí Yésū tî kî, "Ní ûsû ánîkâ dr̄i-ãcê tâ nô 'bá yî 'ëzó â'dô 'ásî yâ? Â'dî f e dr̄i-ãcê nî nî drí rîzó tâ gólîyî nî drí r̄'á 'élâ 'dî 'bá yî 'él  yâ?"

24 Ìtí rî, Yésū drí tâ-dr̄i l g z z  drílîyî kî nî rî, " z  nî  l  tr  n l  kî'á nî,  dî f e dr̄i-ãc  nî m  drí tâ 'dî 'b  yî 'ëz  yâ rî, m  l   n  i jil  tâ i j   z  s ,  z  nî  l g z  tâ i j   m k  'd  dr  l  tr  rî, m  dr  g z z  g l  t b  dr -ãc  f e 'b  m  dr  r  â'd l   n  dr . **25** N   d  dr  t  m  dr , t  Y w n  b b t z  '  'b  r  r  k  t s ,  d  f e dr -ãc  g l  dr  r z  b b t z  ' l   jil  dr  r  n , Ôv r  f e n  ng t   jil  mv  f e n  y ?" G d  dr -'b  áng  Y d  y  k  'd  'b  y   r  i y  t  Y s  dr  i jil  'd  b  r , dr l y  ng z  r '  t   j l   y  v  ' s  k , " z  m    t  t  k  n  r , Ôv r   f e dr -ãc  n  Y w n  dr  r , Y s   d   m   j   k , m  l e  t  k  t  Y w n  dr  p l  r  '   d  t s  y ? **26** G d   z  m    t  k  n  r ,  jil  mv   f e dr -ãc  n  Y w n  dr  r ,  m  r '   r  r  t   jil  dr  '  ' l   m  dr  r  t s , t l  g l y  â'd  ng '   w  r   m  b . G l y  nd r  n   y  tr  k  n  r , Y w n  r '  t   ng  'b  ' ." **27** G d  dr l y  t -dr l y  l g z  Y s  dr  k , "M  n j  k   d  f e dr -ãc  n  Y w n  dr  y  r ." G d  Y s  dr  kp  t    t z  dr -'b  áng  Y d  y  k  'd  'b  y  dr  k  n  r , "M   c  kp  k   d l   n  dr  y  r ."

Tā mvá gólâ tā íyî átá kâ 'ẽ 'bá rî kâ

²⁸ Gõ'dá nñngá sī rî, Yésü drí ngãzó í'dígówá ãgô ãzâ mvá bê rî rî kâ ngílî drï-'bá ángí Yúdä yí kâ 'dî 'bá yî drí. Gólâ kî, "Ágô ãzâ bê rî'á mvá ágô bê rî. Drílâ ngãzó tâ âtalé íyî mvá sisí rî drí kî, 'Ámâ mvá, ní nî ãndrõ nî'á ngá 'wälé má drí ámvú 'álâ.' ²⁹ Gõ'dá mvá 'dî drí tâ-drï lôgõzó íyî átá drí kî nî rî, 'É'ẽ, má lêé kô.' Gõ'dá tâ 'dî vósí rî, drílâ gõzó tâ ïsû íyíkâ jälé, drílâ gõzó nîlî ngá 'wälé. ³⁰ Gõ'dá ãgô 'dî drí kpá tâ ãlô-ãlô 'dî âtázó íyî mvá ãdû rî drí. Gõ'dá mvá ãdû rî drí tâ-drï lôgõzó átá lâ drí kî, 'Ãwô, tátá, má â'dô nî'á ngá 'wälé.' Gõ'dá gólâ nñí kô." ³¹ Gõ'dá Yésü drí drï-'bá ángí Yúdä yí kâ 'dî 'bá yî ijízó kî, "'Dïyímvá rî 'dî 'bá yî lãfálé sî rî, mvá gólâ ángô rî 'ê tâ átá lâ drí lêlé rî nî yã?' Gõ'dá drílîyî tâ-drï lôgõzó Yésü drí kî, "Mvá gólâ sisí rî ï'dî."

Gõ'dá Yésü drí tâ âtázó drílîyî kî, "Má âtâ ãnî drí tâ pâtíyî ró, bélé-bélé û'dú 'bá õnjí rî 'bá yî gõ'dá õkó gólîyî ãgô kpâ 'bá ró rî 'bá yî bê, gólîyî ãnî drí ndrêlê tâ õnjí 'bá ró rî â'dô ïyî rû jâ'á nî sisí ãnî drí sî tâ lêlé Ôvârî 'á â'dozó õjílâ Ôvârî kâ ró. ³² Gõ'dá tâ â'dálâ ï'dî nõ, Yôwánî bâbâtízî 'ê 'bá ró rî ânî bê lâtî mbì â'dálé ãnî drí â'dozó tâ mbì 'ê 'bá ró Ôvârî rî lïfî drï 'á rî, nî gâ vólé trá dô tâ lêlé úlí Ôvârî kâ gólâ drí pêlé rî 'á. Gõ'dá bélé-bélé û'dú 'bá yî gõ'dá õkó gólîyî ãgô kpâ 'bá ró rî yî bê, gólîyî lê tâ trá tâ Yôwánî drí pêlé 'dî 'á. Gõ'dá nî ndrê tâ gólîyî drí 'elé 'dî bê rî, nî gâ vólé trá dô drï âjálé tâ õnjí ãníkâ 'ásî tâ lêzó úlí Ôvârî kâ Yôwánî drí pêlé ãnî drí 'dî 'á."

Tā Yésū drí úlí mānīgō ámvú 'wā 'bá oñjí rī 'bá
yí kā rī âtázó dr̄i-'bá ángí Yúdā yí kā rī 'bá yí rú
rī

(Márākō 12.1-12; Lúkā 20.9-19)

³³ Gō'dá nīngá sī rī, Yésū drí úlí mānīgō ãzâ
âtázó dr̄i-'bá ángí Yúdā yí kā 'dī 'bá yí drí. Gólâ
kī, "Nī ârī drē, ãgô ãzâ bê rī'á ámvú ángí íyíkâ
bê. Gólâ drí fē õzō âlâ'bâ kâtí gólâ rīzó õdrá
'elé lō'wâ lâ 'ásī rī ì'dízó dūu ámvú íyíkâ 'dī 'ásī.
Gō'dá drílâ ndōgō gãzó dîrî gbââ ámvú íyíkâ 'dī
rú sī, tâlâ ūgú gō'dá kõrõnyâ bê õzó lâtí ûsú âfízó
ámvú íyíkâ 'dī 'á kô. Gō'dá ámvú lípî 'dī drí vō
ãzâ êdészó gûäli- gûäli kúní 'á, tâlâ rīzó õdrá 'dī
zâlé 'á lâ. Gō'dá drílâ kpârá êdészó ãcê ûrû, tâlâ
õjilâ gólâ rī 'bá ámvú íyíkâ 'dī vó lâ ndrêlê rī drí
mbâzó rîlî dr̄i lâ 'á rī'á vō lôndrélê. Nîngá sī,
ámvú lípî 'dī drí ámvú 'wā 'bá ãzâ 'bá yí âzízó
âñi'á lôsî 'elé ámvú íyíkâ 'dī 'á nîngá. Gō'dá
drílîyî tâ ì'bîzó ámvú 'wâ 'bá 'dī 'bá yí bê fê ámvú
íyíkâ 'á 'dī 'bá yí lō'wâ lâ yí lâfálé lâ cälé gólîyí bê.
Nîngá sī, ámvú lípî 'dī drí ngâzó nîlî ãcî íyíkâ 'á
jêjê ró 'bâdrî ãzâ 'á. ³⁴ Gō'dá kâyî fê lō'wâ 'dī 'bá
yí drí kâzó rīzó ôkîlâ rî ãcâ bê rî, ámvú lípî drí
lajó'bá íyíkâ ãzâ 'bá yí jôzó ámvú 'wâ 'bá íyíkâ 'dī
'bá yí ngâlâ, nî'á fê lō'wâ gólâ íyíkâ ró rî âtrôlê
âjilí yí drí.

³⁵ "Gō'dá lajó'bá 'dī 'bá yí câ ïyî bê ámvú 'wâ
'bá 'dī 'bá yí ngâlâ rî, ámvú 'wâ 'bá 'dī 'bá yí drí
ngâzó 'dêlê lajó'bá 'dī 'bá yí drî. Drílîyî lajó'bá
âlô rî rûzó cälé, gō'dá drílîyî lajó'bá ãzâ rî fûzó,
gō'dá drílîyî lajó'bá ãzâ nâ lâ ró rî lûvûzó kúní
mvá sī.

36 “Gõ'dá ámvú lípî 'dĩ ârî tã ònjí ámvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî drí 'èle 'dĩ bê rî, drílâ gõzó kpá ó'dí lâjó'bá íykâ ãzâ 'bá yî jõlé lâvûlî gäqrä lâjó'bá gólâ drí jõlé sisí rî 'bá yî drñî sî. Gõ'dá lâjó'bá 'dĩ 'bá yî cå ūyî bê ámvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî ngálâ rî, ámvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî drí tã gólîyî drí 'èle lâjó'bá ámvú lípî kâ âjolé sisí rî 'bá yî drí rî 'ezó kpá lâjó'bá âjolé 'dĩ 'bá yî drí. **37** Gõ'dá ámvú lípî 'dĩ ârî tã gólâ rû 'ẽ 'bá lâjó'bá íykâ jõlé 'dĩ 'bá yî drí rî bê rî, gólâ drí tã ïsûzó kî nî rî, ‘Má â'dô ámâ mvá nyâanyâ rî jõ'á ámvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî ngálâ. Åzângá sî, gólîyî â'dô gólâ rî ïnjî'á.’ Gõ'dá  dûkû lâ ró, ámvú lípî drí gõzó íyî mvá rî jõlé gólîyî ngálâ. **38** Gõ'dá ámvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî ndrê ūyî ámvú lípî rî mvá bê rî'á ânî'á ūyî ngálâ rî, drílîyî tã  b zó ūyî v  'ásî kî, ‘D i ámvú lípî rî mvá  dî 'ẽ 'bá ngá nõ 'bá yî tr l  ndr  dr -v  ró ūyî drí rî.  dô  t  rî, m  f  g l  v l , t l  m  tr  r  b  ámv  'ẽ 'b  â'd l  dr -v  g l k  r  n  ng  ndr  '  l  n  'b  y  b   m  nyâanyâ dr .’ **39** Gõ'd  ámv  líp  'd i mv  l   c  b  g l y  ng l  r , dr l y  g l  r  r z  s l  l f l  v l  ámv  ' s . G d  dr l y  g l  r  f z .

40 N ng  s , Y s  dr  t  ij z  dr -'b   ng  Y d  y  k  'd  'b  y  t  k  n  r , ‘T  ïs   n k  '  r ,  z  ámv  líp    g  tr   c l  r , g l   d   d  t  ' '   d i ámv  'w  'b  'd  'b  y  dr  y ?’ **41** G d  dr -'b   ng  Y d  y  k  'd  'b  y  dr  t -dr  l g z  Y s  dr  k  n  r , ‘Ámv  líp  'd   d   j l   nj  t t  'd  'b  y   f ' . G d  dr l  g z  ámv  'w  'b  t nd  g l y  '  'b  l 'w   yk  r  f l  ūy  dr  mb  k y  f  l 'w  'd   k - k  k  s   z  'b  y   z l ,

ânī'á lôsī 'ělé ámvú íyíkâ 'dī 'á nñngá."

⁴² Gõ'dá Yésū drí tā âtázó dr̄i-'bá ángí Yúdã yí kâ 'dī 'bá yî drí kī nñ rî, "Tā ãnî drí lôgôlé má drí 'dī rī'á tā mbî 'î. 'Dõvó nî ̄sū drē ãnî nyãányâ tā." Gõ'dá Yésū drí gõzó tā ijílí gólïyî tí kî, "Nî zí tā gólâ íglíl búkû Ôvârî kâ 'á ámâ tâsî rî kô kî'á nñ rî,

'Jó âjû gólâ jó 'dī 'bá yî drí gälé trá dô rî,
gólâ trá ū' dî âjû tândí jó kâ tâ lâ drí lâzélé
gäqrä rî ró,
tâlâ gólâ ū' dî mbârâkâ jó-dr̄i kâ 'î.

Ôvârî 'ê tâ rî 'dî nñ â'dólé ïtí.
Tâ rî 'dî rī'á tâ gólâ ãmâ tû drí â'dízó tâ lâ tâsî rî ū' dî.' "

Lôngó 118.22-23

⁴³ Gõ'dá Yésū drí tā âtázó dr̄i-'bá ángí Yúdã yí kâ 'dī 'bá yî drí kî, "Tâlâ nî gâ vólé trá dô tâ lêlé má 'á rî drí sî rî, ândrâ-tândî gólâ Ôvârî drí 'ë'á félâ ãnî drí â'dózó òjílâ íyíkâ ró rî, Ôvârî â'dô 'ë'á tröllâ vólé ãnî drígâ sî félé òjílâ ãzâ 'bá yî gólïyî tibê 'ë 'bá ïyî tâ gólâ Ôvârî drí lêlé 'ělé rî 'bá yî drí, â'dô ró bê drílïyî lô'wâ tândí 'wãzó Ôvârî drí.

⁴⁴ ïtí rî, õzõ òjílâ ãzâ ūsî íyî pá trá jó âjû 'dî rú rî, gólâ rî pá â'dô ñõ'á. Gõ'dá õzõ jó âjû 'dî ãâ'dê òjílâ rî 'dî dr̄i rî, â'dô gólâ rî ôñõ'á cînyí-cînyí.*

⁴⁵ Gõ'dá dr̄i-'bá ángí Yúdã yí kâ ârî ïyî úlí mänïgõ gólïyî Yésū drí âtálé 'dî 'bá yî bê rî, gólïyî nñ trá kî nñ rî, Yésū rî úlí 'dî 'bá yî âtálé 'dî ïyî rú.

⁴⁶ ïtí rî, drílïyî rîzó lâtî lôndâlé 'ëzó Yésû rî rûlî.

* **21:44** 21.44 Úlí 'dî 'bá yî, tâ ífî lâ kî, òjílâ gólïyî Yésû rî gâ 'bá dô rî, lâñõ ñnjí têtë â'dô 'dë'á gólïyî dr̄i.

Gõ'dá gólīyî ìcá kô tã rî 'dî 'élé 'wââ ró, tâlâ gólīyî rî'á ūrî ró õ'bí 'dî 'bá yî drí sî, tâlâ õ'bí 'dî 'bá yî nî ïyî trá kî nî rî, Yésû rî'á tã ߁ংgû 'bá Ôvârî kâ 'î.

22

Tã Yésû drí i'dígówá kârámâ lágî kâ rî kâ ngîzó tã õjilâ drí 'ezó rîlî kumû Ôvârî kâ zélé rî tâsî rî

(Lúkâ 14.15-24)

¹ Gõ'dá nîngá sî rî, Yésû drí kpá i'dígówá ãzâ ngîzó õjilâ Yûdâ yí kâ 'dî 'bá yî drí tã õjilâ drí 'ezó rîlî kumû Ôvârî kâ zélé rî tâsî. ² Gólâ kî, "Tâ rîrî kâ kumû Ôvârî kâ zélé rî rî'á õzõ kúmú ángí ãzâ kârámâ lágî kâ êdé 'bá mvá lâ drí rî kâtí. Gõ'dá kúmú 'dî êdê kârámâ lágî kâ 'dî bê njââ rî, gólâ âtâ tã trá õjilâ dûû ãânî ró ïyî kârámâ rî 'dî 'á ūmú ró. ³ Gõ'dá kâyî gólâ 'ezó kârámâ lágî kâ 'dî 'élé rî âcâ bê rî, kúmú 'dî drí rû ì'bû 'bá íyíkâ jõzó nî'á tã âtálé õjilâ gólîyî yî drí âzílî rî 'bá yî drí, gólîyî ãânî ró ïyî kârámâ 'dî 'á. Gõ'dá õjilâ gólîyî âzílî 'dî 'bá yî l  e ïyî kô ânîlî kârámâ rî 'dî 'á.

⁴ "Gõ'dá õjilâ âzílî 'dî 'bá yî l  e ïyî bê kô ânîlî rî, gõ'dá kúmú 'dî drí rû ì'bû 'bá íyíkâ ãzâ 'bá yî jõzó kpá ó'dí v  râ bê tã âtálé õjilâ gólîyî gólâ drí âzílî sîsî 'dî 'bá yî drí   lô-  lô kî, 'Nî ndr   dr  , má fû ítî trá dûû. Má êdê ngá trá ndrî njââ, nî ânî 'wââ kârámâ nyâl  .' ⁵ Gõ'dá õjilâ v  râ jõzó gólîyî v   'dî 'bá yî drí v  lé g  zó dô tã rû ì'bû 'bá j  lé 'dî 'bá yî kâ ârîlî, tâlâ gólîyî rî ïyîngá trá l  sî ïyî nyâánâ kâ 'élé i'dî. Æzâ 'bá yî nî ïyîngá trá ngá

'wälé ūdī ūyî drí ámvú 'álâ. Gõ'dá ãzâ 'bá yî nî ūyîngá trá vō ūyíkâ lôsî kâ ãzâ 'bá yî 'ásî. ⁶ Gõ'dá òjílã gólîyî âzílî 'dî 'bá yî lâfâlé 'ásî rî, ãzâ 'bá yî drí ngâzó 'dêlé rû ū'bû 'bá 'dî 'bá yî drîjî gólîyî rûlî câlé ūnjí têtë ró, gõ'dá drîlîyî rû ū'bû 'bá 'dî 'bá yî ūrûkâ 'bá yî ūfûzó. ⁷ Gõ'dá kúmú 'dî ârî tâ rû 'ě 'bá 'dî bê ūtí rî, gólâ drí â'dózó ăwâ ró rôô. Gõ'dá drîlâ ngâzó ăjú 'bû 'bá ūyíkâ rî 'bá yî jõlé, nî'á òjílã 'dî 'bá yî ūfûlî gõ'dá kpá jârîbâ gólîyíkâ lôzâlé vôle.

⁸ "Dī' vósí rî, kúmú 'dī drí rû ɿ'bū 'bá gólâkâ ūrûkâ lâ âgō 'bá 'dī 'bá yî ɿzízó ânîlí yí ngálâ, gō'dá drílâ tâ âtázó drílîyî kî, 'Nî ndrê drê, ɭjílã gólîyî má drí ɿzílî sísí rî 'bá yî rî'á ɭjílã ɭnjí 'î. Gólîyî â'dó kô ɭjílã tândí ɭcálé ɿzílî rî yî rî'dî. ⁹ Tâ 'dî tâsí rî, nî ngâ nîlî látî rû ûsûmâ 'ásí, ɭjílã gólîyî tibê ânî drí ûsúlî rî, nî ɿzjî gólîyî ânînî ró ɿyî bê kârámâ ámákâ nõ 'á.' ¹⁰ Gô'dá rû ɿ'bû 'bá 'dî 'bá yî drí nîzó ɿyî tâ 'dî 'e  l     z   kúmú 'dî drí âtálé trá gólîyî drí 'dî kâtí. Drílîyî nîzó ɭjílã gólîyî drí ûsúlî tândí ró rî 'bá yî, gō'dá kpá ɭnjí ró rî 'bá yî bê ê'b  l     dr  l  l   ânîzó gólîyî bê v   kârámâ kâ 'á.   l   rî, jó g  l  kâ kârámâ kâ 'dî drí â'd  z     m   b   d  u  .

11 "Gõ'dá nñígá sĩ rí, kúmú kárámã lípì ró 'dĩ drí ngãzó filí jó kárámã kâ 'dĩ 'á, nñ'á nî-bê-yã 'élé ūmú íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí. Gólâ fî bê tólâ rí, gólâ drí ūmú ãzâ gólâ ítá lágí kâ sô 'bá kô rí ūsúzó ūmú 'dĩ 'bá yî láfálé 'á.* **12** Nñígá sĩ, kúmú kárámã lípì ró 'dĩ drí tã ijjízó ūmú rí góqó 'dĩ tí

* **22:11** 22.11 Úlí ūmú gólâ ítá lāgī kâ sō 'bá kô rî tâsí 'dî, tâ ífí lâ kî, öjílâ gólâ ânî 'bá Yésû ngálâ tâ önjí íyikâ áyé 'bá kô rî 'dî.

kī nī rī, ‘Ámâ rû-lě-ăzíyā, ní âfî nõngá cù ̄ití ̄ítá lâgî kâ ̄akó nõ ángô tí ró yâ?’ Gõ'dá ̄ágô 'dî ̄icá kô tâ lôgôlê kârámâ lípî 'dî drí. Gólâ rî trá títí ró. 13 Gõ'dá kúmú 'dî drí tâ 'bâzó rû ̄ibû 'bá ̄iyíkâ 'dî 'bá yî drí kî, ‘Nî ômbê pá lâ yî drí lâ yí bê, nî vû ró gólâ ̄iví 'álâ ̄inríkúwâ ’á. Tólâ gólâ â'dô ̄awó ngô'á sî-gílî nyânyâ bê.’”

14 Gõ'dá ̄ädükû lâ ró, Yésû drí tâ ̄atázó kî nî rî, “Nî ndrê drê, Ôvârî ̄azî ̄ojílâ trá dûû â'dólé ̄ojílâ ̄iyíkâ ró. Gõ'dá gólâ njî ̄ojílâ trá cé dâ â'dólé ̄ojílâ ̄iyíkâ ró. 'Dîl ̄ojílâ gólîyî 'ẽ 'bá tâ gólâkâ 'élé rî 'bá yî ̄idî.”

Tâ Pârúsî yî drí Yésû rî ̄ujûzó tâ ômbê gî kâ kúmú ángî

*Rómâ kâ drí rî tâsî rî
(Márâkô 12.13-17; Lúkâ 20.20-26)*

15 Gõ'dá nîngá sî rî, Pârúsî yî drí nîzó rû ê'bélé vô ̄älô 'á tâ ̄ibîlî, ̄adô ró bê ̄iyî drí lâtî lôndâzó Yésû rî ̄ujûlî ngâtá gólâ â'dô úlí ányâ ̄atá'á yâ rî.

16 Nîngá sî, Pârúsî 'dî 'bá yî drí ̄ojílâ ̄iyíkâ ̄azâ 'bá yî jôzó ̄ojílâ kúmú Êródë kâ ̄azâ 'bá yí bê, nî'á Yésû rî ̄ujûlî tâ ̄ijî sî. Gõ'dá gólîyî câ bê Yésû ngálâ rî, drílîyî tâ ̄ijízó Yésû tí kî nî rî, “Tâ ̄imbâ 'bá, mä nî trá, ̄jînji nî trá tâ mbî 'ẽ 'bá ró. Nî rî tâ gólîyî mbî Ôvârî kâ rî ̄imbâlé ̄idî ̄ojílâ drí 'élé. Nî ̄adô kô ̄urî ró tâ ̄isû ̄ojílâ kâ ányâ ró tâ ̄imbâ ̄áníkâ rú rî tâsî. Nî rí kô ̄ifî 'bâlé ̄ambâ gólîyíkâ drîjî. 17 Nî ̄adâ drê tâ ̄isû ̄áníkâ rî ̄amâ drí. Rî'a mbî ̄amâ drí ômbê gîzó kúmú ángí Rómâ kâ drí, ngâtá â'dô kô rî'á mbî yâ?”

18 Gõ'dá Yésū nĩ tā ̄isū Pãrúsī 'dī 'bá yí kâ gõ'dá ōjilā Ěródē kâ rî 'bá yí bê drílŷi 'ẽzó íyî mãndïkâ lô'bälé 'dī bê rî,* gólâ drí ngãzó tā âtálé drílŷi mbârâkâ sī kĩ nĩ rî, "Ãnî gólŷi â'dó 'bá tā ̄anjú 'bá ró nõ 'bá yî, nĩ lẽ ámâ ûjûlî ámâ mãndïkâ lô'bä-lô'bä 'dī sī ̄dô tâsî yâ? **19** Nĩ â'dâ drë ̄dï tibê ãnî drí 'ẽzó ômbê gîlî ̄dî sî lâ 'dî ̄lô rî má ndrê ró bê." Gõ'dá drílŷi ̄dï rî 'dî ̄lô rî âtrõzó félé Yésū drí ndrëlé. **20** Gõ'dá Yésū drí gólŷi ̄jízó kĩ, "Nõõ ̄dî rî líndrî ̄i ̄dï ífî nõ rú, gõ'dá rú ̄gîlî rú lâ 'á nõ bê yâ?" **21** Gõ'dá drílŷi tâ-drî lôgõzó Yésū drí kĩ nĩ rî, "Dîr'á kúmú ̄ngí Rómâ kâ Sízâ rî líndrî ̄i gõ'dá rú lâ bê 'dî."

Gõ'dá Yésū drí tâ âtázó gólŷi drí kĩ, "Ozõ ̄dî dô ìtî rî, gólâ ̄dî lâfâ 'dî lîpî lâ 'i, nĩ lôgõ lâfâ 'dî vólé gólâ drí ômbê gîgî sî. Gõ'dá ãnî rî gógó ífifí lâ ãnî lîpî rî'á Ôvârî ̄dî, nĩ fê ãnî nyânyâ gólâ drí tâ gólâ drí lêlê ãnî drí 'êlê rî 'ẽzó."

22 Gõ'dá gólŷi ârî ̄yî tâ Yésū drí âtálé 'dî bê rî, gólŷi tû drí ̄dîzó ndrúndrú, gõ'dá drílŷi ngãzó lâ'bûlî Yésū rî ̄yéhé.

*Tâ Sâdûsî yî drí Yésû rî ûjûzó tâ ̄jî sî tâ ōjilâ drí 'ẽzó lîdrîlî ōdrâ 'ásî rî tâsî rî
(Márakô 12.18-27; Lükâ 20.27-40)*

23 Gõ'dá kâyî ̄lô-̄lô 'dî sî rî, Sâdûsî ̄azâ 'bá yî drí kpá ânîzó ̄yî Yésû rî ûjûlî tâ ̄jî sî tâ lîdrî-lîdrî kâ ōdrâ 'ásî rî tâsî. Sâdûsî 'dî 'bá yî tâ ̄isû

* **22:18** 22.18 Pãrúsî yî ̄azî ōjilâ Ěródē kâ trá 'ẽzó Yésû rî mãndïkâ lô'bälé tâ 'dî tâsî, tâlâ tâ ̄isû gólŷikâ tâ 'dî tâsî rî rî'á ngîngî. Pãrúsî lêlê ̄yî tâ ōjilâ ̄yíkâ drí ômbê gîzó kúmú Rómâ kâ drí 'dî kô, gõ'dá ōjilâ Ěródē kâ rî 'bá yî lê nî.

gólīyíkâ 'á rî, gólīyî kî nî rî, õzõ õjílã õdrã trá rî, gólâ ícâ kô lîdrilí kpá ó'dí õdrã 'ásî. ²⁴ Gõ'dá drilíyî tâ ijízó Yésû tí kî, "Tâ îmbá 'bá, tâ îmbâ Músâ kâ 'bâlé ámâ drí rî rî'á nõtí, 'Ozõ nî ázâ ánî  drúpí õdrã trá õkó lâ rî âyélé cù  tí mvá  kó rî, nî  drúpí lâ 'dî  dô  yízí 'dî trõ'á,  dô ró bê mvá t zó ánî  drúpí  dí ró 'dî v  lâ 'á.' ²⁵  dô  tí rî, m  l  tâ  s  áníkâ n l  tâ n  t s . Õjíl   z  'b  y  b  r 'á  y  n -dr -l -r  'd   drúpí r  õjíl   am k  l f l  s . Gõ'd  g l y   dr p  s s  r  dr  õk  tr z , g d  dr l  dr z  dr   kp k 'd  t   y  mv  k  õk  l  'd  b . G d   dr p  g l  'd  'b  s s  r  v  r  dr   y z  'd  tr z   d  r  b  mv  t z   dr p  l  'd  v  l  'á. ²⁶ G d  dr l  kp  dr z  dr   kp k 'd  t   y  mv  k   y z  'd  b . G d  t   l - l  'd  dr  kp  r  'ez   dr p  g l  n  l  r  r  dr , g d  kp   dr p   mb k  'd  'b  y  dr  nd   tí, g l y  dr   y z  'd  tr z  g d  g l y  t  mv   d  b  l  kp  k . ²⁷ G d   d k  l  r ,  k   y z  r  'd  dr  kp  dr z . ²⁸  t  r , õj l  g l y   d  'b  n -dr -l -r   dr p  r  'd  'b  y  tr   y   k   d  tr  nd   y  dr   k  r . Oz   d  b  tr   t  r , k y  g l  õj l  dr  'ez  l dr l   dr  'ás  r  tú r ,  k   d  'd  'b '   dr p  áng  r   k  l  'i  dr p  g l y  n -dr -l -r  'd  'b  y  l f l  s  y ?"

²⁹ G d  Y s  dr  t -dr  l g z  dr l y  k  n  r , "N  r   n  ny  ny   d l l  t  l dr -l dr  k   dr  'ás  r  t s , t l  m  n y  t  g l   g l l  b k  Ôv r  k  'á r  k , g d  m  n y  mb r k  Ôv r  k  kp  k . ³⁰ T  ij   n   dr  ij l  'd  t s  r , k y  g l  õj l  dr  'ez  l dr l   dr  'ás  r  tú r , õj l  tr o   k  k . G l y 

â'dô 'bā'á õzõ mālāyíkā ûrú 'álâ rî 'bá yí kâtí.

³¹ "Tā lîdrî-lîdrî kâ õdrã 'ásï rî tâsï rî, nî zí tâ gólâ Ôvârî drí âtálé ãnî drí búkû íyíkâ 'á rî kô yâ? ³² Gólâ kî,

'Mâ Ôvârî tibê Äbârâyámâ drí rî'á rôlâ rî, mâ kpá ï'dî Ôvârî tibê ïsákâ drí rî'á rôlâ rî, kpá Ôvârî Yâkóbâ drí rôlé rî ï'dî.'

Âfõ-âfõ 3.6

Rî'á õjílâ lédrë-lédrë ró gólyi îcá 'bá Ôvârî rî rôlé. Îcá kô ãvõ drí Ôvârî rî rôzó. Ítí rî, gbô lé Äbârâyámâ yî ôdrã bê trá ãkû ró nã rî, gólyi líndrí bê rî'á lédrë-lédrë ró Ôvârî ngálâ ûrú 'álâ."

³³ Ítí rî, õjílâ gólyi rû ê'bé 'bá tâ Yésû drí rî'á âtálâ Sâdúsï yî drí 'dî árîlî rî 'bá yî ârî tâ Yésû drí âtálé 'dî bê rî, tî lâ ïyî drí  'dîzó úlí gólyâkâ 'dî 'bá yî tâsï.

Tâ Pârûsï yî drí Yésû rî ïjízó tâ 'bâ'bâ Ôvârî kâ gólâ lâvû 'bá gârâq rî tâsï rî

(Márâkô 12.28-34; Lükä 10.25-28)

³⁴ Gõ'dá nîngá sî, Pârûsï yî ârî tâ bê kî'á nî rî, Yésû õpë Sâdúsï 'dî 'bá yî trá rî, drílîyî ngâzó rû ê'bélé tâ ï'bîlî, ã'dô ró látlî ãzâ lôndâzó, tâlâ ïyî drí Yésû rî ûjûzó bê kpá ó'dí. ³⁵ 'Dî vósî rî, Pârûsï 'dî 'bá yî drí ânîzó Yésû ngálâ. Gõ'dá âlô gólyi lâfâlé sî gólâ tibê tâ 'bâ'bâ Ôvârî kâ nî 'bá trá dódó rî, gólâ drí Yésû rî ûjûzó tâ ïjî ãzâ sî. ³⁶ Gólâ kî, "Tâ ìmbá 'bá, tâ 'bâ'bâ gólyi ndrî Ôvârî drí âfêlé ãmâ drí 'êlé Mûsä sî rî 'bá yî lâfâlé sî rî, tâ 'bâ'bâ gólâ lâvû 'bá gârâq rî íyíkâ ángô rî ï'dî yâ?" ³⁷ Gõ'dá Yésû drí tâ-drî lôgôzó drílâ kî,

“ ‘Ní lē Yākóvā Ôvârí áníkâ ánî pîpîsílî sî ndrî,
ánî líndrî sî ndrî, gô’dá kpá tâ ̄sû áníkâ sî
ndrî.’

Tā 'Bā'bā Ândâ 6.5

³⁸ 'Dñi rí'á tā 'bã'bã sí sí gó lâ lâ vú 'bá gä rä tā 'bã'bã
ãzí drñi sî rî ï'dî. ³⁹ Gõ'dá tā 'bã'bã ãzâ rî lâ ró
gó lâ lâ vú 'bá kpá gä rä rî rí'á ï'dî nô.

‘Ní lē ōjílā ãzí ōzō ní drí ánî nyãányâ lérẽ kâtí.’

Lávī 'bá yī 19.18

⁴⁰ Tā 'bā'bā góliyî ndrī Ôvârî drí âfélé ãmâ drí 'êlé Músã sî rî 'bá yî gô'dá tâ ìmbâ tâ ặngû 'bá yí kâ bê rî, ólôqô trá cé ï'dî rî 'dî."

*Tā Yésū drí ijílí 'díyî pā 'bá tāsī rî
(Márâkô 12.35-37; Lúkâ 20.41-44)*

41 Gō'dá nīngá sī rī, Pārúsī yí drē bē rī'á īyī zāâ
vō ãlō 'á Yésū yí bē rī, Yésū drí tā ījízó gólīyī tí kī,
42 "Tā ìsū ãníkâ 'á rī, 'dýyī pā 'bá gólâ Ôvârî drí tā
lâ 'bâlé âjólé rī iyíkâ ã'dî rī'dî yā? Gólâ rī'á ã'dî rī
ózôwá rī'dî yā?" Gō'dá drílîyî tā-drí lôgôzó Yésû
drí kī nī rī, "Gólâ rī'á kúmú Dâwûdî rī ózôwá
rī'dî." **43** Gō'dá Yésû drí tā ījízó gólîyî tí kī, "Özô
'dýyî pâ 'bá ã'dô Dâwûdî rî ózôwá 'î rî, gō'dá tâlâ
ã'dô 'î Dâwûdî drí gólâ rî zîzó kúmú ró yā? Nî
ndrê drê, Dâwûdî âtâ úlí Ôvârî kâ nô 'bá yî trá
'dýyî pâ 'bá tâsî mbârâkâ Líndrî Tândí Ôvârî kâ
rî kâ sî. **44** Gólâ kî, 'Kúmú Ôvârî âtâ tâ trá kúmú
ámákâ drí kî nî rî.

“Ní rî ámâ drí-ágó drí lésí ró drí-ācê bê. Má â'dô
ánî ãjú-'bá-ãzí yî 'bâ'á ánî pá zêlé.” ’’

Lôngó 110.1

45 Gõ'dá Yésū drí tā ïjízó gólīyî tí kī, "Õzō Dãwúdî ūzî 'díyî pâ 'bá trá kúmú íyíkâ ró rî, ïtí rî, â'dô â'dó'á íyíkâ ángô tí ró 'díyî pâ 'bá drí â'dózó gólâ rî ózôwá ró yã?"*

46 Nïngá sî rî, Pãrúsî 'dî 'bá yî ârî ïyî úlî Yésū drí lôgõlé gólīyî drí 'dî bê rî, õjílã ãzãkâ yû gólīyî lâfálé sî gólâ ícâ 'bá tâ ïjî Yésû kâ 'dî 'bá yî tâ-drî lâ lôgõlé rî. Ïtí rî, ïtõlé kâyî 'dî sî nî'á ãtq 'álâ õjílã ãzãkâ yû lê 'bá Yésû rî ïjílî tâ ïjî ãzâ 'bá yî sî, tâlâ gólīyî trá ndrî ûrî ró.

23

Tâ Yésû drí tâ âtázó drî-'bá ángî Yúdã yí kâ rî 'bá yî rú rî

1 Gõ'dá nïngá sî rî, Yésû drí tâ âtázó lâjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí õjílã gólīyî rû ê'bé 'bá úlî gólâkâ ârîlî rî 'bá yî bê. **2** Gólâ kî, "Lâ'bí ìmbá 'bá yî gõ'dá Pãrúsî yí bê, gólīyî cù rî'á drî-âcê bê tâ 'bâ'bâ Ôvârî drí âfélé Músä sî rî 'bá yî â'dázó õjílã drí. **3** Gõ'dá nî ïsû tâ kî nî rî, rî'á mbî ãnî drí tâ ndrî gólīyî drí âtálé rî 'bá yî 'ëzó yã? Nî ndrê tâ gólīyî drí rî'á 'ëlâ rî 'bá yî! Gõ'dá nî 'ê tâ kô õzô gólīyî drí rî'á 'ëlâ rî kâtí, tâlâ tâ gólīyî drí rî'á ìmbálâ ãnî drí 'ëlé 'dî 'bá yî, gólīyî nyâányâ rí ïyî kô tâ rî 'dî 'bá yî 'ëlé té ïtí. **4** Nî ndrê drê, gólīyî âtrõ tâ 'bâ'bâ ïyî nyâányâ kâ ãzâ 'bá yî trá drô 'bâlê tâ 'bâ'bâ Ôvârî kâ drî. Tâ 'bâ'bâ rî 'dî 'bá yî ndrî gõ'dá trá rî'á ngá lânjî ró õjílã drí 'ëlé. Gõ'dá drílîyî gõzó õjílã 'bâlê rî'á tâ rî 'dî 'bá yî

* **22:45** 22.45 Yésû âtâ tâ 'dî ïtí, tâlâ gólâ lê gólīyî drí nîlî dódó, 'díyî pâ 'bá 'dî rî â'dô 'bâ'á õjílã mvá ró, kpá õzô Ôvârî rî ífífi tí.

'ēlé mbârâkâ sī. Gbō lé ìtí rî, gólîyî nyâányâ l  é k   o  jl   p  l   ng   l  n  j   r   'd   'b   y   '  s  .

⁵ "G  d   g  l  y   r   ul   O  v  r   k   i  g  l  i   l  n  y  r  k     v  u     v   r   r   d  r  j  , t  l  l     l  n  d  r   r   b   d  d  . G  d   d  r  l  y   g  z  o     m  b  l     y   a  n  d  r  -g  -s  l   '  s  , g  d   d  r  l  y   s  z  o   l   k  p     y   d  r   '  s  . G  l  y   '   'd   r  z  o   r  t  a  a   '  e  l     d   s  l  . G  d   g  l  y   c  u   r  '  a   i  t  a   a  z  a   r  '  a     k  o  l     y   u  w  u   '  r   b  . G  l  y   d  r   k  e  l  l   l  o  s   z  o   d  u  u   i  t  a   r   '  d   t   s   '  a  c   -a  c      t  i  . G  l  y   r   t   '  b  '  b   O  v   r   k   l  l  e   k  e  l  l   r   '  d   '  b   y   s  , g  l  y   o  t  i  r   r  '   r  t  a  a   '  e  l   r  . G  l  y   r   t   '  d   '  b   y   '  e  l     t  i   '  d  , t  l  l   o  j  l  l   u  n  j   r   b   k  i  '   a   n   r  , y   r   t   '  b  '  b   O  v   r   k   '  e  l   n  d  r   d  d  . ⁶ G  d   g  l  y   o  n  i   t  r  a   v  o   k  a  r  a  m  a   k   '  s   g  d   d   j  o   t   '  b   y   s  , g  l  y   o  t  i  r   r  '   r  t  a  a   '  e  l   r  . G  l  y   r   t   '  d   '  b   y   '  e  l     t  i   '  d  , t  l  l   o  j  l  l   u  n  j   r   b   k  i  '   a   n   r  , y   r   t   '  b  '  b   O  v   r   k   '  e  l   n  d  r   d  d  . ⁷ G  d   o  z  o   g  l  y   o  t  i  r   n  i   v  o   n  g  a   l  a  z    k   g  l  l   r   '  b   y   '  s   r  , g  l  y   l   e   o  j  l  l   d  r   n  i  -b  e  -y   '  e  l     y   d  r   t   r  o  r  o   s  , g  d  d   g  l  y   l   e   o  j  l  l   i  n  j   r   o     y   b   '  i  n  j  , g  d  d   u  z  j   r   o     y   b   "  a  m  b  a  "   '  r  .

⁸ "N   '  b   o  j  l  l   a  z  i   k   a  n   z  l  l   "  a  m  b  a  "  , a  n   r  '   a   t   i  m  b  a   '  b   b   b   c  e     l  l  , t  l  l   a  m  b  a   a  n  i  k  a   r  '   a   '  d     l  l  , a  n  i   n  d  r   r  '   a     d  r  u  p  i   a  z  i   r  . ⁹ G  d   k  p     t  i  , n  i   z  j   o  j  l  l   a  z  i   a  n  g  o   n  o   '  a   n  o  n  g  a   n  o   k   "  a  t  a  "  , t  l  l   a  n  i   a  t  a   r  '   c  e     l  l   O  v   r   i   '  d   '  b  u  u   '  a  l  a  . ¹⁰ N   '  b   o  j  l  l   k   a  n   z  l  l   "  k  u  m  u  "   '  r  , t  l  l   K  u  m  u   a  n  i  k  a   c  e   K  r  i  s  t  o   '  d  y  i   p  a   '  b   r   o     d  i  . ¹¹ G  d  d   o  j  l  l   a  n  i   l  a  f  a  l  e   s   g  l  l   a   '  b   a   '  d  l  e   a  m  b  a   r   o   r  , g  l  l   a  a  '  d   r  u   i  '  b  u   '  b   r   o     y   a  z  i  -a  z  i   y   d  r  . ¹² G  d  d   o  j  l  l   t  b  e     y   ny  a  n  y  a   '  b   '  b   a   '  d  l  e   a  m  b  a   r   o   r  , O  v   r   a   '  d   g  l  l   r   l  o  g  o  '   a  v   d  r  . G  d  d   o  j  l  l   g  l  l   t  b  e     y   ny  a  n  y  a   l  o  g  o   '  b   '  b   a   '  d  l  e   n  g  a   t  a  k  o   r   o   r  , O  v   r   a   '  d   g  l  l   r   '  b  '  a   a   '  d  l  e   o  j  l  l   a  m  b  a   r  ."

Tā Yésū drí lâŋō 'ẽ 'bá 'dēlē dr̄i-'bá Yúdã yí kâ rî 'bá yî dr̄iŋ rî

tā lâ âtázó rî

¹³ Gõ'dá nĩngá sī, Yésū drí ngãzó tā âtálé dr̄i-'bá Yúdã yí kâ 'dī 'bá yî drí lâŋō gólâ Ôvârî drí 'ẽ'á fêlâ gólîyî drí rî tâsī. Gólâ kî, "Ãnî lâ'bí îmbá 'bá yî Pãrúsî yí bê, nî rî trá ãnî nyãányâ âdólé. Ôvârî â'dô lâŋō õnjí têtë fẽ'á ãnî drí, tâlâ nî â'bâ át̄i fîzó võ ûrú 'álâ rî 'á rî trá kpãákû õjílâ drí, tâ 'bâ'bâ dûu ãnî drí 'bâlê õjílâ drí 'elé rî 'bá yî sī. Gõ'dá ãnî nyãányâ ícâ kô filí, tâlâ nî rî kô tâ 'bâ'bâ ãnî drí rî'á îmbálâ õjílâ drí rî 'bá yî 'elé. Gõ'dá õjílâ gólîyî lê 'bá filí rî, nî njíi át̄i kô gólîyî drí fîzó. ¹⁴ (Ãnî dr̄i-'bá ángí Yúdã yí kâ nõ 'bá yî, ãnî rî'á mânî 'bá 'î. Nî rî áyízí âdólé rîzó âdî gólîyî drí 'ẽ'á fêlâ jó drílîyî rîzó 'á lâ rî lípî lâ yî drí rî trôlé drígá lâ yî nyâlé vólé. Gõ'dá nî rî kpá râtâã 'elé âcê, tâlâ Ôvârî â'dô ró bê ãyîkõ ró ãnî bê. Tâ 'dî tâsī rî, Ôvârî â'dô lâŋō õnjí têtë fẽ'á ãnî drí.)*

¹⁵ "Ãnî dr̄i-'bá ángí Yúdã yí kâ rî 'bá ãnî nyãányâ âdólé nõ 'bá yî, Ôvârî â'dô lâŋō õnjí têtë fẽ'á ãnî drí, tâlâ nî rî nî'á 'bâdr̄i ãzâ 'bá yî 'ásî jéjé ró õjílâ lôndâ bê â'dolé tâ ârî 'bá ãníkâ ró, gõ'dá nî rî kpá nî'á lîmvû ândrê dr̄i mbâ bê, nî'á õjílâ lôndâ bê â'dolé kpá tâ ârî 'bá ãníkâ ró. Gõ'dá õzõ nî ūûsû gólîyî trá rî, tâ îmbâ ãníkâ lâ'bí ndr̄i 'ẽ'ë tâsī 'dî â'dô gólîyî 'bâ'á â'dolé õnjí ró lâvûlî gârâq ãnî nyãányâ dr̄iŋ sī. Ìtí rî, nî 'bâ gólîyî trá

* **23:14** 23.14 Sísí rî, iîgîi úlí vérësî 14 kâ nõ 'bá yî kô búkû Mâtáyô kâ 'á.

'ẽ'á nĩ'á vēlé lăsí gólâ Ôvârí drí êdélé Sâtánã yî drí rî 'á.

16 “Ãnî dr̄i-'bá ángí Yúdã yí kâ, ãnî r̄i'á l̄ifí ãkó lé 'bá gólîyî r̄i 'bá ūyî ází-azí yî sêlé rî 'bá yî ū'dî, tâlâ nĩ rî tâ ányâ ìmbálé ū'dî ōjílã drí. Nĩ rî trá tâ ìmbálé kî nĩ rî, õzõ ōjílã ázâ ïitrí lâtrítrí trá ngá ázâ 'ezó jó ángí Ôvârí kâ rú lâ sî rî, gõ'dá õzõ gólâ õ'ê ngá rî 'dî kô rî, 'dî'â'dó kô tâ õnjí 'î. Gõ'dá õzõ ōjílã rî 'dî ïitrí lâtrítrí trá ngá ázâ 'ezó dáabõ jó ángí Ôvârí kâ 'á 'dî rú lâ sî rî, gõ'dá ícâ trá gólâ drí tâ rî 'dî 'êlé. 'Dî' r̄i'á tâ ìmbâ ányâ 'î. Tâ 'dî tâsí rî, Ôvârí â'dô lâñõ õnjí têtë f 'á ãnî drí. **17** Ænî r̄i'á l̄ifí ãkó lé 'bá gólîyî tâ n n  ãkó rî 'bá yî ū'dî. Ítí rî, tâ ïs  ãníkâ 'á rî, ngá ángô rî ū'dî tâ lâ drí lâv l  g r  rî, d ab o  jó ángí Ôvârí kâ 'á 'dî ū'dî ng t á jó ángí Ôvârí kâ gólâ d ab o  'dî 'b  'b  â'd l  t nd  r  Ôvârí drí 'dî ū'dî y ? **18** Gõ'd  n  r  kp  tâ ìmb l  k , õz  ōj l l  áz  ïitr  lâtrítrí tr  v  r z  k r ny  z l  f l  Ôvâr  dr  ng  f f  r  r  l  s  ng  áz  'ez  r , g d  õz  g l  'ê ng  r  'd  k  r , 'd 'â'd  k  t  õnj  'î. G d  õz  ōj l l  áz  ïitr  lâtrítrí tr  ng  g l y  f l  Ôvâr  dr  ng  f f  r  'd  r  l  s  ng  áz  'ez  r , íc  tr  g l  dr  ng  r  'd  'êlé. **19** Ænî r 'á ōj l l  g l y  l f  ãk  lé 'b  r  r  y  ū'd . T  ìmb  ãník  'd ' r 'á ány  r . G d  t  ïs  ãník  'á r , ng  áng  r  ū'd  t  l  dr  lâv l  g r  r , ng  g l y  f l  tr  Ôvâr  dr  ng  f f  r  'd  'b  y  ū'd  ng t á v  g l  ng  'd  'b  y  'b z  dr  l  'á t b  ng  f f  'd  'b  y  'b  'b  â'd l  t nd  r  Ôvâr  dr  r  ū'd  y ? **20** T  'd  tâs  r , ōj l l  g l  t b  lâtrítrí îtr  'b  tr  v  r z 

kõrõnyä zälé fẽlé Ôvârí drí ngá fẽfẽ ró rî rú lâ sî rî, gólâ îtrî lâtrítrí kpá trá ngá fẽfẽ gólïyî drï lâ 'á 'dî 'bá yî rú lâ sî ndrî. ²¹ Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ïitrî lâtrítrí trá jó ángí Ôvârí kâ rú lâ sî rî, gólâ îtrî lâtrítrí 'dî kpá trá Ôvârí gólâ rî 'bá jó 'dî 'á 'dî rú lâ sî. ²² Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ïitrî lâtrítrí 'bûû rú sî rî, gólâ îtrî lâtrítrí trá kítî Ôvârí drí rîzó rîlî drî lâ 'á kúmú ró rî rú lâ sî gõ'dá kpá Ôvârí gólâ tibê rî 'bá kítî rî 'dî drîj rî bê.

²³ “Gõ'dá nî rî trá ãlô mûdrí 'ásî trôlé ngá gólïyî ãtó drí âsózó drí lâ sî, õzõ 'ã'í-nyá yí kâtí, dõ yí kâtí, gõ'dá kpá õzõ 'ã'í-títî kâtí rî 'bá yí bê, fẽlé Ôvârí drí ngá fẽfẽ ró. Tâ 'dî 'bá yî, nî rî 'élâ ndrî tândí ró, gõ'dá nî rí kô tâ 'bã'bã Ôvârí kâ lâvû 'bá gärä rî 'bá yî 'élé. Nî rí kô tâ-vó õjílã kâ kílî mbì, gõ'dá nî rí kpá kô õjílã gólïyî ïzâ bê rî 'bá yî pälé, gõ'dá nî rí kpá kô rîlî zââ tâ gólïyî mbì Ôvârí drí lêlé ãnî drí 'élé rî 'bá yî 'élé. Tâ 'dî tâsî rî, Ôvârí â'dô lânjõ õnjí têtë fẽ'á ãnî drí.”

²⁴ Gõ'dá Yésû drí úlí mânïgõ ãzâ âtázó tâ 'dî tâsî drî-'bá ángí Yûdä yí kâ 'dî 'bá yî drí kî, “Ãnî rî'á õzõ lïfî ãkó lé 'bá yí kâtí. ãnî rî'á nyé õzõ õjílã gólïyî nyäámûrûwá drí 'dêzó ngá mvûmvû gólïyîkâ 'á ndrêlé tõ drîlïyî âpêzó lâ vôle gõ'dá ïnjigó ândrê gólâ 'dê 'bá ngá mvûmvû 'dî 'á 'dî ndrêzó lâ kô gõ'dá drîlïyî gõzó ïnjigó 'dî mvûlî têlé nyé ïyî 'â 'á rî kâtí.

²⁵ “Ãnî drî-'bá Yûdä yí kâ nõ 'bá yî, tâ 'e'ë ãníkâ rî 'bá yî rî'á rî rî. Nî rî ïgã mvá ãníkâ gõ'dá tâbígá ãníkâ bê rî 'bá yî rú'bá lâ ïví lésî rî jîlî cé  'dî ngbângbá, gõ'dá ãnî drí 'álé lâ yî âyézó ïyíkâ  ndî

ró, tālā ngá gólīyī ãnî drí rī'á ūsúlâ rī 'bá yī, nī rī rī'á ūsúlâ õjílā âdô-âdô sī, gō'dá nī lē ngá dūû ndrī ãnî nyāányâ drí. Nī 'bā ãnî nyāányâ â'dólé õjílā tāndí ró, gō'dá ãnî p̄ip̄isílī rī'á õnjí ró. Tā 'dī tāsī rī, Ôvârī â'dô lâñō õnjí tētē fē'á ãnî drí.

26 Ænî rī'á õjílā gólīyī l̄if̄i ãkó lé 'bá ró rī yī rī' dī. 'Dõvó nī jī drē īgā mvá ãníkâ 'â lâ zâlô sísí, gō'dá nī gō ró bê rú'bá lâ īví lésí rī jílī, tālā ã'dô ró bê ngbángbá.

27 "Ítí rī, ãnî dr̄i-'bá Yúdā yí kâ 'dī 'bá yī, ãnî kpá rī'á nyé õzō ló'dé gólīyī rú'bá lâ bélé dódó ôlêndrē ró bê īví lésí sūsū ró rī kâtí. Gō'dá ló'dé rī 'dī 'álé lâ 'á tólâ rī, ââ'dô õjílā âvō fā ūsú'á ï'dī, gō'dá kpá ngá õnjí-õnjí ãzâ 'bá yí bê dūû. Tā 'dī tāsī rī, Ôvârī â'dô lâñō õnjí tētē fē'á ãnî drí.

28 Gō'dá ãnî kpá rī'á ïtí. Nī 'bā ãnî nyāányâ trá â'dólé õjílā ãzí l̄if̄i dr̄i 'á tā mb̄i 'ẽ 'bá ró. Gō'dá ãnî p̄ip̄isílī rī'á õnjí ró tā ïsū bê rī rī.

29 "Ænî dr̄i-'bá Yúdā yí kâ 'dī 'bá yī, ãnî rī'á tā òjá 'bá 'î. Ôvârī â'dô lâñō õnjí tētē fē'á ãnî drí tā nô 'bá yí tāsī. Nī rī trá ló'dé tā ặngū 'bá Ôvârī kâ ôdrā 'bá trá rī yí kâ rú'bá lâ êdélé dódó, gō'dá nī rī kpá trá rī'á ló'dé tā mb̄i 'bá Ôvârī kâ ôdrā 'bá trá rī yí kâ rú'bá lâ êdélé sūsū ró njõrókõ bê, tālā ã'dô ró bê ãnî drí rīzó gólīyī ïnjílī. **30** Nī rī tā âtálé kī nī rī, 'Tí mā õró 'bââ bê kâyî ãkû ró gólâ ãmâ á'bíyá yí drí rīzó tā ặngū 'bá Ôvârī kâ ûfúlí nã 'bá yí sī rī, tí mā îcá kô tā-dr̄i lêlé rû ê'bélé gólīyí bê tā ặngū 'bá 'dī 'bá yí ûfúzó.' **31** Úlí gólâ ãnî drí âtálé ãnî tû sī 'dī rī â'dâ tā trá kī nī rī, õjílā tā ặngū 'bá Ôvârī kâ ûfú 'bá nã 'bá yí, ãnî

rĩ'á góliyí ózõwá yí ũ'dî. 32 Bé trá ñtí rî, tã ñnjí ãní
á'bíyá yí drí ïtõlé 'élé rî, nĩ trõ kpá ũ'dî 'élé cãzó
bê bûúú ãdûkû lâ 'á, tâlâ ãní rĩ'á nyé õzõ góliyí
kâtí. 33 ãní rĩ'á ïñí cú gû' bê rî 'bá yí ũ'dî, nĩ â'dô
ïcá'á ãní pâlé lânjõ lásí kâ Ôvârí drí 'ë'á fêlâ ãní
drí rî 'ásí ángô tí ró yâ?

³⁴ “Tā gólâ 'ẽ 'bá tā 'dî 'bá yí â'dálé ãnî tâsî rî 'dî nõ. Má â'dô tā Ôvârî kâ âtâ 'bá ãzâ 'bá yí tâ nñ 'bá ãzâ 'bá yí bê gõ'dá kpá tâ ìmbá 'bá ãzâ 'bá yí bê âjó'á ãnî ngálâ. Nî â'dô ūrûkâ 'bá yí îpá'á fê lâlî-lâlî drïj, gõ'dá nî â'dô 'ẽ'á ūrûkâ 'bá yí ûfúlî látû ngiíngî 'ásî. Gõ'dá nî â'dô 'ẽ'á ãzâ 'bá yí cälé ônjóró'bí sî jó tâ Ôvârî kâ ârî kâ 'ásî. Gõ'dá nî â'dô nñ'á lârá bê jãrîbã 'ásî, nñ'á ãzâ 'bá yí gólîyî lâfálé 'ásî rî lôndâ bê lânjõ fêzó drîlîyî.

³⁵ Tâ ònjí ãnî drí 'ẽ'á 'ělâ 'dî 'bá yí tâsî rî, tâ mbî 'bá Ôvârî kâ ãnî á'bíyá yí drí ûfúlî trá  kû ró nã 'bá yí, lânjõ lâ â'dô âgô'á âkpâ ãnî drïj, itôlé õdrâ tâ mbî 'bá Ôvârî kâ Ábélë rú sî bûúü âcálé õdrâ tâ  ngû 'bá rú bê Zékäríyâ kâ rî rú gólâ tibê â'dô 'bá Bêrêkiyâ rî mvá ró ãnî á'bíyá yí drí fûlî jó  ngí Ôvârî kâ 'á,* võ tibê Ôvârî drí rîzó 'á lâ rî lâfálé 'á võ rîzó kôrõnyâ zälé fêlé Ôvârî drí ngá fêfê ró rî bê. ³⁶ Má âtâ ãnî drí tâ pâtjî ró, tâ ònjí gólîyî 'élé tâ mbî 'bá Ôvârî kâ ûfúzó  kû ró nã 'bá yí, lânjõ lâ â'dô 'dê'á ãnî ojílâ kâyî nõ 'bá yí kâ nõ drïj.”

* **23:35** 23.35 Ábēlē r̄'á tā mb̄' bá Ôvârí kâ gólâ fūlî sísí ïtō vō
ãngó kâ s̄i r̄' ï'dì. Gô'dá Zékârýä íyíkâ tā mb̄' bá Ôvârí kâ gólâ
fūlî ãdûkû lâ ró dré ãkpâkâ'dâ útí Yésû kô.

*Tā lāzé 'bá Yésū rú õjílā Yúdã yí kâ Yērōsälémã
'á rî 'bá yî*

*tāsī rî
(Lúkã 13.34-35)*

³⁷ Gõ'dá nñngá sî rî, Yésū drí tā âtázó õjílā Yúdã yí kâ Yērōsälémã 'álâ rî 'bá yî drí kî, “Ãnî õjílā Yērōsälémã kâ, nî ûfû tâ ângü 'bá Ôvârí kâ âjólé ãnî ngálâ rî 'bá yî trá, gõ'dá nî lûvû lâjó'bá gólïyî Ôvârí drí âjólé ãnî ngálâ rî 'bá yî kpá trá kúní mvá sî. Gbõ lé ïtí rî, mâ rî'á zââ ngá lêlë bê ãnî tâsî. Gõ'dá má ûjû trá kpïj ãnî ê'bélé võ ãlô 'á sûzó ãnî rú, õzõ 'ä'ú ândrê drí mvá lâ yî ê'bérê íyî úfú zéle sûzó gólïyî rú rî kâtí. Gõ'dá nî gã lõvõ ámákâ ãnî drí 'dî trá dô. ³⁸ Nî ndrê drê, järíbâ ãnîkâ gõ'dá jó ángí ãnî drí rîzó Ôvârí rî ïnjilí 'á lâ rî bê â'dô rû ïzâ'á, gõ'dá drîlâ rîzó cù ïtí õjílā ãzâkâ ãkó, tâlâ Ôvârí âyê trá. ³⁹ Má âtâ ãnî drí tâ pâtjî ró, nî ïcá kô ámâ ndrêlé ó'dí nõngá câlé bûuu kâyi gólâ má drí 'ezó âgôlê rîlî kûmú ró ãngó nõ drîlî rî tú. Kâyi 'dî 'á rî, õzõ õjílâ õndrê ïyî mâ trá rî, gólïyî â'dô 'e'á tâ âtâlé kî nî rî, Ôvârí õfë õrë mâ gólâ ânî 'bá drí-âcê gólâkâ bê kûmú ró rî drí.”

24

*Tâ Yésû drí tâ gólïyî 'e' 'bá rû 'êlê tâ â'dâ ró
ïzátú drê ãkpâkâ'dâ yí drí âgô ãkó ãngó nõ 'á rî
tû rî â'dázó lâjó'bá íyikâ*

*rî 'bá yî drí rî
(Márâkô 13.1-23; Lúkã 21.5-24)*

1 Gõ'dá nñgá sī rî, Yésū yî drí ngãzó jó ángí Ôvârî kâ 'dî âyélé lâjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê. Gõ'dá gólïyî õtíři 'bââ lâvû'á jó ángí 'dî rú sî rî, lâjó'bá gólâkâ 'dî 'bá yî drí ngãzó jó ángí 'dî 'bá yî bëbë lâ sûsû lâ 'dî 'bá yî bê â'dálé gólâ drí. **2** Gõ'dá Yésū drí tâ âtázó gólïyî drí kî, "Nî ndrê jó ángí Ôvârî kâ 'dî trá yâ? Tâ pâtû' ró, jó ãnî drí ndrêlê sûsû ró 'dî áâ'dô ûfû'á lâ ndrî, gõ'dá kúní mvá ãlô ïcâ kô lâkílî jó 'dî drïj, â'dô lô'dé'á ndrî vûdrí."

3 Gõ'dá nñgá sî rî, Yésû yî drí nñzó cälé úní gólâ fê dô kâ bê rî drï 'álâ lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yí bê. Gõ'dá drilïyî mbâzó úní 'dî drïj, gólïyî cé ïyî drïj sî. Gõ'dá Yésû drí ngãzó rîlî vûdrí. Nñgá sî, lâjó'bá gólâkâ 'dî 'bá yî drí rû êsézó ãnyî gólâ lâgâtí. Drilïyî tâ ijízó gólâ tî kî, "Kûmú, tâ jó ángí Ôvârî kâ ûfû kâ 'dî â'dô 'e'á rû 'elé ángô tú yâ? Tâ gólïyî 'e' bá rû 'elé tâ â'dâ ró kâyî âgõ-âgõ áníkâ ángó nô 'á rî kâ â'dálé ãmâ drí rî â'dô 'bâ'á â'dô 'î yâ? Gõ'dá kpá tâ gólïyî 'e' bá kâyî ãdûkû ángó nô kâ â'dálé ãmâ drí rî â'dô 'bâ'á â'dô 'î yâ?"

4 Gõ'dá Yésû drí tâ-drî lôgõzó lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drí kî, "Ãnî lîfî õmbâ ãnî rû, nî âyê õjílâ ãzâkâ kô ãnî âdólé âgõ-âgõ ámákâ tâsî. **5** Tâlâ õjílâ dûû â'dô ïyî ânî'á tâ ãmâlê kî, yî ãâ'dô 'dýi pâ 'bá gólâ Ôvârî drí âjólé ûrú lésî rî ï'dî. Tâ 'dî tâsî rî, gólïyî â'dô 'e'á õjílâ dûû âdólé, drilïyî tâ lêlê ïyíkâ má 'á rî âyézó.

6 "Gõ'dá nî â'dô kpá ãjú ãyî ârî'á ãnyî, gõ'dá nî â'dô kpá ãjú gólïyî jějë ró rî 'bá yî tâ lâ ârî'á. Tâ 'dî 'bá yî â'dô rû 'e'á ndrî sisí tâ Ôvârî drí lêlê rî vó ró. Ítî rî, nî 'e' ūrî kô, tâlâ 'dîj â'dá tâ kô kî

nī rī, 'dī trá ǎdūkū āngó nō kā 'ī. ⁷ Gō'dá ǒjílā 'bǎdrī ālō kā â'dō ngā'á 'dēlé ǎjú bē ǒjílā 'bǎdrī āzā kā rī drī. Gō'dá ǎjú 'bū 'bá kúmú āzā rī kā â'dō ngā'á nīlī 'dēlé ǎjú bē ǎjú 'bū 'bá kúmú āzā kā rī drī. Gō'dá lōfó ǒnjí tētē â'dō 'ě'á 'dēlé ǒjílā drī, gō'dá ǎgbīgbī â'dō ǐnyákú drī ǐyá'á vō 'ásī ndrī. ⁸ Tā 'dī 'bá yī â'dō 'bā'á, nyé ǒzō mvá lāzē-lāzē â'dó 'bá sīsī ǒkó gólā 'ě 'bá mvá tīlī rī drí rī kātī.

⁹ "Ǒjílā â'dō ǐyī ānī rū'á fēlé ānī ǎjú-'bá-āzí gólīyī 'ě 'bá lānō fēlé ānī drí rī 'bá yī drígá. Gólīyī â'dō ānī 'bā'á gānímā'á. Gō'dá gólīyī â'dō lānō ǒnjí tētē fē'á ānī drí. Gō'dá gólīyī drí kpá ānī ūfúzó. Ítí rī, ǒjílā cé tītī 'bāá ǐyī ānī lōvó kō, tālā ānī rī'á tā ārī 'bá ámákā ī'dī rī drí sī. ¹⁰ Tā rī 'dī 'bá yī ǒtírī rī' rū' ēlé rī, ǒjílā dūu â'dō ǐyī tā lēlē ǐyíkā má 'á rī âyé'á, gō'dá gólīyī â'dō ǐyī āzí-āzí yī drí-bā fē'á ǎjú-'bá-āzí lā yī drígá. ¹¹ Tā ȣngū 'bá dūu tā āmā 'bá kī'á nī rī, ǐyī ǎ'dō tā ȣngū 'bá Ôvárí kā ī'dī rī, â'dō ǐyī ānī'á ǒjílā dūu âdólé ǒnjō sī. ¹² Tā ǒnjí gólīyī 'ě 'bá rū' ēlé āngó nō 'á rī 'bá yī â'dō lītī'á rōo lāvūlī gārā sīsī rī drī sī. Tā 'dī tāsī rī, 'dī trá kāyī gólā ǒjílā āmbá drí 'ězó â'dólé ngá lēlē ǎkó ǐyī āzí-āzí yī drí rī trá ī'dī. ¹³ Gbō lé ìtí rī, ǒjílā gólā tā lēlē ǐyíkā má 'á rī ǎtī 'bá gágá âyé 'bá lā kō cāzó būúú ǎdūkū lā 'á rī, gólā â'dō lēdrē-lēdrē ǎdūkū ǎkó rī ūsú'á. ¹⁴ Gō'dá áâ'dō tā ǎtī-ǎtī tāndí kūmū Ôvárí kā tāsī nō rī pē'á zālō sīsī ǒjílā ǒrī ndrī kā āngó nō 'ásī rī 'bá yī drí, tālā gólīyī ǎārī rō ǐyī tā pātī 'dī bē. Gō'dá 'dī vósī, ǎdūkū āngó nō kā ǒrō gō ǎcálé.

¹⁵ "Tā gólā 'ězó Yērōsälémā rī ǐzālē rī tāsī, kāyī

â'dô 'ẽ'á âcálé ãnî drí ngá tã  ng  'b  D n y l  drí t  l   t l  tr   k  r  n  r  ndr z . N   r  dr   l  ng ng  n . G l  k ,

 z t  n   d  ng   nj  g l  '  'b   ny   j l  r  ndr ' .

G d    d  ng  r  'd   tr '  'b l  j   ng   v r  k  ' .

Ng  r  'd   d  j   v r  k  'd  'b '   d l   nd  r   v r  r  l f  d ' .

D n y l  9.27; 11.31

¹⁶ G d  Y s  dr  kp  t   t z  l j '  y k  dr  k , " j l  Y d y k  k  r  'b  y ,  z  g l y   nd r  t   ny  k  'd  tr  r  ' r , g l y   r  v l  'w  'w , n '  y  l p l   n l  f l ' . ¹⁷  j l  g l  r  'b  l s  ' l   y  d r '  r , g l    r  r l  v l  'w  'w , g l   l p  k  kp  fil  ' l   n '  ng  y k  j  k  r  'b  y   tr l . ¹⁸ G d   j l  g l  r  'b  l s  ' l   y  d r   m v  ' k y  r  'd  s  r , g l   g o  k  'b  ' l   n '   t   y k   tr l . G l   l p  k , g l   r   n '   y  l p l . ¹⁹ G d  k y  'd  s  r ,  k   g l y  r  'b  'b  m v  b  r  'b  y   d   y  '  'b l  l n   n j  t t  b  g d  kp   k   g l y  m v   d   b   y  d r g   r  'b  y  b , t l  r r  'd  t s . ²⁰  z  k y  l n   r  'd  k    c   tr  r ,  c   tr   n i  dr  r l  'w  'w . T  'd  t s  r , n  '   t   v r   v r  k y  r  'd   z    c   k   z     s   g d  k y  l v -l v  k  s . ²¹ L n   g l  '  'b   d l   k y  'd  '  r ,  d   l v '  g r   n j   g l y  r  '  'b   t   v   n   b r   k  ' s    c   b u   n d r   n  r  k  d r '  s . G d   t   ' l   r , l n    z   c   k   l v l   g r   n j   d r '  s . ²² G l   l g   k y  r  'd   tr   g b   k t w , t l  y  p  r   j l   y  dr  n j l   tr 

â'dólé õjílã íyíkâ ró rî 'bá yî bê. Tí gólâ õró gõ kâyî rî 'dî 'bälé ācê rî, õjílã â'dô ȳî ôdrã'á ndrî. Gôlîyî ïcá kô ngá pâlé.

23 “Gõ'dá kâyî 'dî 'bá yî sî, õzõ õjílã âzâ ââtâ tâ trá ãnî drí kî, ‘Nî ndrê drë, 'dýî pâ 'bá rî'á nõ', ngâtá 'gólâ rî'á nã' yâ rî, ní lê tâ gólâkâ 'dî kô.

24 Tâlâ õjílã dûu rî'á gôlîyî 'ẽ 'bá ȳî tâ âmâlé kî'á nî rî, ȳî ã'dô 'dýî pâ 'bá Ôvârî drí âjólé rî 'bá yî rî'dî. Gõ'dá tâ ۀngû 'bá õjílã âdó 'bá âzâ 'bá yî bê, gôlîyî â'dô kpá ânî'á ȳî tâ lârâkô ۀmbá õjílã tû drí â'dízó drílâ sî rî 'bá yî 'elé, tâlâ ã'dô ró bê ȳî drí látû lôndâzó õjílã gôlîyî Ôvârî drí njîlî â'dólé õjílã ȳîkâ ró rî 'bá yî âdózó, tí õzõ yî ūusû látû lâ trá rî. **25** Nî ârî drë, má âtâ tâ 'dî 'bá yî ãnî drí sisí, tâlâ ãnî lîfî ōmbâ ró bê ãnî rú drë ۀkpâkâ'dâ tâ 'dî 'bá yî drí rû 'ẽ ãkô.

26 “Gõ'dá õzõ õjílã âzâ ââtâ tâ trá ãnî drí kî nî rî, ‘Nî ndrê drë, 'dýî pâ 'bá â'dô bê rî'á võ âgângbêlê 'á' rî, nî nî kô tólâ gólâ rî lôndâlê. Ngâtá õzõ áââtâ tâ trá kî'á nî rî, gólâ ۀlápî yî trá rî'á jó 'á nõ rî, nî lê tâ gólâkâ 'dî kpá kô.

27 Kâyî gólâ má âjólé ûrú lésî 'dýî pâ 'bá ró rî drí 'ezó âgõlé kpá ó'dí ȶngó nõ 'á rî tú rî, õjílã ndrî â'dô ȳî ámâ ndrë'á õzõ ngá î'í gólâ võ î'í 'bá kâ'dâ-kâ'dâ ómvörë lésî bûúú länjí 'álâ rî kâtí.

28 Kâyî gólâ má drí 'ezó âgõlé ȶngó nõ 'á rî tú rî, õjílã ndrî â'dô ndrë'á lâ õzõ drílîyî lõgónõ ndrërë lô'dérë kôrõnyâ ãvõ drîyî rî kâtí.”

*Tâ Yésü drí âgõ-âgõ ȳîkâ ȶngó nõ 'á rî tâ lâ
â'dázó rî
(Márâkô 13.24-31; Lükâ 21.25-33)*

29 Gõ'dá Yésū drí kpá tā âtázó kĩ nĩ rî, “Gõ'dá kôrô lânjõ kâyì 'dĩ 'bá yí kâ vósī rî, ngá gólïyî â'dó 'bá 'bũû 'álâ rî 'bá yí â'dô ïyî rû ïyá'â ndrî, ícá ïyî kô lôsî 'élé dódó. Gõ'dá ̄itú ̄ifí â'dô ikánágõ'á ìnírìkúwá ró, ícá kô võ ̄wálé. Gõ'dá párá ícá kpá kô võ ̄wálé. Gõ'dá ̄ibî'bîwá â'dô ïyî lô'dé'â ndrî vüdrí 'bûû lésî. **30** 'Dî' vósī rî, ngá gólâ 'ẽ 'bá âgõ-âgõ mâ gólâ âjólé ûrú lésî nô kâ â'dálé rî, â'dô rû â'dá'á 'bûû 'álâ. Ítí rî, ̄ojílã ̄orî ndrî kâ â'dô ïyî 'ẽ'á ámâ ndrêlé ânîrî 'á mbârâsâsâ bê. Õzõ gólïyî òndré mâ trá rî, ̄ojílã ̄ambâ â'dô ïyî âwó ngõ'á ūrî drí sî, tâlâ má â'dô 'ẽ'á ânîlí cú mbârâkâ ángí bê gõ'dá kpá ̄ambâ Ôvârí kâ bê. **31** Má â'dô 'ẽ'á mälâyíkâ yí ̄azílì gûnîyá sî. Áâ'dô 'ẽ'á gûnîyá vôle, gõ'dá mälâyíkâ yí â'dô ïyî rû ê'bé'â ndrî võ ̄alô 'á. Ôvârí â'dô gólïyî jõ'á ângó 'ásî ndrî, nî'á ̄ojílã ndrî gólïyî yí drí njílî ̄ojílã íyíkâ ró rî 'bá yí ê'bélé võ 'ásî ndrî.

32 “Nî ârî drë úlí mânîgõ gólâ fê bí tâsî nõ, ̄imbâ ró ãnî bê. Õzõ nî òndré gárâ lâ 'dî 'bá yí trá ârõ'á bí bê cárõ rî, nî â'dô nî'á lâ kĩ nî rî, ôzê ̄lmvû trá ãnyî 'ẽ'á âcálé. **33** Â'dô 'ẽ'á â'dólé kpá Ítí âgõ-âgõ ámákâ tâsî. Õzõ nî òndré tâ gólïyî ndrî má drí âtálé 'dî 'bá yí trá rû 'erê 'á rî, nî â'dô nî'á lâ kĩ nî rî, kâyì má drí 'ezó âgõlé rî trá ãnyî. **34** Má âtâ ãnî drí tâ pâtíi ró, tâ 'dî 'bá yí â'dô 'ẽ'á rû 'élé sisí drë ̄kpâkâ'dâ ̄ojílã kâyì nõ 'bá yí kâ ôdrâá ïyî kô ndrî. **35** Õzõ ângó nõ òndë gbô lé 'bûû bê rî, úlí ámákâ ícá kô rû ndêlé.”

*Tā Yésū drí âtálé kâyî âgō-âgō íyíkâ kâ rî tăsī
rî*

(*Márăkō 13.32-37; Lúkă 17.26-30, 34-36*)

³⁶ Gõ'dá Yésū drí kpá tă âtázó lăjó'bá íyíkâ 'dī
'bá yî drí tă âgō-âgō íyíkâ ãngó nō 'á rî kâ tăsī.
Gólâ kî, "Kâyî má drí 'ezó âgõlé ãngó nō 'á rî,
õjílă ãzákă ícá kô nîlâ, gbõ lé mălăyíkă gólíyî ūrú
'álâ rî 'bá yî (gõ'dá mâ rî gógó Ôvârî rî mvá ró nō
bê)* nûj íyî kâyî rî 'dī kpá kô. Ámâ átâ nî kâyî rî
'dī cé nî. ³⁷ Kâyî gólâ má drí 'ezó âgõlé tă-vó õjílă
kâ kîlî ãngó nō 'á rî tú rî, â'dô 'bâ'á nyé õzõ kâyî
gólâ Nówâ kâ ăkû ró nă sî rî kâtí. ³⁸⁻³⁹ Gõ'dá drë
ăkpăkă'dă Ôvârî ájó lîmvû tîtî kô ânî'á õjílă ūfûlî
tă õnjí íyíkâ tăsī rî, õjílă nă 'bá yî rî íyîngá drî-
bâlăyî ró tă ăsü ăkó kî'á nî rî, lânjõ ă'dô 'e'á ânîlî
'dĕl  īyî drîjî. Gólíyî rî trá ngá nyâlé, ngá mvûlî,
gõ'dá âgô rî íyî trá ăkó gîlî câlé bûúú kâyî gólâ
Nówâ yî drí fîzó kôlóngbõ ândrê 'á íyî nyâánŷâ
păl  rî tú. Gõ'dá gólíyî nûj íyî kî'á nî rî, ôzê trá
ânî'á 'dîlî rî kô, câlé bûúú kâyî gólâ lîmvû tîtî drí
ânîzó gólíyî ūfûlî rî tú. Â'dô rû 'e'á kpá ătî kâyî
mâ gólâ ájolé ūrú lésî rî drí 'er  âgõlé ãngó nō
'á rî tú. Âgō-âgō ámákâ â'dô 'e'á gólíyî ărôle ărõ.
⁴⁰ Gõ'dá kâyî rî 'dî tú rî, õzõ âgô rî ă'dô íyî trá
rî'á ngá 'wâ'á ámvú 'á rî, ââ'dô ălô rî trõ'á, gõzó
ăzâ rî âyélé. ⁴¹ Gõ'dá õzõ ăkó ă'dô íyî rî rî'á ngá
î'á kúnî ngá î' kâ drîjî rî, ââ'dô kpá ălô rî trõ'á
î'dî, gõzó ăzâ rî âyélé.

⁴² "Nî rî rîlî tă mbîmbî rî 'e'ë lâ sî âgō-âgō
ámákâ tĕl , tălâ mî nûjí kâyî gólâ má drí 'ezó

* **24:36** 24.36 Úlí gólâ Ôvârî rî mvá kâ 'dî iîgîj kô wárăgă bí
Mătăyō kâ ăzâ 'bá yî 'á.

âgõlé rî kô. Ìtí rî, nĩ rî ngiyá ró. ⁴³ Gõ'dá nĩ ̄sũ dré tã nô, tí 'bã-lípì ̄oró gõ ̄itú-pá ngácí kâ gólâ ūgú drí 'ezó ânîlí ngá gólâkâ ūgûlí 'á lâ rî nijí rî, tí gólâ â'dô rî'á ngiyá ró, gólâ ícá kô ūgú 'dî âyélé âfílí ngá gólâkâ ūgûlí gólâ drí jó 'ásî. ⁴⁴ Gõ'dá kpá rî'á ìtí âgõ-âgõ ámákâ tâsî. Nĩ rî rîlí ngiyá ró, tâlâ mĩ nijí kâyí gólâ má drí 'ezó âgõlé 'á lâ rî kô. Má â'dô âgõ'á nyijí ró."

Tâ Yésû drí ̄imbálé tâ rû ̄'bû 'bá gólâ rî 'bá tâ gólâkâ

*'elé mbì rî kâ tâsî rî
(Lükâ 12.41-48)*

⁴⁵ Gõ'dá nîngá sî rî, Yésû drí kpá tâ ̄imbázó lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drí tâ rû ̄'bû 'bá tândí rî kâ tâsî. Gólâ kî, "'Bã-lípì â'dô ã'dô 'e'á ̄'dî rû ̄'bû 'bá gólâ tâ nñijí bê lîfí 'bâzó drî lâ 'á rî drí yâ? ̄Ozõ gólâ ̄otírî 'e'ê nñilí âcí íyíkâ 'á rî, gólâ â'dô 'e'á rû ̄'bû 'bá 'dî 'bâlê ãzí-ãzí lâ yî vó ndrêlé mbìmbì lôsî lânjî-lânjî sî. ⁴⁶ Gõ'dá ̄ozõ 'bã-lípì rî 'dî âgõ trá âcálé rû ̄'bû 'bá gólâkâ 'dî ̄usúlî tâ 'dî 'e're 'á tândí ró ìtí rî, gólâ â'dô 'bâ'á ãyíkõ ró rû ̄'bû 'bá 'dî bê. ⁴⁷ Má âtâ ãní drí tâ pâtíjí ró, 'bã-lípì 'dî â'dô rû ̄'bû 'bá 'dî 'bâ'á ngá íyíkâ 'bâ kâ ndrî rî 'bá yî vó lâ ndrêlé. ⁴⁸ Gõ'dá ̄ozõ rû ̄'bû 'bá gólâ 'bâlê ãzí-ãzí lâ yî vó ndrêlé 'dî ã'dô rû ̄'bû 'bá ̄onjí 'i rî, ̄ozõ 'bã-lípì 'dî ̄onjâ trá âcí gólâkâ 'dî 'á rî, rû ̄'bû 'bá 'dî â'dô tâ ̄sû'á kî nî rî, 'bã-lípì íyíkâ 'dî njâ trá rôô, gólâ ícá kô âgõlé 'wââ. ⁴⁹ Gõ'dá rû ̄'bû 'bá 'dî drí ngâzó rî'á rû ̄'bû 'bá ãzí 'dî 'bá yî 'elé ̄onjí ró, rî'á gólîyî cálé, gõ'dá drílâ rîzó cé ngá nyâlé ̄'dî gõ'dá kpá ̄odrá mvûlî

ñindrá mvū 'bá ãzí lâ yí bê. 50 Gõ'dá õzõ 'bã-lípí rû
ì'bû 'bá 'dî kâ òtírî âgõõ âcálé rî, gólâ â'dô âcá'á
nyïî ró, ìtú gólâ rû ì'bû 'bá 'dî drí nñlî kô'dáwá
rî sî. 51 'Bã-lípí â'dô lânjõ õnjí têtë fê'á drlâ, õzõ
lânjõ 'ë'á fêlâ tâ õnjí 'ë 'bá drí rî kâtí, gõ'dá â'dô
gólâ rî vû'á vò lânjõ kâ rî 'á, tolâ gólâ â'dô ãwó
ngõ'á sí-gílî nyãnyâ bê ngá lâzê-lâzê drí sî."

25

Tā Yésū drí i'dígówá ōkó mvá mûdrí rî 'bá yí
kâ ngízó

âgō-âgō íyíkâ tāsī rî

¹ Gõ'dá nñgá sõ rí, Yésú drí îtõzó lãjó'bá íyíkâ 'dõ 'bá yí ïmbálé âgõ-âgõ íyíkâ ãngó nõ 'á kúmú ró rí tásí. Gólâ kí, "Âgõ-âgõ ámákâ kúmú ró ãngó nõ 'á rí â'dô gõ'dá â'dó'á õzõ õkó mvá mûdrí gólïyí rí 'bá õdrógô drí télê rí kâtí. Gólïyí trõ lámbã íyíkâ trá nñzó õdrógô drí télê. ² Õkó mvá njí rí 'bá yí rí'á tã nñ 'bá 'í, gõ'dá gólïyí ãzâ njí rí 'bá yí rí'á tã nñ ãkó lé 'bá 'í. ³ Gõ'dá õkó mvá gólïyí njí tã nñ ãkó lé 'bá ró rí 'bá yí trõ lámbã íyíkâ bê rí, gólïyí trõó dõ ãlípí kpää kô ïyí bê. ⁴ Gõ'dá õkó mvá gólïyí tã nñ 'bá rí yí trõ lámbã íyíkâ bê rí, gólïyí trõ dõ ãlípí kpää ïyí bê mälängí 'á. ⁵ Gõ'dá õdrögô drílïyí rí'á télâ rí âcá kô 'wãâ, gõ'dá â'dú drí îtõzó rí'á gólïyí 'êlé, gólïyí trá lûsû-lûsû ró â'dú drí sõ, gõ'dá drílïyí ngãzó â'dú kôlé.

⁶ “Gō'dá câ bê ã'bí ító 'á rî, õkó mvá gólîyî mûdrí 'dî 'bá yî drí ôtrê-ôtré ârízó kî nî rî, 'Nî ndrê drê, õdrógô bí ânî'a! Nî âfô 'wâ'a'wâ gólâ rî lâqúlî!” ⁷ Gô'dá õkó mvá mûdrí 'dî 'bá yî drí

lífí njízó â'dú 'ásī, gõ'dá drílīyî ìtõzó rī'á lámbã
 ĩyíkâ 'dī 'bá yî bãgô lâ êdélé. ⁸ Gõ'dá õkó mvá
 gólyi yî njî tã nî ãkó lé 'bá ró rî 'bá yî ûsû ïyî võ lâ
 bê trá kî, dõ lámbã ïyíkâ 'á rî bê trá 'ë'á rû ndêlé
 rî, õkó mvá njî 'dî 'bá yî drí tã âtázó õkó mvá
 gólyi yî tã nî 'bá ró rî yî drí kî nî rî, 'Nî áfẽ dõ ãlýpî
 ãmâ drí, tâlâ dõ ãmákâ trá 'ë'á rû ndêlé.' ⁹ Gõ'dá
 õkó mvá tã nî 'bá 'dî 'bá yî drí tã-drí lôgõzó õkó
 mvá gólyi yî tã nî ãkó lé 'bá ró rî 'dî 'bá yî drí kî,
 'Dõ nô ïcá ãmâ drí ãní bê kô, nî nî dõ gîlî dõ lâzí
 'bá ngálâ.'

¹⁰ "Gõ'dá õkó mvá gólyi yî tã nî ãkó lé 'bá ró 'dî
 'bá yî drí ngãzó nîlî võ dõ gî kâ 'álâ. Gõ'dá gólyi
 òtírî lâvñû rî, õdrógô drí íyîngá âcázó. Õkó mvá
 gólyi yî njî lámbã ïyíkâ êdé 'bá njââ rî 'bá yî drí
 fîzó õdrógô bê jó kârámâ kâ 'álâ, gõ'dá ódrí átî
 â'bâzó. ¹¹ 'Dî vósî rî, õkó mvá gólyi yî tã nî ãkó
 lé 'bá ró 'dî 'bá yî drí âgõzó âcálé võ dõ gî kâ rî
 lésî. Gõ'dá gólyi âgõ bê âcálé rî, áâ'bâ átî trá
 kpâákû. Gõ'dá drílîyî lâzí zizó kî nî rî, 'Kúmú,
 kúmú, nî njî átî ãmâ drí!' ¹² Gõ'dá õdrógô drí
 tã-drí lôgõzó drílîyî kî nî rî, 'Má âtâ ãní drí tã
 pâtîjî ró, má nijî ãní kô.' " ¹³ Ádûkû lâ ró, Yésû
 drí tã âtázó lâjó'bá ïyíkâ 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Nî
 rî njââ âgõ-âgõ ámákâ télé, tâlâ mî nijî kâyî gôlâ
 má drí 'ezó âgõlé 'á lâ rî kô. Má â'dô âgõ'á âcálé
 nyîjî ró."

*Í'dígówá rû ?bû 'bá nâ kúmú ãzâ kâ rî 'bá yî
 tâsî*
(Lúkã 19.11-27)

¹⁴ Gõ'dá nîngá sî rî, Yésû drí í'dígówá ãzâ ngîzó
 drí-'â drílâ 'ë'á fêlâ õjîlâ ïyíkâ drí lôsî ïyíkâ 'ezó

rî tâsî kâyî drîlâ 'êzó âgôlé kúmú ró rî sî. Gólâ kî, "Tâ drí-'â Ôvârî drí 'ê'á fêlâ ôjílã íyíkâ drí lôsî íyíkâ 'êzó rî tâsî rî rî'á ôzô kúmú âzâ 'ê 'bá nîlî  cî íyíkâ 'á j ej  ró rî k t . G d  dr   kp k 'd  g l  n i k   cî íyíkâ 'd  'á r , g l  dr  r   b  'b  íyíkâ n  r  'b  y   z z , g d  dr l  t   t z  dr l y  k  n  r , 'N  nd r  ng   m k  n  'b  y  v  l  d d .' ¹⁵ G d  k m  'd  dr   d  f z  dr l y ,  d  m b r k  g l y k  s z  ng  r  r  v  r , t l  g l y   l p  r   d  íyík  'd  b . G d  r   b  'b  s s  r  dr  r , g l  dr   d  f z  k s  n j , g d  r   b  'b  r  l  r  r  dr , g l  dr   d  f z  k s  r , g d  r   b  'b  n  r  r  dr , g l  dr   d  f z  k s   l . N ng  s , k m  'd  dr  ng z  n l   c i íyík  'a. ¹⁶ G d  r   b  'b  g l  s s   d  f z  dr l  k s  n j  r , g l  dr  n z  l s  âz  ' l   d  'd  s , t l   d  'd   l p  r  b . G d  dr l   d   z   s   s z  kp  k s  n j  l s  'e'  s .  d  g l k  'd  dr   l p z   c l  k s  m dr . ¹⁷ G d  r   b  'b  g l   d  f z  dr l  k s  r  r  dr  kp  n z  l s  ' l   d  f l  g l  dr  'd  s . G d  dr l   d   z   s   s z  kp  k s  r  l s  'e'  s .  d  g l k  dr   l p z   c l  k s  s . ¹⁸ G d  r   b  'b  g l   d  f z  dr l  k s   l   r  dr  n z  'b  'd l   d   k m  g l k  'd  k  l p z  ' l   l , t l  y  dr  s z  b   d  'd  r  k m  dr .

19 "Gõ'dá kâyî dûû vósî, kúmú 'dî drí ácázó
âgõlé yí drí 'bã 'á. Gólâ âgõ bê rî, gólâ drí rû
ì'bû 'bá íyíkâ 'dî 'bá yî âzízó yí ngálâ, tâlâ gólîyî
â'dâ ró lôsî gólîyî drí 'êlé âdî íyíkâ 'dî sî rî bê yí
drí. **20** Gõ'dá rû ì'bû 'bá gólâ âdî fêzó drílâ kísî njî
rî drí âdî gólâ drí ûsúlî ndrî rî âtrôzó âjílí kúmú

drí. Gõ'dá drílâ ngãzó tã âtálé kĩ nĩ rî, 'Ãmbá, ní ndrê drë,  d  ni drí f l  má drí kís  nj  s s  r   d  r '  n . Gõ'dá má  us   d   z  kp  k s  nj   d  r  'd  dr  ,  d  l   d  r '  n !'

21 "Gõ'dá k m  dr  r   b  'b  'd  l y z  k  n  r , 'N  r '  r   b  'b   m k  t nd  r  má dr  l f  'b z  dr  l   r   d . T l  n  ndr   d   f ny w  má dr  f l  n  dr  r  v  l  tr  t nd  r , m   d   n  'b '  ng   m k   mb  r  'b  y  v  l  ndr l . N   n , m  '  r   y k  n  b .'

22 "Gõ'd  r   b  'b  g l   d  f z  dr  l  k s  r  r  dr  kp   d  g l  dr   s l  r   tr z   j l  k m  dr . G d  dr l  t   t z  k  n  r , 'Ãmb , n  ndr  dr ,  d  ni dr  f l  má dr  k s  r  r '  n . M   s   d   z  kp  k s  r   d  r  ,  d  l   d  r '  n !'

23 "G d  k m  dr  kp  r   b  'b   y k  'd  l y z  k  n  r , 'N  r '  r   b  'b   m k  t nd  r  má dr  l f  'b z  dr  l   r   d . T l  n  ndr   d   f ny w  má dr  f l  n  dr  r  v  l  tr  t nd  r , m   d   n  'b '  ng   m k   mb  r  'b  y  v  l  ndr l . N   n , m  '  r   y k  n  b .'

24 "G d  r   b  'b  g l   d  f z  dr l  k s   l r  r  dr  ng z   d  f l  g l  dr  r  l g l  k m  dr . G d  dr l  t   s   y   y n y   k   t z  k m  dr  k  n  r , 'Ãmb , m  n  tr  k  n  r , n  r '  s  l omb  'b   , t l   d   n   y n y   k  r   p l   l s  r   b  'b   n k   r  'b  y  k  s , g d  n  r  kp  ng   y n y  t b   n   y n y  dr   d l   n  k d w  r  'b  y   b l   n   y n y  dr . **25**  t  r , m  r '   r   y   d   n k  'd   z l . T  'd  t s  r ,  d  m  dr  n z 

'bú 'dilí ̄d̄i 'dī lāpízó 'á lâ. Ní ndrē, ̄d̄i rī ī'dī rī'á nō.'

26 "Gō'dá kúmú drí tā-drī lōgōzó rū ̄'bū 'bá 'dī drí kī nī rī, 'Ní rī'á rū ̄'bū 'bá ōnjí 'ī, rū ̄'bū 'bá gólâ ūvó ró rī ī'dī. Mí nī trá kī nī rī, má rī ̄d̄i ūsúlī rū ̄'bū 'bá ámákâ rī 'bá yī drígá sī. Gō'dá má rī kpá ngá íyínyâ tibé ámâ nyāányâ drí ̄'dilí nī kō'dawá rī 'bá yī ē'bélé má drí. **27** Ní lāpī ̄d̄i ámákâ ̄'dō tāsī yā? Tí ̄'dō ̄'dō'á tāndí ró ní drí ̄d̄i 'dī fēzó ̄ojílā ̄azâ drí lōsī 'ezó ī'dī sī lâ, ̄'dō ró bē gólâ drí ̄d̄i ̄azâ ūsúzó fínyáwá gá drī lâ 'á, tâlâ má ̄otírī ̄ágōô rī, má ūsú ró bē ̄d̄i rī 'dī cù drī bē.'

28 "Nīngá sī, kúmú drí tā 'bāzó rū ̄'bū 'bá íyíkâ ̄lō rī drí kī, 'Ní trō ̄d̄i 'dī vólé rū ̄'bū 'bá ōnjí 'dī drígá sī, fēlé rū ̄'bū 'bá gólâ ̄d̄i ūsú 'bá kísí mûdrī rī drí.' **29** Gō'dá kúmú drí tā ̄tázó kī nī rī, 'Ojílā gólâ ̄'dō 'bá ngá bē rī, ̄'dō 'ē'á ngá fēlé gólâ drí ̄ambá lâvūlī gârâgá ngá gólâ drí ūsúlī rī drī sī. Gō'dá ̄ojílā gólâ ̄'dō 'bá ngá ̄akó rī, gbō lé ngá fínyáwá gólâ drí ūsúlī rī, ̄'dō trō'á lâ vólé gólâ drígá sī.* **30** Gō'dá kúmú drí tā ̄tázó kī nī rī, 'Rū ̄'bū 'bá gólâ lōsī 'ē 'bá kō nō, ótrō gólâ vūlī ̄iví 'álâ íniríkúwá 'á, vō gólâ Ôvârî drí ̄edélé Sâtánâ yī drí rī 'á, vō gólâ ̄ojílā drí 'ezó ̄awó ngõlé sí-glí nyãnyâ bê rī 'á.' "

* **25:29** 25.29 Úlî gólâ ̄ojílā ngá bê 'dī, tā ífí lâ kī nī rī, 'dī ūjílā gólâ lōsī 'ē 'bá tāndí ró Ôvârî drí ̄'dō mbârâkâ Ôvârî drí fēlé gólâ drí rī vó ró rī ī'dī. Gō'dá ̄ojílā gólâ ̄'dō 'bá ngá ̄akó rī, 'dī ūjílā gólâ lōsī 'ē 'bá kō tāndí ró Ôvârî drí mbârâkâ Ôvârî drí fēlé gólâ drí rī sī ī'dī.

*Tā Yésū drí 'ēzó tā-vó õjílā ndrī kâ kīlī â'dô tā
'ē'ē gólīyíkâ*

vó ró rî

³¹ Gõ'dá nñngá sî rî, Yésū drí tā âtázó âgõ-âgõ íyíkâ ãngó 'á nñngá tā-vó õjílā kâ kīlī rî tâsî. Gôlâ kî, "Kâyì tibê mâ gólâ âjolé ûrú lésî rî drí 'ēzó âgõlé ãngó nõ 'á rî sî, má â'dô âgõ'á mbârâkâ ãkî bê, mäläyíkâ ámákâ rî 'bá yî â'dô ïyî 'bâ'á ndrî má bê. Má â'dô rî'á kúmú ró kífí ámákâ drîjí drí-âcê bê tā-vó õjílā kâ kīlî. ³² Gõ'dá õjílâ õrî ndrî kâ ãngó 'ásî rî 'bá yî â'dô ïyî rû ê'bé'á ndrî má ândrá. Má â'dô gólîyî lâfá cã'á rî, õzõ kâbîlîkî lâfá cãrê ̄indrî rú sî rî kâtí. ³³ Má â'dô õjílâ tâ mbî 'bá rî 'bâ'á ámâ drí-ágó drî lésî ró, gõ'dá má â'dô õjílâ tâ õnjí 'bá ró rî 'bá yî 'bâ'á ïyíkâ ámâ drí-ljijí lésî rî 'á.

³⁴ "Gõ'dá mâ gólâ rî 'bá kúmú ró rî â'dô tâ âtâ'á õjílâ gólîyî ámâ drí-ágó drî lésî rî 'bá yî drí kî nî rî, 'Anî õjílâ gólîyî ámâ átâ drí õrê fẽzó drílîyî rî rî'dî, nî ânî ngá tândí gólîyî Ôvârî drí êdélé ánî õjílâ íyíkâ ró rî 'bá yî drí îtô võ ãngó nõ kâ sî rî trôlé ânî drí drí-'â ró. ³⁵ Tâlâ má â'dô bê lõfó ró rî, nî âfë ngá nyãnyâ trá má drí nyâlé. Gõ'dá lîmvû lôvô 'ê mâ bê rî, nî âfë lîmvû trá má drí mvûlî. Gõ'dá nî ndrê mâ bê õjílâ lîdî ró rî, nî lâgû mâ trá ânî drí 'bâ 'á ûmú ró. ³⁶ Gõ'dá nî ndrê mâ bê ítâ ̄izâ bê rî, nî âfë ítâ trá má drí sôlé. Gõ'dá má â'dô bê ngá lâzé ró rî, nî ndrê ámâ vó trá tândí ró. Gõ'dá ó'bâ mâ bê gãnímã 'á rî, nî ânî trá ámâ lômílî.'

³⁷ "Gõ'dá õjílâ tâ mbî 'bá â'dô ïyî tâ-drî lôgõ'á má drí kî nî rî, 'Kúmú, mä ndrê nî lõfó ró ãmâ

drí ngá nyānyā fēzó ní drí nyālé rī ángô tú yā? Mā ndrē nî l̄imvû lôvó bê ãmâ drí l̄imvû fēzó ní drí mvūlî rī ángô tú yā? ³⁸ Mā ndrē nî ɔjílā lídí ró ãmâ drí ánî lâgúzó ãmâ drí 'bā 'á ūmú ró rī ángô tú yā? Gõ'dá mā ndrē nî ítâ ̄zâ bê ãmâ drí ítâ fēzó ní drí sôlé rī ángô tú yā? ³⁹ Gõ'dá mā ndrē nî ngá lâzé ró ngâtá gãnímã 'á ãmâ drí nîzó ánî ndrêlê rī ángô tú yā?' ⁴⁰ Gõ'dá mā kúmú ró rī â'dô tâ-dr̄i lôgõ'á drilîyî kî nî rî, 'Má âtâ ãnî drí tâ pâtî ró, ɔzõ nî ɔpâ ɔjílā ámákâ ãlô rî trá rî, gbõ lé oöndrê ɔjílā rî 'dî ngá tâkó ró rî, nî pâ 'dî kpá mâ ̄dî.'

⁴¹ "Gõ'dá mā â'dô rû jâ'á tâ âtálé ɔjílā gólyî ámâ drí-ljí dr̄i lésî rî 'bá yî drí kî nî rî, 'Ãnî gólyî Ôvârî drí trîlî nô 'bá yî, nî nî vólé má lâgatî sî, nî'á lâsí gólâ rî 'bá vélé  dükû ãkó tibê Ôvârî drí êdélé Sâtánâ yî drí mälâyíkâ gólâkâ rî 'bá yî bê rî 'álâ. ⁴² Tâlâ nî ndrê mâ bê lõfó ró rî, nî  f  e ngá nyānyâ kô má drí nyâlé, gõ'dá nî ndrê mâ bê l̄imvû lôvó bê rî, nî  f  e l̄imvû kô má drí mvûlî. ⁴³ Gõ'dá nî ndrê mâ bê ɔjílâ lídí ró rî, nî lâgú mâ kô ãnî drí 'bâ 'á. Gõ'dá nî ndrê mâ bê ítâ ̄zâ bê rî, nî  f  e ítâ kô má drí sôlé. Gõ'dá mā â'dô bê ngá lâzé ró rî, nî ndrê ámâ vó kô. Gõ'dá ó'bâ mâ bê gãnímã 'á rî, nî ânîí kô ámâ ndrêlê.'

⁴⁴ "Gõ'dá ɔjílâ rî 'dî 'bá yî â'dô  yî tâ-dr̄i lôgõ'á kî nî rî, 'Kúmú, mâ ndrê nî lõfó ró rî ángô tú yā, ngâtá l̄imvû lôvó bê rî ángô tú yā, ngâtá ɔjílâ lídí ró rî ángô tú yā, ngâtá ítâ ̄zâ bê rî ángô tú yā, ngâtá ngá lâzé ró rî ángô tú yā, ngâtá gãnímã 'á rî ángô tú ãmâ drí ánî pâzó kô rî yâ?' ⁴⁵ Gõ'dá mā â'dô tâ-dr̄i lôgõ'á drilîyî kî, 'Má âtâ ãnî drí tâ

păt̄jī ró, õzō n̄i õgâ vólé trá dó õjílā ámákâ ãlô r̄i pălé r̄i, gbō lé óõndré õjílā r̄i 'd̄i ngá tăkó ró r̄i, n̄i gâ vólé 'd̄i kpá trá dó ãmâ pălé.' ⁴⁶ Gõ'dá Óvârí â'dô õjílā õnjí 'd̄i 'bá yî jõ'á võ gólâ lâñõ  dûkû ãkó r̄i kâ r̄i 'á. Gõ'dá tã mbî 'bá â'dô  yí n̄i'á cé n̄i r̄ilí Óvârí bê zââ gbádú  dûkû ãkó."

26

Tâ dr̄i-'bá ángí Yúdä yí kâ r̄i 'bá yî drí tâ  'bžó 'ezó

Yésü r̄i füllí r̄i

(Márâkõ 14.1-2; Lükä 22.1-2; Yowánî 11.45-53)

¹ Gõ'dá nîngá sî r̄i, Yésü ndělē bê tâ ìmbâ íyíkâ 'd̄i 'bá yî ndr̄i r̄i, drílâ gõzó tâ âtálé lâjó'bá íyíkâ 'd̄i 'bá yî drí kî, ² "Nî n̄i trá kî, kâyî 'ezó kârámâ lâvû-lâvû kôrô kâ 'elé r̄i â'dô 'e'á  tôlé kâyî r̄i vósí.* Mâ r̄i gógó âjólé ûrú lésí nõ, áâ'dô ámâ drí-bâ fê'á ámâ  jú-'bá- zí yî drígá. Gólîyî â'dô ámâ  pá'á fê lâlî-lâlî dr̄i."

³ Gõ'dá kâyî Yésü drí tâ âtázó lâjó'bá íyíkâ 'd̄i 'bá yî drí 'd̄i sî, dr̄i-'bá ángí Yúdä yí kâ r̄i 'bá yî gõ'dá õjílā sisí-lésí r̄i 'bá yî bê, gólîyî ê'bê  yí rû trá dr̄i-'bá dr̄i-'bá  zí r̄i 'bá yî drílî rû bê Kâyífâ rî drí 'bâ 'álâ. ⁴ Gólîyî ê'bê rû tolâ 'd̄i, tâlâ tâ  'bží  yí võ 'ásí Yésü rî rûzó bê kírî ró gólâ rî fûzó vólé.

⁵ Gõ'dá gólîyî  sü tâ trá kî n̄i rî, â'dô kô tândí ró  yí drí Yésü rî rûzó kâyî kârámâ lâvû-lâvû kôrô kâ 'd̄i sî, tâlâ õjílâ dûû â'dô ngâ'á  wâ' 'elé  yí bê.

* **26:2** 26.2 Úfû Yésü kôrô kârámâ 'dî vósí tâ â'dâ ró kî, Yésü rî'á õzô kâbžílîkî gólâ füllí  rí lâ lôbëlé jô tylí sî õjílâ  pâ ró ngâ bê rî kâtí.

*Tā ōkó ãzâ drí dō ûtúzó Yésū dr̄i Bētánī 'álâ
rî*

(Márākō 14.3-9; Yōwánī 12.1-8)

⁶ Kâȳi 'dī 'bá ȳi s̄i rî, Yésū ȳi rî r̄lî j̄aríbä z̄lîl Bētánī rî 'álâ, ägô ãzâ gólâ drí êdélé ngá lázé ãrí kâ 'ásî rú bê Sîmónâ rî drí 'bâ 'á. ⁷ Gõ'dá Yésū ȳi õtírî 'bââ ngá nyâ'á Sîmónâ drí 'bâ 'á tólâ rî, ōkó ãzâ drí dō gólâ ãjí bê tûrû-tûrû rî âtrõzó mälängî gólâ êdélé kúnî z̄lîl ãlâbâsétâ rî 'ásî rî 'á, ânî'á ûtûlâ Yésū dr̄i. Lâgî dō rî 'dî kâ lâvû gârâ dō ãzí dr̄i s̄i. Ōkó 'dî 'ê tâ 'dî ïtí 'dî tâlâ Yésū rî ïnjîzó. ⁸ Gõ'dá lâjó'bá Yésû kâ 'dî 'bá ȳi ndrê ïyî tâ ōkó 'dî drí 'êlé 'dî bê rî, tâ 'dî 'bââ gólîyî gõ'dá kô â'dólé ãyïkõ ró. Drîlîyî rîzó tâ âtâlê ïyî lâfâlê 'ásî kî, "'Dîr'â tâ ngá ïzâ-ïzâ kâ 'î. ⁹ Tí â'dô â'dô'á tândí ró õzô oô'bâ dō 'dî gîlî vólé  dî ãmbâ s̄i, gõzó  dî lâ fêlé ngá ãkó lé 'bâ rî 'bâ ȳi pâzó rî."

¹⁰ Gõ'dá Yésû nî tâ ïsû lâjó'bá 'dî 'bá ȳi kâ 'dî bê rî, gólâ drí ngâzó tâ âtâlê drîlîyî kî nî rî, "Nî rî ōkó 'dî ïkpókpólôlê ïtí ã'dô tâsî yâ? Gólâ 'ê 'dî tâ tândí 'î má drí. Tâ gólâkâ 'dî sû trá má rú tâkányî. ¹¹ Ngá ãkó lé 'bâ ró rî 'bâ ȳi â'dô ïyî 'bâ'á ãní bê nõngá kâȳi vósî cé. Gõ'dá má ïcâ kô rîlî zââ ãní bê nõngá. ¹² Dô ōkó 'dî drí ûtûlî má dr̄i 'dî, tâ iffí lâ kî, gólâ êdê 'dî ámâ rú'bâ ãvõ 'î 'bâlê 'bú 'á. ¹³ Má âtâ ãnî drí tâ pâtîrî ró, õzô õtírî tâ âtî-âtî tândí Ôvârî kâ pêê ãngó 'ásî õjîlâ 'bâsûrû ndrî kâ rî drí rî, áâ'dô tâ tândí ōkó 'dî drí 'êlé 'dî tâ lâ âtâ'á õjîlâ drí, tâlâ gólâ rî tâ ïsûzó bê."

*Tâ Yûdâ drí tâ 'bâzó Yésû rî drí-bâ fêzó dr̄i-'bâ
ángî Yûdâ ȳi kâ rî 'bâ ȳi drí rî*

(Márâkô 14.10-11; Lûkâ 22.3-6)

14 Gõ'dá nïngá sï rî, lâjó'bá ãlô Yésü kâ rú bê Yûdä ïsïkãrïyótä rî drí ngãzó nïlí drï-'bá ángí Yûdä yí kâ rî 'bá yî ngálâ, tälâ Yésü rî drï-bã fëzó gólïyî drí. **15** Gõ'dá Yûdä drí tâ ijízó gólïyî tí kï nï rî, "Özö nï òlë tâ-drï trá má drí Yésü rî drï-bã fëzó ãnî drí rî, nï â'dô  dï fë'á má drí tâsi yä?" Gõ'dá drílïyî tâ ijî Yûdä kâ 'dï drï lâ lôgôzó. Gólïyî drí  dï ífí lâzó nyâ'dî-trá-drï-lâ-ngâ-mûdrí sîlîvâ 'ásï fëlé Yûdä drí. **16** Gõ'dá îtôlé kâyî rî 'dï 'ásï rî, Yûdä drí îtôzó rî'á lâtí lôndâlé, tälâ yí fëró Yésü rî drï-bã bê gólïyî drí.

Tâ Yésü drí ngá nyânyâ  dûkû nyâzó lâjó'bá iyíkâ yí bê rî

(Márâkô 14.12-26; Lükä 22.7-23; Yôwánî 13.21-30)

17 Gõ'dá nïngá sï, kâyî drï-káká kârámä  mbâtä  kú  kó rî kâ rî kâ  câ bê rî, lâjó'bá Yésü kâ rî 'bá yî drí ânïzó tâ ijílî gólâ tí kï nï rî, "Ní lë  mâ drí nïlí kârámä lâvü-lâvü kôrô kâ êdélé  mâ drí nyâlé ángô lé yä?"*

18 Gõ'dá Yésü drí tâ-drï lôgôzó lâjó'bá iyíkâ 'dï 'bá yî drí kï, "Ní ngâ nïlí filí jârïbä ángí Yêrôsälémä kâ nã 'álâ. Özö nï  câ trá tólâ rî, nï â'dô  gô  zâ  usú'á. Ní  tâ tâ gólâ drí kï, 'Tâ  imbâ 'bá  mákâ kï nï rî, kâyî gólâ Ôvârî drí 'bâlé yí drí rî trá  nyî ' 'á  câlé. Yí â'dô  nî'á kârámä lâvü-lâvü kôrô kâ nyâlé ní drí 'bá 'á  mâ lâjó'bá iyíkâ yí bê.' " **19** Gõ'dá lâjó'bá Yésü kâ 'dï 'bá yî drí nïzó  yî tâ 'dî ' lé té  zö Yésü drí  tâlé gólïyî

* **26:17** 26.17 Kârámä  mbâtä  kú  kó rî kâ 'dï, órî rî'á ' lé kâyî nïj- rï-lâ-rî. Órî nyâsá kârámä lâvü-lâvü kôrô kâ rî kâ êdélé kâyî sîsî kârámä rî 'dï kâ 'á.

drí 'dī kâtí. Drílīyî ngá nyãnyã kârámã kâ êdézó ãgô 'dī drí 'bã 'á nïngá.

20 Gõ'dá câ bê länjâtúlì bê rî, Yésü yî drí rû ê'bézó võ ãlô 'á lâjó'bá íyíkâ mûdrí-drí-lâ-ngâ-rí 'dî 'bá yí bê kârámã 'dî nyâlé. **21** Gólíyî õtíří 'bââ rí'á ngá nyâ'a rí, Yésü drí ngâzó tâ âtálé lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drí kî, "Má âtâ ãnî drí tâ pâtíří ró, lâjó'bá ãlô ãnî lâfálé sî 'dô ámâ drí-bâ fê'á ámâ ãjú-'bá-ãzí yî drígá." **22** Gõ'dá lâjó'bá Yésü kâ 'dî 'bá yî ârî íyî úlì gólâ drí âtálé 'dî bê rî, gólíyî drí â'dózó ndrí tâ ïsû ró rôô. Gõ'dá drílîyî ngâzó rí'á ïyî â'dálé Yésü drí ãlô-ãlô kî, "Kúmú, õjílã 'e 'bá ãnî drí-bâ fêlé rî â'dô 'dó'á mâ ï'dî yâ?"

23 Gõ'dá Yésü drí tâ-drí lôgõzó drílîyî kî nî rî, "Õjílã ãlô ãnî lâfálé 'ásî gólâ ngbâângbânõ rí 'bá drí sôlé má bê sâánî ãtó kâ ãlô 'á rî â'dô ámâ drí-bâ fê'á nî. **24** Áâ'dô mâ gólâ âjólé ûrú lésî nô fû'á, õzõ tâ lâ ìgílí trá búkû Ôvârî kâ 'á rî kâtí. Gõ'dá õjílã gólâ 'e 'bá ámâ drí-bâ fêlé 'dî, Ôvârî â'dô lâjõ õnjí têtë fê'á drílâ. Tí â'dô â'dó'á tândí ró õzõ úütí õjílã rî 'dî kô."

25 Yûdä gólâ tibê 'e 'bá Yésü rî drí-bâ fêlé rî drí tâ ijízó gólâ tí kî nî rî, "Tâ ìmbá 'bá, â'dô â'dó'á ã'dî ï'dî yâ? Mâ ï'dî yâ?" Yésü drí tâ-drí lôgõzó drílâ kî nî rî, "Ãwô, nî ï'dî!"

26 Gõ'dá Yésü yî õtíří rí'á ngá nyâlé rí, gólâ drí ãmbâtâ trõzó. Drílâ râtáâ 'ezó Ôvârî drí ãmbâtâ 'dî tâsî. Drílâ ãmbâtâ 'dî 'â lâ úpízó, gõ'dá drílâ trõzó lâ fêlé lâjó'bá íyíkâ yî drí tâ âtâ-âtâ bê kî nî rî, "Nî trõ, nî nyâ, nõõ rí'á ámâ rú'bâ 'î." **27** Gõ'dá Yésü drí kpá ïgã õdrá âlâ'bâ kâ trõzó.

Drílâ rătăā 'ẽzó Ôvârî drí tă lâ tăsî. Gõ'dá drílâ fẽzó lâ lăjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drí mvǖlî tă âtâ-âtâ bê kî nî rî, "Ãnî ndrî, nî mvû! ²⁸ Nõô rî ámâ ãrí tă-drî lélë ó'dí édészó Ôvârî yî lăfálé õjílă íyíkâ yí bê rî ū'dî, tibê ră 'bá tă õnjí õjílă kâ âyê-âyê kâ tăsî rî ū'dî. ²⁹ Má âtâ ãnî drí, má ïcá kô õdrá nõ mvǖlî, cälé bûúü kâyî gólâ má drí 'ẽzó mvǖlâ ãní bê kpá ó'dí kâyî ámâ átâ drí ámâ 'băzó kúmú ró õjílă drílî rî tú."

³⁰ Nîngá sî rî, Yésü yî drí lôn̄gó Ôvârî rî lûyî kâ ngõzó lăjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî bê. 'Dî vósî rî, drílîyî nîzó únî fê dô kâ bê yî drílî rî 'álâ.

*Tă Yésü drí tă Pétérõ drí 'ẽzó íyî tî gâlé rî tă lâ
âtázó rî*
(Márâkõ 14.27-31; Lükä 22.31-34; Yôwánî 13.36-38)

³¹ Gõ'dá nîngá sî rî, Yésü drí tă lăjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drí 'ẽzó râlé yí rú sî rî tă lâ âtázó gólîyî drí. Gólâ kî, "Má âtâ ãnî drí, ngácî nõ sî, nî â'dô ră'á ndrî ámâ âyélé, tălâ Ôvârî âtâ tă trá tă ìgî íyíkâ 'á kî nî rî,

'Má â'dô kâbîlîkî lôkí 'bá fû'á,
gõ'dá kâbîlîkî gólâkâ â'dô ïyî rû lâpë'á ndrî vólé.'

Zékârîyâ 13.7

³² Má â'dô lîdrí'á õdrâ 'ásî. 'Dî vósî rî, má â'dô lâvû'á sîsî ãnî ândrá Gâlîlâyâ 'álâ. Nî â'dô nî'á ámâ ûsúlî tólâ."

³³ Gõ'dá Pétérõ drí ngâzó tă-drî lôgôlé Yésü drí kî nî rî, "Ámâ ãzí-ãzí yî õlâ'bû gbõ lé ndrî ánî âyélé rî, má ïcá kô ánî âyélé."

³⁴ Gõ'dá Yésū drí tā âtázó Pétērō drí kī, "Pétērō, má âtâ ní drí tā păt̄ū ró, ngác̄i nō sī, drē ākpākā'dā 'ã'ú-lúgú drí cír̄i 'bē ākó rī, ní â'dō t̄i gā'á má rú sī ândâlâ nā. Ní â'dō tā âtá'á kī nī rī, yí nūj̄i mā kō."

³⁵ Gõ'dá Pétērō drí tā-dr̄i lôgōzó Yésū drí kī nī rī, "Má ìcā kō t̄i gälé ní rú sī. Ōzō ã'dō õdrā 'i rī, mā â'dō drā'á ní bē." Gõ'dá lājó'bá ãzí 'dī 'bá yī drí kpá tā âtázó ōzō Pétērō drí âtálé 'dī kâtí.

*Tā Yésū drí rātāā 'ēzó Gëtēsēmánī 'álâ rī
(Márākō 14.32-42; Lükā 22.39-46)*

³⁶ Gõ'dá nñngá sī rī, Yésū yī drí nñzó cälé vō gólâ zil̄i Gëtēsēmánī rī 'álâ. Gól̄iȳi cā bē tólâ rī, Yésū drí ngāzó tā âtálé lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yī drí kī nī rī, "Nī rī nñngá. Mâ drē nī'á gbíyá ăt̄i 'álâ rātāā 'ēlé." ³⁷ Gõ'dá Yésū drí Pétērō yī, Zebēdáyō rī mvá rī Yákóbā yī Yōwánī bē rī 'bá yī dr̄izó kpāâ yī bē. Gõ'dá Yésū drí â'dózó ̄zā ró gõ'dá kpá tā ̄sū ró rōō. ³⁸ Gõ'dá gólâ drí tā âtázó lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yī drí kī nī rī, "Ámâ p̄ip̄isil̄i trá tā ̄sū ró rōō. Tā ̄sū 'dī 'ê trá ámâ fūl̄i. Nī rī nñngá l̄if̄i ngbâ ró tâlâ rātāā 'ēlé má bē."

³⁹ Nñngá sī, Yésū drí ngāzó nñl̄i gbíyá ăt̄i 'álâ, gõ'dá drilâ íȳi lâlâzó vüdrí ̄nyákú dr̄i rātāā 'ēlé kī, "Tátá, ōzō iicâ trá ní l̄if̄i rī, ní trō ̄iḡa mvá lâjō gólâ 'e 'bá ámâ 'ēlé rī kâ nō vólé. Gõ'dá ní 'ê tā gólâ ní drí lélé 'ēlé rī ̄dī, â'dó kō tā gólâ má drí lélé rī ̄dī."

⁴⁰ Gõ'dá Yésū drí ngāzó gõl̄e lājó'bá íyíkâ nā 'dī 'bá yī ngálâ. Gólâ drí gól̄iȳi ūsúzó r̄'á ̄ȳi â'dú kō'á. Gõ'dá gólâ drí ngāzó tā âtálé Pétērō yī drí kī, "Nī ìcā kō r̄il̄i l̄if̄i ngbâ ró rātāā 'ēlé má bē

cälé cé ̄itú-pá ãlô ã'dô tāsī yā? ⁴¹ Nī rī līfī ngbâ
ró rātāā 'ēlé, tālâ Sātánā ōzó ãnî ûjūû kô ámâ
âyélé. ãnî p̄ip̄isílî lē tā tāndí 'ēlé, gō'dá ãnî rú'bá
rī'á cù ̄tí mbârâkâ ãkó tā rī 'dī 'ēzó."

⁴² Gō'dá Yésū drí gōzó kpá ó'dí nī'á rātāā 'ēlé.
Gólâ kī, "Tátá, ōzō ūcâ kô ní drí īgā mvá lâñõ kâ
nō trôlé vólé má drí mvū ãkó lâ rî, má á'dô 'ē'á
lâ ōzō ní drí lêlé rî kâtí." ⁴³ Nîngá sī, Yésū drí
ngâzó gôlé lâjó'bá íyíkâ 'dī 'bá yî ngálâ. Gō'dá
gólâ drí kpá gólîyî ûsúzó rī'á lûsú'á â'dú drí sī.

⁴⁴ Gō'dá drílâ ngâzó lâjó'bá íyíkâ 'dī 'bá yî
âyélé, nîzó rātâā ândâlâ nâ lâ 'ēlé. Gō'dá drílâ
kpá rātâā ãlô-ãlô 'dī 'ēzó ī'dî. ⁴⁵ Gō'dá Yésū drí
gōzó lâjó'bá íyíkâ 'dī 'bá yî ngálâ. Gólâ ûsû gólîyî
rī'á â'dú kô'á. Gō'dá gólâ drí tâ âtázó drílîyî kī,
"Ãnî drë zââ rī'á â'dú kô'á yā? Nî ndrê drë, ̄itú-
pá âcâ trá ngbâângbânõ 'ēzó mâ gólâ âjólé ûrú
lésî nô drí-bâ lâ fêlé tâ ònjí 'bá yî drígá. ⁴⁶ Nî ngâ
ûrû, mä nî ró bê! Nî ndrê òjílâ gólâ 'e 'bá ámâ
drí-bâ fêlé rî rī'á ânî'á nâ!"

Tâ Yésū rî rûzó rî (Márâkô 14.43-50; Lükä 22.47-53; Yôwánî 18.3-12)

⁴⁷ Gō'dá nîngá sī, Yésû õtírî rî'í drë zââ tâ âtâ'á
lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drí rî, kôrô lâjó'bá gólâkâ
ãlô Yûdä rî drí âcázó òjílâ õ'bí bê dûû. Òjílâ rî 'dî
'bá yî, drî-'bá ángí Yûdä yî kâ rî 'bá yî gō'dá gólîyî
sísi-lésî rî 'bá yî bê rî âjô gólîyî nî lígú mbêlêso-
mbêlêso bê gō'dá kpá p̄idrígú ángí ángí yî bê ̄yî
drígá sī, ânî'á Yésû rî rûlî. ⁴⁸ Yûdä â'dâ lâtî yî drí
'ēzó Yésû rî drí-bâ fêlé rî trá ̄kû ró òjílâ 'dî 'bá yî
drí. Gólâ kī, "Òjílâ gólâ má drí 'e'á nî'á âmvôlâ

bí-'bálé lâ võlé rî, nî rû gólâ ī'dî." ⁴⁹ Gõ'dá gólîyî ânî bê âcálé rî, Yúdã drí nîzó mbî Yésü ngálâ, nî'á nî-bê-yã félé Yésü drí, gólâ kî, "Tä ìmbá 'bá, nî bê yã?" Gólâ drí Yésü rî âmvózó bí-'bálé lâ võlé.

⁵⁰ Gõ'dá Yúdã 'ê nî-bê-yã bê Yésü drí rî, Yésü drí tâ âtázó gólâ drí kî nî rî, "Ámâ rû-lê-äzíyã, nî 'ê tâ ní drí ânî'á 'ělâ rî."

Gõ'dá kôrô ôjílã 'dî 'bá yî drí ngãzó ndrõlé ăngbû Yésü drîj. Gõ'dá drîlîyî Yésü rî rûzó. ⁵¹ Gõ'dá lâjó'bá âlô lâjó'bá Yésü kâ 'dî 'bá yî lâfálé 'ásî drí lígú mbëlësõ íyíkâ ângízó fókâ lâ 'ásî. Gõ'dá kôrô drîlâ rû ï'bû 'bá drí-'bá drí-'bá Yúdã yí kâ rî 'bá yî rî kâ rî kâ bí lâ gãzó njíyá vôle vûdrí.

⁵² Gõ'dá Yésü drí tâ âtázó lâjó'bá gólâ rû ï'bû 'bá 'dî bí lâ gã 'bá 'dî drí kî nî rî, "Ní sô lígú áníkâ 'dî lôgõlé vôle fókâ lâ 'á. Ôjílã gólîyî rî 'bá ăwâ 'ělé lígú mbëlësó-mbélësô rî 'bá yî sî rî, áâ'dô kpá gólîyî fû'á lígú mbëlësó-mbélësô sî. ⁵³ Mí nîí kô kî nî rî, má â'dô îcâ'á ámâ átâ Ôvârî rî zîlî mälâyíkâ âjólé ânî'á ámâ pâlé yã? Gólâ â'dô îcâ'á mälâyíkâ âjólé dûdû. ⁵⁴ Gõ'dá õzõ Ôvârî âjâjô mälâyíkâ trá ânî'á ámâ pâlé rî, tâ gólâ igílî bûkû Ôvârî kâ 'á 'ě 'bá rû 'ělé ámâ tâsî rî â'dô rû 'ě'á ángô tí yã?"

⁵⁵ Gõ'dá Yésü drí ngãzó tâ âtálé ôjílã õ'bí 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Nî ânî ámâ rûlî lígú mbëlësó-mbélësô bê gõ'dá kpá pîdrígú ángí ángí yí bê õzõ ôjílã gólâ tâ õnjí 'ě 'bá mírî rú rî kâtí â'dô tâsî yã? Má rî trá tâ ìmbálé kâyî vósî cé ă'dí-drî jó ángí Ôvârî kâ rî kâ 'á. Nî rú mâ kô tólâ â'dô tâsî yã?

56 Tā gólīyî ndrī ānî drí rī'á 'ēlâ 'dī 'bá yî, 'ê rû ñtí 'dī, tälâ úlí gólīyî tā Ʉngū 'bá yî drí ìgllí búkū Òvârî kâ 'á rî ã'dô ró bê tā pâtñî ró."

Nïngá sî rî, lâjó'bá Yésü kâ 'dî 'bá yî drí lârázó ndrî Yésü rú sî, gólâ rî âyéle élê.

Tā Yésü drí âdrézó lâkíkâ 'á drî-'bá ángí Yúdâ yí kâ ândrá rî

(Márâkô 14.53-65; Lükä 22.54-55, 63-71; Yôwánî 18.13-14, 19-24)

57 Gõ'dá nïngá sî rî, õjílâ gólīyî Yésü rî rû 'bá rî yî drí gólâ rî trôzó ãjílî ãmbá drî-'bá ángí Yúdâ yí kâ rî 'bá yî kâ rú bê Kâyífâ rî drí jó 'álâ. Tólâ lâ'bí ìmbá 'bá yî gõ'dá õjílâ gólīyî sísí-lésí rî 'bá yí bê ê'bê ïyî rû trá drî-'bá ángí Yúdâ yí kâ ãzâ 'bá yí bê, tälâ ïyî drí tâ-vó Yésü kâ kizó bê. 58 Gõ'dá Pétérô drí ngâzó 'dêlé nîlî Yésü yî vósí jëjë ró vólé lésí. Drílâ ânîzó ácálé ã'dí-drî drî-'bá ángí Kâyífâ kâ rî 'á. Gólâ câ bê tólâ rî, drílâ fízó nî'á rîlî võ ãlô 'á lómígówá gólīyî rî 'bá ã'dí-drî 'dî vó lâ ndrêlé rî 'bá yí bê, tälâ yí ndrê ró tâ gólâ 'ë 'bá rû 'êlé Yésü drí rî bê. 59 Gõ'dá jó Yésü rî lôfízó 'álâ 'dî 'á tólâ rî, tâ kî 'bá 'dî 'bá yî ndrî õjílâ gólīyî rû 'ê'bé 'bá tólâ nã 'bá yí bê, drílîyî rîzó õjílâ gólīyî 'ë 'bá tâ â'bâlé Yésü rû õnjõ sî rî lôndâlé, tälâ ïyî drí gólâ rî fûzó bê. 60 Gbô lé õjílâ dûû âfõ ïyî bê tâ âtâlé Yésü rû õnjõ sî rî, úûsú tâ õnjí Yésü drí 'êlé rî kô. Âdûkû lâ ró rî, ãgô ãzâ 'bá yî rî drí ngâzó âfôlé âdrêlé tâ kî 'bá 'dî 'bá yî ândrá tâ â'bâlé Yésü rû õnjõ sî kî, 61 "Âgô nô kî nî rî, yí â'dô ïcâ'á jó ángí Òvârî kâ ûfûlî, gõ'dá yí drí bêzó lâ ó'dí võ lâ 'á kâyî nâ sî."

62 Gõ'dá ãmbá dr̄i-'bá ángí 'dī 'bá yí kâ 'dī ârî úlí ãgô 'dī 'bá yí drí âtálé 'dī bê rî, dr̄ilâ ngãzó ûrû tâ âtálé Yésǖ drí kĩ nĩ rî, "Ní ârî úlí ãgô 'dī 'bá yí drí âtálé ní rú 'dī trá yã? Ní cù tâ ãzâ bê lôgõlé tâ gólîyî drí âtálé ní rú 'dī vó lâ 'ásî yã?"
63 Gõ'dá Yésǖ drí rîzó títí úlí âtâ ãkó. Nïngá sî, ãmbá 'dī drí tâ âtázó Yésǖ drí kĩ nĩ rî, "Má 'bâ ní drí lâtrítrí îtrilí Ôvârî gólâ rî 'bá lédrë-lédrë ró rî rú lâ sî, ní â'dâ ámâ drí õzõ ní ã'dô pâtíi 'dîyî pâ 'bá, Ôvârî rî mvá ū'dî rî."

64 Gõ'dá Yésǖ drí tâ-dr̄i lôgõzó kĩ nĩ rî, "R'á õzõ ní drí âtálé 'dī kâtí. Gõ'dá má âtâ ãnî drí tâ pâtíi ró, ȝzátú rî, ní â'dô mâ gólâ âjolé ûrû lési nô ndrë'á rîrî 'á Ôvârî mbârâkâ ãkî rî drí-ágó drí lési ró. Ní â'dô ámâ ndrë'á âgõrë 'á mbârâkâ bê 'bûñ lési mbârâsâsâ bê."

65 Gõ'dá ãmbá 'dī ârî úlí Yésǖ drí âtálé 'dī bê rî, gólâ drí â'dozó õmbâ ró, gõ'dá dr̄ilâ ítâ íyíkâ sîzó õmbâ sî. Gõ'dá dr̄ilâ tâ âtázó tâ kĩ 'bá 'dī 'bá yí drí kĩ, "Ãnî ndrî, ní ârî úlí gólâ drí âtálé Ôvârî rî 'dâzó 'dî trá. Gólâ âmâ tâ trá kĩ nĩ rî, yí ã'dô 'dîyî pâ 'bá Ôvârî rî mvá ū'dî. Mâ lêé gõ'dá õjîlâ ãzâkâ kô ânî'á tâ âtálé gólâ rî tâsî. **66** Gõ'dá tâ ȝsû-ȝsû ãníkâ ángô tí tâ ãgô 'dî kâ tâsî yã?" Gõ'dá dr̄ilîyî ngãzó tâ kîlî Yésǖ rú kĩ nĩ rî, "Gólâ âtâ úlí õnjí trá Ôvârî rú. Úfû gólâ vólé."*

67 Nïngá sî, dr̄ilîyî Yésǖ rî ȝifî âmbézó kpäákû ítâ sî. Gõ'dá lómígówá ãzâ 'bá yí drí tû lûwúzó gólâ rî ȝifî 'á. Gõ'dá ãzâ 'bá yí drí gólâ rî sîzó drí sî. Gõ'dá ãzâ 'bá yí drí íyíkâ gólâ rî ȝifî sâzó.

* **26:66** 26.66 Búkû Lávî 'Bá kâ vó ró rî, õjîlâ gólâ Ôvârî rî 'dâ 'bá rî, áâ'dô gólâ rî fû'á.

68 Gõ'dá drílīyî rízó 'dásí 'ělé Yésū rú tā ìjî sī kī,
“Díyî pā 'bá, ní â'dâ drë őjílā ání sī 'bá 'dī ãmâ
drí.”

*Tā Pétērō drí tî gãzó Yésū rú sī rî
(Márākō 14.66-72; Lükä 22.56-62; Yōwánî
18.15-18, 25-27)*

69 Gõ'dá Yésū òtírî 'bââ drë âdré'á lâkíkâ 'á tâ
kî 'bá 'dî 'bá yî ândrá gõ'dá Pétērō drë kpá zââ
ã'dí-drí 'dî 'á rî, ízámvá ãzâ rû ì'bû 'bá ró rî drí
Pétērō rî ndrêzó. Drílâ ânïzó tâ âtálé Pétērō drí
kî, “Ákî, nî fí ì'dî gólâ rî 'bá lâmúlí Yésū gólâ
Gâlîlâyâ lé 'bá ró rî bê rî!” 70 Gõ'dá Pétērō ârî
tâ ízámvá 'dî drí âtálé gólâ drí 'dî bê rî, drílâ tî
gãzó őjílâ gólîyî drí rízó gólîyí bê 'dî ândrá kî nî
rî, “Má nñjî tâ áníkâ rî'á âtálé 'dî kô!”

71 Gõ'dá Pétērō ní drí ngãzó nñlî vō 'dî 'ásî gõlé
átfî ndõgõ 'dî kâ rî tî 'álâ. Átfî tî tolâ rî, őjílâ ãzâ
'bá yî kpá bê rî'á ïyî âdré'á nñngá. Gõ'dá ízámvá
ãzâ rû ì'bû 'bá ró rî drí kpá Pétērō rî ndrêzó.
Ízámvá 'dî drí gólâ rî â'dázó őjílâ 'dî 'bá yî drí
kî nî rî, “Âgô nõ őjílâ ãlô gólâ rî 'bá lâmúlí Yésū
gólâ Nâzârétâ lé 'bá ró rî yí bê rî ì'dî.” 72 Gõ'dá
Pétērō ní ârî úlî 'dî bê rî, ní drí tî gãzó ândálé kpá
ó'dí. Gõ'dá ní drí lâtrítrí îtrízó gõ'dá tâ âtázó kî
nî rî, “Má nñjî âgô 'dî kó kô!”

73 Gõ'dá ìtú-pá dã vósî rî, őjílâ ãzâ 'bá yî gólîyî
rî 'bá âdré'lé tolâ nã 'bá yî drí ânïzó ïyî tâ âtálé
Pétērō drí kî, “Pâtñjî, nî őjílâ ãlô gólâ rî 'bá lâmúlí
Yésû yí bê rî ì'dî! Mä nñ nî úlî âtâ-âtâ áníkâ
'ásî, ní rî úlî âtálé nyé õzõ Gâlîlâyâ lé 'bá kâtí.”
74 Gõ'dá Pétērō ní drí lâtrítrí îtrízó kî nî rî, “Õzõ

má ã'dô fí ãlô õjílā Yésū kâ 'ásī rî ū'dî rî, ngá ãzâ õ'ê mâ! Má nñjí ãgô 'dî kô!"

Úlí Pétērō kâ 'dî vósí rî, kôrô 'ã'ú-lúgú drí cíři 'bézó. ⁷⁵ Gõ'dá Pétērō ârî 'ã'ú-lúgú 'dî cíři lá bê rî, kôrô úlí Yésū drí âtálé gólâ drí kñ'á nñ rî, "Dré ãkpákâ'dâ 'ã'ú-lúgú 'bé cíři kô rî, ní â'dô tî gã'á má rú sñ ândâlâ nâ" rî drí âgázó gólâ dríñ. Gõ'dá úlí Yésū kâ 'dî 'bá yí âgâ bê Pétērō dríñ rî, drílâ ngázó fôlé ūví 'álâ ã'dí-drí 'dî 'ásī, gõ'dá drílâ ngázó rî'á ãwó ngôlé ngbálá-ngbálá ūlín drí bê tâ õnjí íyíkâ 'dî tâsí.

27

*Tâ drí-'bá Yúdâ yí kâ drí Yésū rî âjízó kúmú
Pílátô ândrá rî*

(Márâkô 15.1; Lükâ 23.1-2; Yôwánî 18.28-32)

¹ Gõ'dá nñngá sñ, cñjnó rî sñ, drí-'bá ángí Yúdâ yí kâ rî 'bá yí ndrî gõ'dá gólîyî sísí-lésí rî 'bá yí bê drí rû ê'bézó vñ ãlô 'á tâ ū'bílî, ã'dô ró bê ūyí drí Yésû rî fñzó. ² Gõ'dá gólîyî drí Yésû rî âmbézó drílî âjílî Pílátô gólâ mîrî Rómâ kâ drí 'bälé kúmú ró 'bädrî Yûdâyâ kâ drílî rî ândrá, tâlâ Pílátô õkî ró tâ gólâkâ bê.*

*Tâ rû 'ë 'bá Yúdâ drí âdî gólâ drí trôlé rî tâsí
rî*

(Tâ 'E'ë 1.18-19)

³ Gõ'dá Yúdâ gólâ Yésû rî drí-bâ fñ 'bá rî ârî tâ bê kñ'á nñ rî, óokî tâ trá 'ezó Yésû rî fñlî rî, gólâ drí â'dózó tâ ūsû ró tâ õnjí gólâ drí 'elé 'dî tâsí.

* **27.2** 27.2 Gólîyî drí Yésû âjílî Pílátô ândrá tâ lâ kñlî, tâlâ rî'á cé kúmú Rómâ kâ rî 'bá yí ūdî tâ-vó õjílâ kâ kñlî rî'á fñlâ.

Gõ'dá drílâ ngãzó agridí ífí sítívã 'ásí félé gólâ drí nyâ'dí-trá-drí-lâ-ngâ-mûdrí 'dí trôlé nñ'á lôgôlâ vólé drí-'bá ángí Yúdã yí kâ rí 'bá yí drí gólîyî sísí-lésí rí 'bá yí bê agridí-drí jó ángí Ôvârî kâ rí kâ 'álâ. ⁴ Gõ'dá Yúdã drí ngãzó tâ âtálé gólîyî drí kí, "Má 'ê tâ ònjí trá, má drí ágô tâ ònjí 'ê 'bá kô nô drí-bâ lâ fêzó ãní drí ònjõ sî fûlî." Gõ'dá drí-'bá 'dí 'bá yí drí tâ-drí lôgôzó Yúdã drí kí, "'Díi rí'á tâ ánikâ í'dí, gõ'dá â'dó kô tâ ãmákâ í'dí."

⁵ Yúdã árî úlí drí-'bá 'dí 'bá yí kâ 'dí bê rí, drílâ agridí 'dí trôzó vûlî vûldrí agridí-drí jó ángí Ôvârî kâ 'dí kâ 'á. Gõ'dá gólâ drí ngãzó nñlî vólé íyî ômbê 'ílî, gõ'dá drâzó.

⁶ Gõ'dá drí-'bá ángí Yúdã yí kâ 'dí 'bá yí drí ngãzó agridí 'dí trôlé. Gõ'dá drílîyî tâ âtázó kí, "Tâ 'bâ'bâ ãmákâ vó ró rí, â'dó kô mbì ãmâ drí agridí nô 'bâzó võ gólâ rîzó agridí jó ángí Ôvârî kâ rí kâ 'bâlê 'á lâ rí 'á, tâlâ 'díi rí'á agridí òjílâ ãrí kâ 'î, ófë Yésü rí fûzó." ⁷ Gõ'dá drí-'bá 'dí 'bá yí drí tâ ì'bîzó tâ gólîyî drí 'ê'á 'êlâ agridí 'dí sî rí tâsî. Drílîyî tâ-drí lêzó võ gîzó agridí rí 'dí sî. Gõ'dá drílîyî võ rí 'dí gîzó límvó rû 'bá ãzâ drîgâ sî, â'dô ró bê võ ló'dé kâ ró rîzó òjílâ lídí ró rí 'bá yí ãvõ lâ yí lô'bâlê 'á lâ.

⁸ Tâ 'dî tâsî rí, gõzó võ 'dî rû lâ zîlî " 'Võ Ärî kâ" ' âcâlê bûúñ ãndrõ nô. ⁹ Tâ 'dî 'ê rû trá ítí 'dî, tâlâ úlí gólâ tâ agridí 'bá Yêrêmîyâ drí âtálé trá agridí ró nã rí â'dô ró bê tâ pâtí ró. Gólâ kí, "Gólîyî drí agridí ífí sítívã 'ásí rí trôzó nyâ'dí-trá-drí-lâ-mûdrí. 'Díi rí'á agridí òjílâ ïsîrâ'élê kâ drí tâ-drí lêzó trôlé félé òjílâ drí-bâ fêzó fûlî rí í'dí. ¹⁰ Gõ'dá gólîyî drí agridí 'dí trôzó võ gîzó í'dí sî lâ límvó rû 'bá drîgâ

sí. Tā 'dî 'é rû trá õzõ Ôvârí drí tā lâ 'bâlé trá má
drí rî kâtí."

*Tā kúmú Pílátō drí tā Yésū kâ kĩzó õ'bí ândrá
(Márãkõ 15.2-15; Lükã 23.3-25; Yôwánî 18.33-
19.16)*

15.10) 11 Gō'dá Yésū õtíří rī̄ âdrélé kúmú 'bādrī̄ Yúdáyā kâ drílý Pílátō ândrá rī, Pílátō drí Yésū rī ijízó kī, "Ní ī̄'dī kúmú ángí gólâ rī 'bá rílý ojílā Yúdā yí kâ drílý rī ī̄'dī yā?" Gō'dá Yésū drí tā-drí̄ lōqōzó kī. "Rí̄'á õzō ní drí âtálé nī 'dī kâtí."

¹³ gō'kō' kā, kā d'gō' kā d'rū' tārū' kā d'rū' kā.
12 Nīngá sī, drí-'bá Yúdā yí kā ndrī 'dī 'bá yī
drí rīzó īyī ícícíyá 'ēlé Yésū rú. Gō'dá gólyī rī
bē ícícíyá 'ēlé Yésū rú rī, gólyā drí rīzó tití ró tā
azākā átā ãkó. **13** Gō'dá Pílátō drí ngāzó tā átálé
Yésū drí kī, "Tā ãmbá rī'á átálé ní rú 'dī 'bá yī,
ní árī kō yā?" **14** Gō'dá Yésū drí rīzó tití ró tā-dri
lōgō ãkó Pílátō drí. Tā 'dī tāsī rī, Pílátō rī tū drí
â'dízó ndrúndrú.*

15 Rí'á ndrô vósí cé, kagyí kárámā lâvū-lâvū kôrô kâ rí sî, kúmú Rómã kâ â'dó 'bá ndrô rí 'dî sî 'bâdrí Yûdáyä kâ drílî rí drí òjílã 'bâlé gânímä 'á rí ãlô rí 'bá yí ãlô lâ yí lôfôzó vólé gânímä 'ásî drí- báláyì ró. 'Dî rí rí'á òjílã gólâ õ'bí Yûdä yí kâ drí njílî lôfôlé rí ï'dî. **16** Kagyí 'dî 'bá yí sî rí, gânímä le 'bá ãzâ rú bê Bárábä tibê rú lâ drí lâ'búlî òjílã drí tâ ònjí 'ë'ë gólákâ drí sî rí bê rí'á gânímä 'á. **17** Gô'dá òjílã õ'bí ê'bé ïyî rû bê âcálé dûû Pîlátõ ândrá rí, Pîlátõ drí õ'bí 'dî 'bá yí ijízó kî, "Nî lê má drí òjílã ángô rí ìnjílî ï'dî ãnî drí gânímä 'ásî

* **27:14** 27.14 Pílátō ḫsū tā kī, Yésū â'dó kô tā ōnjí tētē 'ě 'bá 'ī.
Tā 'dī tāsī rī, Pílátō rī tȳ drí ą'dízó, tālā Yésū átá tā mb̄imb̄b̄ íyī
nvānýâ pāzó kô.

kâyî ãmbá nõ tú yã? Má ũñjî Bãrábã ï'dî ngâtá Yésû gólâ zîlî 'dýî pã 'bá ró rî ï'dî yã?" ¹⁸ Pílátõ ïjî tã 'dî ïtí 'dî, tâlâ gólâ nî trá dódó kî nî rî, drî-'bá Yúdã yí kâ 'dî 'bá yî 'álé lâ yî âdrã trá Yésû rú drî-äcê gólâkâ tâsî. Í'dî gólîyî drí Yésû rî trõzó ájilí gólâ ândrá.

¹⁹ Nîngá sî, kúmú Pílátõ drë zââ rî'á kífí íyíkâ tã kî kâ 'dî drî' rî, õkó lâ drí tã âtizó ânî'á âtálâ drîlâ kî, "Ní 'ê tã õnjí ãzâkâ kô ãlôwálâ ãgô tã õnjí 'e 'bá kô 'dî drí, tâlâ má âbî trá õnjí ró tã gólâkâ tâsî ngácì  gí rî kâ sî. Gô'dá âbî-âbî rî 'dî ïkpókpôlô má trá rôô."

²⁰ Nîngá sî rî, drî-'bá Yúdã yí kâ 'dî 'bá yî drí rîzó tã sôlé õjîlã õ'bí 'dî 'bá yî 'á kî nî rî, "Ní âtâ tã Pílátõ drí kî, 'Mâ lê ólôfõ Bãrábã ï'dî ãmâ drí, gô'dá úfû Yésû ï'dî vólé.' " ²¹ Gô'dá Pílátõ drí tã ijízó kpá ó'dí õ'bí 'dî 'bá yî tí kî nî rî, "Ójîlã rî nô 'bá yî lâfâlé sî rî, nî lê má ũñjî õjîlã ángô rî ï'dî ãnî drí yã?" Drîlîyî tã-drî lôgõzó kî, "Ní ìnjî Bãrábã ï'dî!"

²² Gô'dá Pílátõ drí tã âtázó gólîyî drí kî, "Ôzõ má ũñjî Bãrábã trá rî, má õ'ê ã'dô ï'dî Yésû gólâ zîlî 'dýî pã 'bá ró rî drí yã?" Drîlîyî tã-drî lôgõzó ôtrê-ôtrê sî kî nî rî, "Íípâ gólâ fê lâlî-lâlî drî' drâlé vólé!"

²³ Gô'dá Pílátõ drí tã ijízó õjîlã õ'bí 'dî 'bá yî tí kî, "Ní lê má drí ágô nô fûlî ã'dô tâsî yã? Tã gólâ drí 'êlé õnjí rî ã'dô 'î yã?" Ójîlã 'dî 'bá yî ârî ïyî tã Pílátõ drí ijîlî 'dî bê rî, drîlîyî ngãzó trêlé tã bê ngbâlâ-ngbâlâ kî nî rî, "Íípâ gólâ fê lâlî-lâlî drî' õdrâ ró vólé!"

24 Gõ'dá Pílátō cê rû bê trá kpÿi tã ̄isü ōjílã 'dî 'bá yí kâ jälé rî, gólâ ícá kô tã rî 'dî 'ělé. Täлâ ōzõ gólâ ōrî zää tã ̄ijlí Yésü rî täsí rî, ōjílã 'dî 'bá yí â'dô ̄iyî ngã'á ̄awã ró rõô gólâ bê. Gõ'dá Pílátō ndré tã 'dî bê ̄ití rî, drílâ ngãzó lïmvû âtrõlé ̄iyî drí jízó ō'bí 'dî 'bá yí ândrá tã â'dâ ró. Gõ'dá drílâ ngãzó tã âtálé kĩ, "Mâ tã ̄azãkã ãkó ōdrã ̄agô nõ kâ täsí. 'Dî rî'á tã ̄aníkâ ̄idî." **25** Gõ'dá ō'bí 'dî 'bá yí ndrî drí ngãzó tã âtálé Pílátō drí kĩ, "̄Odrã ̄agô 'dî kâ, lânõ lâ ̄ogõ ̄amâ drÿi ̄amâ mvá yí bê."

26 Nîngá sî, Pílátō drí Bärábã rî ̄injízó gãnímã 'ásî félé ō'bí 'dî 'bá yí drí. Gõ'dá drílâ tã 'bázó Yésü rî cãzó ônjóró'bí sî, gõ'dá Yésü rî fëzó, nî'á ̄ipálâ fê lâlî-lâlî drÿi drâlē.

Tã ̄ajú 'bû 'bá Pílátō kâ rî 'bá yí drí 'dásí 'ězó Yésü rú rî

(Márâkô 15.16-20; Yôwánî 19.2-3)

27 Gõ'dá nîngá sî rî, ̄ajú 'bû 'bá kúmú Pílátō kâ rî 'bá yí drí Yésü rî trõzó, nî'á ̄ajílâ võ ̄iyíkâ rîzó rî 'á 'bâ ángí* Pílátō kâ rî 'álâ. Gõ'dá tólâ rî, ̄ajú 'bû 'bá 'dî 'bá yí drí ̄iyî ̄azí-̄azí yí ̄azízó ndrî ̄ani'á rû ̄ebélé dîrî Yésü rú sî. **28** Gõ'dá drílîyî ítá Yésü drí sôlé rî ̄angízó vólé gólâ rú sî. Gõ'dá drílîyî ítá bí ̄akû kâkâkâ ró kúmû kâ rî'á ̄akólâ rî âtrõzó ̄idî ̄akólé gólâ rú, ̄adô ró bê 'dásí 'ězó gólâ rú. **29** Gõ'dá drílîyî pûrûcí gárá êdézó ̄apâ ró ̄akólé ̄atrâ Yésü drÿi. Drílîyî pîdrígú trõzó 'bâlé Yésü rî drí-̄ágó lésí rî 'á, ̄adô ró bê ōzõ pîdrígú kúmû kâ rî kâtí. Gõ'dá drílîyî ̄andžízó Yésü ̄andrâ, rî'á 'dásí

* **27:27** 27.27 Órî jó ángí rî 'dî zîlî Pârëtôrîyâ. ̄Itô lâ kĩ, jó kúmú ángí kâ.

'ēlé gólâ rú kī nī rī, "Kúmú ángí gólâ rī 'bá òjílā Yúdā yí kâ drílî rî, mā lûyî nî, ní rî zââ gbádú ró." ³⁰ Nîngá sî, gólîyî drí rîzó tû lûwûlî Yésü rî lîfî 'á. Gõ'dá gólîyî drí pîdrîgú drílîyî félé gólâ drí rî trôzó gólâ drígá sî, rîzó gólâ rî cálé drí 'á r' dî sî lâ ândálé ândálé. ³¹ Gõ'dá gólîyî lô'ê ȳî Yésü rî lârâkô bê trá mâní mâní ícálé rî, drílîyî gõzó ítâ kúmú kâ gólîyî drí âkólé gólâ rú rî ângízó vólé, gõ'dá drílîyî ítâ gólâkâ rî sôzó r' dî lôgôlê gólâ rú. Gõ'dá nîngá sî, gólîyî drí Yésü rî 'bâzó fê lâlî-lâlî 'ezó gólâ rî ipálé drí lâ 'á rî njîlî, nîzó vō 'ezó nî 'á gólâ rî ipálé rî 'álâ.

Tâ Yésü rî trôzó nî 'á ipálâ fê lâlî-lâlî drîlî drâlé rî
(Márâkô 15.21-32; Lükä 23.26-43; Yôwánî 19.17-27)

³² Gõ'dá gólîyî õtirî 'bââ rî 'á nî 'á lâtî 'ásî rî, drílîyî nîzó rû ûsûlî ȳî 'ágô ãzâ rû bê Sîmónâ rî bê. Gólâ rî íyîngá ânîlî jârîbâ gólâ zîlî Kîrénê* rî lésî. Gólîyî ûsû rû bê lâtî 'á rî, ȣjú 'bû 'bá 'dî 'bá yî drí 'ágô rî 'dî 'bâzó mbârâkâ sî fê lâlî-lâlî Yésü kâ 'dî njîlî nîzó r' dî bê lâ. ³³ Gõ'dá drílîyî nîzó cálé vō gólâ zîlî Gôlôgôtâ rî 'á.* ³⁴ Vô rî 'dî 'á tolâ rî, ȣjú 'bû 'bá 'dî 'bá yî drí õdrá gólâ ônjálé ãlôkô ãzâ gîgî lâ ró rî sî rî âtrôzó félé Yésü drí mvûlî, ã'dô ró ngá lâzê-lâzê gólâ rú 'dî sî lâ Ȅ'dîlî. Gõ'dá Yésü âmbê õdrá 'dî bê rî, gólâ drí vólé gâzó dó mvûlâ. ³⁵⁻³⁸ Nîngá sî rî, ȣjú 'bû 'bá 'dî 'bá yî

* ^{27:32} 27.32 Kîrénê 'Dîlî jârîbâ gólâ â'dô 'bá 'bâdrî òjílâ ãndrô nô kâ drí rî 'á zîlâ Libîyâ rî 'á rî r' dî. * ^{27:33} 27.33 Gôlôgôtâ Tâ ífî lâ kî nî rî, 'dîlî rî 'á vō gólâ ãvô drî fâ bê rî r' dî.

drí Yésū rī ipázó fē lâlî-lâlî dr̄j̄. Gō'dá gólîyî ndē Yésū rī ipâ-îpâ bê rī, drílîyî tā gólâ ìgîlî trâkû tā â'bâ-â'bâ ró Yésū rú fē kpékérê dr̄j̄ rī ipázó ûrû Yésū drílî. Tā â'bâ-â'bâ ìgîlî 'dî rî'á nôô.

NÔÔ YÉSÙ GÓLÂ Â'DÓ 'BÁ KÚMÚ ÁNGÍ RÓ

ÖJÍLÃ YÚDÃ YÍ KÂ DRÍLÌ RÌ Ì'DÌ

Gō'dá drílîyî kpá ngá ôpá 'bá r̄j̄ ázâ 'bá yî ipázó fē lâlî-lâlî ãzâ dr̄j̄ Yésù rî gärä dr̄j̄ 'á, íipâ ãlô rî gôlé Yésù rî drí-ágó dr̄j̄ lési ró, gō'dá ãzâ rî ipázó íyikâ gôlé Yésù rî drí-ljîjî dr̄j̄ lési ró. 'Dî vósí rî, ájú 'bû 'bá 'dî 'bá yî drí ítâ Yésù kâ lâfâlé lâ cãzó ïyî võ 'ásî. Gō'dá drílîyî gõmáří vûzó ì'dî, tâlâ ngâtá ítâ tândí ãzâ Yésù kâ rî â'dô 'dë'á ã'dî drí yâ rî. Nîngá sî, drílîyî ngâzó rîlî vûdrí rî'á Yésù rî ndrêlê ûrû fē lâlî-lâlî dr̄j̄ lómígówá ró.

39 Nîngá sî, òjílâ gólîyî rî 'bá lâvûlî lâtî 'ásî rî 'bá yî ndrê ïyî Yésù bê rî, drílîyî rîzó dr̄j̄ ïyâlé gō'dá kpá Yésù rî lô'dâ-lô'dâ bê kî, **40** "Ní âtâ tâ nî kî nî rî, yí ãâ'dô jó ángí Ôvârî kâ ûfú'á gõzó bêlâ ó'dí kâyî nâ sî, õzõ ní ã'dô fí Ôvârî rî mvá 'î rî, ní pá ánî nyâányâ, ní ârî vûdrí fē lâlî-lâlî 'dî dr̄j̄ sî."

41 Gō'dá dr̄j̄-'bá ángí Yûdâ yí kâ rî 'bá yî, lâ'bí ìmbá 'bá yî, gō'dá gólîyî sisí-lési rî 'bá yî bê drí rîzó ïyî kpá Yésù rî gûlî. **42** Drílîyî tâ âtázó kî, "Ní gólâ rî 'bá òjílâ ãzí pâlé rî, ní pá ánî nyâányâ kô ã'dô tâsî yâ? Õzõ ní ã'dô fí kúmú ángí gólâ rî 'bá ãmâ òjílâ Ūsîrâ'élê kâ drílî rî ì'dî rî, 'dõvó ní ârî vûdrí fē lâlî-lâlî dr̄j̄ sî, tâlâ mä lë ró tâ bê ní 'á. **43** Ní âtâ tâ trá kî, yí 'bâ lîfî trá Ôvârî dr̄j̄, gō'dá kpá kî nî rî, yí â'dô Ôvârî rî mvá 'î.

Gõ'dá õzõ Ôvârî õlẽ trá ánî pálé rî, gólâ õpâ nî
ngbãângbânõ." ⁴⁴ Gõ'dá ngá ôpá 'bá gólyî îpálé
Yésû bê fê lâlî-lâlî drîi rî drí kpá Yésû rî 'dázó
lã'dá ãlô-ãlô 'dĩ sî.

*Tā Yésū rī ñdrā tāsī rī
(Márãkō 15.33-41; Lúkā 23.44-49; Yōwánī
19.28-30)*

45 Gõ'dá nñngá sī rī, ïtú õtírī cãâ ïtú-pá mûdrí-drí-lâ-ngâ-rí ïtú-äyí sī rī, ínýríkúwá drí 'bãdrí 'dî límázó ndrí cälé bùuú ïtú-pá nâ länjátulí sī rī 'á.
46 Gõ'dá cå bê ïtú-pá nâ länjátulí kâ 'dî 'á rī, Yésü drí ngâzó trêlé ûrû ngbálá-ngbálá Årãmáyã tì sî kî nî rî, Ëløyî, Ëløyî, lámã sâbâkâtánî? Tâ ífí lâ kî, "Ôvârí ámákâ, Ôvârí ámákâ, ní âyê mâ ã'dô tâsî yâ?"

47 Gō'dá õjílā āzâ 'bá yî rî 'bá âdrélé tólâ nã
'bá yî ârî ȫyî trëtrë Yésü kâ ûrû 'dî bê rî, góliyî
ȫsü ȫyíkâ tâ kî nî rî, Yésü ȫrî 'dî tâ ȫngü 'bá ȫlíyâ
rî zî'á ȫdî. **48** Gō'dá ȫlô õjílâ 'dî 'bá yî lâfálé 'ásü
rî drí râzó 'wââ, nî'á ngá ȫzâ cõfõ-cõfõ rî âtrõlé
sõlé ȫdrá ȫ'dí 'á. Drílâ ngá rî 'dî ômbézó fê mvá
sílí, ânî'á 'bâlâ Yésü tí gólâ ȫunjû ró ȫlmvû lâ 'dî
bê. **49** Gō'dá õjílâ ȫrûkâ 'bá yî âtâ ȫyíkâ tâ kî nî
rî, "Ó'bâ drë ȫdrá 'dî Yésü tí kô. Mä ndrê drë
ngâtá tâ ȫngü 'bá ȫlíyâ â'dô ânî'á gólâ rî pâlé yâ
rî."

⁵⁰ Gõ'dá Yésū drí trẽzó kpá ó'dí ûrû, gõ'dá drílâ lôvó-lôvó âyézó.

⁵¹ Ítú-pá gólgâ Yésū drí lôvó-lôvó âyézó 'dī 'á rî, ítâ gólgâ 'ílí jó ángí Ôvârî kâ 'á, jó mvá* ãzâ zjlí " 'võ ngîngî lâ Ôvârî drí' ' 'álé lésî rî jó tîlítî lâ 'á rî, ítâ 'dî 'â lâ drí sîzó kpêérë rî ûrú lésî âcâlé bûúú vûdrí. Gõ'dá ̄nyákú drî drí rû iyázó kîgbî-kîgbî, gõ'dá kúní drí ûfûzó lô'délé ngüngî võ 'ásî. ⁵² Gõ'dá ló'dé drí rû njîzó hûwâ ̄nyákú drî rû iyá 'bá 'dî drí sî, gõ'dá tâ mbî 'bá dûû Ôvârî kâ ôdrâ 'bá trá ̄kû ró rî 'bá yî drí lîdrizó ̄yî ôdrâ 'ásî â'dólé lêdrë-lêdrë ró. ⁵³ Gõ'dá drîlîyî âfôzó ̄yî ló'dé 'ásî. Gõ'dá Yésû rî lîdrî-lîdrî ôdrâ 'ásî rî vólé drî lâ 'ásî rî, drîlîyî nîzó jârlbâ Ôvârî kâ Yêrôsâlémâ 'á rî 'álâ. Tólâ rî, ̄jîlâ dûû drí gólîyî ndrêzó.

⁵⁴ Gõ'dá dr̄í-'bá ãjú 'bú 'bá Rómā kâ rî kâ gõ'dá
ãjú 'bú 'bá gólákâ gólyî rî 'bá ïyî Yésü rî lômílí
rî 'bá yí bê ndré ïyî ágbigbî gólyâkú dr̄í ïyá
'bá 'dî bê gõ'dá tâ gólyî rû 'e 'bá 'dî 'bá yí bê rî,
gólyî drí â'dózó ūrî ró rôô. Gõ'dá drílyî ngäzó
tâ âtalé kî, "Pâtî, nôô rî'á Ôvârî rî mvá 'î."

55 Ōkó dūu gólyíi rí 'bá Yésü rí pälé rí 'bá yí, ânī 'bá iyí Yésü yí bē Gäliláyā lésí rí yí drí ádrézó jějē ró, rí'á iyí Yésü rí ndrélé. **56** Gólíyíi láfálé 'á rí, Märiyā Mägädálā, gō'dá Märiyā gólâ â'dó 'bá Yákóbā yí Jósē bê ândré ró rí, gō'dá kpá Zěbědáyō rí ōkó gólâ â'dó 'bá Yákóbā yí Yōwání bê rí ândré lâ ró rí bê, gólyíi bê nǐngá.

Tā Yésū rī āvō 'bāzó rī
(Márākō 15.42-47; Lúkā 23.50-56; Yōwánī

* **27:51** 27.51 Jó mvá 'dī cé vō ãmbá ãlô dr̄í-'bá ángí Yúdã yí kâ
rî 'bá yí kâ drí rízó filí 'á lâ, nñ'á Ôvârî ngálâ rî ï dî.

19.38-42)

⁵⁷⁻⁵⁸ Gõ'dá câ bê lãnjátulí bê rî, ãgô ãzâ ngá-tî ãmbá 'bá ró gólâ â'dó 'bá Ārämätáyä lé 'bá ró rú bê Yösépä rî drí ngãzó nílí Pílátö ngálâ, ní'á Yésü rî ãvõ tã ijílí, yí trõ ró bê ní'á 'bälâ. Yösépä rî 'dî, gólâ rí'á tã árí 'bá Yésü kâ ū' dî. Gõ'dá Pílátö drí tã 'bázó Yésü rî ãvõ 'dî âyézó Yösépä drí trõlé. ⁵⁹ Níngá sî, Yösépä yí drí Yésü rî ãvõ 'dî âtrõzó êdélé, gõ'dá drílýi Yésü rî ãvõ gõzó ítá ó'dí ngebángbá ró rî 'á.* ⁶⁰⁻⁶¹ Gõ'dá drílýi Yésü rî ãvõ 'dî trõzó, ní'á 'bälâ 'bú Yösépä drí êdélé ó'dí ró ūgí ró íyî nyãányâ drí rî 'á. Mârýä Mägädálâ yí Mârýä ãzâ rî bê tibé rî 'bá âdrélé ūyî Yésü rî ndrélé fê lâlî-lâlî dríjí rî, gólýi drí nízó Yösépä yí âjílí 'bú gólâ 'ẽzó Yésü rî ãvõ 'bälé 'á lâ rî drí 'álâ. Gõ'dá Yösépä yí 'bá Yésü rî ãvõ bê rî, drílýi kúní úngû ángí lîlizó, gõ'dá drílýi ūgí 'dî tû lâ 'bázó kpâákü ū'dî sî lâ. Gõ'dá drílýi nízó vólé níngá sî. Gõ'dá õkó 'dî 'bá yí drí rízó ūyíkâ ãkpâ ló'dé gârâ drí 'á tólâ, rí'á võ ndrélé ló'dé drí 'álâ.

Tã Pílátö drí ãjú 'bú 'bá yí 'bázó rí'á Yésü rî ló'dé lômílí rí

⁶² Gõ'dá drízõ ãzâ rî sî, 'dî ū'á kâyî ūjílâ Yúdâ yí kâ drí rízó râtâa 'éelé 'á lâ rî ū'dî. Kâyî rî 'dî 'á rî, drí-'bá ángí Yúdâ yí kâ rî 'bá yí gõ'dá Pârûsî yí bê drí ngãzó nílí Pílátö ngálâ tã âtâlê Yésü rî ãvõ tâsî. ⁶³ Gólýi kî, "Ãmbá, ní ndrê drë, õnjö 'bá 'dî âtâ tã trá kî ní rî, õzõ yí õdrâ trá rî, kâyî nâ sî, yí â'dô lîdrí'á õdrâ 'ásî. ⁶⁴ Tã 'dî tâsî rî,

* ^{27:59} 27.59 Níkõdímä pâ Yösépä ní Yésü rî ãvõ 'bâ' bâ ló'dé 'á rî sî. Ní â'dô úsú'á lâ Yôwánî 19.39-40 'á.

mā ânī nō tā ijílí ní tí, â'dô â'dó'á tāndí ró, õzō ní õ'bā ąjú 'bū 'bá ązâ 'bá yí ló'dé dr̄i 'dî lômílí dódó cälé būúú kâyî nâ sî rî, tâlâ lâjó'bá gólâkâ 'dî 'bá yí õzó ânîi ūyî kô gólâ rî ãvõ ûgûlî gôzó tā âtálé kî nî rî, gólâ õlîdrî trá õdrâ 'ásî. Ônjô 'dî â'dô őjilâ âdó'á dûú lâvûlî gârâ őnjô Yésü drí âdólé sisí rî dr̄i sî." ⁶⁵ Gô'dá Pîlâtô drí tâ-dr̄i lêzó dr̄i-'bá Yûdâ yí kâ 'dî 'bá yí drí kî, "Tândí ró, nî trô ąjú 'bû 'bá ámákâ ązâ 'bá yí 'bâlé, őndré ró ūyî ló'dé 'dî vô lâ bê dódó." ⁶⁶ Gô'dá drîlîyî nîzó ló'dé 'dî tî lâ bêlé í'dá sî, gô'dá drîlîyî ąjú 'bû 'bá 'dî 'bá yí 'bâzó tólâ lómígówá ró.

28

*Tâ Yésü drí lîdrízó õdrâ 'ásî rî
(Márâkô 16.1-10; Lükä 24.1-12; Yôwánî 20.1-10)*

¹ Gô'dá nîngá sî rî, kâyî Yûdâ yí kâ râtáã kâ vósî rî, kâyî Gímä kâ sî ăkpâkâ'dâ cîínó, Mârîyâ Mâgâdálâ yí drí ngâzó nîlî Mârîyâ ăzí lâ bê ló'dé dr̄i 'álâ. ² Gô'dá gólîyî câ bê tólâ rî, mälâyíkâ Ôvârî kâ ăzâ drí ácázó ûrú lésî. Nyî ró, ăgbîgbi ândré drí itôzó ūnyâkú dr̄i ūyâlê rôô, tâlâ ácâ-âcâ mälâyíkâ 'dî kâ 'dî drí sî. Mälâyíkâ 'dî ácâ bê rî, drîlâ kúní úngû 'bâlé ūgî Yésü rî ãvõ 'bâzó 'á lâ rî tí 'dî lîlîzó vôle, drîlâ gôzó rîlî gá kúní rî 'dî dr̄i. ³ Gô'dá mälâyíkâ 'dî ándrá-gá-sílí lâ rî'á lâgû-lâgû ró õzô ngá i'í-i'í kâtí, gô'dá itá gólâkâ rî'á mvêêmvê ró kpíri-kpíri. ⁴ Ítí rî, ąjú 'bû 'bá gólîyî 'bâlé rî'á ūyî Yésü rî ló'dé vó ndrêlê 'dî 'bá yí ndrê ūyî mälâyíkâ 'dî bê rî, ūrî drí gâzó gólîyî rú rôô.

Gólīyî rú'bá drí rīzó lēlé ūr̄i drí s̄i, gō'dá drílīyî lô'dézó ndr̄i vūdr̄i rû i'wā ãkó õzō ãvō kâtí.

⁵ Gō'dá mālāyíkā 'dî drí ngāzó tā âtálé õkó 'dī 'bá yî drí kî, "Nī 'ê ūr̄i kô! Má n̄i trá, n̄i rî Yésū gólâ ipálé fê lâlî-lâlî dr̄i rí lôndâlé. ⁶ Gólâ yû nõngá. Gólâ lîdr̄i trá, õzō gólâ drí tā lâ âtárē trá ãnî drí rî kâtí. Nī ânî vō gólâ rî ãvō lâlâzó 'á lâ rî ndr̄elé. ⁷ Nī n̄i 'wââ, n̄i'á tā lâ âtálé lâjó'bá gólâkâ rî 'bá yî drí kî, gólâ lîdr̄i trá õdrâ 'ásī. Gólâ â'dô lâvû'á sísi ãnî ândrá nñlî Gâlîlâyã 'álâ. Nī â'dô n̄i'á gólâ rî ndr̄elé tólâ. 'Dî tā má drí âtilí ãnî drí n̄i'á âtálé rî i'dî."

⁸ Ítí rî, õkó 'dī 'bá yî drē zââ ūr̄i ró, gō'dá gólīyî drí kpá â'dózó ãyíkô ãmbá bê tâ tândí âtilí gólīyî drí 'dī tâsî. Gō'dá drílīyî nñzó 'wââ'wâ tâ mālāyíkâ 'dî drí âtilí gólīyî tî 'dī âtálé lâjó'bá Yésū kâ rî 'bá yî drí. ⁹ Gólīyî õtirî 'bââ n̄i'á rî, nyî ró, Yésû rî gógó nyâányâ lâ drí ânñzó rû ûsúlí gólīyî bê lâtî 'á. Yésû drí nî-bê-yâ 'ezó drílīyî. Gō'dá drílīyî râzó n̄i'á rû ûtúlí Yésû dr̄i, gō'dá drílīyî Yésû rî pá âmvózó gólâ rî ïnjîzó. ¹⁰ Gō'dá Yésû drí tâ âtázó drílīyî kî, "Nî 'ê ūr̄i kô! Nî n̄i tâ âtálé ámâ rû-lê-ãzí yî drí, gólīyî õnî Gâlîlâyã 'álâ. Gólīyî â'dô ámâ ndr̄e'á tólâ."

Tâ ãjú 'bû 'bá yî drí tâ gólîyî rû 'ê 'bá Yésû rî lô'dé dr̄i 'álâ rî 'bá yî tâ lâ ngñzó dr̄i-'bá Yûdâ yî kâ rî 'bá yî drí rî

¹¹ Nîngá sî rî, õkó 'dî 'bá yî drí ngâzó lâvûlí âcî ãyíkâ 'á, n̄i'á lâjó'bá Yésû kâ rî 'bá yî ngálâ. Gō'dá drē âkpâkâ'dâ gólîyî drí câ ãkó rî, ãjú 'bû 'bá ūrûkâ 'bá yî gólîyî rî 'bá Yésû rî lô'dé dr̄i lômílî rî 'bá yî drí ngâzó nñlî ïyî Yêrôsâlémâ 'álâ, n̄i'á

tā gólīyī rû 'ẽ 'bá 'dī 'bá yî tā lâ âtálé dr̄i-'bá ángí Yúdã yí kâ rî 'bá yî drí. ¹² Dr̄i-'bá ángí Yúdã yí kâ 'dī 'bá yî ârî ȫyî tā ȫjú 'bū 'bá 'dī 'bá yî drí âtálé 'dī bê rî, drílīyî ngãzó rû ê'bélé vō ȫlô 'á òjílã sísí-lésí rî 'bá yî bê tā ȫ'bílî tā gólīyî rû 'ẽ 'bá 'dī 'bá yî tâsí. Gõ'dá drílīyî ȫjú 'bū 'bá 'dī 'bá yî lîfî lâ yî gîzó ȫdî ȫmbá sî, tâlâ gólīyî ȫâdô ró ònjô bê tâ 'dī 'bá yî tâsí. ¹³ Gõ'dá dr̄i-'bá ángí Yúdã yí kâ 'dī 'bá yî drí tâ âtázó ȫjú 'bū 'bá 'dī 'bá yî drí kî, "Ozõ ȫijî ȫnî trá rî, nî âtâ tâ kî nî rî, 'Mâ ȫtîrî 'bââ ȫ'dú kõ'á ngácî bê rî, lâjó'bá Yésü kâ rî 'bá yî drí ȫnîzó gólâ rî ȫvõ ûgûlî ȫgí 'ásí." ¹⁴ Gõ'dá òzõ úlí 'dî ȫ'dê trá kúmú Pílátô bílî rî, mä â'dô ȫdré'á ȫnî bê. Mâ â'dô tâ âtâ'á gólâ drí kî nî rî, úlí ȫnî drí âtálé 'dî rî'á tâ pâtîj 'î. Ítí rî, gólâ ícâ kô lânjô félé ȫnî drí."

¹⁵ Nîngá sî, ȫjú 'bû 'bá 'dî 'bá yî drí tâ-dr̄i lêzó. Drílīyî ȫdî félé ȫyî drí 'dî trôzó nîzó tâ gólâ âtálé gólīyî drí kî'á nî rî, lâjó'bá Yésü kâ ȫûgû ȫyî Yésü rî ȫvõ nî 'dî tâ lâ âtálé òjílã drí. Gõ'dá tâ 'dî drí lâ'búzó òjílã Yúdã yí kâ rî 'bá yî lâfálé sî, âcâlé bûúû ȫndrõ nô. Ítí rî, òjílã Yúdã yí kâ lêé ȫyî tâ kô kî'á nî rî, Yésü ȫlîdrí trá òdrâ 'ásí rî.

Tâ Yésü drí dr̄i-âcê fêzó lâjó'bá ȫyíkâ rî 'bá yî drí rî

(Márâkô 16.14-18; Lükä 24.36-49; Yôwánî 20.19-23; Tâ 'E'ë 1.6-8)

¹⁶ Gõ'dá nîngá sî, lâjó'bá Yésü kâ mûdrí-dr̄i-lângâ-ȫlô 'dî 'bá yî ârî ȫyî tâ Yésü drí âtîlî ȫkó 'dî 'bá yî ȫnî'á âtálâ ȫyî drí 'dî bê rî, drílīyî ngãzó nîlî Gâlîlâyâ 'álâ úní gólâ Yésü drí tâ lâ âtálé kî'á nî rî, gólīyî ȫ'dô nî'á ȫyî ȫsúlî dr̄i lâ 'álâ rî dr̄i 'álâ.

17 Gólīyî câ bê tólâ rî, drílîyî Yésü rî ûsúzó, gõ'dá drílîyî gólâ rî ɿnjízó. Gõ'dá kpálé gólîyî ndrélé bê Yésü rî, tã ári 'bá ūrûkâ 'bá yî, tã ɿsû gólîyíkâ drê zââ rî'á rî rî tã lêlé kî, 'dîi ã'dô pâtíi Yésü ɿ'dî.

18 Gõ'dá Yésü drí rû êsézó ãnyî lâjó'bá íyíkâ 'dî 'bá yî lâgâtí, gõ'dá drilâ ngâzó tã âtalé drílîyî kî, "Ôvârî fê drí-äcê ngá gólîyî ndrî 'bûu 'álâ rî 'bá yí kâ gõ'dá ngá gólîyî ndrî ãngó nõ 'á rî 'bá yí bê rî kâ trá má drígâ. **19** Tã 'dî tâsî rî, nî ngâ lâ'bûlî võ 'ásî ndrî tã âti-âti tândí ámákâ nõ pélé õjílâ õrî ndrî ãngó 'ásî rî kâ drí, gólîyî ã'dô ró bê tã ári 'bá ámákâ ró. Gõ'dá gólîyî tã lê 'bá trá rî, nî ïbábátízâ gólîyî Átá rî rû sî, Mvá rî rû sî, gõ'dá kpá Líndrí Tândí rî rû sî. **20** Gõ'dá nî ïmbâ gólîyî kpá tã ndrî má drí â'dálé ãnî drí rî 'bá yî 'ëlé. Má â'dô rî'á ãní bê kâyî vósî cé, cälé bûuñ kâyî ãdükû ãngó nõ kâ rî tú." ɿ'dî 'dî.

Tā-dr̩ L̩lē Ó'dí Óvârí Kâ

Avokaya: Tā-dr̩ L̩lē Ó'dí Óvârí Kâ New Testament

copyright © 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Avokaya)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

87931ba7-0e83-5f4d-bd6e-8c45876fc354